

Gemeente Assen

Programmabegroting

2012

Inhoudsopgave

Inleiding.....	7
Beleid.....	15
 Programma's	 27
Bestuur en burger	27
Stadsontwikkeling	33
Mobiliteit	39
Stads- en wijkbeheer.....	43
Onderwijs	49
Kunst en cultuur	55
Zorg en welzijn.....	59
Werk en inkomen.....	65
Sport en ontspanning	69
Veiligheid	73
Duurzaamheid en milieu.....	77
Bouwen en wonen	82
Algemene dekking.....	85
 Paragrafen.....	 95
Lokale heffingen.....	95
Weerstandsvermogen	99
Instandhouding kapitaalgoederen	109
Treasury.....	117
Bedrijfsvoering	123
Verbonden partijen	131
Grondbeleid	135
Bestuurlijk relevante investeringsprojecten.....	143
 Financiën	 153
Inleiding Financiën	153
Financiële kaders	155
Programmabegroting 2012	158
Financiën: Programmaplan 2012.....	170
Meerjarenprognose 2013-2015.....	173
Financiën: Algemene dekkingsmiddelen.....	185
Reservepositie.....	191
Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen	199
Middeleninzet Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)	202
 Ondertekening	 207
 Bijlagen	 211
Bijlage I) Grafieken.....	211
Bijlage II) Kerngegevens: geschatte gegevens per 1 januari 2012.....	219
Bijlage III) Afkortingen	221

Programmabegroting 2012

Beleid

Aanbieding

Hierbij bieden wij u de Programmabegroting voor het jaar 2012 ter bespreking en vaststelling aan. De nieuwe begroting is beleidsmatig en financieel het logische vervolg op het eind 2010 door u vastgestelde Uitvoeringsprogramma 2011-2014 en bevat de middelen die in 2012 nodig zijn voor de uitvoering van de tweede tranche van het Collegeprogramma en de bezuinigingen die zijn vastgesteld om de gemeentelijke financiële huishouding weer gezond en sluitend te maken.

De begroting 2012 en de daarbij behorende meerjarenramingen zijn ondanks nieuwe tegenvallers, sluitend. Het pakket met beleids- en dekkingsmaatregelen lichten we in het beleidsdeel van de begroting toe. We verhogen de tarieven van de gemeentelijke belastingen en de andere heffingen het komende jaar niet meer dan trendmatig. Dit is een afspraak uit het Collegeprogramma.

Beleid

We staan in 2012 weer voor een volle agenda met boeiende en soms lastige onderwerpen. We zetten de realisatie van onze plannen en ambities voort en bouwen en werken verder aan het beleid en de voorzieningen die in onze visie goed zijn voor het woon-, leef- en werkklimaat in onze gemeente.

Hoogtepunt in 2012 is de opening van ons nieuwe kunst- en cultuurcentrum De Nieuwe Kolk. Een gebeurtenis waar door velen lang naar is toegewerkt en naar is uitgekeken. Na jaren van onderzoek, overleg, voorbereiding en bouwactiviteiten gaat een lang gekoesterde wens in vervulling: een kunst- en cultureel centrum passend bij de ambitie en de regiofunctie van onze gemeente. Samen met partners, belangstellenden en bezoekers uit Assen en omgeving zullen we ervoor zorgen dat De Nieuwe Kolk zich de komende jaren kan ontwikkelen tot een kunst- en cultuurcentrum van allure met uitstraling voor Assen en de wijde omgeving. Nu ook het vernieuwde Drents Museum zijn poorten heeft geopend, krijgt het cultureel aanzien van onze stad een krachtige impuls.

Er staan als gevolg van het kabinetsbeleid grote veranderingen in de sociale zekerheid en sociale werkvoorziening voor de deur. Het kabinet acht die veranderingen noodzakelijk voor het weer gezond maken van de overheidsfinanciën en het opvangen van de vergrijzing. Onze inzet is het betaalbaar en uitvoerbaar houden van een adequaat sociaal basisniveau met passend werk en een gegarandeerd inkomen voor iedereen aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Wij vinden dat er een goed sociaal vangnet moet blijven voor de meest kwetsbare groepen in onze samenleving. Tegen die achter-

grond bereiden we ons in 2012 voor op de invoering van de nieuwe Wet Werken naar Vermogen, de decentralisatie van de Wajong en op de herstructurering van de sociale werkvoorziening. Daarnaast zal ook de komende decentralisatie van Awbz-taken en de Jeugdzorg de nodige aandacht vragen. De zorg voor deze voorzieningen wordt later in deze bestuursperiode door het kabinet aan de gemeenten overgedragen. Ervaringen met eerdere grootschalige decentralisatieoperaties zoals de onderwijshuisvesting en de Wet maatschappelijke ondersteuning hebben aangetoond dat gemeenten prima in staat zijn om taken van het Rijk over te nemen en opgewassen zijn tegen de maatschappelijke druk die daar vaak verband mee houdt. Voorwaarde is wel dat ze daartoe door het Rijk goed financieel toegerust worden.

In 2011 hebben we in nauw overleg met uw raad een aantal besluiten genomen die belangrijk zijn voor de structuur en inrichting van de stad. We willen zorgen voor een aantrekkelijke en goed bereikbare stad voor huidige en toekomstige inwoners en voor bedrijven en instellingen. Daarom werken we het komende jaar verder aan de voorbereiding en uitvoering van onze plannen en projecten in het kader van de FlorijnAs. We hebben het dan onder andere over de herinrichting van het Havenkwartier en het Stationsgebied, de verdere ontwikkeling van Assen-Zuid, de realisatie van de tweede fase van de Blauwe As en de diverse gebiedsontwikkelingen. Voor sport en milieueducatie werken we verder aan de realisatie van het nieuwe leef- en beweegpark in Stadsbroek. Een park waarin sport en natuur centraal staan en met elkaar in verbinding worden gebracht.

Goede onderwijsvoorzieningen bieden mensen kansen zich te ontwikkelen en om zich een goede positie op de arbeidsmarkt te verwerven. Ook bevorderen ze een goed vestigingsklimaat voor nieuwe inwoners, bedrijven en instellingen. We gaan door met kwaliteitsverbetering van onze onderwijsvoorzieningen en zoeken verder naar verbeteringen en verbreding van het onderwijsaanbod. Met de voorbereiding en bouw van een nieuwe brandweerlocatie werken we verder aan de verbetering van de veiligheid in en om de stad.

De gemeentelijke grondexploitatie is door de recessie onder druk komen te staan. Gelukkig hebben we in de afgelopen jaren voldoende weerstandscapaciteit opgebouwd om een stootje op te kunnen vangen. Om ontwikkelingen voor te blijven en in goede banen te leiden hebben we in 2011 de strategische afwegingsnotitie Grondbedrijf opgesteld en met uw raad besproken. Op basis van de in die notitie gemaakte afspraken werken we in 2012 verder aan de uitvoering van het gemeentelijke grondbeleid.

Financiën

Bij alles wat we willen en moeten doen hoort een gezonde financiële positie en evenwicht tussen de middelen die we jaarlijks uitgeven en ontvangen. Immers, ambities en plannen zijn alleen haalbaar en uitvoerbaar, als daar een degelijke financiële basis onder ligt. Zorgen voor financiële soliditeit en continuïteit en financiële ruimte om, als de nood aan de man komt, tegenvallers op te kunnen vangen zijn daarvoor belangrijke randvoorwaarden.

We zijn om die reden dan ook druk doende met het weer gezond en sluitend maken van de gemeentelijke financiële huishouding. We doen dat op basis van de beleidsafspraken die zijn vastgelegd in het bij de begroting 2011 behorende Uitvoeringsprogramma 2011-2014. We handhaven de reeds vastgestelde bezuinigingen, ook al leidt dat soms tot pijnlijke ingrepen.

De bezuinigingen die op dit moment in de planning staan hebben een totale omvang van € 16,5 miljoen. Hiervan moet eind 2012 in totaal € 13,0 miljoen zijn geëffectueerd. Rapportages over voortgang geven aan dat we op koers liggen. Niet alle maatregelen zijn altijd haalbaar in de vorm waarin ze zijn bedacht. Dat betekent dat we op onderdelen wellicht tot bijstelling moeten besluiten. Los daarvan leert de actualiteit dat we, willen we de gevolgen van rijksbeleid en eigen beleid binnen een sluitende begroting op kunnen blijven vangen, op zoek moeten naar verdergaande bezuinigingen.

In de Voorjaarsnota 2011 hebben we samen met u geconcludeerd dat we, ondanks de goede voortgang bij het bezuinigen, het financiële lek nog niet volledig boven water hadden. De begroting 2012 bevestigt dat beeld. We houden langer dan verwacht last van de budgettaire gevolgen van de economische crisis. Dat openbaart zich met name in een onverminderd hoog beslag op de bijstand en op de andere inkomensondersteunende voorzieningen. Door de aanhoudende stagnatie op de bouw- en woningmarkt vermindert de groei van de stad. Hierdoor hebben we te maken met een lagere groei van de inkomsten.

Een andere financiële factor waar we voor de komende jaren rekening mee moeten houden is de exploitatie van De Nieuwe Kolk. We hebben, om goed op de toekomst voorbereid te zijn en verrassingen te voorkomen, de bij de start van het project (in 2008) gehanteerde ramingen en aannames in 2011 tegen het licht gehouden. Op basis daarvan hebben we vastgesteld dat die ramingen op onderdelen op nieuwe inzichten en gewijzigde omstandigheden dienen te worden afgestemd. Wij hebben

hiervoor in de begroting 2012 dan ook extra middelen vrijgemaakt.

Er is sprake van aanhoudende onrust rond de Euro en als gevolg daarvan van een afnemend vertrouwen in de economie. Deskundigen vrezen voor een nieuwe recessie. Als die vrees uitkomt, zal dat vroeg of laat ook voor ons financiële gevolgen hebben. Of, en zo ja in welke mate, dat het geval zal zijn is in dit stadium niet in te schatten. Het is een gevaar waar we in het verdere verloop van onze bestuursperiode mee geconfronteerd kunnen worden.

Bestuursakkoord

In 2011 hebben het kabinet en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten intensief overleg gevoerd over de uitvoering van het regeerakkoord en de onderlinge samenwerking. Er zijn op dat punt goede werkafspraken gemaakt. Het bestuursakkoord dat daar het eindresultaat van is kan niettemin niet op de volle steun van de gemeenten rekenen. Kritiek en voorbehoud betreffen in het bijzonder de paragraaf werken naar vermogen en de door het kabinet beoogde financiering ervan. Wij zijn van mening dat het kabinet voor een zodanig passende financiering moet zorgen dat gemeenten de op dit beleidsveld bestaande taken en andere door het Rijk te decentraliseren taken, zoals de begeleiding-AWBZ en Jeugdzorg, op een maatschappelijk en financieel verantwoorde wijze kunnen (blijven) uitvoeren. Het kan in onze ogen niet zo zijn dat we daarvoor uit eigen middelen meer budgettaire ruimte moeten vrijmaken door op andere beleidsterreinen te bezuinigen.

Bedrijfsvoering

Bezuinigingen, de nieuwe media en de vergrijzing hebben gevolgen voor onze organisatie en de bedrijfsvoering. We bereiden ons daarop voor. Het laten verdampen van de diensten per 1 januari 2012, de instelling van een zogenoemd mobiliteitsbureau en het denken over en werken aan een nieuwe inrichting van de werkomgeving voor ons en onze medewerkers zijn daarvan resultaten. Daar gaan we in 2012 mee door.

Parallel daaraan hebben we ingaande 2012 de gemeentelijke bedrijfsvoeringsbegroting in een nieuwe vereenvoudigde en meer transparante jas gestoken. Dat resulteert in vereenvoudiging van de administratieve processen en in kostenbesparingen.

Belangrijke speler in dit geheel is ons personeel. We zullen hen goed faciliteren en via opleiding de kans bieden tijdig in te spelen op nieuwe ontwikkelingen.

Inhoud en opbouw van de programmabegroting

De opzet van de Programmabegroting 2012 is vrijwel ongewijzigd ten opzichte van vorig jaar. De programma-indeling is niet gewijzigd. Waar nodig is verdere onderverdeling van de programma's in beleids- en beheersproducten geactualiseerd. Deze aanpassingen hebben geen gevolgen voor de hoofdstructuur.

Het beleidsdeel van de begroting omvat de aanbieding en informatie over de inrichting van en taakverdeling binnen het bestuur en van de gemeentelijke organisatie. In het hoofdstuk Beleid staan achtereenvolgens de beleidsmatige samenvattingen van de programma's en de aanpak voor de beleidsinvulling 2012-2015. Aansluitend treft u respectievelijk de dertien begrotingsprogramma's met de bijbehorende programmabudgetten en de op grond van het Besluit begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) voorgeschreven paragrafen aan.

Het hoofdstuk Financiën gaat met name over de gemeentelijke financiële positie. Het betreft informatie en toelichtingen die op grond van het BBV zijn voorgeschreven.

Het overzicht met de zogenaamde productramingen ligt voor uw raad ter inzage. De productramingen bevatten de beheersinformatie die bestemd is voor intern gebruik i.c. voor autorisatie tussen ons college en de organisatie. Dit deel van de begrotingsstukken is geen onderdeel van de beraadslagingen en de besluitvorming.

In het Collegeprogramma 2010-2014 hebben wij aangegeven dat we de begroting verder willen versmarten. In dat kader hebben we de bestaande programma-indicatoren in 2011 op nut en bruikbaarheid beoordeeld, verbeterd, vereenvoudigd en opgenomen in ons statistisch informatiepakket Assen in Cijfers. De daarin opgenomen informatie is transparant en via de website voor iedereen toegankelijk. Daarnaast hebben wij, in grafiekvorm, een aantal trends die relevant zijn voor de beleidsvorming en -uitvoering als bijlage in de Programmabegroting opgenomen. Deze geven in één oogopslag de trends over langere termijn aan.

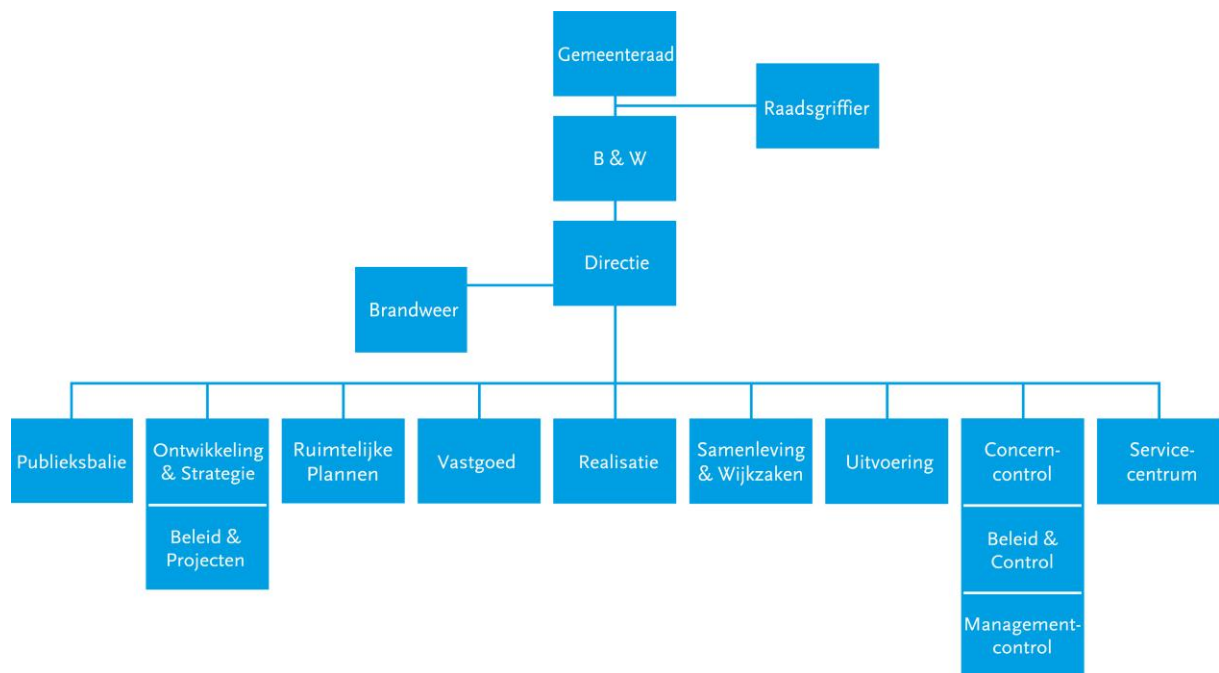
Behandeling en vaststelling

Behandeling en vaststelling van de begroting 2012 door uw raad zijn geagendeerd voor uw vergadering van 7 en 10 november dit jaar. De agenda wordt met de begrotingsstukken meegestuurd. Dat geldt, voor zover mogelijk ook voor de belastingvoorstellen voor het jaar 2012. Afweging van en besluitvorming over deze voorstellen vindt gelijktijdig met de begrotingsbehandeling plaats.

Organisatiestructuur gemeente Assen

De gemeente Assen bevindt zich in een organisatieontwikkelingstraject van dienstenmodel naar directiemodel. Op gezette tijden zullen er dus wijzigingen in het organogram optreden.

Gemeenteraad

Samenstelling gemeenteraad (periode 2010-2014)

Voorzitter	De heer K.S. Heldoorn
Vicevoorzitter	De heer M.F. Sagel
Plaatsvervangende voorzitters	De heer D.D. Kuils en mevrouw C.B. Franken-Katerberg
Raadsgriffier	Mevrouw P. Lambeck
Raadsleden	33
Raadsfracties	8

Samenstelling fracties in de gemeenteraad

De gemeenteraad bestaat uit acht fracties met 33 leden. Raadsleden zijn:

PvdA (8)

De heer J. Wolters
De heer M.F. Sagel
Mevrouw H.J. van Es
De heer M. Bruins
De heer J.F. van Oostrum
Mevrouw H. Vrieling
De heer L.G.J. Rengers
De heer C. de Wal
Plaatsvervangend: Mevrouw C. Vorselman-Derksen

VVD (5)

De heer F.P. Duut
Mevrouw L. van de Beek-Binnerts
De heer W.A. Greijdanus
Mevrouw G.M.J. Netjes
De heer M. van Zomeren
Plaatsvervangend: De heer H. Kuipers

Plop (4)

De heer J.R. Wiersema
De heer C.M.V. Boonzaaijer
Mevrouw J.R. Wolters-Vrede
De heer E. Prent
Plaatsvervangend: De heer A.V. Solisa

ChristenUnie (4)

Mevrouw H.A. Vlieg-Kempe
De heer A.W. Wienen
De heer S.J. Lagendijk
De heer P.J. Sturing
Plaatsvervangend: mevrouw J.M. Boersma-Harink

CDA (4)

Mevrouw A. Mulder
Mevrouw C.B. Franken-Katerberg
Mevrouw Komen-Huizer
De heer G.G.J. de Korte
Plaatsvervangend: vacature

D66 (4)

Mevrouw I.J.M. Eshuis
De heer B. Bergsma
De heer D.D. Kuils
De heer C. Talsma
Plaatsvervangend: De heer K. Dijkstra

SP (2)

De heer J. Broekema
Mevrouw A. Joustra-Schuiling
Plaatsvervangend: De heer J. van Rooij

GroenLinks (2)

Mevrouw L.E. Punt
De heer J. Marskamp
Plaatsvervangend: De heer S.R. Pormes

College van burgemeester en wethouders en portefeuillevverdeling

---

Burgemeester K.S. Heldoorn

Portefeuille:

- Bestuurlijke coördinatie
- Algemeen bestuurlijke en juridische aangelegenheden
- Openbare orde en veiligheid
- Brandweer
- Veiligheidsregio
- Politie
- Wettelijke taken/burgerzaken
- Ambassadeursfunctie
- Dagelijks bestuur SNN
- Communicatie, lobby
- Coördinatie evenementen

Wethouder J. Kuin (PvdA)

Portefeuille:

- Sociale zaken en werkgelegenheid (WWB, Minimabeleid, WSW)
- Regiovisie
- Ruimtelijke ordening (onder andere lid stuurgroep FlorijnAs)
- Sport
- Welzijn (Ouderenwerk, Sociaal werk/maatschappelijk werk)
- Schuldhulpverlening
- Minderheden/Kleurrijk
- Antidiscriminatie

- Coördinerend wethouder Participatie

Wethouder A. Smit (PvdA)

Portefeuille:

- Financiën (inclusief belastingen)
- Vastgoed
- Grondzaken
- Wonen (Volkshuisvesting),
- Stadsvernieuwing
- Monumentenzorg
- Wijkbeleid/Gebiedsgericht werken
- Lid stuurgroep De Nieuwe Kolk

Wethouder H.A. Matthijssse (VVD)

Portefeuille:

- Economische zaken (Promotie/acquisitie bedrijfsleven (groei arbeidsplaatsen), Industrie, MKB, Promotie algemeen/citymarketing, Markten/kermessen, Bedrijventerreinen, Lastenvermindering bedrijfsleven, waaronder deregulering)
- FlorijnAs (onder andere voorzitter stuurgroep)/Structuurvisie
- Recreatie en toerisme
- Motorsportevenementen
- Sensortechnologie
- SNN
- Lid stuurgroep De Nieuwe Kolk
- Coördinerend wethouder FlorijnAs

Wethouder A.L. Langius (CU)

Portefeuille:

- Milieubeleid/afvalbeheer/duurzaamheid
- Openbare werken
- Groen en grijs (onder andere lid stuurgroep FlorijnAs)
- Coördinatie Wmo (Volksgezondheid, Verslavingszorg, Maatschappelijke opvang, Individuele verstrekkingen)
- Jeugd en gezin
- Internationale betrekkingen
- Verkeer en vervoer (onder andere lid stuurgroep FlorijnAs)
- Coördinerend wethouder Regionale samenwerking

Wethouder M. Hoogeveen (D66)

Portefeuille:

- Bestuurlijke en ambtelijke vernieuwing (doorontwikkeling) en integraal werken
- Personeel en organisatie/ook ambtelijke huisvesting
- ICT/digitale overheid
- Publieke dienstverlening
- Deregulering algemeen
- Cultuur
- Onderwijs (inclusief leerplicht, SPA, Kinderopvang)
- De Nieuwe Kolk (voorzitter stuurgroep)
- Coördinerend wethouder bestuurlijke en ambtelijke vernieuwing

Gemeentesecretaris/Algemeen directeur mevrouw I. Oostmeijer-Oosting

De gemeentesecretaris is de hoogste ambtenaar. Behalve hoogste manager van de ambtelijke organisatie, is zij tevens eerste adviseur van ons college.

Voetnoot handhaving

Operationele vraagstukken vallen onder het collegelid dat verantwoordelijk is voor het onderwerp van de casus.

Als bij operationele handhaving sprake is van escalatie, dan is de burgemeester portefeuillehouder.

De beleidsmatige onderwerpen (strategisch, sturend) zijn ondergebracht bij het collegelid dat publieke dienstverlening in zijn portefeuille heeft

Samenvatting beleid per programma

Bestuur en burger

Kanaalsturing, zaakgericht werken, uitwisseling van gegevens, centralisatie van de communicatie in het klantcontactcentrum en het centrale telefoonnummer 140592 verbeteren de dienstverlening aan inwoners. Met e-participatie willen we dienstverlening beter laten aansluiten op de wensen van onze klanten.

De nieuwe door het Rijk gewenste Regionale Uitvoeringsdienst bundelt taken op het gebied van vergunningverlening en handhaving. In eerste instantie voor milieu. De voorbereiding hiervan gebeurt in 2012.

De kadernota en de bestuursopdracht Handhaving moeten meer duidelijkheid en lastenverlichting opleveren. Verder blijven we werken aan vereenvoudigde procedures en minder regels.

Via onze eigen communicatiekanalen, zoals de website en de gemeentepagina, besteden we aandacht aan de totstandkoming van beleid en projecten en bereikte resultaten. Via sociale media kunnen we inwoners gericht informeren. Wij investeren in directe contacten met onze inwoners door bezoeken aan de wijken en een tweejaarlijkse publieksbijeenkomst waarin wij uitleg geven over beleid en projecten.

Door gebiedsgericht werken krijgen inwoners van de wijken de kans om actief bij te dragen aan de ontwikkeling van hun eigen leefomgeving. Met interactief werken willen we de betrokkenheid van inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties vergroten. Nieuwe media zetten we in om een zo breed mogelijke groep betrokkenen te bereiken.

De regio Groningen-Assen start diverse activiteiten om de toeristische en recreatieve mogelijkheden van de regio te promoten. Wij werken aan een integrale visie op citymarketing om de economische aantrekkingskracht van de stad te versterken.

Stadsontwikkeling

Assen is een groeistad. Wonen, werken, recreëren, cultuur, verkeer en onderwijs zullen de komende jaren meer ruimte vragen. Deze ruimte moet in de bestaande stad gevonden worden, met behoud van het omringende landschap en de cultuurhistorische elementen in de stad.

De Integrale Structuurvisie Assen 2030 is de basis. In 2011 is deze visie uitgewerkt in een Meerjaren Uitwerkingsprogramma (MUP). Daarnaast heeft de structuurvisie een uitwerking gekregen in de Masterstudie FlorijnAs.

De grote projecten FlorijnAs worden in 2012 voortgezet. Kloosterveen wordt verder ontwikkeld, evenals het Erfgoedkwartier.

Economische speerpunten zijn het stimuleren van bedrijvigheid en het aantrekken van nieuwe bedrijven. Kansrijke sectoren zijn zorg, toerisme en recreatie en sensortechnologie. We zetten stevig in op promotie en acquisitie. Vasthouden van ondernemingen is ook een aandachtspunt. Veel inspanningen en activiteiten zijn erop gericht om ondernemers te organiseren en te faciliteren.

Mobiliteit

Groei betekent een toename van verkeer. Opgave is om de stad bereikbaar te houden. De hoofdroutes moeten filevrij blijven. Nabij het centrum komt een ring van hoogwaardige parkeervoorzieningen. De parkeergarage bij De Nieuwe Kolk gaat in 2012 open. De parkeergarage Citadel is in aanbouw.

Fietsen en openbaar vervoer worden gestimuleerd. Fietspaden worden blijvend uitgevoerd in asfalt of beton, bushaltes komen op een redelijke loopafstand van woningen en de wachttijden bij verkeerslichten voor fiets en bus mogen niet langer zijn dan twee minuten.

Veiligheid krijgt meer aandacht, onder meer door intensievere handhaving. Met omringende gemeenten voert de gemeente Assen een programma uit voor gedragsbeïnvloeding en veilig verkeer.

De complexe procedures rond de verdubbeling N33-aansluiting A28 en het Norgerbrug-tracé vorderen. De realisatie start zodra alle procedures zijn afgerond.

Stads- en wijkbeheer

We gaan verder met de bezuinigingsplannen op Schoon, Heel en Veilig. Dit betekent een vermindering van groot onderhoud en vervangingsinvesteringen. Ons beheer is gericht op Schoon, Heel en Veilig én zo lang mogelijke instandhouding. Omdat onze budgetten onder druk staan, is het steeds lastiger om afgesproken ambities te halen.

We gaan bewoners betrekken bij het groen in hun buurt bijvoorbeeld door het vernieuwen en verbreden van Natuur- en Milieueducatie. Ook vragen we bewoners om zelf plantwerk uit te voeren. We gaan het Milieu Educatief Centrum realiseren en we evalueren de Groenstructuurvisie.

In het kader van het Groene Frame (uitwerking groene hoofdstructuur) stellen we een aantal plannen op; zoals De Asser Ecologische Hoofdstructuur. Kansen en speerpunten van het Groene Frame zijn onderdeel van grote projecten zoals de FlorijnAs-projecten en Kloosterveen.

Het beheer van speeltoestellen is gericht op zo lang mogelijke instandhouding. We stimuleren en faci-

teren activiteiten in de recreatiegebieden en vooral het recreatiegebied Baggelhuizen.

Het beheer van begraafplaatsen gebeurt volgens de in 2011 vastgestelde Beheersverordening en het Reglement begraafplaatsen. We stellen een financiële meerjarenplanning op voor de planontwikkeling en realisatie van een aantal plannen. We ronden de planvorming voor de Zuiderbegraafplaats af en we beginnen met het inrichtingsplan en ruimingsplan De Boskamp. We evalueren het begraafplaatsenbeleid.

Onderwijs

Het beleid van 2011 wordt in 2012 voortgezet. Het accent ligt op ontwikkelingskansen voor kinderen en jongeren. Extra aandacht is er voor de voorschoolse educatie, de doorgaande leerlijn, de samenhang in het aanbod van het primair en voortgezet onderwijs, het uitbouwen van de kennisinfrastructuur op mbo- en hbo-niveau en de verdere uitrol van de Brede School. Door een leven lang leren blijft de beroepsbevolking vitaal. Samenwerking met onder andere onderzoeksinstellingen en ondernemingen is daarbij voorwaarde.

De bestrijding van de werkloosheid onder schoolverlaters blijft een aandachtspunt. Meer schoolsucces en betere doorstroming naar het voortgezet onderwijs en/of naar het beroepsonderwijs vergroot de kansen op betaald werk. Onderwijs dat aansluit op de arbeidsmarkt is een goed wapen in de bestrijding van de jeugdwerkloosheid. Daarnaast moeten de talenten van kinderen en jongeren optimaal benut worden, allereerst door deelname van peuters aan de voorschool te bevorderen.

Vervolgens zorgt de Brede School dat kinderen en jongeren in Assen een optimale en adequate ontwikkeling kunnen doormaken waarbij ze al hun talenten benutten en ontplooiën. We stimuleren de deelname aan diverse activiteiten in de vrije tijd. Dit draagt ook bij aan de ontwikkeling van kinderen.

Voortijdig schoolverlaten komt vaak door een gebrek aan perspectief en ontwikkelingskansen. Bovenstaand beleid moet het voortijdig schoolverlaten tegengaan. Zorgafstemming in en om de school met het Centrum voor Jeugd en Gezin en Jeugdzorg is een van de verbeterpunten.

Goede onderwijsaccommodaties zijn een randvoorwaarde voor goed onderwijs. Alle scholen moeten beschikken over een goed schoolgebouw, zeker als ze voor het realiseren van de onderwijsdoelstellingen samenwerken met andere instellingen en voorzieningen. De kwaliteitsimpuls onderwijshuisvesting wordt voortgezet. Daarbij is ook aandacht voor het binnenklimaat in de gebouwen en energiebesparing.

Kunst en cultuur

De Nieuwe Kolk, het Erfgoedkwartier en het ICO zijn bepalend voor het culturele imago van de stad. De Nieuwe Kolk gaat in 2012 open en geeft een flinke impuls aan het culturele leven in Assen.

Daarnaast blijft een breed pakket aan culturele activiteiten beschikbaar voor alle Assenaren. Dat varieert van meer kunst in de openbare ruimte via het Cultuurfonds tot het ondersteunen van de amateurkunst via subsidieregelingen en accommodaties. In 2012 zal ook duidelijk worden wat de meest efficiënte huisvesting is voor de podiumkunsten in Assen.

Zorg en welzijn

Voor dit programma is de bestuursopdracht Zorg en welzijn leidend. Deze vormt het kader voor de koers voor de komende jaren en de omvangrijke bezuinigingstaakstelling. Daarbij hanteren we drie sturende principes.

De toegang en sluitende aanpak voor de zeer kwetsbaren is de kerntaak van de gemeente. De gemeente voert een stevige regie. De professionals voeren uit. In essentie gaat het hier om dienstverlening. De overheid financiert.

Als het gaat om het verbeteren van de kwaliteit van de samenleving is er een beperkte taak voor de gemeente. De burger hoort hier aan het roer te staan, professionals kunnen daarbij helpen. Eventueel betaalt de overheid mee.

We gaan uit van nieuw voor oud. Dat betekent dat we alleen nieuwe maatregelen nemen als deze in de plaats komen van bestaande.

Deze principes zijn verder uitgewerkt in een visie waarin per deelthema geschetst wordt wat dat in 2016 betekent voor Assen op het gebied van Zorg en Welzijn. De visie is het resultaat van de Bouw2daagse waarin samen met bewoners, vertegenwoordigers van verschillende sociale netwerken, uitvoerders, beleidsmakers en management van instellingen aan de visie is gebouwd. De visie wordt ook weer samen met hen verder geconcretiseerd en uitgewerkt. De resultaten daarvan komen beschikbaar bij de Voorjaarsnota. Daarmee wordt concreet duidelijk waar en hoe de grootste veranderingen zullen plaatsvinden en hoe noodzakelijke bezuinigingen worden ingevuld.

De decentralisatie van de Awbz, de transitie van de jeugdzorg en de invoering van de Wet werken naar vermogen hebben gevolgen voor Zorg en welzijn. Bij de uitwerking van deze rijksmaatregelen is er nauwe samenwerking tussen de bestuursopdrachten Zorg en Welzijn en Werk en Inkomen. Doel is het voorkomen van een stapeling van ongewenste effecten door het slimmer inzetten van de middelen.

Werk en Inkomen

Zoveel mogelijk mensen aan werk helpen en houden is ook in 2012 het uitgangspunt. Daarbij zoeken we samenwerking met het bedrijfsleven en andere werkgevers. Groei van werkgelegenheid en terugdringen van werkloosheid in Assen moeten het landelijk gemiddelde benaderen.

Werkloosheid en een minimuminkomen kunnen maatschappelijk isolement veroorzaken. Het participatiebeleid is er op gericht om dit te voorkomen. Het bestaande participatiebeleid wordt voortgezet met een integraal pakket van voorzieningen.

In 2012 treden de Wet Werken naar Vermogen en de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening in werking. Vanuit het Bestuursakkoord volgen wellicht nog andere maatregelen. Ook worden de mogelijkheden binnen de bestuursopdracht Werk en inkomen onderzocht.

De uitkomst en uitwerking van deze nieuwe wetten en ontwikkelingen zijn nu nog niet te voorspellen. Concrete acties voor 2012 zijn daarom in dit stadium nog niet te benoemen.

Sport en ontspanning

Door gerichte promotie verbeteren we het profiel van Assen als aantrekkelijke stad. Met een gevarieerd aanbod aan evenementen versterken we de levendigheid van Assen. Door actieve samenwerking met de Binnenstadsvereniging (Midden- en Klein Bedrijf) en het Gilde Bart (platform van toeristische ondernemers) krijgt de promotie van Assen een extra stimulans.

Interne samenwerking, met name met Stadsmarketing, is steeds belangrijker voor de profilering van Assen als evenementenstad. De toekomstvisie TT-Festival levert hieraan een extra bijdrage. We vergroten de deelname aan sport- en beweegactiviteiten. Een team combinatiefunctionarissen sport en cultuur stimuleert onderwijs, sportverenigingen en wijken, en geeft uitvoering aan de Impuls brede scholen, sport en cultuur. Waar mogelijk voeren we de vastgestelde Kadernota's Sport en Bewegen, Sportaccommodaties en Sportsubsidies uit, en we gaan aan de slag met de Impuls NASB (Nationaal Actieplan Sport en Bewegen). In juli 2012 wordt in Assen het Europees Kampioenschap Beachvolleybal gehouden voor de jeugd tot 23 jaar.

In alle wijken en buitengebieden ontplooiën sportbuurtwerkers sport- en beweegactiviteiten voor kinderen. Dit gebeurt in samenwerking met sportverenigingen en andere sportaanbieders. Ervaringen die zijn opgedaan bij de Buurt, Onderwijs, Sport projecten (BOS) en de Breedte Sport Impuls (BSI) vormen daarvoor de basis.

Ook ouderen, chronisch zieken en sporters met beperkingen, krijgen en houden we in beweging.

Veiligheid

Het benoemen van concrete acties voor 2012 is lastig, omdat eerst de kadernota Integraal Veiligheidsbeleid 2012-2016 moet worden vastgesteld. Uw raad stelt de kaders vast voor deze nota. Op basis daarvan presenteren we eind 2011 een veiligheidsprogramma 2012 met concrete acties. De maatregelen en inspanningen zoals opgenomen in het Programma Veiligheid 2012 zullen in elk geval niet leiden tot een uitzetting.

Overlast willen we waar mogelijk voorkomen. Door de wijkveiligheidsplannen en de reguliere contacten kunnen we bij problemen snel ingrijpen.

Helaas kunnen we niet alle overlast voorkomen. Bij meldingen kan de gemeente in overleg met politie, woningcorporatie en maatschappelijk werk problemen op maat aanpakken.

Om veiligheidsrisico's te beheersen wordt in 2011 de Kadernota en het Uitvoeringsprogramma toezicht en handhaving vastgesteld. Deze dienen als basis voor de activiteiten in 2012.

Duurzaamheid en milieu

Assen blijft investeren in duurzaamheid, hoge milieukwaliteit en het beperken, scheiden en verantwoord verwerken van afval. In 2012 willen we de projecten uit het Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid en de activiteiten in het kader van het Provinciale Klimaatcontract uitgevoerd zien.

De CO₂-uitstoot moet verder teruggebracht worden. De gemeente investeert daarvoor in het eigen vastgoed, het eigen wagenpark en de openbare verlichting. Bij inkoop wordt nog meer gelet op duurzaamheid.

Initiatieven voor projecten voor energiebesparing in de particuliere woningvoorraad worden gestimuleerd en ondersteund. Met woningbouwcorporaties zijn prestatieafspraken gemaakt.

Zorg voor milieu, duurzaamheid en milieubeheer moet een vast onderdeel worden bij planontwikkeling in de stad. Bij grootschalige nieuwbouwprojecten wordt naar een duurzame oplossing voor energieopwekking gezocht.

Bij alle activiteiten wordt nadrukkelijk gekeken naar mogelijkheden voor participatie door de markt, ook om duurzaamheid als product beter neer te zetten.

Voorlichting is van groot belang voor het bevorderen van milieubewustzijn. Waar mogelijk wordt aangehaakt bij evenementen om duurzaamheid onder de aandacht te brengen. Met het Milieu Educatief Centrum krijgt de stad een inspirerende locatie om Assenaren te informeren over milieu en duurzaamheid.

Voor de periode na 2012 zijn nog geen middelen beschikbaar. Voorlopig zullen de acties zich richten op het aangaan van partnerschappen om middelen te genereren.

Bouwen en wonen

Het ruimtelijk economisch beleid waarborgt de ontwikkeling van Assen. Uitgangspunten voor de woningbouw staan in het Woonplan 2010-2030 en het Collegeprogramma 2010-2014. Het accent ligt op de mogelijkheden voor inbreiding en herstructurering. Aandachtspunten zijn aanbod van variatie en duurzaamheid. De nota's Grondbeleid en Grondprijnsbeleid geven daarvoor de kaders. De Strategische afwegingsnotitie Grondbedrijf 2011 geeft aan op welke wijze de prioriteiten in gebiedsontwikkeling gerealiseerd kunnen worden. De notitie is daarmee kaderstellend geworden.

Het aantal te bouwen woningen schommelt door de recessie en stagnatie op de woningmarkt. In regioverband Groningen-Assen vindt afstemming plaats over het aantal nieuw te bouwen woningen. Het Woonplan gaat uit van 465 woningen.

De consument bepaalt de vraag naar woningen. Vraaggericht bouwen houdt in dat er zoveel mogelijk tegemoet wordt gekomen aan de woonwensen van consumenten. Particulier opdrachtgeverschap is een manier om aan specifieke woonwensen tegemoet te komen. Doel is om dertig procent via particuliere opdrachten te realiseren.

In de bestaande woningvoorraad zijn nog grote slagen te maken in duurzaamheid. Het vraagt veel inspanning van de overheid om woningeigenaren te verleiden hun woning te verduurzamen met bijvoorbeeld energiebesparende maatregelen. Bij nieuwbouw wordt ingezet op CO₂-neutrale bouw.

Nieuwe woningen worden zo veel mogelijk aanpasbaar gebouwd. Dit verruimt de gebruiksmogelijkheden en de bewoners kunnen langer zelfstandig blijven wonen.

Beleidsvoorstellen en dekkingsplan 2012-2015

Inleiding

Verdere uitvoering van ons Collegeprogramma 2010-2014 binnen de kaders van het in november 2010 door u vastgestelde Uitvoeringsprogramma 2011-2014, is de rode draad voor het beleid in de Programmabegroting 2012 en de meerjarenprognose 2012-2015. Praktisch gezien houdt dat in dat we uitvoering geven aan de tweede jaarschijf van het Uitvoeringsprogramma. Daarin zijn zowel de tweede tranche met de afgesproken budgetten voor beleidsintensivering als de tweede jaarschijf van de bezuinigingen opgenomen.

Tweede tranche uitvoering Collegeprogramma

Voor wat betreft de uitvoering van het Collegeprogramma geldt de afspraak dat we dat zoveel mogelijk doen met beschikbare middelen en op basis van het principe nieuw voor oud. Daar waar dat uitgangspunt niet haalbaar is, doen we dat met behulp van de middelen die daarvoor in het Uitvoeringsprogramma zijn opgenomen. In 2012 is voor dit doel in totaal € 2,5 miljoen aan middelen beschikbaar.

Tweede tranche bezuinigingen 2011-2014

De tweede tranche van de bezuinigingen bedraagt € 4,0 miljoen. Samen met de voor 2011 vastgestelde taakstelling komt het totaal aan bezuinigingen eind 2012 uit op € 13,0 miljoen. Hiervan heeft circa € 5,0 miljoen betrekking op de bedrijfsvoering. De vastgestelde taakstellingen zijn hard en worden als geheel geëffectueerd. Indien de omstandigheden daar aanleiding toe geven leggen we alternatieve bezuinigingen ter afweging en besluitvorming aan u voor. De opbouw van de taakstelling 2012 ziet er als volgt uit.

Beleidsintensivering en middeleninzet Collegeprogramma		
Programma's/middeleninzet	* € 1.000	2012
Aantrekkelijke stad		
versterking stadstoezicht		200
van wijkgericht naar gebiedsgericht werken		800
introductie stadspas		-
Kloppend hart/subsidies evenementen		300
verkeersveiligheid bij scholen		65
Sociale stad		
meedoen/premies/arbeidsmarktbeleid herijken		365
voortzetting reboundgroup		60
versterking openbaar vervoer		85
uitvoering vrijwilligersbeleid		135
Dienstbare stad		
instellen jongeren denktank		40
Groeiende stad		
cofinanciering regionaal economisch beleid		300
marketing strategisch economisch beleid		150
voorzetten extra bijdrage TIP		30
intensiveren relatiemanagement bedrijven		20
versterking regionaal economisch beleid		50
Totaal		2.535
inzet reserve Grondbedrijf		-300
inverdieneffect regionaal economisch beleid		-50
cofinanciering gebiedsgericht werken		-400
Beschikbaar op projectbasis voor CP		1.850

Te realiseren bezuinigingsmaatregelen jaarschijf 2012	
Programma's/bezuinigingen (bedragen in * € 1.000)	2012
Bestuur en burger	447
Stadsontwikkeling	25
Mobiliteit	100
Stads- en wijkbeheer	530
Onderwijs	102
Kunst en cultuur	-
Zorg en welzijn	297
Werk en inkomen	-
Sport en ontspanning	168
Veiligheid	95
Duurzaamheid en milieu	-
Bouwen en wonen	-
Algemene dekking	74
Verbonden partijen (7% korting)	500
Totaal bezuinigingen producten	2.338
Bedrijfsvoering	1.687
Totaal bezuinigingen	4.025

Autonome ontwikkelingen

Buiten de op basis van het Uitvoeringsprogramma vastliggende afspraken hebben we in de begroting 2012 en de nieuwe meerjarenprognose rekening moeten houden met andere ontwikkelingen die zich sinds de presentatie van de Voorjaarsnota 2011 in het aanvaarde beleid hebben voorgedaan. Een belangrijke factor daarin is de langer aanhoudende verhoogde druk op de budgetten in het programma Werk en inkomen en de achterblijvende inkomsten als gevolg van vertraging in de groei. Verder zijn de programmabudgetten ten opzichte van 2011 onder andere aangepast aan de voor het komende jaar voorziene loon- en prijsontwikkeling.

Begrotingsresultaten bij ongewijzigd beleid

Met inbegrip van de beleidsafspraken en ontwikkelingen hiervoor prognosticeren we voor periode 2012-2015 de volgende begrotingsresultaten.

We hanteren deze uitkomsten in het verdere verloop van dit hoofdstuk als basis voor onze beleidsvoorstellen, beleidsmaatregelen en het dekkingsplan dat we hierna voor de periode 2012-2015 presenteren.

Uitkomsten begroting 2012 en meerjarenprognose (bedragen x € 1.000)			
2012	2013	2014	2015
-5.099	-4.131	-5.656	-6.005

Afspraken Voorjaarsnota 2011

Als voorbereiding op de beleidsinvulling voor 2102-2015 hebben we, zoals we in de Voorjaarsnota 2011 hebben aangekondigd, de volgende acties ondernomen:

- geïnventariseerd of er in het beleid sprake is van knelpunten of nieuwe ontwikkelingen waarmee we bij de beleidsinvulling voor 2012 rekening moeten houden;
- getoetst of de gehanteerde uitgangspunten en de planning voor het Uitvoeringsprogramma 2011-2014 nog actueel en haalbaar zijn, dan wel bijgesteld moeten worden;
- voor zover mogelijk verder richting gegeven aan de beleidsinhoudelijke en financiële gevolgen van de rijksbezuinigingen;
- nieuwe beleidsontwikkelingen en beleidswensen geïnventariseerd en afgewogen, die wij als dat financieel haalbaar is ter bespreking en besluitvorming aan uw raad zullen voorleggen;
- afgewogen of we met de huidige omvang van de gemeentelijke bezuinigingen kunnen volstaan of dat aanvulling daarvan noodzakelijk is;
- de financiële vooruitzichten voor de komende jaren zo goed mogelijk geactualiseerd en een eerste globale prognose voor het jaar 2015 gemaakt.

Beleidsinvulling 2012

Hierna treft u de beleidsvoorstellen aan die naar onze mening in 2012 nodig zijn met het oog op de verdere uitvoering van ons beleid en voor het oplossen van een aantal daarbinnen bestaande knelpunten. Ook presenteren we hier de dekkingsmaatregelen die nodig zijn om de begroting sluitend te maken en te houden.

Einduitkomst van dit geheel is een op schema liggend Uitvoeringsprogramma 2011-2014 in combinatie met een meerjarig financieel evenwicht.

Beleidsvoorstellen en beleidsmaatregelen 2012-2015

Afgezien van een aantal specifieke zaken die in dit hoofdstuk aan de orde komen is er, zoals we in de inleiding van de begroting al hebben aangegeven, sprake van een tweetal belangrijke ontwikkelingen die in het kader van de beleidsinvulling voor 2012 extra aandacht vragen en waarvoor zowel beleidsmatige als financiële oplossingen noodzakelijk zijn. Het gaat om de voortdurende gevolgen van de economische recessie en om de toekomstige exploitatie van De Nieuwe Kolk.

Gevolgen van de economische recessie en van rijksbezuinigingen

We houden langer dan verwacht en ingeschat last van de budgettaire gevolgen van de economische recessie. Recente cijfers over de toestand van de Nederlandse economie bevestigen dat beeld. In

plaats van een geleidelijk toenemende economische groei is sprake van vertraging.

- In onze gemeente blijkt dat met name uit een onverminderd hoog beslag op de bijstand en op de andere inkomensondersteunende voorzieningen. Hogere gemeentelijke uitgaven zijn daarvan het directe resultaat. Daar waar we in onze aanname tot nu toe uitgaven van een afnemend cliëntenaantal moeten we, op grond van de begroting die de ISD voor het komende jaar heeft gepresenteerd, vaststellen dat er sprake is van stabilisatie. We sluiten in onze eigen begroting aan op die lijn. Dat hebben we ook gedaan voor de uitgangspunten die de ISD in zijn begroting heeft gehanteerd ten aanzien van de hoogte van de in 2012 te verwachten rijksvergoeding, de hoogte van de kosten van de middeleninzet voor het Meedoenbeleid en van het Asser aandeel in de bedrijfsvoering van de ISD. Het is, gelet op het feit dat cliëntenaantallen zich stabiliseren, financieel niet langer verantwoord om deze ontwikkelingen, zoals in 2011, alleen als risico aan te merken.
- De aanhoudende stagnatie op de bouw- en woningmarkt en de als gevolg daarvan verminderde groei van de stad zorgen voor een lagere groei van de inkomsten dan waaraan we de afgelopen jaren als sterke groeistad gewend zijn geraakt. Dit vertaalt zich in de begroting met name in minder sterke groei of afname van de inkomsten uit belasting- en legesheffing en het gemeentefonds.
- Over de gevolgen van de door het kabinet aangekondigde hervorming van en bezuinigingen op de sociale zekerheid en de sociale werkvoorziening bestaat, zeker nu de gemeenten het Bestuursakkoord op dit onderdeel niet ondersteunen, nog steeds veel onzekerheid. Dat geldt ook voor de door het kabinet beoogde decentralisatie van Awbz-taken en van de Jeugdzorg. Het wachten is feitelijk op de uitkomsten van de parlementaire behandeling van deze plannen. Ons standpunt hebben wij reeds in de inleiding van de begroting uiteen gezet. Wij verwachten van het Rijk passende financiering zodat we voor de uitvoering van deze taken geen beroep op eigen middelen hoeven te doen. Als die passende financiering onverhoopt ontbreekt zullen we er niet aan komen om de financiële gevolgen daarvan door te vertalen in het betrokken beleid.

De hiervoor geschetste ontwikkelingen hebben de uitkomst van de primaire begroting 2012 en de meerjarenraming, afgezet tegen de vergelijkbare prognoses bij de Voorjaarsnota 2011, in totaal met circa € 5,6 miljoen nadelig beïnvloed.

De Nieuwe Kolk

Een andere voor deze en komende begrotingen belangrijke factor is de exploitatie van De Nieuwe Kolk. We hebben, om op dit punt goed op de toe-

komst voorbereid te zijn, de bij de start van het project gehanteerde financiële aannames en gemaakte ramingen in 2011 tegen het licht gehouden. Op basis van de uitkomsten daarvan hebben we geconstateerd dat de oorspronkelijke uitgangspunten op een aantal onderdelen op nieuwe inzichten en gewijzigde omstandigheden moeten worden afgestemd. Die opvatting wordt bevestigd door de bevindingen die zijn voortgekomen uit de second opinion die we hebben laten uitvoeren.

De exploitatie van De Nieuwe Kolk zal zich de komende jaren in de praktijk moeten gaan bewijzen. We kunnen in dit stadium dan ook niet verder gaan dan het maken van een inschatting van de extra financiële middelen die in de stabiele fase voor de exploitatie benodigd zullen zijn. Op basis van die benadering willen wij ingaande de begroting 2012 in totaal € 1,0 miljoen aan additionele budgettaire ruimte voor De Nieuwe Kolk vrij maken. Dekkingsbronnen die we in dit verband willen inzetten zijn de reserve Weiersstraat, de extra Essent-gelden die we hebben ontvangen als gevolg van de verkoop van de kerncentrale in Borssele en de deels vrijvallende voorziening die we in het kader van de verkoop van Essent hebben moeten treffen in verband met risico-afdekking als gevolg van garantstellingen.

De komende tijd zal op basis van de businessplannen en begrotingen van de bij de exploitatie van De Nieuwe Kolk betrokken organisaties worden toegewerkt naar financieel maatwerk. Op basis daarvan kunnen definitieve financiële keuzes worden gemaakt. De Voorjaarsnota 2012 kan, als dat nodig is, worden gebruikt om de begroting verder op de actualiteit bij te stellen.

Voortgang en bijstelling bezuinigingen

In de Voorjaarsnota 2011 hebben we u geïnformeerd over de stand en voortgang van de bezuinigingen. De conclusie op dat moment luidde dat de voorbereiding en implementatie van de diverse maatregelen op schema lag. Dat is ook nu nog het geval. Wel is op een enkel onderdeel sprake van vertraging in de realisatie, doordat afgesproken maatregelen, hetzij financieel technisch danwel op grond van maatschappelijke overwegingen, bij nader inzien niet of slechts deels haalbaar zijn.

Bij de bezuinigingen die dat betreft kiezen we voor een alternatieve wijze van invulling. De totale taakstelling blijft dus intact. De aanpassingen in de taakstellingen die we als uitkomst daarvan in het kader van de begroting 2012 aan u voorleggen hebben we hierna kort samengevat. De belangrijkste aanpassing betreft de verlaging en daarmee verzachting van de op de gemeentelijke bibliotheekvoorziening rustende bezuinigingen. U heeft daar in de raad van juli jl. mee ingestemd. Voor het overige gaat het beleidsmatig gezien niet om ingrijpende aanpassingen.

Actualisering en bijstelling bezuinigingen 2012-2015 (bedragen x € 1.000)				
Omschrijving/jaar	2012	2013	2014	2015
Taakstelling programma's voor actualisatie	8.013	10.112	10.711	10.711
1. bijstelling/ verlaging bestaande taakstellingen				
- tarifiering bewegingsonderwijs mbo-hbo	-35	-35	-35	-35
- subsidies kunst en cultuur	pm	pm	pm	pm
- taakstelling bibliotheek	-147	-522	-147	-147
- geen drinkwater als bluswater inzetten	-	-50	-50	-
2. alternatieve/compenserende maatregelen				
- opvoeren meeropbrengsten verhuur sportfaciliteiten	35	35	35	35
- verhoging taakstelling leerlingenvervoer	-	75	75	75
- nog in te vullen taakstelling kunst en cultuur/onderwijs	147	447	72	72
- stopzetting controle brandkranen	-	50	50	-
Taakstelling programma's na actualisatie	8.013	10.112	10.711	10.711

De bijstellingen verlopen budgettair neutraal. Voor nadere toelichting op de bijstelling van de bezuiniging op de bibliotheek verwijzen we kortheidshalve naar de besluitvorming die daarover in de raadsvergadering van juli jl. heeft plaatsgehad.

De maatregelen die nodig zijn om het verlagen van de taakstelling bij de bibliotheek te compenseren worden deels gevonden door verhoging van de taakstelling op het leerlingenvervoer. Zoekgebieden voor het in de periode 2012-2015 nog ontbrekende deel zijn de programmabudgetten Kunst en cultuur en Onderwijs. Bij de komende Voorjaarsnota informeren we u over de uitkomsten hiervan.

Schuldhelpverlening

In raad van juni jl. heeft u de begroting van de Gemeenschappelijke Kredietbank Drenthe besproken. Uit die bespreking is de mogelijke beschikbaar stelling van gemeentelijke middelen voor de uitvoering van taken in het kader van de schuldhelpverlening als beslispunt overgebleven. Afgesproken is om besluitvorming hierover te betrekken bij de behandeling van de gemeentebegroting 2012.

Om de kwaliteit van de schuldhelpverlening op peil te kunnen houden is een aanvulling van € 250.000 vanuit de gemeentelijke middelen noodzakelijk. De middelen dienen als compensatie voor het vervallen van tijdelijke rijksfinanciering. Wij vinden het, gezien de achterliggende schuldenproblematiek, belangrijk dat de GKB haar taken in 2012 op het bestaande niveau kan voortzetten. Wij stellen voor om akkoord te gaan met het beschikbaar stellen van de in verband daarmee benodigde extra middelen van € 250.000.

Cameratoezicht tijdens TT-festival

In het afgelopen jaar heeft u eenmalig € 20.000 beschikbaar gesteld voor de inzet van cameratoezicht tijdens het TT-festival. In de eerste evaluatie van gemeente, politie, brandweer en geneeskundige diensten blijkt unaniem dat dit een meerwaarde is

voor de veiligheid van het festival. Het instrument voldoet aan de verwachtingen. De doelstelling crowd control is gerealiseerd. Ook de inzet bij incidenten zoals beginnende brandjes of medische klachten kon beter gecoördineerd worden. Gelet op de positieve ervaringen stellen wij u voor om de in 2011 beschikbare middelen vanaf 2012 structureel in de begroting op te nemen.

Overige ontwikkelingen

Naast de beleidsvoorstellen hiervoor zijn, om het beeld voor het treffen van beleidsmaatregelen en het vaststellen en invullen van het dekkingsplan te completeren, ook de volgende ontwikkelingen van belang:

Gevolgen septembercirculaire gemeentefonds 2011

We hebben de septembercirculaire 2011 en de daarin als gevolg van het kabinetsbeleid opgenomen maatregelen voor het sluiten van de begroting 2012 uitgewerkt en op de gevolgen voor de eigen beleidsinvulling beoordeeld.

Op grond van de maatregelen in de circulaire neemt de algemene uitkering van Assen in 2012 met € 700.000 toe. Deze positieve bijstelling houdt grotendeels verband met compensatie voor elders binnen de begroting vervallende middelen (doeluitkering CJG);

Daarnaast moeten we een deel van de middelen, in verband met de voorbereiding van eigen beleid voorlopig binnen de eigen begroting reserveren (kwetsbare groepen, transitie AWBZ).

Dat betekent in dit stadium dat de maatregelen voor onze gemeente in 2012 per saldo resulteren in een nadeel van circa € 900.000.

Uitwerking septembercirculaire 2012-2015				(bedragen x € 1.000)
Omschrijving/jaar	2012	2013	2014	2015
Bijstelling accressen 2012-2015	-712	-660	-228	47
Efficiencykorting regionale uitvoeringsdiensten	-178	-284	-360	-360
Bescherming kwetsbare groepen	447	447	447	447
Transitie AWBZ	171	115	-	-
DU-uitkering Jeugd en Gezin	934	934	934	934
Uitname middelen NUP	-	-	-	-440
Overige maatregelen	38	38	38	38
Raming op basis septembercirculaire	700	590	831	666

Ter toelichting op de maatregelen in de circulaire kort het volgende

- De accressen 2012-2016 zijn bijgesteld op basis van de rijksuitgaven in de rijksbegroting 2012 (NGRU). Voor het komende jaar resulteert die bijstelling in een verlaging van het accres met € 179,0 miljoen.
- Het kabinet houdt vast aan de efficiencykorting van € 100 miljoen in verband met de invoering van de RUD's. De korting wordt vanaf 2012 gefaseerd doorgevoerd. In 2012 bedraagt de korting € 50 miljoen. In 2013 en 2014 loopt de korting op tot uiteindelijk € 100 miljoen. Het kabinet zegt de middelen binnen de rijksbegroting achter de hand te houden voor risico's in het kader van de invoering van de Wet Werken Naar Vermogen.
- Het kabinet stelt vanaf 2012 landelijk € 90,0 miljoen structureel beschikbaar voor bescherming van kwetsbare groepen c.q. intensivering van de bijzondere bijstand. Verder komt er € 10,0 miljoen beschikbaar voor verruiming van de normering voor de kwijschelding. Ook komt er € 2,1 miljoen extra beschikbaar voor versterking van het toezicht op de kinderopvang.
- In het kader van de transitie van de AWBZ komen in 2012 en 2013 landelijk respectievelijk € 48,0 miljoen en € 32,0 miljoen beschikbaar als compensatie voor in dit verband door gemeenten te maken voorbereidingkosten.

- Het kabinet stelt in de periode 2011-2014 via een ingewikkelde constructie (kasschuif) tijdelijk extra middelen beschikbaar voor uitvoering van het Nationaal Uitvoeringsprogramma e-overheid. Landelijk gezien gaat het om een totaalbedrag van € 104,0 miljoen. Deze middelen worden in 2015 in een keer weer door het Rijk op het gemeentefonds gekort.
- De bestaande doeluitkering Centrum Jeugd en Gezin wordt vanaf 2012 omgezet in een decentralisatie-uitkering binnen het gemeentefonds. Het macrobudget bedraagt € 368,0 miljoen. Het Asser aandeel daarin bedraagt € 1.510.000. Deze operatie loopt in principe budgettair neutraal.

Technische bijstellingen primaire begroting en meerjarenprognose

Om de omvang van de financiële opgave zo goed en zo volledig mogelijk in beeld te krijgen, hebben we de budgetten in de primaire begroting en meerjarenprognose nogmaals getoetst op actualiteit en volledigheid. Op basis daarvan bleek op enkele onderdelen bijstelling en correctie van de primaire ramingen mogelijk. Deze resulteren per saldo in een lichte positieve bijstelling van de geprognosticeerde resultaten.

Geactualiseerd financieel kader 2012-2015

De financiële gevolgen van de hiervoor toegelichte maatregelen en bijstellingen van de begroting zien er samengevat als volgt uit:

Geactualiseerd financieel kader 2012-2015				(bedragen x € 1.000)
Omschrijving/jaar	2012	2013	2014	2015
Uitkomsten primaire begroting en meerjarenprognose	-5.099	-4.131	-5.656	-6.005
- maatregelen septembercirculaire 2011	700	590	831	666
- budgettaire bijstellingen i.r.t septembercirculaire	-1.604	-1.548	-1.433	-1.433
- overige financieel technische bijstellingen	309	172	172	172
- extra budgettaire ruimte exploitatie DNK	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
- extra bijdrage GKB voor schuldhulpverlening	-250	pm	pm	pm
- continueren cameratoezicht TT-festival	-20	-20	-20	-20
- afbouwsubsidie VAC	-3	-2	-	-
- voortgang bezuinigingen 2011-2014	-	-	-	-
- volumeontwikkelingen 2012	pm	pm	pm	pm

Geactualiseerd financieel kader 2012-2015		(bedragen x € 1.000)		
Omschrijving/jaar	2012	2013	2014	2015
Geactualiseerd financieel kader 2012 –2015	- 6.967	- 5.939	-7.106	-7.620

Dekkingsplan 2012-2015

Herstel en handhaving van een duurzaam evenwicht tussen de gemeentelijke lasten en baten is de hoofddoelstelling van ons financiële beleid.

Omvang dekkingsopgaaf

Vorig jaar hebben we bij de uitwerking van het beleid en het opstellen van het daarbij behorende financiële plan voor deze bestuursperiode belangrijke stappen gezet op weg naar het weer gezond en sluitend maken van onze begroting.

Zoals we bij de Voorjaarsnota al hebben aangegeven zijn we er daarmee echter nog niet. We bevinden ons nog steeds in een financieel onzekere en risicovolle tijd. De onder invloed van de schulden crisis aanhoudende recessie en de uitblijvende duidelijkheid over de concrete invulling van de rijksbezuinigingen zijn daarvan de voornaamste oorzaken. Daarnaast is ook in het eigen beleid sprake van een aantal zaken die financieel gezien goed geregeld moeten worden. We hebben ze hiervoor benoemd.

Voor oplossing van de tekorten in de begroting 2012 en de meerjarenprognose 2013-2015 is een totaalpakket aan dekkingsmaatregelen benodigd van ruim € 7,0 miljoen, deels bestaande uit een pakket met aanvullende bezuinigingen.

Gedraglijn en aanpak

We hebben de voor het sluitend maken van de begroting c.a. benodigde aanvullende dekkingsmaatregelen zo goed mogelijk afgestemd op de factoren en ontwikkelingen die de dreigende tekortsituatie veroorzaken. Wij zijn er daarbij vanuit gegaan dat de extra druk op onze sociale voorzieningen in de nog resterende jaren van de lopende bestuursperiode geleidelijk zal gaan afnemen en dat de lastenuitzetting in verband met de exploitatie van De Nieuwe Kolk blijvend zal zijn.

Daarop aansluitend hebben we gekozen voor een combinatie van eenmalige, kortlopende en structurele dekkingsmaatregelen. Deze bestaan uit het afzien van de geplande voeding en versterking van de reserves, het treffen van een aantal kortlopende en generiek werkende financiële overbruggingsmaatregelen en gerichte structurele dekking voor de benodigde extra inzet voor De Nieuwe Kolk.

Omdat die maatregelen alleen niet toereikend zijn, zien wij ons, met het oog op de afdekking van de resterende financiële opgaaf genooddaakt, om ook nog een aanvullend pakket met bezuinigingen vast te stellen.

Voorgestelde invulling

De incidentele maatregelen bestaan voor 2012 uit het afzien van het indexeren van de reserves en uit

het op basis van de actuele planning herfaseren van aanvankelijk voor het komende jaar geplande versterkingen van reserves.

De tijdgebonden overbruggingsmaatregelen sluiten aan bij de beleidslijnen uit de financiële paragraaf van het Collegeprogramma.

Ze bestaan onder meer uit het ook voor de resterende duur van de bestuursperiode, stopzetten van de indexatie van de reserves, en van de jaarlijkse automatische prijscorrectie. Verder willen we afzien van automatische volumebijstellingen van de productbudgetten die dat betreft.

De structurele lastenuitzetting van € 1,0 miljoen, in verband met de exploitatie van De Nieuwe Kolk kunnen we, zonder dat dit afbreuk doet aan de financiële continuïteit, vrijwel volledig structureel opvangen.

We doen dit door de versnelde inzet van de reserve Weiersstraat en het gespreid inzetten van de opbrengst van € 4,8 miljoen die we ontvangen in verband met de verkoop van de kerncentrale in Borssele. Verder willen we hiervoor een deel van de voorziening inzetten die we hebben moeten vormen in verband met de verkoop van Essent verbandhoudende risico's. Een deel van die voorziening, ad € 2,1 miljoen, kan vrijvallen omdat het risico in 2011 door aflossing van achterliggende geldleningen is afgenomen.

Het na het treffen van deze maatregelen nog ontbrekende deel van de dekking van de lastenuitzetting van De Nieuwe Kolk dekken we uit de algemene middelen.

Voor het overige zien we af van het opnemen in de meerjarenprognose van een "vrije beleidsruimte" bestemd voor beleidsinvulling in de bestuursperiode 2014-2018. Wij zijn van oordeel dat het volgende gemeentebestuur hier op basis van eigen beleidskeuzes en de financiële mogelijkheden, die er op dat moment zijn, in zal moeten voorzien. Concreet betekent dit dat we de aanvankelijk voor dit doel in de jaarschijf 2015 van de primaire meerjarenprognose opgenomen stelpost van € 1,9 miljoen laten vervallen.

Aanvullende bezuinigingen 2012-2015

Voor wat betreft de noodzakelijke aanvullende bezuinigingen zetten we voor dit moment in op een extra opgaaf van in de orde van grootte van € 3,5 miljoen structureel. Dat is naar de huidige inzichten toereikend om de Programmabegroting 2012 en de meerjarenprognose als geheel sluitend te houden.

De achterliggende oorzaken van de noodzakelijke extra bezuinigingen hebben we hiervoor reeds onderbouwd en toegelicht.

De gevolgen van de huidige euro-/schulden crisis zijn niet te voorspellen. De economische vooruitzichten zijn uiterst onzeker; een nieuwe recessie valt niet uit te sluiten.

Onduidelijk is of en hoe het kabinet daar, als die situatie zich daadwerkelijk voor gaat doen, op zal reageren. Als dat gebeurt in de vorm van extra bezuinigingen op de rijksuitgaven, dan zullen we daar als gemeenten vroeg of laat vrijwel zeker ook hinder van gaan ondervinden.

Daar komt bij dat we nog steeds in onzekerheid verkeren over de financiële impact van de nieuwe Wet Werken naar Vermogen en van de komende decentralisatie van de Jeugdzorg en de AWBZ.

Dat maakt het voor ons lastig om op dit moment definitief positie te bepalen. We kunnen gezien de onzekere situatie niet zonder meer stellen dat we er, met de aanvullende bezuinigingsopgaaf van € 3,5 miljoen, die we via deze begroting ter instemming aan u voorleggen, in deze bestuursperiode zijn. We moeten en willen op dat punt nu dan ook nog een slag om de arm houden.

Omdat we eerder al hebben zien aankomen dat extra bezuinigingen vanaf 2012 onontkoombaar zouden zijn, hebben we ons daarop in de aanloop naar de begroting 2012 en de beleidsinvulling voor het komende jaar georiënteerd en er het nodige voorwerk voor gedaan.

Met oog op actualiteit en volledigheid hebben we, ervoor gekozen om, voordat we het pakket met aanvullende bezuinigingen aan u presenteren, de inhoud van de miljoenennota en de rijksbegroting 2012 met het daarin door het kabinet gepresenteerde beleid af te wachten. We doen dat om te kunnen

beoordelen of daar nieuwe elementen in zitten, waarmee we bij de invulling van het eigen beleid en de bepaling van de omvang en inhoud van het extra pakket bezuinigingen rekening dienen te houden.

Om die reden leggen we de concrete invulling van de in het dekkingsplan 2012-2015 op te nemen taakstelling van € 3,5 miljoen in de vorm van een afzonderlijk raadsvoorstel ter afweging en besluitvorming aan u voor.

Wij willen dat voorstel graag gelijktijdig met de behandeling van de Programmabegroting 2012 in de raad van 7 en 10 november a.s. met u bespreken.

De begroting 2012 willen we, als dat straks op grond van het pakket maatregelen eventueel nog noodzakelijk zou zijn, sluitend maken door het eenmalig inzetten van een deel van de algemene reserve. Die reserve is daar in principe voor bestemd. De extra voeding die in de loop van 2011 en 2012 als gevolg van de overwaarde uit de verkoop gemeentelijk vastgoed in die reserve ontstaat maakt dat mogelijk.

Samenvatting beleids- en dekkingsplan 2012-2015

Ter afsluiting van dit hoofdstuk treft u hieronder de samenvatting van de van onze beleidsvoorstellen en dekkingsmaatregelen aan die in onze visie noodzakelijk zijn voor de verdere uitvoering van ons collegeprogramma en voor het sluitend maken en houden van de begroting.

Wij stellen u voor om met onze voorstellen in te stemmen en de begroting 2012 vast te stellen.

Beleids- en dekkingsplan 2012-2015			(bedragen x € 1.000)	
Omschrijving/jaar	2012	2013	2014	2015
Geactualiseerde resultaten 2012-2015	- 6.967	- 5.939	-7.106	-7.620
Dekkingsmaatregelen 2012-2015				
1. Dekkingsmaatregelen De Nieuwe Kolk				
- versnelde inzet reserve Weiersstraat	225	225	225	225
- (versnelde) inzet Essentgelden	715	715	715	715
2. Dekkingsmaatregelen financieel technisch				
- inzetten incidentele ruimte 2012 (deels)	500	-	-	-
- afzien geplande voeding bestemmingsreserve VO	1.396	-	-18	-18
- afzien indexatie reserves 2012-2014	1.500	1.000	1.000	-
- volumebeleid 2013/2014 op de nullijn	-	250	500	500
- afzien automatische prijscorrectie 2013/2014	-	600	1.200	1.200
3. Afzien opnemen vrije beleidsruimte 2014-2018	-	-	-	1.860
4. Aanvullende bezuinigingen 2012-2015	2.700	3.200	3.500	3.500
Eindresultaat 2012-2015	69	51	16	362

Programmabegroting 2012

Programma's

Beleidsdoelen

Welke doelen wil uw raad met zijn beleid bereiken (visie)?

Goede dienstverlening

Goede directe dienstverlening aan inwoners, bedrijven en instellingen.

Vereenvoudigde procedures en minder regels.

Snelle afhandeling van brieven en klachten.

Verbetering informatievoorziening aan burgers.

Betrokkenheid

Betrokkenheid van inwoners bij ontwikkeling van de stad, de wijk en de buurt.

Afstand tussen burgers en bestuur verder verkleinen.

Een goed imago van de stad Assen bij inwoners en de regio

Beleidskader

Benoem uit welke beleidsdocumenten deze doelen voortvloeien.

Beleidsdocument vastgesteld in het jaar

Collegeprogramma 2010-2014

2010

Kerndocument Klant en Kwaliteit (K2)

2004

Notitie interactief werken

2009

Maatschappelijke effecten

Welke maatschappelijke effecten wil uw raad met zijn beleid realiseren? Met andere woorden: wat gaat de burger er concreet van merken?

Goede directe dienstverlening aan inwoners, bedrijven en instellingen

Wij hanteren drie aanbiedingsconcepten: zelfbediening, klaar terwijl u wacht en op bestelling.

De klant kan zelf zijn ingangskanaal kiezen (telefoon, brief, mail, balie, digitaal loket).

Voor steeds meer producten kunnen klanten kiezen voor zelfbediening (7 dagen à 24 uur).

Als klanten kiezen voor baliebezoek op afspraak, worden ze direct geholpen.

Klanten zijn welkom in een goed ingerichte ontvangsthal.

Wij hanteren het principe van eenmalige registratie, meervoudig gebruik.

Snelle afhandeling van brieven en klachten

Wij hanteren vastgestelde richtlijnen voor het beantwoorden van brieven, telefoongesprekken en e-mails.

Van de klachten en bezwaren handelen wij ca. 80% binnen de wettelijke termijn af.

Verbetering informatievoorziening aan burgers

Actuele en vraaggestuurde informatievoorziening via de vernieuwde website en Berichten van de Brink.

Herkenbaarheid door een uniform toegepaste huisstijl.

Begrijpelijke standaardbrieven.

Antwoorden op meest gestelde vragen van klanten nemen wij op in onze publiekscommunicatie.

Vereenvoudigde procedures en minder regels

De administratieve lastendruk voor klanten neemt met minstens 25% af.

Door de invoering van de omgevingsvergunning verloopt de dienstverlening eenvoudiger en zo mogelijk sneller en goedkoper.

Betrokkenheid van inwoners bij ontwikkeling van de stad, de wijk en de buurt

Wij willen interactief werken gericht inzetten om betrokkenheid te vergroten.

Ontwikkelingen rondom gebieds- en wijkgericht werken zijn onderdeel van de programma's Zorg en welzijn en Stads- en wijkbeheer.

Afstand tussen burgers en bestuur verder verkleinen

Wij investeren in rechtstreeks contact met burgers.

Nieuwe inwoners kunnen met ons kennismaken op introductiedagen.

Scholieren en andere groepen kunnen kennismaken met onze gemeente via rondleidingen.

Een beter imago van de stad Assen bij inwoners in stad en regio

Burgers worden op de hoogte gesteld van evenementen en activiteiten in hun stad.

De regio maakt via diverse promotiemiddelen kennis met de stad Assen.

Een positief imago van Assen door gerichte promotie en marketing.

Activiteiten 2012

Welke concrete acties gaan wij in het komende begrotingsjaar ondernemen?

Goede dienstverlening

Goede directe dienstverlening aan inwoners, bedrijven en instellingen

Met de vorming van de Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) wordt een aantal taken gebundeld op het gebied van vergunningverlening en handhaving. Het accent ligt in eerste instantie op milieu. Mogelijk wordt de RUD uitgebreid naar het omgevingsrecht. De RUD gaat naar verwachting bestaan uit een provinciaal expertisecentrum en regionale uitvoeringscentra. Het jaar 2012 staat in het teken van de voorbereiding.

Door optimale inzet van ICT vergroten we de efficiëntie en spelen we in op de wensen van de klant. De in 2011 en 2012 ontwikkelde visie op kanaalsturing wordt in 2012 ingevoerd. Slim gebruik van een goed doordacht en goed werkend digitaal loket hoort daarbij.

In 2012 zal de organisatie zich richting Antwoord©-fase 4, gemeente geeft antwoord, bewegen. Hiertoe zullen het e-mail-verkeer en de post ook binnen het KCC worden ondergebracht en is de gemeente nog maar via één telefoonnummer (140592) te bereiken.

Het servicenormenpakket wordt in 2011-2012 vervolledigd. Verder staat 2012 in het teken van sturen op deze normen en het realiseren ervan.

Het implementeren van de Kadernota Handhaving en de uitkomsten van de bestuursopdracht Toezicht & handhaving betekent voor burgers en bedrijven: lastenverlichting, duidelijkheid en rechtsgelijkheid.

Met de introductie van zaakgericht werken vindt de opslag van informatie centraal plaats, waardoor we klanten een completer aanbod aan dienstverlening kunnen doen. Klanten hebben de mogelijkheid om via internet te volgen wat de voortgang is van aanvragen.

Verdere uitbouw basisregistraties: de overheid verbetert de dienstverlening aan burgers en bedrijven door al bekende gegevens binnen de overheid te delen. Bij het delen van de gegevens is de privacy gewaarborgd. Om de gegevens te kunnen delen is het stelsel van basisregistraties opgericht.

Vereenvoudigde procedures en minder regels

Het screenen van regels en de achterliggende interne procedures zetten we voort. Door het vermindere van regels nemen de administratieve lasten voor burgers af en besparen we op handhaving.

Snelle afhandeling van brieven en klachten

We zetten de huidige werkwijze voort. Hiermee slagen we erin meer dan 80% van de brieven en klachten binnen de wettelijke termijn af te handelen.

Verbetering informatievoorziening aan burgers

Door in de informatievoorziening uit te gaan van de rollen van de gemeente kunnen we onze burgers beter informeren. Voor de informatie geldt dat deze tijdig, relevant, begrijpelijk en samenhangend is.

Betrokkenheid

Betrokkenheid van inwoners bij ontwikkeling van de stad, de wijk en de buurt

Via gebiedsgericht werken krijgen inwoners van de wijken de kans om actief bij te dragen aan de ontwikkeling van hun eigen leefomgeving.

Door interactief werken gericht in te zetten werken we aan het vergroten van betrokkenheid van inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Bij de ontwikkeling van de projecten van de FlorijnAs blijven we de interactie met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties opzoeken. Nieuwe media zetten we in om een zo breed mogelijke groep betrokkenen te bereiken.

Door middel van e-participatie willen we het aanbod aan dienstverlening beter laten aansluiten op de wensen van onze klanten.

Via onze eigen communicatiekanalen, zoals de website en de gemeentepagina, besteden we aandacht aan de totstandkoming van beleid en projecten en bereikte resultaten.

Afstand tussen burgers en bestuur verder verkleinen

Wij investeren in directe contacten met onze inwoners door bezoeken aan de wijken en door het organiseren van een tweejaarlijkse publieksbijeenkomst

die de Ik en mijn gemeentedag vervangt. Tijdens deze bijeenkomst kunnen wij uitleg geven over beleid en projecten en rechtstreeks vragen van inwoners behandelen.

Bij problemen of incidenten in de wijk zoeken we actief de bewoners op om samen met hen te zoeken naar een oplossing. Wijkwethouders volgen de ontwikkelingen in 'hun' wijk en investeren in goede relaties met de inwoners.

Een goed imago van de stad Assen bij inwoners en de regio

De regio Groningen-Assen start diverse communicatie-activiteiten om de toeristische en recreatieve mogelijkheden van de regio te promoten. De website van de regio geeft een overzicht van de verschillende woningbouwprojecten van de deelnemende gemeenten.

Wij werken aan een integrale visie op citymarketing om de interne en externe afstemming te versterken. De in 2011 aangestelde stadsmarketeer zorgt voor de benodigde coördinatie en afstemming.

Activiteiten komende periode 2013-2015

Welke verdere acties achten wij in deze (bestuurs)periode noodzakelijk om beoogde doelen te bereiken?

Goede dienstverlening

Goede directe dienstverlening aan inwoners, bedrijven en instellingen

De Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) moet begin 2013 op sterkte zijn. De RUD verzorgt op integrale wijze vergunningverlening en handhaving voor een aantal regelingen op het gebied van milieu en ruimtelijke ordening. Het Zaakgericht werken wordt verder geïmplementeerd. Er wordt verder gewerkt aan het afronden van Antwoord© (2015).

Vereenvoudigde procedures en minder regels

Het vereenvoudigen van regels en procedures is een continu proces. De lean werkwijze wordt geïntegreerd in de gemeentelijke processen. Doorslaggevend criterium voor afschaffing of vereenvoudiging van regels is de toegevoegde waarde voor inwoners en bedrijven.

Verbetering informatievoorziening aan burgers

Verdergaande digitalisering en de groei van social media bieden mogelijkheden om de informatievoorziening aan burgers te verbeteren. Door beter

aan te sluiten bij de informatiebehoefte en het toepassen van communicatiemiddelen waar burgers de voorkeur aan geven, neemt de effectiviteit van de informatievoorziening toe.

Betrokkenheid

Betrokkenheid van inwoners bij ontwikkeling van de stad, de wijk en de buurt

Met het terugtreden van de overheid op diverse maatschappelijke terreinen krijgen inwoners een grotere verantwoordelijkheid voor hun eigen wijk en buurt. De gemeente stimuleert en faciliteert daarom de betrokkenheid van inwoners bij hun eigen omgeving.

Een goed imago van de stad Assen bij inwoners en de regio

Het werken aan het imago van de stad vergt een continue inspanning. De integrale visie op citymarketing wordt daarom uitgewerkt in een meerjarige strategie om gezamenlijk met externe partijen het imago van Assen te versterken.

Indicatoren

Ter monitoring van te bereiken maatschappelijke effecten

Indicatoren						
Programma Bestuur en burger	realisatie 2010	plan 2011	plan 2012	plan 2013	plan 2014	plan 2015
% wachttijd publieksbalie minder dan 15 minuten	75%	90%	90%	90%	90%	pm
% geen wachttijd bij gemaakte afspraak	75%	100%	100%	100%	100%	pm
% telefonisch goed (< 20 seconden) bereikbaar	73%	90%	80%	80%	80%	pm
% telefonisch direct antwoord	65%	65%	75%	80%	80%	pm
% brieven tijdig afgehandeld (< 6 weken)	32%	80%	80%	80%	pm	pm
% omgevingsvergunning tijdig afgehandeld (<8 weken)	70%	pm	pm	pm	pm	pm
% klachten tijdig afgehandeld (< 2 weken)	67%	80%	80%	80%	pm	pm
% meldingen tijdig afgehandeld (<1 werkdag)	70%	80%	80%	80%	80%	pm

Indicatoren						
Programma Bestuur en burger	realisatie 2010	plan 2011	plan 2012	plan 2013	plan 2014	plan 2015
% bezwaren binnen termijn afgehandeld	-	80%	80%	80%	pm	pm

* conform landelijke richtlijn aangepast

Financiën: middeleninzet

Lasten en baten per beleidsproduct (bedragen * € 1.000)						
Programma Bestuur en burger	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bestuursorganen	1.964	1.850	1.843	1.787	1.777	1.739
Bestuursondersteuning gemeenteraad	965	946	811	790	811	790
Bestuursondersteuning B&W	4.047	3.750	3.555	3.555	3.555	3.555
Publiekszaken	4.071	4.193	4.488	4.488	4.702	4.542
Bestuurlijke samenwerking	223	195	212	217	222	227
Informatiebeheer/basisregistraties	1.646	1.576	1.696	1.696	1.696	1.696
Totaal lasten	12.916	12.510	12.605	12.533	12.763	12.549
Bestuursorganen	0	0	0	0	0	0
Bestuursondersteuning gemeenteraad	1	2	1	1	1	1
Bestuursondersteuning B&W	40	0	0	0	0	0
Publiekszaken	1.127	1.064	1.086	1.086	1.086	1.086
Bestuurlijke samenwerking	0	0	0	0	0	0
Informatiebeheer/basisregistraties	49	50	50	50	50	50
Totaal baten	1.217	1.116	1.137	1.137	1.137	1.137
Programmaresultaat voor bestemming	11.699	11.394	11.468	11.396	11.626	11.412
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Beschikking reserves	0	0	0	0	0	0
Programmaresultaat na bestemming	11.699	11.394	11.468	11.396	11.626	11.412

Toelichting/analyse 2011-2012

Welke ontwikkelingen kunnen wij in het programmabudget benoemen ten opzichte van het vorige begrotingsjaar?

Totaalbeeld

Het programmabudget is ten opzichte van 2011 toegenomen met € 74.000. Dit wordt onder meer veroorzaakt door:

Bestuursorganen

De budgetten voor vergoedingen raadsfracties, raadsleden en lasten college B&W zijn als gevolg van autonome ontwikkelingen met € 37.000 opgetrokken. De vergoeding voor de lasten van voormalige bestuurders is op basis van de actuele raming € 56.000 neerwaarts bijgesteld.

Bestuursondersteuning B&W

Voor het jaar 2012 wordt rekening gehouden met de organisatie van de tweejaarlijkse Ik en mijn Gemeentedag ad € 20.000 en het vervallen van de

budgetten voor de Stadspas ad € 50.000. De invoeringsbudgetten hiervoor waren incidenteel voor 2011 beschikbaar gesteld.

Publiekszaken

In 2012 zullen er naar verwachting geen verkiezingen plaatsvinden. Bij de opbouw van de budgetten is hierop geanticipeerd met een bedrag van € 128.000.

Voor 2012 wordt een stijging van het aantal rijbewijzen en reisdocumenten verwacht. Dit leidt per saldo tot een lastenverhoging van € 37.000.

Informatiebeheer

De kosten voor de basisregistraties en het informatiebeheer stijgen met € 120.000. Er zijn nieuwe investeringen nodig voor:

- de koppeling van de Wet onroerendzaken;
- de ontsluiting van de Kamer van Koophandel (datadistributie);
- aanpassingen in verband met de Wet Basisregistratie Adressen en Gebouwen;
- de komst van de Basisregistratie Grootchalige Topografie en het opschonen van de Grootchalige Basiskaart Nederland;
- de implementatie van het Geo-warehouse.

Ook zullen de kosten voor taxaties stijgen in verband met de verdere onderbouwing van de Wet onroerendzaken.

Bezuinigingen

Het verder optrekken van de bezuinigingen (onder andere de vrijdagmiddagsluiting en aanpassing van de beveiliging) leidt tot een neerwaartse bijstelling van de budgetten met € 100.000.

Overige aanpassingen

Als gevolg van systeemwijzigingen (één bedrijfsvoeringsbegroting met deels nieuwe uitgangspunten) worden de kosten vanuit de bedrijfsvoering met ingang van 2012 via een andere systematiek doorbelast naar de programma's en producten.

Voor de producten binnen het programma Bestuur en burger betekent dit een kostenverschuiving van per saldo € 194.000.

Uitvoering Collegeprogramma 2010-2014

Middeleninzet programma Bestuur en burger	2011	2012	2013	2014	2015
Interactieve beleidsvorming + Notitie interactief werken evalueren, visie uitbouwen en instrumenten ontwikkelen + pilots interactief werken uitvoeren: grijs/groen, interne organisatieontwikkeling	-	-	-	-	-
Stad met een open stijl besturen + invulling geven aan de afspraak de stad collegiaal te besturen + bestuurlijke en ambtelijke organisatie zodanig aanpassen dat een open stijl van besturen mogelijk is	-	-	-	-	-
Totaal middeleninzet programma Bestuur en burger	-	-	-	-	-

Bezuinigingen programma Bestuur en burger	2011	2012	2013	2014	2015
Anders organiseren Ik en mijn gemeente dag	20	-	20	-	20
Kosten burgerdiensten verminderen:					
▪ sluiten publieksbalie op vrijdagmiddag en besparing TSC middels o.a. een aanpassing van de informatie op de website	28	55	55	55	55
▪ beveiliging centrale hal door Veiligheidszorg Drenthe	12	25	25	25	25
▪ prijsstijging reisdocumenten	13	13	13	13	13
▪ vergunningverlening (onder andere door lean maken)	-	140	140	140	140
▪ diverse besparingen uitvoering Wmo (contracturen huishoudelijke hulp, afschaffen Wmo-koopas, zelf-indicaties en lean maken)	38	275	275	275	275
Internationale contacten	20	20	20	20	20
Geografische info (luchtfoto's et cetera)	18	18	18	18	18
Totaal bezuinigingen Bestuur en burger	49	546	566	546	566

Programma 02 Stadsontwikkeling

Beleidsdoelen

Welke doelen wil uw raad met zijn beleid bereiken (visie)?

Met behoud van landschappelijk en cultureel erfgoed ruimte vinden voor de groeiopgave van Assen, waar mogelijk door opname in de bestaande stad

Clusteren van kennis, onderwijs en ondernemers met name op het gebied van sensortechnologie

Behouden en versterken van de economische structuur van Assen, afgestemd op het Nationaal Stedelijk Netwerk Groningen-Assen

Behouden en versterken van toeristische en recreatieve structuur/voorzieningen

Beleidskader

Benoem uit welke beleidsdocumenten deze doelen voortvloeien.

Beleidsdocument vastgesteld in het jaar

Beleidsregels Reserve Cofinanciering Regionaal Economisch beleid	2011
Bodemvisie gemeente Assen	2011
Collegeprogramma 2010-2014	2010
Convenant regio specifiek pakket	2008
De Economische Beleidsagenda Op de boeggolf van ontwikkelingen	2008
De nota Jonge Monumenten	2008
Duurzaamheidsvisie	2009
Groenstructuurvisie	2006
Het Groene Frame	2010
Integrale Structuurvisie Assen 2030	2009
Investeringsvisie Stedelijke Vernieuwing (ISV) 2010-2014	2009
Masterplan FlorijnAs	2009
Nationale Nota Ruimte	2005
Ontwikkelingsvisie Detailhandel en Horeca + Ontwikkelingsvisie Binnenstad	2009
Op en top Assen, Visie hogere bouw	2005
Provinciale Omgevingsvisie	2010
Regiovisie Groningen-Assen 2030	2007
Strategische afwegingsnotitie Grondbedrijf	2011
Structuurplan Stadsrandzone	2008
Structuurvisie Binnenstad	2006
Structuurvisie FlorijnAs	2011
Woonplan 2010-2030	2010
Welstandsnota	2011

Maatschappelijke effecten

Welke maatschappelijke effecten wil uw raad met zijn beleid realiseren? Met andere woorden: wat gaat de burger er concreet van merken?

Met behoud van landschappelijk en cultureel erfgoed ruimte vinden voor de groeiopgave van Assen, waar mogelijk door opname in de bestaande stad

De (her)ontwikkeling van nieuwe en bestaande gebieden mogelijk maken door het opstellen van visies en bestemmingsplannen.

Intensief gebruik van de bestaande bebouwde omgeving.

Behouden en verbeteren van bestaande natuurgebieden.

Behoud van monumentale en cultuurhistorische elementen van de stad.

Realiseren van de groeiopgave voor wonen, werken, recreatie en toerisme, onderwijs en cultuur, horeca, zorg en bedrijvigheid

Behouden en versterken van de economische structuur van Assen, afgestemd op het Nationaal Stedelijk Netwerk Groningen-Assen

Een gedifferentieerd winkelaanbod in de stad.

Goede dienstverlening aan bedrijven.

Meer werkgelegenheid in met name de zorg, sensortechnologie en toerisme en recreatie.

Uitbreiding van bestaande bedrijven en vestiging van nieuwe bedrijven.

Toevoegen onderwijsfuncties op mbo- en hbo-niveau.

Clusteren van kennis, onderwijs en ondernemers met name op het gebied van sensortechnologie.

Ontwikkelen tot een (inter)nationaal centrum op het gebied van sensortechnologie.

Behouden en versterken van toeristische en recreatieve structuur/voorzieningen

Uitbreiding en/of vernieuwing van bestaande en vestiging van nieuwe toeristische en recreatieve voorzieningen.

Een levendige binnenstad.

Het aantrekken en behouden van bedrijvigheid.

De stad aantrekkelijk maken voor nieuwe bewoners.

Ontwikkeling van het benodigde arbeidspotentieel.

Het aantrekken en vasthouden van meer bezoekers naar de stad.

Activiteiten 2012

Welke concrete acties gaan wij in het komende begrotingsjaar ondernemen?

Met behoud van landschappelijk en cultureel erfgoed ruimte vinden voor de groeiopgave van Assen, waar mogelijk door opname in de bestaande stad

Uitwerken en realisatie FlorijnAs (-projecten).

Uitwerken van Groene Frame en verdere uitvoering van het meerjarenprogramma (her)ontwikkeling groen.

Plannen voor Kloosterveen III nader uitwerken.

Diepstroeten, tweede fase in ontwikkeling brengen.

Ontwikkelen van binnenstedelijke locaties.

Opstellen en uitwerken van een Meerjaren Uitvoeringsprogramma (als uitwerking van de Integrale Structuurvisie Assen 2030).

Voortzetting uitvoering Investeringsvisie Stedelijke Vernieuwing 2010-2014.

Voortzetten stimulering aanpak monumenten middels subsidieregeling.

Actualisatie en digitalisatie eerste tranche bestemmingsplannen.

Uitvoeren van verplicht monitoringsprogramma verdachte bodemsaneringslocaties.

Behouden en versterken van de economische structuur van Assen, afgestemd op Nationaal Stedelijk Netwerk Groningen-Assen

De economische beleidsagenda Op de boeg golf van ontwikkelingen is uitgangspunt voor de beleidsuitvoering. In 2011 is een acquisitiestrategie opgesteld en werken we verder aan een onderzoek betreffende een kantorenstrategie. Ddoorgaan met de uitvoering van deze strategieën is een belangrijke activiteit in 2012.

Ondersteunen van de projectuitvoering van Sensor City.

Opstellen en vervolgens stimuleren van de uitvoering van de zorgagenda.

Opzetten en uitvoering geven aan citymarketingstrategie.

Afstemming en samenwerking met parkmanagement en Binnenstadsvereniging MKB Assen, onder andere met betrekking tot de inzet van gemeentelijke middelen en het ondernemersfonds.

Opzetten en uitvoering geven aan breedbandstrategie.

Behouden en versterken van toeristische en recreatieve structuur/voorzieningen

Er komen meer parkeerplaatsen door de ingebruikname van de parkeergarages De Nieuwe Kolk en Citadel.

Verdere uitvoering van het Fietspadenplan (zie programma Mobiliteit).

Oplevering van De Nieuwe Kolk en de Citadel.

Starten met het uitvoeren van de visie voor de ontwikkeling van de toeristisch-recreatieve zone Baggeluizerplas-TT Circuit (FlorijnAs).

Uitvoering van acquisitie voor gebiedsontwikkeling van de Toeristisch Recreatieve Zone (TRZ).

Realisering van de Culturele As (Erfgoedkwartier en De Nieuwe Kolk).

Inzetten op het continueren van de publiekprivate samenwerkingsconstructie Tourist Info VVV-Assen.

Ontwikkeling van het Beleef- en beweegpark Stadsbroek.

Meerjaren Uitvoerings Programma

De ambities van de Structuurvisie Assen werken we uit in concrete acties. Het meerjaren uitvoeringsprogramma (MUP) geeft voor de looptijd van de

structuurvisie (tot 2030) inzicht in hoe de ambities worden uitgewerkt in concrete acties en hoe deze acties zich vertalen in prioriteit, tijd en geld. Hiermee wordt het MUP een sturingsmiddel voor de langere termijn. Dit programma is een verplicht on-

derdeel van de structuurvisie op grond van de Wro. Met de ontwikkeling van het eerste MUP wordt een periodieke cyclus gestart. Het is van belang dat het proces voor het opstellen van het MUP wordt gekoppeld aan de gemeentelijke planning en controlcyclus.

Activiteiten komende periode 2013-2015

Welke verdere acties achten wij in deze (bestuurs)periode noodzakelijk om beoogde doelen te bereiken?

Met behoud van landschappelijk en cultureel erfgoed ruimte vinden voor de groeiopgave van Assen, waar mogelijk door opname in de bestaande stad

Verdere uitwerking van de plannen en uitvoering van de FlorijnAs-projecten Havenkwartier en Assen-Zuid.

Voortzetting Investeringsvisie Stedelijke Vernieuwing 2010-2014.

Verdere uitvoering van het meerjarenprogramma (her)ontwikkeling groen.

Verdere uitwerking plannen Kloosterveen III.

Uitwerken Diepstroeten tweede fase.

Actualisatie en digitalisatie bestemmingsplannen.

Ontwikkeling en aanpak Aantrekkelijke Binnenstad.

Uitvoeren van verplicht monitoringsprogramma verdachte bodemsaneringslocaties en uitvoering saneringsactiviteiten.

Versterken van de economische structuur van Assen, afgestemd op Nationaal Stedelijk Netwerk Groningen-Assen

Uitvoering van het Asser aandeel in de Regiovisie Groningen-Assen.

De economische Beleidsagenda Op de Boeggolf van ontwikkelingen.

Verdere uitwerking van de plannen en uitvoering FlorijnAs-project Stadsbedrijvenpark.

Versterken van toeristische en recreatieve structuur/voorzieningen

Oplevering Erfgoedkwartier.

Realisering van een toegangspoort in of nabij het stroomdallandschap Drentse Aa.

Ontwikkeling TRZ-Assen-Zuid.

Indicatoren

Ter monitoring van te bereiken maatschappelijke effecten

Indicatoren						
Programma Stadsontwikkeling	realisatie 2010	plan 2011	plan 2012	plan 2013	plan 2014	plan 2015
Aantal arbeidsplaatsen	36.688	pm	pm	pm	pm	pm
Aantal bedrijven	3.903	pm	pm	pm	pm	pm
Uitgeefbare bedrijventerreinen (netto ha) (per 31-12)	42,54	5	8	7	7	pm
Uitgegeven bedrijventerreinen (netto ha)	1,6	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7
Bevolkingsaantal	67.183	67.400	68.200	pm	69.800	pm
Aantal toeristische overnachtingen	271.078	235.000	240.000	pm	250.000	pm

Financiën: middeleninzet

Lasten en baten per beleidsproduct (bedragen * € 1.000)						
Programma Stadsontwikkeling	realisatie		begroting		meerjarenprognose	
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ruimtelijke ordening	5.656	3.263	2.988	2.988	3.118	2.550
Stedelijke vernieuwing	9.104	448	415	415	415	415
Strategische eigendommen	409	529	404	379	354	354
Monumentenzorg	149	135	140	140	140	140
Economische ontwikkeling	1.456	1.863	1.862	1.862	1.562	832

Lasten en baten per beleidsproduct				(bedragen * € 1.000)		
Programma Stadsontwikkeling	realisatie		begroting		meerjarenprognose	
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
FlorijnAs	2.667	7.307	16.200	0	0	0
Totaal lasten	19.441	13.545	22.009	5.784	5.589	4.291
Ruimtelijke ordening	2.342	511	568	568	568	0
Stedelijke vernieuwing	8.750	25	25	25	25	25
Strategische eigendommen	272	357	357	357	357	357
Monumentenzorg	-5	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0
FlorijnAs	2.667	0	16.200	0	0	0
Totaal baten	14.026	893	17.150	950	950	382
Programmaresultaat voor bestemming	5.415	12.652	4.859	4.834	4.639	3.909
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Beschikking reserves	831	400	300	300	0	0
Programmaresultaat na bestemming	4.584	12.252	4.559	4.534	4.639	3.909

Toelichting/analyse 2011-2012

Welke ontwikkelingen kunnen wij in het programmabudget benoemen ten opzichte van het vorige begrotingsjaar?

Totaalbeeld

De middeleninzet is ten opzichte van 2011 afgenomen met € 7.692.300. Samengevat betreft dit de volgende verschillen:

FlorijnAs € 7.307.000 V

In de begroting 2011 zijn alleen de lasten van de FlorijnAs op dit product geraamd; de ontvangsten zijn toenop het programma Algemene dekking geraamd. In 2012 zijn zowel de lasten als de dekking voor de dit jaar in uitvoering te nemen projecten geraamd.

Ruimtelijke Ordening € 332.000 V

De middeleninzet op Ruimtelijke Ordening is afgenomen met € 332.000. In 2011 was voor het opstellen van de Welstandsnota eenmalig € 40.000 opgenomen in de begroting. Daarnaast is er een afname in bedrijfsvoeringskosten. Ondanks de daling van de lasten is er een toename in procedures, wet- en regelgeving en juridische complexiteit binnen dit beleidsveld.

Verder is de Grondbedrijfsbijdrage met € 57.000 op niveau gebracht om de bezuiniging te realiseren.

Stedelijke Vernieuwing € 33.000 V

De middeleninzet op Stedelijke Vernieuwing is afgenomen met € 33.000. Voornamelijk door de huidige economische situatie zijn er minder voorbereidende werkzaamheden voor projecten.

Strategische eigendommen € 25.000 V

In de begroting is de bezuinigingstaakstelling om te komen tot kostendeekkende exploitaties verhoogd met € 25.000.

De extra inzet op de invulling van braakliggende terreinen vervalt per 2012. Hiervoor was in 2011 eenmalig vanuit het Grondbedrijf € 100.000 beschikbaar gesteld.

Monumentenzorg € 5.000 N

Door autonome prijsstijgingen neemt de middeleninzet met € 5.000 toe. De taakstelling van € 30.000 op het product monumentenzorg is vanaf 2011 structureel verwerkt in de budgetten.

Economische Ontwikkeling € 1.000 V

Vanuit het Collegeprogramma wordt vanaf 2011 extra ingezet op de ontplooiing van marketingactiviteiten en op regionaal economisch beleid. Ook worden meer inspanningen verricht in relatiemanagement aan bedrijven en de toeristische sector. In verband met lagere bedrijfsvoeringskosten, zal dit niet leiden tot een toename in de lasten.

Uitvoering Collegeprogramma 2010-2014

Middeleninzet programma Stadsontwikkeling	2011	2012	2013	2014	2015
Instellen gemeentelijke fonds cofinanciering regionaal economisch beleid (dekking via Grondbedrijf)	300 -300	300 -300	300 -300	0	0
Ontplooien marketingactiviteiten en strategisch economisch beleid	150	150	150	150	0
Versterking regionaal economische beleid (dekking via inverdieneffect)	50 -50	50 -50	50 -50	50 -50	0
Continuering extra bijdrage TIP	30	30	30	30	0
Verbetering/intensivering relatiemanagement bedrijven (beurs TT hal)	20	20	20	20	0
Introduceren stadspas (in relatie met koopkas Wmo)	50				
Meewerken aan het tot stand komen van een ondernemersfonds	-	-	-	-	-
Samenwerking in en met de regio zoeken	-	-	-	-	-
Startende ondernemers kansen bieden	-	-	-	-	-
Integraal werkend ondernemersloket opzetten	-	-	-	-	-
Totaal middeleninzet programma Stadsontwikkeling	250	200	200	200	-

Bezuinigingen programma Stadsontwikkeling	2011	2012	2013	2014	2015
Versoberen inzet regio Groningen-Assen	130	130	130	-	-
Fasering actualisatie van bestemmingsplannen	100	100	100	100	100
Subsidie woonconsumentenorganisatie VAC	6	6	6	6	6
Kostendekkend maken strategische eigendommen	25	50	75	100	100
Monumentenzorg: subsidies verlagen (realistisch begroten)	30	30	30	30	30
Totaal bezuinigingen Stadsontwikkeling	291	316	341	236	236

Programma 03 Mobiliteit

Beleidsdoelen

Welke doelen wil uw raad met zijn beleid bereiken (visie)?

Goede bereikbaarheid

Een vlotte bereikbaarheid van de (binnen)stad voor alle voertuigsoorten.

Gebruik van fiets en openbaar vervoer stimuleren.

Goede parkeervoorzieningen

Een ruim aanbod van parkeervoorzieningen nabij (kern) winkelgebieden.

Minder wijkvreemde parkeerders in woongebieden rond het centrum.

Verhoogde verkeersleefbaarheid

Minder overlast van gemotoriseerd verkeer.

Een veilige stad voor al het verkeer.

Beleidskader

Benoem uit welke beleidsdocumenten deze doelen voortvloeien.

Beleidsdocument vastgesteld in het jaar

Bereikbaarheidsvisie Binnenstad	t.k.n. 2009
Collegeprogramma 2010-2014	2010
Convenant regio specifiek pakket	2008
Convenant stedelijke bereikbaarheid 2009 e.v. (provincie Drenthe – gemeente Assen)	2009
Masterstudie FlorijnAs 2010	2010
Nota fietsverkeer	2005
Nota Mobiliteit	2005
Nota Parkeerbeleid	2005
Nota Ruimte	2005
Nota toegankelijkheid openbare ruimte	2006
Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan	2007
Provinciale Fietsnota	2005
Regiovisie Groningen-Assen 2030 (onder meer Kolibrie)	2007
Strategienota Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (GVVP)	2005
Structuurvisie 2010	2010

Maatschappelijke effecten

Welke maatschappelijke effecten wil uw raad met zijn beleid realiseren? Met andere woorden: wat gaat de burger er concreet van merken?

Een vlotte bereikbaarheid van de (binnen)stad voor het verkeer

Bevorderen van de doorstroming op de belangrijkste ontsluitingswegen in Assen.

Een goede bereikbaarheid voor fiets en bus van het centrum en het trein- en busstation. Vanuit de woonwijken tot het centrum of het station een maximale reistijd van 30 minuten.

Loopafstand van de woning tot aan de bushalte maximaal 400 meter bij 90% van alle woningen in Assen.

Een openbare ruimte die ook voor mensen met een beperking goed bereikbaar is. Aangepaste bushaltes zodat zij ook met het openbaar vervoer kunnen reizen.

Gebruik van fiets en openbaar vervoer

Primaire fietsroutes zijn uitgevoerd in asfalt of beton.

Goede doorstroming voor fietsen en bussen bij verkeerslichten, maximale wachttijd twee minuten.

Groeiend aantal reizigers in het openbaar vervoer.

Minder overlast van gemotoriseerd verkeer

Gerichte handhaving.

Toepassen van geluidsschermen en geluidsarme verharding.

Een veilige stad voor alle voertuigsoorten

Door gerichte handhaving.

Minder verkeersslachtoffers in relatie tot de groei van het verkeer.

Een ruim aanbod van parkeervoorzieningen nabij (kern) winkelgebieden

Een ring van hoogwaardige parkeervoorzieningen om de binnenstad en bij winkelgebieden.

Minder wijkvreemde parkeerders in woongebieden rond het centrum

Uitbreiding van het gebied betaald en vergunning-parkeren in en om de binnenstad.

Activiteiten 2012

Welke concrete acties gaan wij in het komende begrotingsjaar ondernemen?

Goede bereikbaarheid

Een vlotte bereikbaarheid van de (binnen)stad voor alle voertuigsoorten.

Voorbereidingen van de realisatie Norgerbrugtracé (N373-N371), in samenhang met de ontwikkeling van Kloosterveen III.

Optimalisatie en afronding van het KAR-systeem voor een vlottere doorstroming van stads- en streekbussen.

Uitwerking van elementen van de Aantrekkelijke Binnenstad in de vorm van plannen.

Verder uitrollen van het Fietspadenplan (fietsbereikbaarheid).

Testen en evalueren eerste projectonderdelen Sensor-City (mobiliteit en parkeren).

Afronden van de nota mobiliteit.

Gebruik van fiets en openbaar vervoer

Ingebruikname van een openbare fietsenstalling in De Nieuwe Kolk met een capaciteit van 300 plaatsen.

Afronden vervanging en uitbreiding van fietsenstallingen in de openbare ruimte.

Instandhouding van minimaal twee servicebussen. In 2012 wordt de servicebus uitgebreid met een derde route, voor het combineren van openbaar vervoer, Wmo- en leerlingenvervoer.

Aanpassen van bestaande bushaltes, zodat deze ook voor mindervaliden geschikt zijn.

Afronding van de introductie van het digitaal reizigersinformatiesysteem (DRIS).

Verhoogde verkeersleefbaarheid

Minder overlast van gemotoriseerd verkeer

Optimaal toepassen van geluidsarme verhardingstypen, waar dat bij de reconstructie van wegen kan worden meegenomen.

Plaatsen van het Sensornetwerk ter monitoring van wegverkeerslawaaï.

Een veilige stad voor al het verkeer

Gedragsbeïnvloeding van doelgroepen (ouderen en schoolgaande jeugd) door educatie en aanpassing van de openbare ruimte met name bij scholen.

Goede parkeervoorzieningen

Een ruim aanbod van parkeervoorzieningen nabij (kern) winkelgebieden

Ingebruikname van de parkeergarage De Nieuwe Kolk in het voorjaar 2012 met ruim 500 parkeerplaatsen.

Ingebruikname van de parkeergarage Citadel in het najaar van 2012 met ruim 500 parkeerplaatsen.

Minder wijkvreemde parkeerders in woongebieden rond het centrum.

Verdere uitbreiding van het belanghebbenden parkeren (vergunningparkeren) rondom de binnenstad. Dit betekent concreet een verdere uitbreiding van het vergunningparkeren voor bewoners in buurten rondom de binnenstad.

Activiteiten komende periode 2013-2015

Welke verdere acties achten wij in deze (bestuurs)periode noodzakelijk om beoogde doelen te bereiken?

Goede bereikbaarheid

Een vlotte bereikbaarheid van de (binnen)stad voor alle voertuigsoorten.

Verdere uitvoering van projectonderdelen van Sensor-City.

Realisatie van het Norgerbrugtracé (N373-N371), in samenwerking met de provincie Drenthe en gemeente Midden-Drenthe.

Starten met de realisatie van de verdubbeling van de N33 en de aansluiting op de A28-N33.

Instandhouding en verbetering van het openbaar vervoer in Assen, waaronder ook de servicebussen.

Verdere bevordering van het gebruik van het openbaar vervoer.

Verhoogde verkeersleefbaarheid

Minder overlast van gemotoriseerd verkeer.

Toepassen geluidsarme verhardingstypen waar mogelijk.

Een veilige stad voor al het verkeer.

Voortzetten van educatieprojecten voor intensieve gedragsbeïnvloeding van doelgroepen.

Goede parkeervoorzieningen

Een ruim aanbod van parkeervoorzieningen nabij (kern) winkelgebieden.

Vergroting van de netto parkeercapaciteit.

Minder wijkvreemde parkeerders in woongebieden rond het centrum.

Indien noodzakelijk een verdere uitbreiding van het belanghebbenden parkeren (vergunningparkeren).

Indicatoren

Ter monitoring van te bereiken maatschappelijke effecten

Indicatoren						
Programma Mobiliteit	realisatie 2010	plan 2011	plan 2012	plan 2013	plan 2014	plan 2015
Aantal parkeergarages	5	5	7	7	7	7
Aantal garageparkeerplaatsen	1.470	1.506	2.597	2.597	2.597	pm
Aantal straatparkeerplaatsen	1.057	1.079	1.079	1.034	1.034	pm
Aantal parkeerders in garage	873.342	850.000	1.035.000	1.160.000	1.200.000	pm
Aantal parkeerders straatparkeren	965.204	1.117.000	1.100.000	1.038.000	1.040.000	pm

Financiën: middeleninzet

Lasten en baten per beleidsproduct (bedragen * € 1.000)						
Programma Mobiliteit	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Verkeer	670	507	451	451	451	384
Openbaar vervoer	362	278	282	182	182	97
Betaald parkeren	2.209	2.663	3.956	4.927	4.940	4.974
Totaal lasten	3.241	3.448	4.689	5.560	5.573	5.455
Verkeer	859	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0
Betaald parkeren	3.209	3.445	3.901	4.548	4.761	4.779
Totaal baten	4.068	3.445	3.901	4.548	4.761	4.779
Programmaresultaat voor bestemming	-827	3	788	1.012	812	676

Lasten en baten per beleidsproduct (bedragen * € 1.000)						
Programma Mobiliteit	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Storting reserves	1.530	131	0	0	0	0
Beschikking reserves	452	85	805	1.229	1.129	1.145
Programmaresultaat na bestemming	251	49	-17	-217	-317	-469

Toelichting/analyse 2011-2012

Welke ontwikkelingen kunnen wij in het programmabudget benoemen ten opzichte van het vorige begrotingsjaar?

Totaalbeeld

Het programmabudget is ten opzichte van 2011 per saldo afgenomen met € 66.000. Samengevat betreft dit de volgende verschillen:

Verkeer € 29.000 N

De bedrijfsvoeringskosten zijn in 2012 per saldo € 29.000 hoger in verband met de in het Collegeprogramma opgenomen maatregel om de verkeersveiligheid bij scholen te verhogen. Deze maatregel vervalt vanaf 2012. Voor de uitvoering van projecten in 2011 was eenmalig € 85.000 aan reserves beschikbaar.

Openbaar vervoer € 4.000 N

Voor 2012 is er een hogere middeleninzet van € 4.000. De stimulering op openbaar vervoer wordt vanuit het Collegeprogramma tot en met 2014 voortgezet.

Exploitatie parkeren € 100.000V

De exploitatie is € 100.000 voordelig ten opzichte van 2011 door de verhoogde taakstelling op de parkeerinkomsten.

De ontwikkelingen in de meerjarenraming zijn vooral het gevolg van de ingebruikname van de nieuwe parkeergarages. Met name de kapitaallasten zijn van invloed op het negatieve resultaat voor bestemming in de jaren na 2012. Middels tariefsaanpassingen en kostenbesparingen zal de lastenstijging opgevangen worden.

De reserve parkeren zal worden ingezet om de effecten van de exploitatie van de nieuwe garages op te vangen en om de bijdrage van € 450.000 aan de algemene dienst in stand te houden. Een bedrag van € 805.000 zal onttrokken worden aan de bestemmingsreserve nieuwe parkeergarages.

In bovenstaande middeleninzet voor het programma Mobiliteit is rekening gehouden met de aangepaste tarieven conform het raadsbesluit 16 december 2010 voor betaald parkeren.

Uitvoering Collegeprogramma 2010-2014

Middeleninzet programma Mobiliteit	2011	2012	2013	2014	2015
Versterking openbaar vervoer	85	85	85	85	0
Verkeersveiligheid bij scholen	65	65	65	65	0
Optimalisatie beheer en exploitatie parkeerbedrijf	0	0	0	0	0
Totaal middeleninzet programma Mobiliteit	150	150	150	150	-

Bezuinigingen programma Mobiliteit	2011	2012	2013	2014	2015
Beleid gemotoriseerd verkeer	20	20	20	20	20
Bijdrage luchthaven	-	-	100	100	100
Inkomsten parkeren / exploitatie parkeerbedrijf	200	300	400	500	500
Totaal bezuinigingen Mobiliteit	220	320	520	620	620

Programma 04 Stads- en wijkbeheer

Beleidsdoelen

Welke doelen wil uw raad met zijn beleid bereiken (visie)?

Het behouden van de leefbaarheid van Assen (Assen, Schoon, Heel en Veilig). Actieve en participerende bewoners in de wijken

Goede gebruiksmogelijkheden van de openbare ruimte (uitnodigende ontmoetings- en recreatieplekken voor alle leeftijdscategorieën)

Bestendigen van de onderhoudstoestand van de openbare ruimte op basis van IBOR-kwaliteitsbeelden

Goede dienstverlening en beheer ten aanzien van het begraven en de begraafplaatsen

Beleidskader

Benoem uit welke beleidsdocumenten deze doelen voortvloeien.

Beleidsdocument vastgesteld in het jaar

Beheer van het openbare vaarwater in Assen	2008
Beheersplan kunstwerken	2011
Beheersverordeningen gemeentelijke begraafplaatsen	2011
Beleidsnota Natuur- en Milieueducatie	2009
Beleidsnotitie begraafplaatsen	2006
Beleidsnota historie en toekomst Noorder- en Zuiderbegraafplaats	2010
Beleidsplan gladheidsbestrijding gemeente Assen 2007-2011	2007
Beheerplan graffiti en wildplakken	2011
Beleidsplan openbare verlichting	2008
Beheerplan Oeverconstructies	2011
Collegeprogramma 2010-2014	2010
De Novelle, Het beeld van de Asser school	2005
Duurzaam terreinbeheer	in wording, gereed in 2012
Gemeentelijk Riolerings Plan Assen 2009-2012 (GRP)	2009
Groenbeheervisie	2008
Groenstructuurvisie	2006
Het Groene Frame	2010
IBOR (kwaliteitscatalogus Integraal Beheer Openbare Ruimte)	2007
Kwaliteitsrichtlijn afvalbakken	in wording, gereed in 2011
Nota wegbeheer	2008
Raamnota Openbare Ruimte	2006
Stedelijk speelbeleidskader	2009
Waterplan	2006
Wijkspeelplannen	2011
Wijkvisie Assen Oost	2010
Wijkvisie Peelo	2010

Maatschappelijke effecten

Welke maatschappelijke effecten wil uw raad met zijn beleid realiseren? Met andere woorden: wat gaat de burger er concreet van merken?

Het behouden van de leefbaarheid van Assen (schoon, heel en veilig)

Een schoon Assen.

Een heel Assen.

Een veilig Assen (zie ook programma Veiligheid).

Actieve en participerende bewoners in de wijken

Bewoners worden goed geïnformeerd, zijn betrokken en nemen mede verantwoordelijkheid.

Samenwerking met politie, corporaties en maatschappelijk werk op wijkniveau.

Klachtenmeldingen worden zo snel mogelijk in behandeling genomen en afgewerkt.

Bestendigen van het onderhoud van de openbare ruimte

Een op het afgesproken niveau, IBOR basis en hoog, onderhouden openbare ruimte.

Zo min mogelijk wateroverlast.

Zo schoon mogelijk water.

Veilig gebruik van de infrastructuur.

De huidige afvalbakken worden gefaseerd vervangen door een nieuwe Asser afvalbak, waarbij ondergrondse mogelijkheden ook worden meegenomen voor het centrum van Assen.

Goede gebruiksmogelijkheden van de openbare ruimte (uitnodigende ontmoetings- en recreatieplekken voor alle leeftijdscategorieën)

Een uitnodigende en inspirerende openbare ruimte die voor alle leeftijds- en doelgroepen mogelijkheden biedt om te recreëren, te spelen en te ontmoeten.

Een groene stad met groen dat waarde heeft voor verfraaiing, soortenrijkdom, gezondheid en sociale samenhang.

De openbare ruimte werpt zo min mogelijk drempels op voor mensen met een beperking.

Goede dienstverlening en het beheer ten aanzien van het begraven en de begraafplaatsen

Voldoende begraafcapaciteit in Assen, een goede dienstverlening en goed onderhouden begraafplaatsen.

Zorgdragen voor het in stand houden van cultureel waardevolle graven.

Activiteiten 2012

Welke concrete acties gaan wij in het komende begrotingsjaar ondernemen?

Het behouden van de leefbaarheid van Assen (Assen, Schoon, Heel en Veilig). Actieve en participerende bewoners in de wijken

Bewoners betrekken bij het groen in hun leefomgeving, door bijvoorbeeld het vernieuwen en verbreden van Natuur- en Milieueducatie activiteiten, kleinschalige verfraaiingsacties waarbij bewoners het plantwerk uitvoeren en het maken van een plan voor het landgoed Valkenstijn.

Het opstellen van plannen in het kader van het Groene Frame (uitwerking groene hoofdstructuur). Dit betreft de Asser Ecologische Hoofdstructuur, het landschapsontwikkeling en –herstelplan, duurzame stadsranden en recreatieve ommetjes. Het opstellen van deze plannen loopt eventueel door tot in 2013. Kansen en speerpunten van het Groene Frame zijn onderdeel van de planvorming van grote projecten zoals bijvoorbeeld de FlorijnAs-projecten en Kloosterveen.

Realisatie van het Milieu Educatief Centrum in Stadsbroek.

Vernieuwen van de lijst met monumentale en waardevolle bomen.

Evaluatie van de Groenstructuurvisie.

Bestendigen van de onderhoudstoestand van de openbare ruimte op basis van IBOR-kwaliteitsbeelden

Uitvoeren van planmatig onderhoud en schouwen op basis van IBOR-kwaliteitsbeelden en de beheerplannen voor diverse gebieden. Dit gebeurt volgens de principes van duurzaam terreinbeheer.

Groot onderhoud en vervangingsinvesteringen gebeuren slechts in zeer beperkte mate vanwege de bezuinigingen op Schoon, Heel en Veilig. Het beheer is gericht op Schoon, Heel en Veilig én zo lang mogelijke instandhouding. Groot onderhoud of vervanging kan wel doorgang vinden wanneer de veiligheid niet meer gewaarborgd is of wanneer samengewerkt kan worden met andere partijen of projecten. Ook wanneer bewoners of organisaties zelf een groot deel van de vervangingskosten kunnen realiseren door bijvoorbeeld zelfwerkzaamheid of sponsoracties. Verder uitwerken en uitvoeren van de bezuinigingsplannen op Schoon, Heel en Veilig.

Plannen ontwikkelen voor de inzet van een schaapskudde, onder leiding van een herder, voor het beheer van natuurlijke graslanden. Dit doen we ter verhoging van de ecologische waarden maar ook vanwege de levendigheid en educatieve waarde die dit heeft.

Goede gebruiksmogelijkheden van de openbare ruimte (uitnodigende ontmoetings- en recreatieplekken voor alle leeftijdscategorieën)

Het realiseren van meer natuurlijke speelplaatsen in het kader van projecten en in het kader van vervanging. Overigens is dit vanwege de bezuinigingen niet meer vanzelfsprekend. Het beheer van speeltoestellen is gericht op zo lang mogelijke instandhouding van de toestellen.

Het stimuleren en faciliteren van activiteiten in de recreatiegebieden en vooral het recreatiegebied Baggelhuizen.

Goede dienstverlening en beheer ten aanzien van het begraven en de begraafplaatsen

Beheer volgens de in 2011 vastgestelde Beheersverordening en het Reglement begraafplaatsen. De regels zijn vereenvoudigd en verruimd. Daarnaast krijgt het naleven van de resterende regels structureel aandacht.

Het opstellen van een financiële meerjarenplanning voor planontwikkeling en realisatie voor de volgende plannen: Inrichtingsplan en ruimingsplan De Boskamp, plan voor de Zuiderbegraafplaats en plan voor de Noorderbegraafplaats.

Afronding van de planvorming van de Zuiderbegraafplaats. Dit plan richt zich op toekomstige uit-

gifte van graven, instandhouding van cultuurhistorisch waardevolle monumenten, beeldkwaliteit van grafmonumenten en het herstel van het groen.

Aanvang van de realisatie van het inrichtingsplan en het ruimingsplan De Boskamp. Dit betreft het voorbereiden van het verbeteren van de entree, het parkeren en een plan voor een nieuw grafveld op het zuidwestelijk deel, samenwerking met de Facultatieve Groep (samenwerkingsverband van dienstverleners, vooral in de uitvaartbranche) voor realisatie van nieuwe asbestemmingen.

Evaluatie van het begraafplaatsenbeleid.

Activiteiten komende periode 2013-2015

Welke verdere acties achten wij in deze (bestuurs)periode noodzakelijk om beoogde doelen te bereiken?

Het behouden van de leefbaarheid van Assen (Assen, Schoon, Heel en Veilig). Actieve en participerende bewoners in de wijken

Planvorming in het kader van het Groene Frame: vormgeving entrees.

Evaluatie van het natuur- en milieu-educatie beleid 2013 en in 2014 van het speelbeleid en de deregulering (vereenvoudiging of afschaffing van regels) van de kapvergunningen.

Goede dienstverlening en beheer ten aanzien van het begraven en de begraafplaatsen

Noorderbegraafplaats: planvorming voor het denkpark en het herstelplan.

Zuiderbegraafplaats: herstel van de begraafplaats en heruitgifte van graven.

De Boskamp: het nader uitwerken van het inrichtingsplan en het ruimingsplan.

Indicatoren

Ter monitoring van te bereiken maatschappelijke effecten

Indicatoren						
Programma Stads- en wijkbeheer	realisatie 2010	plan 2011	plan 2012	plan 2013	plan 2014	plan 2015
Gemiddelde IBOR-score	3,5	pm	pm	pm	pm	pm
% klachten tijdig afgehandeld (< 2 weken)	32%	pm	pm	pm	pm	pm
% met oordeel dat eigen woonomgeving vooruit is gegaan	23% (2009)	pm	24%	pm	24%	pm
% dat vindt dat de gemeente voldoende doet om bewoners bij veranderingen in de wijk te betrekken	41% (2009)	pm	50%	pm	50%	pm
% afgelopen jaar actief geweest om uw wijk te verbeteren	13% (2009)	pm	17%	pm	17%	pm

Financiën: middeleninzet

Lasten en baten per beleidsproduct (bedragen * € 1.000)						
Programma Stads- en wijkbeheer	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Wegbeheer	6.120	3.519	3.206	3.081	3.276	3.321
Verzorging overige infrastructuur	5.566	5.602	5.432	5.505	5.582	5.669
Groenbeheer	6.676	6.883	6.621	7.075	7.314	7.557
Wijkzaken	1.819	2.043	2.093	2.093	2.093	1.293

Lasten en baten per beleidsproduct (bedragen * € 1.000)						
Programma Stads- en wijkbeheer	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rioolbeheer en waterwegen	5.362	5.876	5.811	5.902	5.991	6.080
Begraven	692	639	658	680	680	680
Beheer en exploitatie buitenruimte	225	243	219	219	219	219
Totaal lasten	26.460	24.805	24.039	24.553	25.153	24.817
Wegbeheer	67	100	91	101	101	101
Verzorging overige infrastructuur	699	524	578	590	602	614
Groenbeheer	310	164	169	169	169	169
Wijkzaken	0	400	400	400	400	0
Rioolbeheer en waterwegen	5.677	6.148	6.179	6.270	6.359	6.446
Begraven	597	639	658	680	680	680
Beheer en exploitatie buitenruimte	301	402	340	350	360	362
Totaal baten	7.651	8.377	8.415	8.559	8.671	8.371
Programmaresultaat voor bestemming	18.809	16.428	15.625	15.994	16.482	16.446
Storting reserves	251	0	0	0	0	0
Beschikking reserves	2.268	192	167	167	167	167
Programmaresultaat na bestemming	16.792	16.236	15.458	15.827	16.316	16.279

Toelichting/analyse 2011-2012

Welke ontwikkelingen kunnen wij in het programmabudget benoemen ten opzichte van het vorige begrotingsjaar?

Totaalbeeld

Het programmabudget is ten opzichte van 2011 afgenomen met € 778.000. Samengevat betreft dit de volgende verschillen:

Als gevolg van de aanvullende dekkingsmaatregelen 2011/2012 wordt er in 2012 € 375.000 bezuinigd. Dit betreft de beperking met € 100.000 van de structurele ophoging wegbeheer, de verlaging van het budget bestrijding zwerfvuil met € 100.000, de verlaging van het budget onderhoud bermen met € 25.000, de verwerking van groenafval tot biogas met € 50.000 en de verlaging ad € 100.000 van het onderhoudsniveau Messchenveld naar basis.

In verband met de tweede tranche taakstelling 2011-2014 Assen, Schoon Heel en Veilig wordt er € 430.000 bezuinigd. Tevens is de bezuiniging ad € 50.000 op de kinderboerderij verwerkt.

Conform het besluit Nota wegbeheer Assen wordt met ingang van 2011 gedurende vier jaren € 150.000 toegevoegd aan het budget ten behoeve van groot onderhoud aan wegen.

In 2011 is € 200.000 beschikbaar gesteld ten behoeve van de renovatie van de zoutloods. Deze verval in 2012.

Als voorlopige aanneme is rekening gehouden met meerkosten i.v.m. het beheer van het parkeersouterain in Kloosterveste. Dit leidt tot een voorlopige uitzetting van € 80.000. De noodzaak van de extra middeleninzet wordt nog afgewogen.

De uitvoering van het beleidsplan openbare verlichting leidt tot een lastenstijging van € 69.000. Dit is het gevolg van de keuze voor grootschalige vervanging van openbare verlichting, waarvoor budget beschikbaar is gesteld. Verwachting is dat het plan binnen het beschikbare financiële kader kan worden uitgevoerd. Het beleidsplan openbare verlichting is namelijk gericht op 35% energiebesparing en de lastenstijging voor grootschalige vervanging van openbare verlichting zal naar verwachting salderen met de reductie in energielasten.

Voor onderhoud van de Gouverneurstuin is € 20.000 meer meegenomen. Als gevolg van het investeringsprogramma speeltuinstellen en sport en speelvoorzieningen 12+ stijgen de kapitaallasten met € 56.000.

De inkomsten uit het rioolbeheer en de afvalstoffenheffing ten behoeve de dekking van de kosten van het schoonhouden van de openbare ruimte stijgen met € 54.000.

Autonome ontwikkelingen die voortvloeien uit het Grp 2009-2012 leiden tot een uitzetting van € 195.000. Het bevriezen van de rioolheffing conform het raadsbesluit leidt tot een lagere onttrekking uit de reserve rioolbeheer van € 25.000.

De inkomsten voor de week- en jaarmarkt zijn bijgesteld overeenkomstig de afspraken met de marktcommissie. Dit leidt tot een (nadelige) bijstelling van de inkomsten van in totaal € 16.000.

Door de gewijzigde berekeningssystematiek (overhead), autonome loon- en prijsontwikkelingen en

realistisch begroten dalen de lasten met € 210.000.

Uitvoering Collegeprogramma 2011-2015

Middeleninzet programma Stads- en wijkbeheer	2011	2012	2013	2014	2015
Wijkegericht werken ombuigen naar gebiedgericht werken (netto)	400	400	400	400	-
Op basis van de structuurvisie opnieuw kijken naar de verdeling van de voorzieningen over de stad	-	-	-	-	-
Voorzieningen in de wijken op één locatie bundelen	-	-	-	-	-
Totaal middeleninzet programma Stads- en wijkbeheer	-	-	-	-	-

Bezuinigingen programma Stads- en wijkbeheer	2011	2012	2013	2014	2015
Assen Schoon, Heel en Veilig	855	1.285	1.605	1.605	1.605
Exploitatie MEC	-	100	100	100	100
Kinderboerderijen/Afstoten exploitatie kinderboerderij De Hofstede	50	50	50	50	50
Wijkbudgetten	125	125	125	125	125
Korting op volumebeleid	100	100	100	100	100
Totaal bezuinigingen Stads- en wijkbeheer	1.130	1.660	1.980	1.980	1.980

Beleidsdoelen

Welke doelen wil uw raad met zijn beleid bereiken (visie)?

Stimuleren van onderwijskansen voor Assenaren door het ontwikkelen van een breed onderwijsaanbod en het versterken van de samenhang in het onderwijs

Stimuleren van ontwikkelingskansen van kinderen op wijkniveau door Brede Scholen (inclusief centra voor Jeugd en Gezin)

Alle kinderen van 0-4 jaar in Assen kunnen zich zodanig ontwikkelen, dat ze een goede startpositie in het basisonderwijs hebben

Vermindering van voortijdig schoolverlaten en het bevorderen van arbeidsparticipatie van alle schoolverlaters

Het op peil houden van de kwaliteit van de onderwijshuisvesting in het primair en voortgezet onderwijs, rekening houdend met de behoefte aan andere voorzieningen in de wijken

Beleidskader

Benoem uit welke beleidsdocumenten deze doelen voortvloeien.

Beleidsdocument vastgesteld in het jaar

Beleidskader Brede School 2008-2011	2008
Beleidskader Volwasseneneducatie 2008-2012	2008
Beleidsnotitie Centrum voor Jeugd en Gezin	2009
Collegeprogramma 2010-2014	2010
Evaluatie Brede School	2010
Economische beleidsagenda Op de boeggolf van ontwikkelingen	2008
Huisvestingsprogramma onderwijs	jaarlijks
Jongleren; beleidskader voorschools 2011- 2015	2010
Lokaal Educatieve Agenda	2008
Meerjarenprogramma kwaliteitsimpuls huisvesting onderwijs	2004
Nota Integraal Jeugdbeleid 2009-2012	2009
Notitie Jeugd en Veiligheid	2008
Verordening Leerlingenvervoer	2010

Maatschappelijke effecten

Welke maatschappelijke effecten wil uw raad met zijn beleid realiseren? Met andere woorden: wat gaat de burger er concreet van merken?

Stimuleren van onderwijskansen voor Assenaren door het ontwikkelen van een breed onderwijsaanbod en het versterken van de samenhang in het onderwijs

Goede ontwikkelings-, ontplooiings- en opleidingsmogelijkheden voor Assenaren. Wij zorgen dat alle talenten van kinderen en jongeren worden benut. Dit leidt tot:

Schoolsucces en goede doorstroming naar het voortgezet onderwijs en of naar het beroepsonderwijs en uiteindelijk naar betaald werk.

Alle kinderen en jongeren in Assen kunnen een vloeiende overstap maken van de ene onderwijsvorm naar de andere.

Kinderen en jongeren in Assen maken kennis met nieuwe maatschappelijke en technologische ontwikkelingen.

Adequaat maatschappelijk functioneren, participatie en zelfredzaamheid van volwassenen uit de sociaal-economisch zwakkere groepen in Assen.

Het aantal opleidingen in Assen is afgestemd op de behoefte.

Stimuleren van ontwikkelingskansen van kinderen op wijkniveau door Brede Scholen (inclusief centra voor Jeugd en Gezin)

De Brede School draagt er toe bij dat de kinderen en jongeren in Assen een adequate ontwikkeling kunnen doormaken, waarbij alle aanwezige talenten worden benut en ontplooid. Deze ontplooiing leidt tot:

- schoolsucces en doorstroming naar diverse onderwijsvormen en uiteindelijk naar betaald werk;
- deelname aan diverse activiteiten in de vrije tijd;
- gebruikmaking van diverse zorg en opvangmogelijkheden.

Alle kinderen van 0-4 jaar in Assen ontwikkelen zich dusdanig, dat ze een goede startpositie in het basisonderwijs hebben

Verhogen van de deelname van twee- en driejarigen aan de voorschoolse educatie.

Vermindering van voortijdig schoolverlaten en het bevorderen van arbeidsparticipatie van alle schoolverlaters

Er zullen meer jongeren met een startkwalificatie het onderwijs verlaten.

Een goede aansluiting tussen de eindkwalificaties vanuit het onderwijs op de vraag vanuit de arbeidsmarkt.

Het op peil houden van de kwaliteit van de onderwijshuisvesting in het primair en voortgezet onderwijs, rekening houdend met de behoefte aan andere voorzieningen in de wijken

Alle scholen beschikken over een goed schoolgebouw.

Aandacht voor het binnenklimaat in scholen.

Waar mogelijk worden andere maatschappelijke voorzieningen in de wijk vernieuwd of toegevoegd.

Activiteiten 2012

Welke concrete acties gaan wij in het komende begrotingsjaar ondernemen?

Stimuleren van onderwijskansen voor Assenaren door het ontwikkelen van een breed onderwijsaanbod en het versterken van de samenhang in het onderwijs

Voortzetten van het overleg tussen gemeente, scholen en instellingen inzake onderwijsaanbod, samenwerking en kwaliteitsverbetering.

Bevorderen van de doorgaande leer- en zorglijnen tussen de diverse onderwijsvormen.

Bevorderen van taalactiviteiten in het basisonderwijs.

Verbeteren van de zorgafstemming in en om de school door afstemming met het Centrum voor Jeugd en Gezin en Jeugdzorg.

Uitvoeren van de regiefunctie met betrekking tot passend onderwijs in relatie tot zorg.

Alfabetisering en het voorbereiden op het inburgeringsexamen.

Stimuleren van ontwikkelingskansen van kinderen op wijkniveau door Brede Scholen (inclusief centra voor Jeugd en Gezin)

Aanbieden van naschoolse activiteiten aan alle kinderen in het basisonderwijs.

Planning en uitvoering van opvoedingsondersteuning en ouderbetrokkenheid op wijkniveau.

Verbeteren van de zorgafstemming rond het onderwijs en de voorschoolse voorzieningen.

Organiseren van de doorgaande lijn tussen voor- en voorschoolse educatie.

Implementeren van herziene aansturingstructuur voor de Brede School en het Centrum voor Jeugd en Gezin.

Alle kinderen van 0-4 jaar in Assen kunnen zich zodanig ontwikkelen, dat ze een goede startpositie in het basisonderwijs hebben

In zowel de instellingen voor kinderopvang als in het peuterspeelzaalwerk bieden we voorschoolse educatie aan, conform de eisen uit de Wet ontwikkelingskansen door kwaliteit en educatie (OKE). Wij willen een dekkend aanbod voor alle doelgroeppeuters in Assen. Daarbij zetten we in op toeleiding van (doelgroep)peuters naar voorschoolse instellingen voor deelname aan voorschoolse educatie.

In de afgelopen jaren zijn hierbij linken gelegd met doorgaande lijn (brede scholen), toeleiding (Icare) en Samen vroeg erbij. Dit gaan we in 2012 verder optimaliseren.

Vermindering van voortijdig schoolverlaten en het bevorderen van arbeidsparticipatie van alle schoolverlaters

In het overgangsjaar 2012 treffen we de volgende voorbereidingen voor de periode tot 2016 (het nieuwe convenant):

- uitvoering geven aan de diverse maatregelen inzake vroegtijdig schoolverlaten;
- projectgroep Pluscoach (voorkomen uitval van overbelaste jongeren in het onderwijs);
- preventief aanwezig zijn door leerplicht en RMC-traject begeleiders in het onderwijs;
- participeren in het project voorkomen van schooluitval van jongeren uit de eigen RMC regio in Groningen;
- vormgeven en continueren van het afstemmingsoverleg Onderwijs en arbeid. Onderwijs,

intergemeentelijke sociale dienst en de vereniging kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven (COLO) zoeken naar projecten die aansluiten bij jongeren die uitvallen, om deze jongeren vervolgens via deze projecten terug te leiden naar onderwijs, arbeid of naar zorg.

Het op peil houden van de kwaliteit van de onderwijshuisvesting in het primair en voortgezet onderwijs, rekening houdend met de behoefte aan andere voorzieningen in de wijken

Oplevering van de multifunctionele accommodatie Pittelo voor de basisscholen De Driemaster en Lichtbaak.

Oplevering van de renovaties en uitbreidingen in Marsdijk van de basisscholen De Marskramer, De Borg en De Driesprong.

Start van de vervangende nieuwbouw van locatie Quintus en renovatie van locatie Penta van het Dr. Nassau College.

Start van de vervangende nieuwbouw van locatie Lariks van CS Vincent van Gogh College.

Bouwvoorbereiding Brede School Oost voor basisscholen Regenboog en Vredeveld.

Bouwvoorbereiding derde cluster Kloosterveen.

Activiteiten komende periode 2013-2015

Welke verdere acties achten wij in deze (bestuurs)periode noodzakelijk om beoogde doelen te bereiken?

Stimuleren van onderwijskansen voor Assenaren door het ontwikkelen van een breed onderwijsaanbod en het versterken van de samenhang in het onderwijs

Voortzetting van de activiteiten van 2012.

Stimuleren van ontwikkelingskansen van kinderen op wijkniveau door Brede Scholen (inclusief centra voor Jeugd en Gezin)

Voortzetting van de activiteiten van 2012.

Alle kinderen van 0-4 jaar in Assen kunnen zich zodanig ontwikkelen, dat ze een goede startpositie in het basisonderwijs hebben

We zetten in op een integrale aanpak van de ontwikkeling van nul- tot vierjarigen. Dit betreft doorgaande zorg- en leerlijnen en toeleiding van kinderen naar een voorschoolse voorziening.

Vermindering van voortijdig schoolverlaten en het bevorderen van arbeidsparticipatie van alle schoolverlaters

Activiteiten in het kader van het nieuwe convenant.

Het op peil houden van de kwaliteit van de onderwijshuisvesting in het primair en voortgezet onderwijs, rekening houdend met de behoefte aan andere voorzieningen in de wijken

Oplevering renovatie Penta en vervangende nieuwbouw Quintus en Lariks.

Oplevering derde cluster Kloosterveen.

Oplevering Brede school Assen-Oost.

Planontwikkeling voor de definitieve huisvesting van het Regionaal Expertisecentrum Noord-Nederland, cluster 4, RENN-4.

Binnen deze projecten hebben we expliciet aandacht voor energiebesparing, energieopwekking door bijvoorbeeld zonnepanelen en een gezond binnenklimaat. Daarbij wordt gezocht naar een manier om de investeringen te financieren uit de verlaging van de exploitatie- en beheerslasten.

Indicatoren

Ter monitoring van te bereiken maatschappelijke effecten

Indicatoren						
Programma Onderwijs	realisatie 2010	plan 2011	plan 2012	plan 2013	plan 2014	plan 2015
Aantal voortijdig schoolverlaters	165	124	124	100	100	100
% deelnemers aan peuterspeelzaalwerk	53%	50%	50%	50%	50%	50%
Aantal deelnemers Voorschoolse Educatie (in peuterspeelzaal en kinderopvang)	100	130	130	130	130	130
% deelnemers aan vmbo (per 31-12)	50%	50%	50%	50%	50%	50%
% deelnemers aan havo (per 31-12)	33%	33%	33%	33%	33%	33%

Indicatoren						
Programma Onderwijs	realisatie 2010	plan 2011	plan 2012	plan 2013	plan 2014	plan 2015
% deelnemers aan vwo (per 31-12)	17%	17%	17%	17%	17%	17%

Financiën: middeleninzet

Lasten en baten per beleidsproduct (bedragen * € 1.000)						
Programma Onderwijs	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Huisvesting onderwijs	10.079	9.049	8.899	11.346	12.722	12.960
Schoolbestuurlijke taken	26.744	24.974	24.572	24.440	24.827	25.221
Lokaal onderwijsbeleid	2.428	2.457	2.458	2.495	2.225	2.227
Uitvoering lokaal onderwijs	1.929	1.781	1.614	1.614	1.614	1.614
Volwasseneneducatie	701	516	460	460	460	460
Totaal lasten	41.881	38.777	38.003	40.355	41.848	42.482
Huisvesting onderwijs	1.514	156	16	16	16	16
Schoolbestuurlijke taken	26.216	24.514	24.271	24.390	24.777	25.171
Lokaal onderwijsbeleid	595	418	387	387	387	387
Uitvoering lokaal onderwijs	665	540	502	502	502	502
Volwasseneneducatie	675	480	436	436	436	436
Totaal baten	29.665	26.108	25.612	25.731	26.118	26.512
Programmaresultaat voor bestemming	12.216	12.669	12.391	14.624	15.730	15.970
Storting reserves	0	22	1.396	561	73	0
Beschikking reserves	461	314	0	0	0	0
Programmaresultaat na bestemming	11.755	12.377	13.787	15.185	15.803	15.970

Toelichting/analyse 2011-2012

Welke ontwikkelingen kunnen wij in het programmabudget benoemen ten opzichte van het vorige begrotingsjaar?

Totaalbeeld

Het programmabudget is ten opzichte van 2011 gestegen met € 1.410.000. Samengevat betreft dit de volgende verschillen:

Huisvesting onderwijs € 1.569.000 N

Door actualisering van de ramingen en mutaties in reserves neemt de middeleninzet op dit beleidsproduct per saldo toe met € 1.569.000.

Hiervan heeft € 1.613.000 betrekking op lasten die voortvloeien uit investeringen. Hierin zijn opgenomen: de multifunctionele accommodatie Pittelo, de uitbreiding scholen in Marsdijk en het derde scholencluster in Kloosterveen. Daarnaast nemen de huurlasten van sportlocaties met € 83.000 toe, door groei van het aantal leerlingen. Daarentegen nemen de bedrijfsvoeringskosten af met € 102.000 als gevolg van een gewijzigde berekeningssystematiek en verschuiving van ureninzet. Tot slot nemen de exploitatiekosten met € 25.000 af, onder andere door

dat er een aantal panden niet meer voor onderwijsdoeleinden worden gebruikt.

Door de verlate oplevering van een aantal nieuwbouwprojecten is er sprake van vrijval van gebudgetteerde kapitaallasten van € 1.396.000. Deze vrijval wordt in principe gestort in de reserve Voortgezet Onderwijs. Over het daadwerkelijk doorgaan van deze storting wordt in totaalverband van de begroting 2012 besloten.

Schoolbestuurlijke taken € 53.000 V

De middeleninzet voor het product Schoolbestuurlijke taken neemt in 2012 af met € 53.000.

In 2012 dalen de lasten per saldo met € 246.000. Dit is grotendeels te verklaren door het naar beneden bijstellen van de begroting van Plateau, mede ingegeven door de verlaging van de rijksbijdrage van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in 2012.

In 2012 nemen de baten af met € 87.000. Dit is onder andere te verklaren door de verlaging van de rijksbijdrage van het ministerie van ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap voor Plateau in 2012.

Als gevolg van de financiële ontvechting van Plateau zal het saldo in 2012 worden gestort in de reserve van Plateau en niet meer, zoals voorheen, in de reserve van de Gemeente Assen. In 2011 bedroeg de onttrekking aan de reserve € 107.000.

In de meerjarenprognose van Plateau is vanaf 2013 rekening gehouden met de gemeentelijke bezuinigingstaakstelling.

Lokaal onderwijsbeleid € 32.000 N

De middeleninzet op dit beleidsproduct neemt in 2012 toe met € 32.000 ten opzichte van 2011.

Door lagere kosten van de bedrijfsvoering neemt de middeleninzet met € 17.000 af ten opzichte van 2011.

Als gevolg van de autonome prijsstijging en de effecten van volumebeleid nemen de kosten van het leerlingenvervoer met € 90.000 toe.

Daarnaast is rekening gehouden met de taakstellingen op het leerlingenvervoer. Het betreft € 42.000 met ingang van 2012 en € 25.000 met ingang van 2013. Per saldo bedraagt de uitzetting in 2012 € 48.000.

In de meerjarenprognose is vanaf 2014 rekening gehouden met een afname van € 335.000 vanwege het vervallen van de bijdrage in huisvestingskosten aan het Hanze Institute of Technology (HIT). Verder is rekening gehouden met de reguliere effecten van volumebeleid.

Uitvoering lokaal onderwijs € 129.000 V

De middeleninzet op dit beleidsproduct neemt af met € 129.000. Door de gewijzigde berekeningssysteematiek, overhead en verschuiving van uren, dalen de lasten in het kader van de bedrijfsvoering met € 79.000. Als gevolg van de bezuinigingen daalt het budget voor de Brede School-activiteiten met € 67.000. Tot slot stijgen de lasten met 17.000 als gevolg van de autonome prijsontwikkelingen.

Volwasseneneducatie € 12.000 V

De middeleninzet op het beleidsproduct volwasseneneducatie neemt in 2012 af met € 12.000. Dit is geheel te verklaren door lagere bedrijfsvoeringskosten op dit product.

In 2011 is eenmalig een bedrag van € 50.000 vanuit de WI-gelden (inburgeringsmiddelen) beschikbaar gesteld voor volwasseneneducatie. Dit was nodig om de intensiteit van de NT2 trajecten (regulier) op peil te houden en de doorstroom naar de inburgering op gang te houden.

Uitvoering Collegeprogramma 2011-2015

Middeleninzet programma Onderwijs	2011	2012	2013	2014	2015
Voorziening Reboundgroep	60	60	60	60	-
Nauwere samenwerking tussen culturele instellingen, bibliotheek en onderwijs bewerkstelligen	-	-	-	-	-
Totaal middeleninzet programma Onderwijs	60	60	60	60	-

Bezuinigingen programma Onderwijs	2011	2012	2013	2014	2015
Motorische remedial teaching	33	33	33	33	33
Leerlingenvervoer	-	-	25	25	25
Schrappen onderwijsgids	5	5	5	5	5
Educatieve voorzieningen Brede School	33	100	100	100	100
Gemeentelijke bijdrage Plateau (verzelfstandiging	-	-	260	260	260
Totaal bezuinigingen programma Onderwijs	71	138	423	423	423

Programma 06 Kunst en cultuur

Beleidsdoelen

Welke doelen wil uw raad met zijn beleid bereiken (visie)?

Een levendig Assen met een gedifferentieerd aanbod voor Assen en omgeving in actieve en receptieve cultuurbeleving

Continuering culturele infrastructuur.

Continuering betrokkenheid bij cultuur.

Handhaving cultureel imago assen.

Beleidskader

Benoem uit welke beleidsdocumenten deze doelen voortvloeien.

Beleidsdocument vastgesteld in het jaar

9+9=1 Onderzoek naar leefbaarheid en veiligheid in de Gemeente Assen	2010
Beleidskader Cultuurparticipatie	2011
Collegeprogramma 2010-2014	2010
Cultureel Profiel Cultureel Kwartier Assen	2008
Cultuurpalet, cultuurbeleid 2008 – 2012	2008
Evenementenbeleid	2010
Heruitvinden Bibliotheekwerk Assen	2011
Programma Levendig Assen	2007
Raadsbesluit afronding kerntakendiscussie ICO	2005
Raadsbesluit Ontwikkeling Cultureel Kwartier en omstreken	2005
Raadsbesluit Ontwikkeling Cultureel Kwartier Assen	2005
Raadsbesluit Realisatie De Nieuwe kolk	2008
Raadsbesluit Stimuleringsregelingen Cultuur en Cultuurparticipatie	2009
Raadsbesluit vernieuwde Verordening Amateurkunst	2009
Startnotitie onderzoek accommodatievoorziening amateurkunstsector	2007

Maatschappelijke effecten

Welke maatschappelijke effecten wil uw raad met zijn beleid realiseren? Met andere woorden: wat gaat de burger er concreet van merken?

Verbetering culturele infrastructuur

Eenvoudige toegang tot subsidie om actieve kunstbeoefening te stimuleren.

Een ruimer, gericht en gevarieerder aanbod van culturele activiteiten.

Een beter afgestemd aanbod van cultuuraccommodaties.

Een toereikend accommodatieaanbod op centraal en op wijkniveau (met name als gevolg van Brede School).

Een spraakmakende hoofdvestiging van de bibliotheek in De Nieuwe Kolk met verruimde openingstijden.

Grotere betrokkenheid bij cultuur

Meer mensen nemen actief of passief deel aan cultuur in Assen.

Het aantal culturele evenementen is op niveau.

Versterking cultureel imago Assen

De levendigheid, de aantrekkingskracht van de stad voor inwoners, bedrijven en bezoekers is verzekerd.

De Nieuwe Kolk, het ICO en het Erfgoedkwartier (de Culturele As) worden belangrijke dragers van het culturele beeldmerk van de stad.

Activiteiten 2012

Welke concrete acties gaan wij in het komende begrotingsjaar ondernemen?

Een levendig Assen met een gedifferentieerd aanbod voor Assen en omgeving in actieve en receptieve cultuurbeleving

Continuering culturele infrastructuur

Opening van De Nieuwe Kolk, inhuizing van culturele gebruikers. Voor de opening van De Nieuwe Kolk stellen de instellingen een ambitieus pr- en promotieplan op.

Het kunstwerk voor De Nieuwe Kolk wordt los van het gebouw feestelijk opgeleverd.

Samenwerking van gebruikers van De Nieuwe Kolk wordt zichtbaar voor de Assenaren.

Verdere implementatie van beleid en rolbepaling van het Centrum Beeldende Kunst Drenthe en de adviescommissie beeldende kunst.

Afronding en implementatie van het accommodatie-onderzoek in kader van het ICO, cultuureducatie en amateurkunst.

Implementatie Beleidskader heruitvinden bibliotheekwerk.

Verdere ombouw van het Kunstmenu naar het Cultuurmenu, inclusief erfgoed en media.

Integraal en lokaal vormgeven van cultuureducatiebeleid met focus op onderwijs.

Verdere ontwikkeling van de combinatiefunctie Cultuurcoach binnen het Cultuurmenu, de Brede School en het integraal cultuureducatiebeleid.

Implementatie van het Beleidskader Cultuurparticipatie.

Kleinere programmerende instellingen worden gemonitord op prestaties (kwantitatief en kwalitatief) en op de mate van publieksbereik.

Implementatie en doorontwikkeling van het Cultuurfonds.

Implementatie van de percentageregeling.

Monitoren en actualiseren van de Culturele Alliantie.

Continuering betrokkenheid bij cultuur

Via verbeterde websites en geschreven pers meer bekendheid genereren voor culturele activiteiten, gekoppeld aan stadsmarketing.

Via combinatiefunctie cultuur wordt cultuur in Brede School en naschools aanbod extra gestimuleerd.

Projecten voor cultuurparticipatie en/of Community Art via externe initiatieven extra ondersteunen.

Afspraken maken over het aanstellen van één of twee nieuwe Stadsartiesten in diverse disciplines.

Vergroting van de toegang tot culturele activiteiten door verbreding van binnen- en buitenschoolse cultuureducatie en de initiërende werking van de combinatiefunctionaris cultuur.

Kleinere programmerende instellingen vergroten hun publieksbereik.

Handhaving cultureel imago Assen

De verbouw van het Erfgoedkwartier is afgerond.

De verbouwing van het Drents Archief wordt afgerond en er wordt gestart met het nieuwe publieksconcept.

Het realiseren en in ontwikkeling brengen van kunstopdrachten in het kader van de percentageregeling.

Aansluiten van culturele activiteiten bij grotere (sport)festivals.

Alliantie tussen de provincie en de gemeente wordt voortgezet en heeft meer samenwerking tot resultaat.

Start van de uitwerking van het masterplan Culturele As.

Activiteiten komende periode 2013-2015

Welke verdere acties achten wij in deze (bestuurs)periode noodzakelijk om beoogde doelen te bereiken?

Een levendig Assen met een gedifferentieerd aanbod voor Assen en omgeving in actieve en receptieve cultuurbeleving

Continuering culturele infrastructuur

Afronding danwel implementatie van accommodatie-onderzoek en het herhuisvesten van partijen op het gebied van cultuureducatie en amateurkunst.

Continuering betrokkenheid bij cultuur

Continuering van activiteiten van Stadsartiesten.

Tentoonstellingen en kunstopdrachten.

Handhaving cultureel imago assen

Implementatie van het Masterplan Culturele As.

De culturele As wordt een dynamische plek voor Assen.

Evenementen worden op gelijk niveau voortgezet.
Vanuit actieve Stadsmarketing wordt blijvend aandacht op de Assense cultuur gericht.

Indicatoren

Ter monitoring van te bereiken maatschappelijke effecten

Indicatoren						
Programma Kunst en cultuur	realisatie 2010	plan 2011	plan 2012	plan 2013	plan 2014	plan 2015
Aantal uitleningen bibliotheek	592.397	pm	pm	pm	pm	pm
Aantal leden bibliotheek	23.841	24.000	24.200	24.400	24.600	pm
Aantal bezoekers bibliotheek	446.265	pm	pm	pm	pm	pm
Aantal bioscoopbezoekers De Nieuwe Kolk	68.000	pm	pm	pm	pm	pm
Aantal theaterbezoekers De Nieuwe Kolk	9.668	15.000	50.000	55.000	60.000	pm
Aantal theatervoorstellingen De Nieuwe Kolk	69	75	150	165	180	pm
Aantal deelnemers Cultuurtraject	3.451	3.300	3.300	3.300	3.300	pm
Aantal deelnemers Cultuurmenu ICO	5.790	6.000	6.000	6.000	6.000	pm
% (zeer) tevreden over de beschikbaarheid van culturele voorzieningen	43% (2009)	pm	45%	pm	50%	pm
% (zeer) tevreden over de bereikbaarheid van de culturele voorzieningen	52% (2009)	pm	54%	pm	55%	pm

Financiën: middeleninzet

Lasten en baten per beleidsproduct (bedragen * € 1.000)						
Programma Kunst en cultuur	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bibliotheekvoorziening	2.456	2.552	2.495	2.145	2.170	2.195
Schouwburg	1.076	1.439	3.856	3.885	3.955	3.997
Kunstbeoefening en -bevordering	266	324	333	333	333	333
Creatieve en culturele vorming	2.868	2.892	3.158	3.158	3.158	3.158
Totaal lasten	6.666	7.207	9.842	9.521	9.616	9.683
Bibliotheekvoorziening	36	17	17	17	17	17
Schouwburg	11	0	0	0	0	0
Kunstbeoefening en -bevordering	5	0	0	0	0	0
Creatieve en culturele vorming	570	604	860	860	860	860
Totaal baten	622	621	877	877	877	877
Programmaresultaat voor bestemming	6.044	6.586	8.965	8.644	8.739	8.806
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Beschikking reserves	66	83	1.783	1.783	1.783	1.783
Programmaresultaat na bestemming	5.978	6.503	7.182	6.861	6.956	7.023

Toelichting/analyse 2011-2012

Welke ontwikkelingen kunnen wij in het programmabudget benoemen ten opzichte van het vorige begrotingsjaar?

Totaalbeeld

Het programmabudget is ten opzichte van 2011 toegenomen met € 679.000. Samengevat betreft dit de volgende verschillen:

Bibliotheekvoorziening € 153.000 V

De middeleninzet daalt met € 153.000 met name door de generieke 7% bezuiniging en de taakstelling herhuisvesting bibliotheektaken. Met ingang van 2012 is de huisvesting van de Bibliotheek naar De Nieuwe Kolk verwerkt.

Daar tegenover staat een bijdrage uit de reserves van € 96.000. Met ingang van het jaar 2013 is de oorspronkelijke taakstelling ad € 375.000 verwerkt vanwege de herorganisatie bibliotheek, inclusief wijkfilialen. De bijstelling van de taakstelling waar-toe de raad in de loop van 2011 heeft besloten is verwerkt in het hoofdstuk Beleidsmaatregelen.

Verder is rekening gehouden met een toename van de begrote bijdrage aan de bibliotheek als gevolg van het volumebeleid en toegepaste loon- en prijs-indexering.

Theater € 763.000 N

De begrote middeleninzet neemt ten opzichte van begroting 2011 met € 763.000 toe. Het jaar 2012 is het eerste jaar, waarin De Nieuwe Kolk integraal is verwerkt. De lasten nemen hierdoor met

€ 2.467.000 toe. Tegenover deze lastenuitzetting staat de als onderdeel van het kostendekkingsplan afgesproken jaarlijkse onttrekking aan de reserve Weierstraat van € 1.654.000. Deze start m.i.v. 2012. Voor het jaar 2011 was eenmalig € 50.000 opgenomen voor een second opinion naar de bouw en toekomstige exploitatie van De Nieuwe kolk.

Verder is rekening gehouden met reguliere indexatie, en met de 7% bezuiniging van € 67.000. Als gevolg van het raadsbesluit Realisatie De Nieuwe Kolk nemen de lasten, na 2012, elk jaar met € 53.000 toe.

Kunst beoefening en bevordering € 59.000 N

Als gevolg van autonome prijsstijgingen nemen de kosten voor de ambtelijke inzet en prijsstijgingen met € 9.000 toe. Daarnaast vervalt een voor 2011 geraamde onttrekking aan de reserve van € 50.000.

Creatieve en culturele vorming € 9.000 N

De middeleninzet stijgt met € 9.000 door hogere exploitatielasten op gebouwen van € 20.000 en door een stijging in de bedrijfsvoeringskosten van € 14.000. Dit levert vanaf 2012 een extra structureel voordeel op. De generieke 7% bezuiniging en de taakstelling huisvesting ICO zijn structureel doorgevoerd.

Uitvoering Collegeprogramma 2010-2014

Middeleninzet programma Kunst en cultuur	2011	2012	2013	2014	2015
Evalueren 1%-regeling	-	-	-	-	-
Het nieuwe cultuurfonds basis laten zijn voor de verdere stimulering van het culturele klimaat in de stad	-	-	-	-	-
Nauwere samenwerking tussen culturele instellingen, bibliotheek en onderwijs bewerkstelligen	-	-	-	-	-
Totaal middeleninzet programma Kunst en cultuur	-	-	-	-	-

Bezuinigingen programma Kunst en cultuur	2011	2012	2013	2014	2015
Subsidies kunst en cultuur	60	60	60	60	60
Herorganisatie ICO	100	100	100	100	100
Herorganisatie bibliotheek inclusief wijkfilialen (bijgesteld)	72	72	72	447	447
Kunst en cultuur ; te compenseren taakstelling bibliotheek	-	97	522	148	148
Totaal bezuinigingen Kunst en cultuur	232	329	754	755	755

Programma 07 Zorg en welzijn

Beleidsdoelen

Welke doelen wil uw raad met zijn beleid bereiken (visie)?

Mensen kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven

Het creëren van integrale en toegankelijke voorzieningen in stad en wijken die op de vraag zijn afgestemd

Sociale betrokkenheid in stad, wijk en buurt

Professionals werken samen vanuit een gedeelde visie op zorg en welzijn

Beleidskader

Benoem uit welke beleidsdocumenten deze doelen voortvloeien.

Beleidsdocument vastgesteld in het jaar

Beleidskader Brede School; een logisch vervolg 2008-2011	2007
Beleidskader Jeugd, alcohol en drugs 2010-2015	2010
Beleidsnota Meedoen mogelijk Maken, Intergemeentelijke Sociale Dienst	2007
Beleidsnota Vrijwilligers maken het verschil 2009-2010	2009
Beleidsnota U staat niet alleen. Samenwerken aan de ondersteuning van mantelzorgers in Assen 2009-2012	2009
Beleidsplan Centrum voor Jeugd en Gezin Geen gezin tussen wal en schip 2009-2012	2009
Beleidsplan Wmo Meedoen en meetellen 2008 - 2011	2008
Collegeprogramma 2010 – 2014	2010
Heroriëntatie opvang en begeleiding van kwetsbare mensen	2009
Kadernota integraal jeugdbeleid Kansrijk opgroeien in Assen 2009-2012	2009
Nota Kleurrijk Assen	2008
Nota lokaal Gezondheidsbeleid 2009-2012 Assen gezond en wel	2009
Notitie zwervjongeren 2010	2010
Startnotitie wijkwelzijnsbeleid (in voorbereiding)	2011
Stedelijk Kompas 2008-2011 Van de straat, zorg op maat!	2008

Maatschappelijke effecten

Welke maatschappelijke effecten wil uw raad met zijn beleid realiseren? Met andere woorden: wat gaat de burger er concreet van merken?

Mensen kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven

Voldoende aandacht, ondersteuning en voorzieningen voor kwetsbare groepen.

Minder achterstanden bij allochtonen.

Inzet van vrijwilligers.

Blijvend ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers.

Het beleid is tot stand gekomen in samenspraak met de jeugd.

Meer jongeren halen een startkwalificatie

Dit is het effect van ondersteuning bij het opgroeien, breed gezien, door de inzet van voorschool en onderwijs, leerplicht, Regionaal Meld- en coördinatiepunt voor voortijdige schoolverlaters en het Centrum voor Jeugd en Gezin.

In de reguliere setting zijn meer begeleidingsvormen beschikbaar voor 0-12 jarigen.

Sociale betrokkenheid in stad, wijk en buurt (zie ook programma's Veiligheid en Stads- en wijkbeheer)

Meer sociale contacten en minder overlast in de wijken.

Assenaren nemen verantwoordelijkheid voor de eigen leefomgeving.

Assenaren zijn meer onderling betrokken.

De leefbaarheid in wijken en buurten is verbeterd.

Burenruzies worden opgelost.

Minder overlast door jongeren.

Integrale en toegankelijke voorzieningen in stad en wijken die op de vraag zijn afgestemd

Assenaren hebben de beschikking over de op hun behoefte afgestemde voorzieningen.

Er is een sluitende samenwerking tussen voorzieningen in het jeugddomein (onderwijs, welzijn en zorg).

Gezinnen met problemen worden geholpen met een oplossingsgerichte benadering (Positief Opvoeden Drenthe).

Opvoeders weten waar ze terecht kunnen voor opvoedingsvragen.

Gezinnen met problemen worden snel geholpen.

Voortzetten activiteiten voor jongeren.

Minder alcoholgebruik onder jongeren.

Voor dakloze mensen is passende opvang beschikbaar.

Minder huisuitzettingen.

Zorgmijders worden beter bereikt.

Bewoners kunnen dichtbij gebruik maken van het gewenste aanbod op het gebied van opgroeien en opvoeden.

Activiteiten 2012

Welke concrete acties gaan wij in het komende begrotingsjaar ondernemen?

Mensen kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven

Verbreiding en versterking van het loket Wet Maatschappelijke Ondersteuning en participatie kwetsbare groepen.

Ruimtelijk beleid voor kwetsbare doelgroepen.

Ondersteuning bij vrijwilligerswerk en mantelzorg.

Ontwikkelen participatiebeleid in het kader van de Bestuursopdracht Zorg en welzijn.

Jeugdparticipatie uitvoeren; waaronder de jongeren-denktank en de leerlingenvijeraad.

Implementeren evaluatie Kleurrijk Assen.

Uitvoeren actiepunten notitie jeugd, alcohol en drugs.

Regie op opvang en begeleiding van dak- en thuislozen en het voorkomen van dakloosheid.

Beleid openbare geestelijke gezondheidszorg uitvoeren.

Ondersteuning bieden aan ontregelde gezinnen en individuen.

Oplossingsgerichte benadering in methodisch handelen van professionals.

Regie op tijdelijk huisverbod bij huiselijk geweld.

Afronding van de implementatie meldcode kindermishandeling.

Evaluatie en actualiseren van het uitvoeringsprogramma Stedelijk Kompas.

Samenwerkingsafspraken maken met het onderwijs en de voorschoolse voorzieningen voor een afgestemde voorbereiding van de transitie jeugdzorg en de invoering van passend onderwijs.

In enige vorm voortzetten van The Industry en Bruce & Brian.

Sociale betrokkenheid in stad, wijk en buurt

Gebiedsgericht en wijkgericht werken.

Buurtbemiddeling.

Beleid wijkwelzijn.

Outreaching jongerenwerk.

Vraaggericht activiteiten organiseren voor ouders ter versterking van de opvoedcompetenties en het delen van ervaringen.

Integrale en toegankelijke voorzieningen in stad en wijken die op de vraag zijn afgestemd

Centrum voor Jeugd en Gezin en de transitie Jeugdzorg

De transitie Jeugdzorg wordt in Drents verband voorbereid middels de uitvoering van de zogenoemde Drentse Pilot Jeugdzorg (planvorming 2010 en start uitvoering 2011). Op basis van een gedeelde visie van de provincie en alle Drentse gemeenten zullen deelprojecten worden uitgevoerd met betrekking tot onder andere de toegangstaken van Bureau Jeugdzorg en monitoring op de jeugdhulpverlening. Hierbij is sprake van een transformatie van de inrichting van de jeugdzorg met de cliënt als vertrekpunt.

Voorbereiden en implementeren van integrale jeugdgezondheidszorg.

Implementeren evaluatie Brede School

Ontwikkeling wijkservicezones.

Voor kwetsbare ouderen is er in de wijken Lariks, Peelo en Assen-Oost een project sociale dagopvang gerealiseerd.

Op basis van gesignaleerde trends (problematiek of vraag) in de wijken en stad ondersteuningsactiviteiten aanbieden voor opvoeden en opgroeien.

Participatie in de Drentse pilots (= proeven) jeugdzorg en uitvoering van deelproject(en)

Activiteiten 2013-2015

Welke verdere acties achten wij in deze (bestuurs)periode noodzakelijk om beoogde doelen te bereiken?

Mensen kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven

Uitbreiding van het takenpakket Wmo door overheveling van begeleiding en overige hulpmiddelen vanuit de Algemene wet bijzondere ziektekosten.

Sociale betrokkenheid in stad, wijk en buurt

Participatie in de Drentse pilots jeugdzorg en mogelijk deelprojecten; start transitie jeugdzorg.

Op termijn afname van de instroom in de (nu nog) geïndiceerde jeugdzorg door vroegtijdige begeleiding in eerste leefomgeving van kinderen.

Integrale en toegankelijke voorzieningen in stad en wijken die op de vraag zijn afgestemd

Zie vorige

Indicatoren

Ter monitoring van te bereiken maatschappelijke effecten

Indicatoren						
Programma Zorg en welzijn	realisatie 2010	plan 2011	plan 2012	plan 2013	plan 2014	plan 2015
% zeer tevreden over beschikbaarheid wijkwelzijnsvoorzieningen	71 (2009)	75%	80	pm	pm	pm
% zeer tevreden over beschikbaarheid jongerenvoorzieningen	29 (2009)	30%	30	pm	pm	pm
% dat structureel of incidenteel vrijwilligerswerk doet	46 (2009)	47%	47	pm	pm	pm
% dat aangeeft dat overlast van groepen jongeren vaak voorkomt	11%	10%	10	pm	pm	pm
% dat aangeeft dat drugsoverlast vaak voorkomt	5%	4%	pm	pm	pm	pm
Aantal mensen dat gebruik maakt van hulp bij de huishouding (in natura)	1.438	1.857	1913	pm	pm	pm
Aantal mensen dat gebruik maakt van hulp bij de huishouding (met persoonsgebonden budget)	199	240	228	pm	pm	pm
% dat mantelzorg verleent	12 (2009)	pm	pm	pm	pm	pm

Financiën: middeleninzet

Lasten en baten per beleidsproduct						(bedragen * € 1.000)
Programma Zorg en welzijn	realisatie		begroting		meerjarenprognose	
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gezondheidszorg	2.461	2.513	2.383	2.383	2.383	2.383
Maatschappelijke ondersteuning beleid	228	278	271	271	271	271
Maatschappelijke ondersteuning uitv	9.479	9.607	9.727	9.679	9.679	9.679
Maatschappelijke dienstverlening	1.082	1.080	1.050	1.050	1.050	1.050
Asielzoekers en nieuwkomers	654	662	452	452	452	452
Minderhedenbeleid	294	535	313	313	313	313
Maatschappelijke Opvang, Vz, OGGz	3.910	4.300	4.441	4.441	4.441	4.441
Ouderenbeleid	627	659	584	584	584	584
Lokaal jeugdbeleid	1.993	2.292	2.101	2.101	2.101	2.061
Welzijnswerk	4.668	4193	3.678	3.678	3.678	3.678
Vrijwilligerswerk	306	269	229	229	229	94

Lasten en baten per beleidsproduct					(bedragen * € 1.000)	
Programma Zorg en welzijn	realisatie		begroting		meerjarenprognose	
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Totaal lasten	25.702	26.388	25.229	25.181	25.181	25.006
Gezondheidszorg	995	982	996	996	996	996
Maatschappelijke ondersteuning beleid	0	0	0	0	0	0
Maatschappelijke ondersteuning uitv	896	615	772	772	772	772
Maatschappelijke dienstverlening	0	0	0	0	0	0
Asielzoekers en nieuwkomers	617	593	402	402	402	402
Minderhedenbeleid	0	180	0	0	0	0
Maatschappelijke Opvang, Vz, OGGz	141	216	405	405	405	405
Ouderenbeleid	36	43	36	36	36	36
Lokaal jeugdbeleid	318	809	93	93	93	93
Welzijnswerk	1.061	628	69	69	69	69
Vrijwilligersbeleid	11	0	0	0	0	0
Totaal baten	4.075	4.066	2.773	2.773	2.773	2.773
Programmaresultaat voor bestemming	21.627	22.322	22.456	22.408	22.408	22.233
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Beschikking reserves	819	299	198	150	0	0
Programmaresultaat na bestemming	20.808	22.023	22.258	22.258	22.408	22.233

Toelichting/analyse 2011-2012

Welke ontwikkelingen kunnen wij in het programmabudget benoemen ten opzichte van het vorige begrotingsjaar?

Totaalbeeld

Het programmabudget is ten opzichte van 2011 toegenomen met € 235.000. Samengevat betreft dit de volgende verschillen:

Gezondheidszorg 104.000 V

De middeleninzet op dit product neemt af met € 237.000. Dit is grotendeels te verklaren door de taakstelling van 7% ad € 149.000 op de uitgaven van de GGD en Icare. Daarnaast was er in 2011 € 40.000 extra begroot ten behoeve van de pilot gezondheidsbureau voor ouderen. Deze is in 2012 evenaars de daarvoor beschikbaar gestelde dekking komen te vervallen. De overige kosten nemen toe met € 40.000 als gevolg van volume- en prijsontwikkelingen.

Maatschappelijke ondersteuning 44.000 V

De middeleninzet is ten opzichte van 2011 afgenomen met € 44.000. Basis voor de begroting is, net als in de jaren 2007-2011, de rijksvergoeding die de gemeente Assen ontvangt voor de uitvoering van de Wmo.

Maatschappelijke Dienstverlening 30.000 V

De lagere begroting is het gevolg van de afgesproken bezuiniging van € 50.000 op de subsidie aan de verbonden partijen, in combinatie met € 20.000 hogere bedrijfsvoeringskosten. In de meerjarenraming zijn geen volume-ontwikkelingen meer meegenomen.

Asielzoekers & Nieuwkomers 19.000 V

De lagere begroting is met name het gevolg van de taakstelling op het budget voor noodopvang en van het vervallen van het budget voor de inzet van taalcoaches.

Minderhedenbeleid 42.000 V

De lagere begroting is het gevolg van lagere bedrijfsvoeringskosten en autonome prijsontwikkelingen (€ 17.000). Tevens is het budget voor de evaluatie van het project Kleurrijk Assen in 2011 niet meer beschikbaar (€ 25.000).

Verslavingszorg en Maatschappelijke Opvang 48.000 V

De doorbelaste bedrijfsvoeringskosten vallen € 70.000 hoger uit. De kosten van maatschappelijke opvang nemen met € 66.000 toe als gevolg van autonome loon- en prijsontwikkelingen. Voor scholingskosten van Oggz-netwerken in de regio is € 26.000 geraamd. De hogere lasten worden gedekt uit een onttrekking aan de voorziening voor verslavingszorg/maatschappelijke opvang. Dit is ten opzichte van vorig jaar een voordeel van € 210.000.

In de meerjarenraming is rekening gehouden met de tijdelijkheid van de dekking voor de kosten van ontregelde gezinnen uit de Wmo-reserve tot en met 2013.

Ouderenbeleid 68.000 V

De middeleninzet op dit beleidsproduct neemt in 2012 af met € 68.000. Dit is grotendeels te verklaren door de taakstelling van 7% ad € 37.000. Daarnaast zijn de bedrijfsvoeringskosten € 31.000 naar beneden bijgesteld.

Lokaal Jeugdbeleid 558.000 N

De hogere begroting 2012 is met name het gevolg van de gewijzigde financiering van het Centrum voor Jeugd en Gezin (decentralisatie-uitkering). Deze uitkering wordt binnen dit beleidsproduct niet als bate verantwoord (€ 576.000).

De doorbelaste bedrijfsvoeringskosten vallen € 68.000 lager uit.

Als gevolg van de afgesproken bezuiniging op de subsidie aan verbonden partijen en autonome loon- en prijs-ontwikkelingen dalen de subsidie lasten met € 17.000. Het budget voor de tijdelijke voortzetting van het jongerencentrum The Industry van € 30.000 vervalt samen met de daarvoor in beschikbare dekking. De overige inkomsten op product nemen ten opzichte van 2011 met € 61.000 af.

Welzijnswerk 44.000 N

De hogere begroting is het gevolg van lagere bedrijfsvoeringskosten en autonome prijsontwikkelingen ad € 30.000. Het saldo van lasten en baten van de wijkwelzijnsaccomodaties stijgt, ondanks de taakstelling versoberen wijkcentra van € 200.000, als gevolg van hogere exploitatielasten van de welzijnsgebouwen met € 11.000. De lasten van subsidies en van diensten van derden stijgen met € 63.000. Dit is het gevolg van autonome loon- en prijsontwikkelingen, een verhoging van de subsidie aan de wijkvereniging Kloosterveen en het vervallen van de eenmalige taakstelling vanuit het programma Kunst en cultuur op het stimuleringsbudget welzijn.

Vrijwilligerswerk 10.000 V

De lagere begroting is het gevolg van lagere bedrijfsvoeringskosten van € 2.000. De lasten van subsidies en van diensten van derden dalen met € 39.000 als gevolg van de afgesproken bezuiniging met de verbonden partijen en door autonome loon- en prijsontwikkelingen.

De bijdrage van € 31.000 uit de Wmo-reserve als compensatie voor de uitgebleven verhoging van de rijksmiddelen voor maatschappelijke stages in 2011 vervalt.

Uitvoering Collegeprogramma 2010-2014

Middeleninzet programma Zorg en welzijn	2011	2012	2013	2014	2015
Uitvoering vrijwilligersbeleid	135	135	135	135	-
een jongerendenktank in het leven roepen	40	40	40	40	-
Kiezen voor de Asser invulling van het Centrum voor Jeugd en Gezin met een directe koppeling met de Brede School	-	-	-	-	-
Project Kleurrijk Assen evalueren	-	-	-	-	-
Wmo-loket aanwijzen als centraal punt voor vragen op gebied van wonen, zorg en welzijn + Wmo dereguleren	-	-	-	-	-
Totaal middeleninzet programma Zorg en welzijn	175	175	175	175	-

Bezuinigingen programma Zorg en welzijn	2011	2012	2013	2014	2015
Taakstelling Zorg en welzijn middels bestuursopdracht	328	625	1.375	1.875	1.875
Eigen bijdrage Wmo verhogen	50	100	100	100	100
Totaal bezuinigingen Zorg en welzijn	378	725	1.475	1.975	1.975

Programma 08 Werk en inkomen

Beleidsdoelen

Welke doelen wil uw raad met zijn beleid bereiken (visie)?

Efficiënt en effectief uitvoeren van de participatie-doelstelling iedereen doet mee door duurzame activering van burgers aan de onderkant van de arbeidsmarkt en zorgdragen voor voldoende aanbod van werk tegen zo laag mogelijke kosten

Beleidskader

Benom uit welke beleidsdocumenten deze doelen voortvloeien.

Beleidsdocument vastgesteld in het jaar

Beleidsnotitie Modernisering Wet sociale werkvoorziening (Wsw)	2008
Collegeprogramma 2010-2014	2010
Economische beleidsagenda Op de boeggolf van ontwikkelingen	2008
Landelijke wet- en regelgeving sociale zekerheid.	
Nota Meedoen Mogelijk Maken	2007

Maatschappelijke effecten

Welke maatschappelijke effecten wil uw raad met zijn beleid realiseren? Met andere woorden: wat gaat de burger er concreet van merken?

Een actieve opstelling van burgers ten aanzien van activering en participatie waarbij eigen verantwoordelijkheid van de burger voorop staat

De gemeente geeft het goede voorbeeld en stimuleert het maatschappelijk verantwoord ondernemen

Gegenereerd aanbod laag gekwalificeerd werk

Activiteiten 2012

Welke concrete acties gaan wij in het komende begrotingsjaar ondernemen?

2012 staat in het teken van de voorbereiding op de invoering van nieuwe wetgeving op het terrein van Werk en inkomen. De gemeente krijgt te maken met een omvorming van het Sociale Zekerheidsstelsel door de invoering van de Wet Werken naar vermogen en de Wet op de zorgplicht schuldhelpverlening met daarbij forse kortingen op de rijksbudgetten.

Met de uitvoering van de bestuursopdracht Werk en inkomen wordt geanticipeerd op de invoering van deze wetten. Doelstelling daarbij is zoveel mogelijk mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt tegen zo laag mogelijke kosten te laten participeren. Dit betekent ook dat er gekeken wordt naar een efficiëntere en effectievere uitvoering van de wet- en regelgeving door onze uitvoeringsorganisaties ISD en Alescon, waarbij de gemeente een stevige regierol inneemt.

Activiteiten komende periode 2013-2015

Welke verdere acties achten wij in deze (bestuurs)periode noodzakelijk om beoogde doelen te bereiken?

De implementatie van de veranderingen uit de bestuursopdracht Werk en inkomen en daarmee ook de implementatie van de Wet Werken naar Vermogen.

Indicatoren

Ter monitoring van te bereiken maatschappelijke effecten

Indicatoren						
Programma Werk en inkomen	realisatie 2010	plan 2011	plan 2012	plan 2013	plan 2014	plan 2015
Aantal bijstandsgerechtigden (WWB) (per 31-12)	1.762	1853	1853	1853	1853	pm
Aantal mensen op de wachtlijst bij de Sociale Werkvoorziening (per 31-12)	182	pm	pm	pm	pm	pm
Aantal medewerkers bij de Sociale Werkvoorziening (per 31-12)	686	660	660	660	660	pm
Aantal aanmeldingen bij schuldhulpverlening	476	473	475	475	475	pm
Aantal niet werkende werkzoekenden (NWW'ers) (per 31-12)	2.210	2.300	2.100	1.890	1.800	pm
% niet werkende werkzoekenden (NWW'ers) van be- roepsbevolking	7,6	7,5	7	6,5	6,5	pm

Financiën: middeleninzet

Lasten en baten per beleidsproduct (bedragen * € 1.000)						
Programma Werk en inkomen	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Inkomenswaarborg	33.715	33.071	34.082	31.925	30.580	29.120
Activering en uitstroom	29.720	29.396	26.532	25.902	25.120	24.852
Totaal lasten	63.435	62.467	60.614	57.827	55.700	53.972
Inkomenswaarborg	19.922	24.057	21.899	21.477	21.063	20.658
Activering en uitstroom	27.707	26.772	24.659	24.168	23.886	23.618
Totaal baten	47.629	50.829	46.558	45.645	44.949	44.276
Programmaresultaat voor bestemming	15.806	11.638	14.056	12.182	10.751	9.696
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Beschikking reserves	0	0	0	0	0	0
Programmaresultaat na bestemming	15.806	11.638	14.056	12.182	10.751	9.696

Toelichting/analyse 2011-2012

Welke ontwikkelingen kunnen wij in het programmabudget benoemen ten opzichte van het vorige begrotingsjaar?

Totaalbeeld

Het programmabudget is ten opzichte van 2011 toegenomen met € 2.418.000. Samengevat betreft dit de volgende verschillen:

Inkomenswaarborg €3.169.000 N

In de opstelling van de gemeentelijke begroting is de begroting 2012 van de ISD verwerkt.

De rijksbijdrage is ten opzichte van 2011 naar beneden bijgesteld met € 2,02 miljoen. Dit is het gevolg van een te hoge aanname bij de opstelling van de begroting 2011. In 2010 werd er vanuit gegaan dat het Rijk de gemeenten zou compenseren voor de hogere uitkeringskosten. Daarnaast zijn de te verwachten opbrengsten van bijstandsdebiteuren,

conform de begroting van de ISD en de realisatie in 2010, met € 135.000 naar beneden bijgesteld.

Ten opzichte van de begroting 2011 nemen de uitkeringskosten bij een gelijkblijvend aantal bijstandsccliënten met € 228.000 af. Bij een gelijkblijvend aantal cliënten zou een kleine stijging van de kosten worden verwacht. Echter, de prognose van de kosten in de begroting 2011 is 1% hoger dan de totale uitkeringkosten die nu zijn voorzien. Het gaat hierbij om de kosten voor alle inkomensvoorzieningen uit de Wet bundeling van uitkeringen aan gemeenten (BUIG).

Door de groei van het aantal bijstandsccliënten in 2010 en 2011 zijn de kosten voor de bedrijfsvoering van de ISD, inclusief de taakstelling van € 500.000, ten opzichte van de gemeentelijke be-

groting 2011 toegenomen met € 881.000. In de cijfers van 2011 is de 3% taakstelling nog niet verwerkt. Daarnaast zijn de kosten voor handhaving vanaf 2012 opgenomen in de totale bedrijfsvoeringskosten ISD.

De kosten voor de uitvoering van Bijzondere bijstand en het participatiebeleid/meedoen nemen toe met € 408.000. Deze toename is het gevolg van het besluit dat de gemeente Assen in 2010 heeft genomen om de eigen bijdrage in de collectieve ziektekostenverzekering mee te verzekeren en de inkomensgrens te verhogen naar 120% van de bijstandsnorm. Het gebruik van de langdurigheidstoeslag en de bijzondere bijstand is qua aantallen sinds 2010 sterker toegenomen dan verwacht.

De bijdrage voor schuldhulpverlening is € 41.000 lager door de verwerking van de korting van 7% in 2012. Met ingang van 2011 is het budget naar beneden bijgesteld met de € 50.000 taakstelling. Het is de verwachting dat het aantal mensen dat een beroep doet op schuldhulpverlening per 2012 niet fors minder is, terwijl de extra rijksmiddelen op dat moment niet meer beschikbaar zijn. Dit punt wordt afgewogen in het kader van de beleidsbepaling 2012. In het hoofdstuk Beleid is aangegeven hoe wij dit gaan oplossen.

MJP

In de meerjarenraming is uitgegaan van een dalend klantenaantal WWB. In 2013 WWB met 8%, jongeren –12% en starters met –2%.

Voor de jaren 2014 en 2015 is gerekend met een daling van –5% WWB, jongeren –10% en starters met –2%. Aan de inkomstenkant is rekening gehouden met een afname van 2% per jaar.

Activering en Uitstroom € 751.000 V

De bijdrage vanuit het Rijk voor het werkdeel is afgenomen met € 577.000. Hierdoor is er minder beschikbaar voor de uitvoering van reïntegratietrajecten en zijn ook de kosten € 577.000 lager. Per saldo heeft dit geen invloed op het resultaat.

De programma-uitgaven voor de sociale werkvoorziening van € 16,8 miljoen en de rijksbijdrage lopen via de gemeentelijke administratie. De bijdrage aan Alescon is ten opzichte van 2011 met € 272.000 afgenomen. In 2013 zal deze bijdrage volgens afspraak afgebouwd worden tot € 1.068.000.

De bijdrage aan zelfstandigen is op het niveau van 2011 opgenomen in de begroting. Als gevolg van een betere begroting van de bijdrage (declaratie) van het Rijk zijn de baten hoger. Per saldo een voordeel van € 433.000.

De overige kosten nemen met € 46.000 af, wat met name het gevolg is van de daling van het interne uurtarief.

Uitvoering Collegeprogramma 2010-2014

Middeleninzet programma Werk en inkomen	2011	2012	2013	2014	2015
Meedoenbeleid continueren en evalueren/herijking arbeidsmarktbeleid	500	500	500	500	-
Meedoenbeleid/meedoenpremies	443	-135	-130	-124	-
Leerwerkplaatsen stimuleren bij bedrijven	-	-	-	-	-
Totaal middeleninzet programma Werk en inkomen	943	365	365	376	-

Bezuinigingen programma Werk en inkomen	2011	2012	2013	2014	2015
Schuldhulpverlening (Bedrijfsvoering GKB)	50	50	50	50	50
Totaal bezuinigingen programma Werk en inkomen	50	50	50	50	50

Programma 09 Sport en ontspanning

Beleidsdoelen

Welke doelen wil uw raad met zijn beleid bereiken (visie)?

Versterken van de levendigheid van Assen door een gevarieerd aanbod van evenementen

Vergroten van de deelname aan sport- en beweegactiviteiten

Verbeteren van het profiel van Assen als aantrekkelijke stad door gerichte promotie

Kinderen laten kennismaken met een grote variëteit aan sport- en beweegactiviteiten

Inwoners, waaronder ouderen, chronisch zieken en sporters met een beperking in beweging krijgen en houden

Beleidskader

Benoem uit welke beleidsdocumenten deze doelen voortvloeien.

Beleidsdocument vastgesteld in het jaar

Assen in beweging, breedtesportimpuls 2002 – 2007	2002
Assen in beweging, toeristisch recreatief ontwikkelingsplan 2010	2003
Buurt, onderwijs en sportimpuls 2006 – 2010	2006
Buurt, onderwijs en sportimpuls 2007 – 2011	2007
Collegeprogramma 2010-2014	2010
Kadernota Sport en Bewegen 2009-2016	2009
Kadernota Sportaccommodaties, Een blik in de toekomst 2008-2025	2008
Kadernota Sportsubsidies	2008
Nota Evenementenbeleid 2009-2012	2009
Nota Reclame en Welstand Assen 2007	2006
Programma Levendig Assen 2011	2010
Samen voor sport 2006-2010, uitvoeringsplan ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport)	2006
Tijd voor sport, beleidsnota ministerie VWS	
Toeristisch Recreatief Ontwikkelingsplan	2004
Uitvoeringsnota Evenementen 2010-2012	2009

Maatschappelijke effecten

Welke maatschappelijke effecten wil uw raad met zijn beleid realiseren? Met andere woorden: wat gaat de burger er concreet van merken?

Versterken van de levendigheid van Assen door een gevarieerd aanbod van evenementen

Met een gevarieerd evenementenaanbod is Assen het hele jaar door een levendige stad voor inwoners en bezoekers.

De gemeente stimuleert burgers en organisaties om activiteiten te organiseren.

De bezoekersaantallen van de verschillende evenementen stijgen.

Verbeteren van het profiel van Assen als aantrekkelijke stad door gerichte promotie

Stimuleren van samenwerking en samenhang in de uitingen met de verschillende partners.

Vergroten van de deelname aan sport- en beweegactiviteiten

Er is een hoge deelname aan sportactiviteiten.

Er zijn voldoende sportaccommodaties.

Periodiek wordt er een sportevenement naar Assen gehaald, bij voorkeur (mede) gericht op jeugd en/of mensen met een beperking.

Kinderen laten kennismaken met een grote variëteit aan sport- en beweegactiviteiten

Er is een grote deelname van kinderen aan naschoolse sportactiviteiten (verlengde school-dag/Brede School).

Er zijn inloopuren in de sportaccommodaties voor jongeren tot 18 jaar.

Meer inwoners, waaronder ouderen, chronisch zieken en aangepaste sporters in beweging krijgen en houden.

Meer allochtonen nemen deel aan sportenactiviteiten.

Er zijn voldoende mogelijkheden voor aangepast sporten.

Er is een fitheidstest met vervolgactiviteiten voor 55-70 jarigen beschikbaar.

Activiteiten 2012

Welke concrete acties gaan wij in het komende begrotingsjaar ondernemen?

Versterken van de levendigheid van Assen door een gevarieerd aanbod van evenementen

Een actieve samenwerking met de Binnenstadsvereniging, Midden- en Klein Bedrijf Assen en het platform van toeristische ondernemers in Assen, Gilde Bart, bevordert de promotie van Assen en zorgt voor meer samenhang.

Verbeteren van het profiel van Assen als aantrekkelijke stad door gerichte promotie

Stadsmarketing is van steeds groter belang voor de wijze waarop Assen zich profileert met evenementen. Hierbij wordt voornamelijk gekeken naar de pijlers vanuit Stadsmarketing, zoals Assen TT-Stad. De toekomstvisie TT-Festival levert hieraan een extra bijdrage.

Vergroten van de deelname aan sport- en beweegactiviteiten

Met een volledig team combinatiefunctionarissen sport en cultuur verder uitvoering geven aan de Impuls brede scholen, sport en cultuur. Waar mogelijk uitvoering geven aan de vastgestelde Kadernota's Sport en Bewegen, Sportaccommodaties en Sport-

subsidies. Uitvoering geven aan de Impuls Nationaal Actieplan Sport en Bewegen.

In juli 2012 wordt in Assen het Europees kampioenschap beachvolleybal gehouden voor de jeugd tot 21 jaar.

Kinderen laten kennismaken met een grote variëteit aan sport- en beweegactiviteiten

In alle wijken en buitengebieden worden activiteiten ontplooid door de sportbuurtwerkers in samenwerking met sportverenigingen en andere sportaanbieders. Ervaring opgedaan uit de Buurt, Onderwijs, sportprojecten en de Breedte Sport Impuls vormen daarvoor de basis. Daarnaast evalueren we jaarlijks intern de waarde van de activiteiten.

Inwoners, waaronder ouderen, chronisch zieken en aangepaste sporters in beweging krijgen en houden

Dit doen we met Nationaal Actieplan Sport en Bewegen-projecten waarin we, samen met partners op sportgebied, beweeginterventies zoals de Asser Loopkalender organiseren. Dit doen we ook door het voortzetten van de sportstimuleringsactiviteiten en de aandacht voor het ondersteunen van de sportdomeinen.

Activiteiten komende periode 2013-2015

Welke verdere acties achten wij in deze (bestuur)periode noodzakelijk om beoogde doelen te bereiken?

Versterken van de levendigheid van Assen door een gevarieerd aanbod van evenementen

Handhaving van de reeds ingezette samenwerkingsvormen en het vasthouden en uitbouwen van de contacten met de evenementenorganisatoren.

Dit heeft inmiddels vaste vormen gekregen binnen het beleidsveld evenementen.

Vergroten van de deelname aan sport- en beweegactiviteiten

Uitvoeren van het vastgestelde sportbeleid en met regelmaat Beweging in Beeld-onderzoek doen naar de stand van zaken en de effectiviteit van onze beweeginterventies.

Kinderen laten kennismaken met een grote variëteit aan sport- en beweegactiviteiten

Inzet op de Impuls Brede School, sport en cultuur en daarin specifiek nauw samenwerken met alle scholen en de sportverenigingen.

Inwoners, waaronder ouderen, chronisch zieken en aangepaste sporters in beweging krijgen en houden

In beeld krijgen waar en hoeveel deze doelgroep beweegt en daarop gerichte interventies ontwikkelen.

Indicatoren

Ter monitoring van te bereiken maatschappelijke effecten

Indicatoren						
Programma Sport en ontspanning	realisatie 2009	plan 2011	plan 2012	plan 2013	plan 2014	plan 2015
% (zeer) tevreden over beschikbaarheid evenementen	72	pm	70	70	70	pm
% (zeer) tevreden over bereikbaarheid evenementen	78	pm	80	80	80	pm
% dat vaak gebruik maakt van sportvoorzieningen	23	pm	32	pm	pm	pm

Financiën: middeleninzet

Lasten en baten per beleidsproduct (bedragen * € 1.000)						
Programma Sport en ontspanning	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Sport	5.958	6.887	7.202	7.564	7.564	7.564
Evenementen	1.664	1.295	1.340	1.340	1.340	1.040
Totaal lasten	7.622	8.182	8.542	8.904	8.904	8.604
Sport	1.819	1.697	1.870	1.920	1.920	1.813
Evenementen	259	229	229	229	229	229
Totaal baten	2.078	1.926	2.099	2.149	2.149	2.042
Programmaresultaat voor bestemming	5.544	6.256	6.443	6.755	6.755	6.562
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Beschikking reserves	0	507	477	718	275	275
Programmaresultaat na bestemming	5.544	5.749	5.966	6.037	6.480	6.287

Toelichting/analyse 2011-2012

Welke ontwikkelingen kunnen wij in het programmabudget benoemen ten opzichte van het vorige begrotingsjaar?

Totaalbeeld

Het programmabudget is ten opzichte van 2011 toegenomen met € 217.000. Samengevat betreft dit de volgende verschillen:

Sport 171.000 N

Door de gewijzigde berekeningssystematiek (overhead en verschuiving van uren) en autonome loon- en prijsontwikkelingen stijgen de lasten in het kader van de bedrijfsvoering met € 23.000.

De invulling van de bezuiniging op het beheer van de sporthallen van € 120.000 is opgenomen in de raming 2012. Daarnaast is vanaf 2012 de taakstel-

ling met betrekking tot de inkomsten ad € 35.000 verwerkt.

Medio 2012 zullen de sporthal Stadsbroek, de Wierlerbaan, de gymzaal van de multifunctionele accommodatie Pittelo en het Zwembad in gebruik worden genomen. De uitzetting van de begroting bedraagt € 437.000. De inkomsten van het gebruik van sporthal Kloosterveste zijn naar boven bijgesteld met een bedrag van € 43.000.

De tijdelijke middelen met betrekking tot NASB komen met ingang van 2012 te vervallen. Hierdoor ontstaat een voordeel van € 119.000.

De onttrekking aan de reserve zwembad is met € 30.000 verlaagd.

Evenementen 45.000 N

Door de gewijzigde berekeningssystematiek (overhead en verschuiving van uren) en autonome loon- en prijsontwikkelingen stijgen de lasten in het kader van de bedrijfsvoering met € 51.000. Het in 2011

incidenteel beschikbaar gestelde budget voor cameratoezicht van € 20.000 vervalt. Tot slot stijgen de lasten met 13.000 als gevolg van de autonome prijsontwikkelingen.

Uitvoering Collegeprogramma 2010-2014

Middeleninzet programma Sport en ontspanning	2011	2012	2013	2014	2015
Kloppend Hart / subsidies evenementen	300	300	300	300	-
Evaluatie sportaccommodaties	-	-	-	-	-
Mogelijkheden onderzoeken om een openluchtzwembad in de bestuursperiode toe te voegen aan een bestaande voorziening	-	-	-	-	-
Totaal middeleninzet programma Sport en ontspanning	300	300	300	300	-

Bezuinigingen programma Sport en ontspanning	2011	2012	2013	2014	2015
Versoberen voorzieningenniveau sport	37	37	37	37	37
Topsportevenementen	20	20	20	20	20
Beheer sportgebouwen/wijkaccommodaties	-	120	220	220	220
Openluchtzwembad	-	18	18	18	18
Hockeyvelden Assen; kleiner clubgebouw, minder parkeerplaatsen en kinderopvang	-	30	30	30	30
Tarifiering bewegingsonderwijs mbo/hbo (huur sportacc.)	15	50	50	50	50
TT; bijdrage ondernemers	50	50	50	50	50
Totaal bezuinigingen Sport en ontspanning	122	325	425	425	425

Programma 10 Veiligheid

Beleidsdoelen

Welke doelen wil uw raad met zijn beleid bereiken (visie)?

Vergroten van het gevoel van veiligheid

Beheersen van de risico's in het kader van fysieke en externe veiligheid

Voorkomen en beperken van overlast

Brandweezorg, rampenbestrijding en crisismangement zijn van voldoende kwaliteit

Beleidskader

Benoem uit welke beleidsdocumenten deze doelen voortvloeien.

Beleidsdocument vastgesteld in het jaar

begroting 2010 Veiligheidsregio Drenthe	2009
begroting 2012 Veiligheidsregio Drenthe	2011
Beleidsplan Brandweer De rode jas	2008
Collegeprogramma 2010-2014	2006
Kadernota integraal veiligheidsbeleid gemeente Assen 2008-2012	2008
Kadernota integraal veiligheidsbeleid gemeente Assen 2012-2016	
Regionaal Beheersplan Rampenbestrijding en Crisismanagement Drenthe	2007
Veiligheidsprogramma Assen 2011	2011

Maatschappelijke effecten

Welke maatschappelijke effecten wil uw raad met zijn beleid realiseren? Met andere woorden: wat gaat de burger er concreet van merken?

Vergroten van het gevoel van veiligheid

Veiligheid is een kwestie van samenwerken waarbij onder regie van de gemeente instellingen hun verantwoordelijkheid nemen en ook bewoners mede verantwoordelijk zijn voor de veiligheid in de wijk.

Voorkomen en beperken van overlast

De problemen in de buurt worden in kaart gebracht door het kernteam. Buurtbemiddeling wordt ingeschakeld om escalatie te voorkomen.

Mensen die voortdurend overlast veroorzaken, worden door de burgemeester persoonlijk gewaarschuwd (Asser aanpak).

Beheersen van de risico's in het kader van fysieke en externe veiligheid

Bij het verlenen van vergunningen wordt rekening gehouden met risico's. Hiermee voorkomen wij dat er fysieke of externe onveilige situaties ontstaan. De risico's zijn in beeld.

Toezicht op en handhaving van de openbare ruimte gebeurt op een eenduidige wijze. Dit bevordert het gevoel van rechtsgelijkheid. Toezicht en handhaving zijn gericht op het terugdringen van overlast en onveilige situaties.

Brandweezorg, rampenbestrijding en crisismangement zijn van voldoende kwaliteit

Opleiden en oefenen van de brandweer voldoen aan de normen. Het beleidsteam is geoefend en getraind.

Activiteiten 2012

Welke concrete acties gaan wij in het komende begrotingsjaar ondernemen?

Vergroten van het gevoel van veiligheid

Het is nu niet mogelijk om concrete acties voor het begrotingsjaar 2012 te benoemen, omdat in 2011 een nieuwe kadernota Integraal Veiligheidsbeleid 2012-2016 zal worden vastgesteld. De kaders worden vastgesteld door uw raad en op basis daarvan zal eind 2011 een veiligheidsprogramma 2012 worden gepresenteerd met concrete acties voor 2012. De prioriteiten in de kadernota kunnen gewijzigd worden maar dit zal in 2012 niet leiden tot een uitzetting.

In 2012 zal cameratoezicht bij de TT structureel worden ingevoerd.

De nieuwbouw van de brandweerkazerne ligt op schema. Dat betekent dat in 2012 gestart wordt met de bouw. De brandweerkazerne is dan in 2013 klaar.

Beheersen van de risico's in het kader van fysieke en externe veiligheid

In 2011 worden de Kadernota en het Uitvoeringsprogramma toezicht en handhaving vastgesteld, op basis waarvan de activiteiten voor 2012 worden bepaald.

Brandweezorg, rampenbestrijding en crisismanagement zijn van voldoende kwaliteit

In 2012 worden oefeningen en themabijeenkomsten georganiseerd voor alle functionarissen in het crisismanagement. Om aan de normen te voldoen, zal de brandweer getraind en geoefend worden. Het beleidsteam is geoefend en getraind.

Voorkomen en beperken van overlast

Door de wijkveiligheidsplannen en de reguliere contacten wordt snel ingegrepen bij problemen in de buurt. Niet alle overlast kan voorkomen worden. Bij meldingen zal de gemeente in overleg met politie, woningcorporatie en maatschappelijk werk een aanpak op maat toepassen.

Activiteiten komende periode 2013-2015

Welke verdere acties achten wij in deze (bestuurs)periode noodzakelijk om beoogde doelen te bereiken?

Vergroten van het gevoel van veiligheid

begrotingZie activiteiten 2012.Indicatoren

Ter monitoring van te bereiken maatschappelijke effecten

Indicatoren						
Programma Veiligheid	realisatie 2010	plan 2011	plan 2012	plan 2013	plan 2014	plan 2015
% dat zich wel eens onveilig voelt	25	pm	25	25	25	pm
Perceptie vermogensdelicten; hoe vaak komt het voor? (0=geen,10=veel)	3,5 (2009)	pm	3,2	3,2	3,2	pm
% dat aangeeft dat overlast van omwonenden vaak voorkomt	8	pm	7	7%	7%	pm

Financiën: middeleninzet

Lasten en baten per beleidsproduct (bedragen * € 1.000)						
Programma Veiligheid	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Openbare orde	1.015	1.136	1.248	1.248	1.248	1.048
Openbare veiligheid	3.934	4.307	3.889	3.894	4.844	4.349

Lasten en baten per beleidsproduct (bedragen * € 1.000)						
Programma Veiligheid	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Totaal lasten	4.949	5.443	5.137	5.142	6.092	5.397
Openbare orde	196	192	101	101	101	101
Openbare veiligheid	452	428	389	389	389	389
Totaal baten	648	620	490	490	490	490
Programmaresultaat voor bestemming	4.301	4.823	4.647	4.652	5.602	4.907
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Beschikking reserves	0	0	0	0	0	0
Programmaresultaat na bestemming	4.301	4.823	4.647	4.652	5.602	4.907

Toelichting/analyse 2011-2012

Welke ontwikkelingen kunnen wij in het programmabudget benoemen ten opzichte van het vorige begrotingsjaar?

Totaalbeeld

Het programmabudget is ten opzichte van 2011 afgenomen met € 176.000. Samengevat betreft dit de volgende verschillen:

Openbare Orde 203.000 N

Door formatie-uitbreiding voor stadstoezicht (uitwerking Collegeprogramma) stijgen de bedrijfsvoeringslasten met € 200.000. Het budget voor de projectleider cameratoezicht van € 25.000 vervalt in 2012.

De legesoonbrengringen nemen ten opzichte van 2011 met circa 29.000 af.

Openbare Veiligheid 379.000 V

Door het vervallen van ureninzet voor het project Brandveiligheid Thuis en de gewijzigde berekeningssystematiek verminderen de lasten in het kader van de bedrijfsvoering met € 257.000.

Met name door het vervallen van het project Brandveiligheid Thuis dalen de directe kosten met € 161.000. Deze raming is inclusief een 7% lagere bijdrage aan de hulpverleningsdienst Drenthe en een lagere rijksbijdrage.

De baten nemen door een lagere inkomstenraming van de gebruiksvergunningen af met € 39.000.

In de meerjarenraming is aan de lastenkant rekening gehouden met volumegroei in de bijdrage aan de HVD en met de oplevering van de brandweerkazerne in 2014.

Uitvoering Collegeprogramma 2010-2014

Middeleninzet programma Veiligheid	2011	2012	2013	2014	2015
Aantal toezichthouders uitbreiden/evaluatie stadstoezicht	-	200	200	200	-
Aansluiten bij het onderzoek van de Vereniging van Drentse gemeenten naar sluitingstijden in de horeca	-	-	-	-	-
Totaal middeleninzet programma Veiligheid	-	200	200	200	-

Bezuinigingen programma Veiligheid	2011	2012	2013	2014	2015
Veiligheidsbeleid	67	67	67	67	67
Brandweer: geen drinkwater meer inzetten als blusmiddel	-	50	50	50	50
Brandweer: rampenplan, sirene	-	45	45	45	45
Brandweer: extra taakstelling	50	50	50	50	50
Totaal bezuinigingen programma Veiligheid	117	212	212	212	212

Programma 11 Duurzaamheid en milieu

Beleidsdoelen

Welke doelen wil uw raad met zijn beleid bereiken (visie)?

Verminderen lokale CO₂-uitstoot

Verduurzamen gemeentelijke organisatie en openbare ruimte.

Duurzame samenwerking met strategische partners.

Faciliteren van de (lokale) markt (energie, mobiliteit): van aanbodgericht naar ketengericht.

Versterken milieubeheer en milieubewustzijn

Beschermen milieukwaliteit (door vergunning en handhaving).

Verbeteren milieukwaliteit (door beleid en projecten).

Stimuleren milieubewustzijn.

Versterken afvalbeheer

Beperken van het afvalaanbod.

Meer scheiding en hergebruiken.

De kosten (voor de burger) zo laag mogelijk houden.

Beleidskader

Benoem uit welke beleidsdocumenten deze doelen voortvloeien.

Beleidsdocument vastgesteld in het jaar

Afvalstoffenplan Assen 2005-2010	2004
Assen bouwt, Programmabegroting 2011, Uitvoeringsprogramma 2011-2014	2010
Beleidsnota Natuur- en Milieueducatie gemeente Assen	2008
Beleidsplan Openbare Verlichting: Assen duurzaam en veilig verlicht	2009
Beleidsvisie Externe veiligheid gemeente Assen	2009
Bodemvisie gemeente Assen	2011
Collegeprogramma 2010-2014	2010
Convenant Duurzame stedelijke bereikbaarheid Drenthe-Assen	2008
Duurzaamheidsvisie 2009-2015	2009
Economische beleidsagenda 2008-2013: Op de boegolf van ontwikkelingen	2008
Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan, strategienota	2005
Gemeentelijk waterplan: Assen koerst op helder water	2006
Het Groene Frame van Assen, uitwerking Groenstructuurvisie	2010
Nota Bodembeheer gemeente Assen	2010
Nota Fietsverkeer Assen	2005
Masterstudie FlorijnAs	2009
Overeenkomst Klimaatcontract Drenthe-Assen 2010-2014	2010
Overeenkomst Prestatieafspraken Assen 2010-2020	2011
Structuurvisie Hoofdstad Assen 2030	2009
Woonplan 2010-2030: Een stad voor iedereen	2010

Maatschappelijke effecten

Welke maatschappelijke effecten wil uw raad met zijn beleid realiseren? Met andere woorden: wat gaat de burger er concreet van merken?

Verminderen lokale CO₂-uitstoot

Voorlichting over duurzame mobiliteit, energiebesparing en -opwekking vooral met betrekking tot sociaal-economische effecten, zoals woonlasten, comfort, gezondheid en waardevermindering. Daarbij gebruiken we onder andere een doelgroepenbenadering en willen we van energiebesparing een high profile product maken.

Zichtbare duurzaamheidsprojecten met het verzoek tot participatie door bewoners en bedrijven leiden tot beweging in de markt. Ketenenadering leidt tot een beter lokaal dienstenpakket, ontzorging en nieuwe financiële arrangementen.

Gemeentelijke aanbestedingsprocedures en inkoopvoorwaarden zijn specifiek gericht op de lokale markt en bevordering van duurzaamheid.

Versterken milieubeheer en milieubewustzijn

Voorlichting over duurzaamheid en milieu, vooral met betrekking tot ecologische effecten. Natuur- en milieueducatie voor jongeren, die de houding en het gedrag van alle Assenaren beïnvloedt.

Bij gemeentelijke dienstverlening zoals vergunningaanvragen, handhaving en ruimtelijke procedures zoals bestemmingsplannen hebben we aandacht voor duurzaamheidsaspecten zoals milieukwaliteit, energiebesparing en energieopwekking.

Binnen planontwikkelingen en wijkvisies voeren we meer interactieve discussies over energie en mi-

lieuthema's, zoals bodem, verlichting, groen en stedelijke ecologie. We werken steeds meer integraal en in relatie tot sociale thema's.

Versterken afvalbeheer

Voorlichting over afvalbeheer.

We doen een groter beroep op inwoners om afval te beperken, te scheiden en her te gebruiken.

Inwoners gaan minder betalen als ze minder afval aanbieden. Het principe de vervuiler betaalt, wordt verder doorgevoerd.

Activiteiten 2012

Welke concrete acties gaan wij in het komende begrotingsjaar ondernemen?

In 2012 willen we de projecten uit het Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid, aangevuld met de extra activiteiten ten gevolge van de cofinanciering in het kader van het provinciale Klimaatcontract afronden. We stimuleren duurzaam ondernemen door hier zo veel mogelijk (lokale) marktpartijen bij te betrekken.

Verminderen lokale CO₂-uitstoot

We voeren diverse maatschappelijke vastgoedprojecten uit in de sectoren bestaande bouw, nieuwbouw en scholen. Het energieverbruik en de exploitatie- en beheerslasten, het comfort en het binnenklimaat worden verbeterd door middel van energieprestatieverbetering, slimme meters en bijvoorbeeld zonnepanelen.

Ook werken we aan verdere verduurzaming van het gemeentelijk wagenpark, openbare verlichting en inkoopbeleid. Met de inbouw van nestkasten wordt onze stedelijke ecologie versterkt.

Diverse projecten zijn gericht op de energieprestatieverbetering door middel van energiebesparing en energieopwekking van de particuliere bestaande woningvoorraad. We richten ons vooral op het faciliteren van burgerinitiatief, doelgroepen en bedrijfsleven, opdat een meer volwassen dienstenpakket ontstaat. Met de woningcorporaties wordt invulling gegeven aan de projecten uit de prestatieafspraken. Dit betreft afspraken op het gebied van energiebesparing door gedragsverandering bij huurders, energieneutrale renovatie en nieuwbouw en het uitwerken van kansen voor de toepassing van geothermie.

In diverse overige projecten, zoals de gebiedsontwikkelingen van de FlorijnAs, waaronder het Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport-gebieden en de nieuwbouw van Kloosterveen, wordt naar de realisatie van (grootschalige) energieopwekking en energiedistributie toegewerkt. Ons inkoopbeleid en de bodemvisie en energiekanalenkaart van Assen vormen daarbij de basis. Binnen het energiemangement van Assen-Zuid zoeken we naar toepassingen voor sensortechnologie.

Aangezien we na afronding van het Uitvoeringsprogramma voortzetting van het beleid en de projecten noodzakelijk achten om te komen tot een volwassen (lokale) energiemarkt en een mogelijk zelfvoorzienend organisatieonderdeel, zijn we begonnen met het zoeken naar (Europese) financiering. Ook in 2012 zullen we op zoek blijven naar partnerschappen met marktpartijen en financiële instituties om het gemeentelijk duurzaamheidsbeleid te kunnen voortzetten.

Versterken milieubeheer en milieubewustzijn

We continueren de verbetering in de afstemming tussen het strategisch milieubeleid en de operationele (wettelijke) milieutaken. Van het milieujaarprogramma en het milieujaarverslag maken we een instrument voor het verantwoorden over de wettelijke milieutaken. Vergunning en handhaving krijgen vanuit het milieubeleid daartoe betere kaders en prioriteiten.

De betere afstemming komt eveneens tot uiting in een meer integrale advisering binnen de projecten van de FlorijnAs en overige planontwikkelingen. Daarin wordt veel aandacht besteed aan groen en het behoud van goede bodem- en waterkwaliteit met oog voor klimaatadaptatie.

Met de bouw van het Milieu Educatief Centrum krijgt natuur- en milieueducatie een inspirerende locatie in Assen om voor te lichten en te inspireren over de kansen van de sociale, duurzame en groene groei van Assen. Ook in 2012 zijn er tijdens de European Mobility Week weer een Junior Klimaatop, de Groene Voetstappen en door bewoners zelf geïnitieerde activiteiten in het kader van de autovrije dag. Tijdens evenementen zoals de TT en bedrijvencontactdagen, zal duurzame mobiliteit net als voorgaande jaren een prominente plek krijgen.

Versterken afvalbeheer

Met ingang van 2012 zijn containermanagement (koppeling inzamelmiddelen aan adressen) en tariefdifferentiatie (individualisering van de afvalstoffenheffing per huishouden) ingevoerd. De fisca-

le invoering van tariefdifferentiatie wordt voorzien vanaf 1 januari 2013.

De gescheiden inzameling van kunststof verpakkingsmateriaal wordt geëvalueerd.

Activiteiten komende periode 2013-2015

Welke verdere acties achten wij in deze (bestuurs)periode noodzakelijk om beoogde doelen te bereiken?

Verminderen lokale CO₂-uitstoot

In deze periode zijn vooralsnog geen middelen beschikbaar voor projecten.

Versterken milieubeheer en milieubewustzijn

We beoordelen de resultaten van de deelprojecten Geluid en Mobiliteit in het grootschalige stedelijk netwerk van Sensor City en zoeken naar toepassingsmogelijkheden, die leiden tot het versterken van de milieukwaliteit.

Versterken afvalbeheer

De landelijke evaluatie van de gescheiden inzameling van kunststof verpakkingsmateriaal kan leiden tot nieuwe activiteiten voor de gescheiden inzameling van deze component.

Indicatoren

Ter monitoring van te bereiken maatschappelijke effecten

Indicatoren						
Programma Duurzaamheid en milieu	realisatie 2010	plan 2011	plan 2012	plan 2013	plan 2014	plan 2014
Vermeden CO ₂ -uitstoot [Cumulatief vanaf 2009] (kg)	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Woningen met energielabel $\geq C$ (% van het gelabelde deel van de woningvoorraad)	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Afvalstoffenheffing [gemiddeld per huishouden] (Euro)	205 (2011)	pm	205	205	205	pm
Huishoudelijk afval [per burger] (kg)	560	pm	pm	pm	pm	pm
Restafval (% van de totale hoeveelheid huishoudelijk afval)	46%	pm	pm	pm	pm	pm

Financiën: middeleninzet

Lasten en baten per beleidsproduct						(bedragen * € 1.000)
Programma Duurzaamheid en milieu	realisatie		begroting		meerjarenprognose	
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Milieubeleid	758	345	334	334	334	334
Huishoudelijk afval	7.346	7.423	6.826	6.549	6.672	6.795
Bedrijfsafval	1.916	1.745	1.789	1.789	1.789	1.789
Totaal lasten	10.020	9.513	8.949	8.672	8.795	8.918
Milieubeleid	6	0	0	0	0	0
Huishoudelijk afval	7.788	7.911	7.480	7.603	7.726	7.849
Bedrijfsafval	1.922	1.865	1.909	1.909	1.909	1.909
Totaal baten	9.716	9.776	9.389	9.512	9.635	9.758
Programmaresultaat voor bestemming	304	-263	-440	-840	-840	-840
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Beschikking reserves	200	0	0	0	0	0
Programmaresultaat na bestemming	104	-263	-440	-840	-840	-840

Toelichting/analyse 2011-2012

Welke ontwikkelingen kunnen wij in het programmabudget benoemen ten opzichte van het vorige begrotingsjaar?

Totaalbeeld

Het programmabudget is ten opzichte van 2011 gedaald met € 175.000. Samengevat betreft dit de volgende verschillen:

Milieubeleid € 11.000 V

De middeleninzet op dit product neemt af met € 11.000 ten opzichte van 2011. Dit is geheel te verklaren door een afname van de bedrijfsvoeringskosten met € 11.000.

Huishoudelijk afval € 164.000 V

De begroting 2012 sluit € 164.000 lager dan de begroting 2011. Dit verschil ontstaat door lagere lasten € 596.000 en lagere baten € 432.000

Door de gewijzigde berekeningsmethodiek (overhead en verschuiving van uren) en autonome loon- en prijsontwikkelingen stijgen de lasten in het kader van de bedrijfsvoering met € 6.000.

De invoering van containermanagement en tariefdifferentiatie gaat gepaard met dalende lasten € 352.000. Het toerekenen van extra perceptiekosten aan de afvalstoffenheffing zorgt ervoor dat de lasten stijgen met € 20.000.

Door volume-uitbreiding en het onderhouden van Kloosterveste op Ibor-niveau hoog worden hogere lasten doorbelast voor de openbare ruimte van

€ 32.000. Door de afrekening van huishoudelijk afval op contractbasis stijgen de lasten met € 152.000. De verwerkingskosten stijgen als gevolg van autonome prijsstijgingen met € 38.000. De kapitaallasten c.a dalen met € 376.000, door lagere lasten uit het milieupark.

De lasten voor kunststof dalen door lagere kosten voor de aanschaf en het bezorgen van de zakken met € 125.000.

De baten nemen af met € 444.000. Dit wordt veroorzaakt door t lagere baten uit de afvalstoffenheffing van € 1,14 miljoen, hogere baten uit milieupark van € 768.000, lagere baten uit kunststof en overige activiteiten ad € 72.000.

Bedrijfsafval € 0

Er is sprake van € 44.000 hogere lasten en van € 44.000 hogere inkomsten. Door de gewijzigde methodiek (overhead en verschuiving van uren) en autonome loon- en prijsontwikkelingen stijgen de lasten in het kader van de bedrijfsvoering met € 131.000.

Als gevolg van het lagere verwerkingstarief en minder tonnen bedrijfsafval dalen de lasten met € 87.000. De baten stijgen met € 40.000. Dit komt door de afrekening van bakken uit huishoudelijk afval op contractbasis.

Uitvoering Collegeprogramma 2011-2015

Middeleninzet programma Duurzaamheid en milieu	2011	2012	2013	2014	2015
Huidige duurzaamheidsbeleid toetsen aan realistische doelstellingen	-	-	-	-	-
Ruimtelijke plannen toetsen op duurzaamheid	-	-	-	-	-
Samenwerking met onze strategische partners nastreven bij de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid	-	-	-	-	-
Totaal middeleninzet programma Duurzaamheid en milieu	-	-	-	-	-

Bezuinigingen programma Duurzaamheid en milieu	2011	2012	2013	2014	2015
Vergoeding verstrekking tweede milieupas	36	36	36	36	36
Kwijtscheldingen toerekenen aan afvalstoffenheffing en rioolrecht	611	611	611	611	611
Extra perceptiekosten toerekenen aan afvalstoffenheffing/rioolrecht	40	40	40	40	40
Verder doorvoeren van het principe de vervuiler betaalt	pm	pm	pm	pm	pm
Totaal bezuinigingen programma Duurzaamheid en milieu	687	687	687	687	687

Programma 12 Bouwen en wonen

Beleidsdoelen

Welke doelen wil uw raad met zijn beleid bereiken (visie)?

Aansluiten bij de woonbehoefte van (toekomstige) inwoners van Assen door

Voldoende woningen te bouwen, conform het Woonplan Assen 2010-2030 en de taakstelling Regiovisie Groningen-Assen.

Een grote variatie in het woonaanbod.

Een duurzaam woningaanbod van hoge kwaliteit te creëren, onder meer door meer woningen in de bestaande stad te bouwen (duurzaam grondgebruik).

Vraaggericht bouwen ten behoeve van woonconsumenten

Integratie van wonen, welzijn en zorg in de wijken

Sturing op het Ruimtelijk economisch beleid onder meer voor wonen, werken en recreëren

Beleidskader

Benoem uit welke beleidsdocumenten deze doelen voortvloeien.

Beleidsdocument vastgesteld in het jaar

Collegeprogramma 2010-2014	2010
Convenant Regiovisie Groningen-Assen 2030	2004
Duurzaamheidsvisie 2009-2015	2009
Nationaal Stedelijk Netwerk Groningen-Assen, Regiovisie Groningen-Assen 2030	2004
Nota grondbeleid gemeente Assen 2010-2013	2010
Nota Grondprijnsbeleid 2010-2014	2009
Notitie actualisering ouderenbeleid '...Thuis best'	2010
Overeenkomst Prestatieafspraken Assen 2010 - 2020	2011
Strategische afwegingsnotitie Grondbedrijf	2011
Structuurvisie Assen	2010
Woonplan Assen 2010 – 2030 Een stad voor iedereen	2010

Maatschappelijke effecten

Welke maatschappelijke effecten wil uw raad met zijn beleid realiseren? Met andere woorden: wat gaat de burger er concreet van merken?

Voldoende woningen bouwen, conform het Woonplan Assen 2010-2030 en de taakstelling Regiovisie Groningen-Assen

Een woningproductie van gemiddeld 520 woningen per jaar conform de afspraken in de Regio Groningen-Assen, is het streven, totdat in het kader van de regionale herijking en afstemming andere afspraken worden gemaakt. In het Woonplan 2010-2030 is de gemeentelijke bouwopgave vastgesteld op 465 woningen per jaar inclusief vervangende nieuwbouw.

Een grote variatie in het woonaanbod

Voldoende differentiatie in het aanbod van de gerealiseerde woningen naar:

- Woonmilieu: groenstedelijk en stedelijk.
- Typologie: vrijstaand, 2/1 kap, rijen en appartementen.

- Financieringscategorieën: goedkoop, middelduur en duur.
- Doelgroepen: aandacht voor starters, lagere inkomens, ouderen, zorgvragers en gezinnen.
- Huur en koop: De differentiatie volgens het Woonplan Assen 2010-2030 is daarbij leidend.

Het accent ligt op de bestaande woongebieden door kwaliteitsverbetering en het benutten van mogelijkheden voor inbreiding en herstructurering. Ook wordt gewerkt aan meer variatie in het woonaanbod binnen de bestaande wijken en mogelijkheden voor een wooncarrière binnen de wijk.

Een duurzaam woningaanbod van hoge kwaliteit te creëren

Nieuwe woningen worden zo veel mogelijk CO₂-neutraal en aanpasbaar gebouwd, conform Woon-

keur Pluspakket Toekomstwaarde. Zie programma Duurzaamheid en milieu.

Het energieverbruik in de bestaande, met name oudere, woningen beperken door investeringen in energiebesparende maatregelen te stimuleren. Zie programma Duurzaamheid en milieu.

Ruim een derde van de nieuw te bouwen woningen wordt in bestaand stedelijk gebied gerealiseerd.

Het bouwen door particulieren en bedrijven volgens de uitgangspunten van de Asser School wordt gestimuleerd.

Vraaggericht bouwen voor woonconsumenten

Realiseren van gemiddeld 30% van de woningproductie via particulier opdrachtgeverschap of collectief particulier opdrachtgeverschap, door voldoende aanbod van bouwkvavels voor particulieren.

Bij projectmatige bouw vragen wij van ontwikkelende partijen nadrukkelijk aandacht voor consumentgericht bouwen (bijvoorbeeld wenswonen).

Mensen in staat te stellen zo lang mogelijk zelfstandig te blijven wonen door integratie van wonen, welzijn en zorg in de wijken

Een kwart van de nieuw te bouwen woningen wordt gerealiseerd als nultredenwoning.

Zorgen voor een passend aanbod van wonen, welzijn en zorg door het inrichten van woonservicezones.

Sturing op het Ruimtelijk economisch beleid onder meer voor wonen, werken en recreëren

Door het actief inzetten van het grondbeleid en het Grondbedrijf waarborgen wij de continuïteit van de gewenste stedelijke ontwikkeling.

Activiteiten 2012

Welke concrete acties gaan wij in het komende begrotingsjaar ondernemen?

Uitvoering geven aan het Woonplan Assen 2010-2030 Een stad voor iedereen.

Uitvoering geven aan het Aanvalsplan Wonen.

Woningbouw regisseren, aanjagen en stimuleren.

Woningbouw- en woningmarktmonitoring.

Afstemming woningbouw in regionaal verband: zowel in de Regio Groningen-Assen als de Regio Noord & Midden Drenthe.

Uitvoering pilots woonservicezones Assen Oost en Kloosterveen.

Uitvoering geven aan de Nota Grondbeleid gemeente Assen 2010-2014 en de Nota Grondprijnsbeleid 2010-2014. In de Strategische afwegingsnotitie Grondbedrijf 2011 is beschreven op welke wijze de prioritaire gebiedsontwikkelingen binnen de financiële mogelijkheden van het Grondbedrijf gerealiseerd kunnen worden. Deze notitie is daarmee karterstellend geworden.

Activiteiten komende periode 2013-2015

Welke verdere acties achten wij in deze (bestuurs)periode noodzakelijk om beoogde doelen te bereiken?

- woonwensenonderzoek (2014)
- actualisatie woonplan (2015)
- actualisatie Grondbeleid (2014)

Indicatoren

Ter monitoring van te bereiken maatschappelijke effecten

Indicatoren						
Programma Bouwen en wonen	realisatie 2010	plan 2011	plan 2012	plan 2013	plan 2014	plan 2015
Totaal aantal woningen (per 31-12)	29.859	30.249	30.639	31.029	31.419	31.809
Aantal opgeleverde koopwoningen	112	340	340	340	340	340
Aantal opgeleverde huurwoningen	130	100	100	100	100	100
Aantal opgeleverde woningen	242	440	440	440	440	440
Aantal opgeleverde eengezinswoningen	53	310	310	310	310	310
Aantal opgeleverde meergezinswoningen	189	130	130	130	130	130
Aantal onttrokken woningen	7	50	50	50	50	50
Aantal verleende bouwvergunningen voor woningbouw	305	440	440	440	440	440

Indicatoren						
Programma Bouwen en wonen	realisatie 2010	plan 2011	plan 2012	plan 2013	plan 2014	plan 2015
Aantal verkochte sociale huurwoningen	65	50	50	50	50	50
% opgeleverde nultredenwoningen	78%	30%	30%	30%	30%	30%
% opgeleverde woningen met particulier opdrachtgeverschap	5%	30%	30%	30%	30%	30%
% opgeleverde woningen in bestaande stad	20%	35%	35%	35%	35%	35%

Financiën: middeleninzet

Lasten en baten per beleidsproduct (bedragen * € 1.000)						
Programma Bouwen en wonen	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bouwgrondexploitatie	15.105	21.705	14.233	12.338	13.563	15.331
Wonen	2.708	236	241	241	241	241
Bouwzaken	2.392	2.816	2.387	2.387	2.387	2.387
Totaallasten	20.205	24.757	16.861	14.966	16.191	17.959
Bouwgrondexploitatie	13.554	13.642	9.760	17.313	12.027	16.560
Wonen	2.947	0	0	0	0	0
Bouwzaken	1.402	1.355	1.100	1.350	1.600	1.850
Totaal baten	17.903	14.997	10.860	18.663	13.627	18.410
Programmaresultaat voor bestemming	2.302	9.760	-6.001	-3.697	2.564	-451
Stortingreserves	688	0	4.473	4.975	0	1.229
Beschikkingreserves	1.822	8.063	0	0	1.536	0
Programmaresultaat na bestemming	1.168	1.697	1.528	1.278	1.028	778

Toelichting/analyse 2011-2012

Welke ontwikkelingen kunnen wij in het programmabudget benoemen ten opzichte van het vorige begrotingsjaar?

Totaalbeeld

De middeleninzet is ten opzichte van 2011 afgenomen met € 169.000. Samengevat betreft dit de volgende verschillen:

inzet komt uit een verschuiving van ureninzet vanuit andere beleidsvelden.

De kosten voor de werkzaamheden in verband met gemeentegaranties dalen met € 15.000.

Bouwgrondexploitatie € 0

De middeleninzet voor bouwgrondexploitatie wordt bepaald door de meerjarenprognose van het Grondbedrijf en de Strategische afwegingsnotitie Grondbedrijf. Voor het vaststellen van bestemmingsplannen en andere ontwikkelingen zullen separate raadsvoorstellen worden voorgelegd. Voor nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.

Bouwzaken € 174.000 V

De bedrijfsvoeringskosten nemen per saldo af met € 429.000. Het gaat om een afname van ureninzet van € 294.000. Daarnaast is de taakstelling van € 140.000, die op het vergunningenproces is neergelegd, vanaf 2012 structureel verwerkt. De bezuiniging heeft enerzijds betrekking op het lean maken van de vergunningen en anderzijds op het vergunningvrij maken van Algemene Plaatselijke Verordeningen. De directe kosten stijgen met € 5.000.

Wonen € 5.000 N

De kredietcrisis vraagt ook in 2012 extra inzet en creativiteit op het beleidsveld Wonen. De apparaatskosten stijgen € 20.000 in het kader van beleidsuitvoering. Dit betreft onder andere: monitoring en afstemming van de woningmarkt, uitvoering en bijhouden van het woonplan en het stimuleren van het doorvoeren van energiebesparende maatregelen op de woningmarkt. Een deel van deze extra

De bouwleges nemen ten opzichte van 2011 af met € 255.000. Dit is het gevolg van een afname van het aantal grote bouwprojecten. Grote projecten worden naar achteren geschoven of zijn voor onbepaalde tijd opgeschort en hebben een remmend effect op de legesinkomsten.

Programma 13 Algemene dekking

Beleidsdoelen

Welke doelen wil uw raad met zijn beleid bereiken (visie)?

Besteding en beheer van gemeenschapsgeld is zorgvuldig, efficiënt, transparant en resultaatgericht

Duurzaam evenwicht tussen lasten en baten waarbij de lasten op evenwichtige wijze gespreid worden over huidige en komende generaties

Het gemeentelijk weerstandsvermogen is op voldoende niveau

Gemeentelijke belastingheffing geschiedt naar redelijkheid en billijkheid en op basis van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur in het belastingrecht

De tarieven van de gemeentelijke heffingen zijn zo veel mogelijk kostendekkend. Er vindt jaarlijks trendmatige tariefaanpassing plaats

Efficiënte en risicomijdende financiering van onze uitgaven

Beleidskader

Benoem uit welke beleidsdocumenten deze doelen voortvloeien.

Beleidsdocument vastgesteld in het jaar

Algemene Wet inzake rijksbelastingen	1959
Belastingverordeningen	jaarlijks
Besluit begroting en Verantwoording	2004
Collegeprogramma 2010-2014	2006
Controleverordening (art. 213 GW)	2004
Financiële Verhoudingswet	1996
Financiële verordening 2009 (art. 212 GW)	2009
Gemeentelijk treasurystatuut	2007
Gemeentewet	1992
Invorderingswet	1990
Nota volumebeleid	1999
Nota waarderings- en afschrijvingsbeleid	2011
Provinciaal beleidskader financieel toezicht	2008
Regeer- en bestuursakkoord(en)	2007
Uitvoeringsprogramma 2011-2014	2011
Verordening collegeonderzoeken (art. 213 GW)	2009
Voorjaarsnota en Najaarsnota	jaarlijks
Wet financiering decentrale overheden	2001/2009

Maatschappelijke effecten

Welke maatschappelijke effecten wil uw raad met zijn beleid realiseren? Met andere woorden: wat gaat de burger er concreet van merken?

De besteding en het beheer van gemeenschapsgeld is zorgvuldig, efficiënt, transparant en resultaatgericht

Een adequaat en evenwichtig voorzieningenniveau voor de Asser burger, nu en in de toekomst.

De beleidsuitvoering is rechtmatig, doelmatig en doeltreffend.

De presentatie van het beleid en de uitvoering ervan zijn voor de Asser burger transparant.

Duurzaam evenwicht tussen lasten en baten waarbij de lasten op evenwichtige wijze gespreid worden over huidige en komende generaties

De gemeentebegroting is materieel sluitend.

De uitwerking van het Collegeprogramma 2010-2014 voorziet in een sluitend financieel dekkingplan.

Zorg voor de toereikendheid van en de continuïteit in de verkrijging van algemene dekkingsmiddelen, waaronder belastingen.

Het provinciaal financieel toezicht is repressief.

Het gemeentelijk weerstandsvermogen is op voldoende niveau

Risico's in de beleidsuitvoering en de bedrijfsvoering zijn in control.

De reserves en voorzieningen zijn op voldoende niveau.

Er is voldoende flexibiliteit in de begroting om in te kunnen spelen op onvoorziene ontwikkelingen.

Gemeentelijke belastingheffing geschiedt naar redelijkheid en billijkheid en op basis van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur in het belastingrecht

Het invorderingsbeleid is rechtvaardig.

De maximale wettelijke ruimte in het kwijtscheldingsbeleid wordt benut.

De tarieven van de gemeentelijke heffingen zijn zo veel mogelijk kostendekkend. Er vindt geen boven-

trendmatige tariefaanpassing plaats

De tarieven van bestemmingsheffingen en leges zijn, waar mogelijk, kostendekkend.

De algemene belastingen stijgen jaarlijks met het inflatiepercentage.

Nieuw beleid leidt niet tot extra lastenverzwaring voor de burger.

Efficiënte en risicomijdende financiering van gemeentelijke uitgaven

Financiering en belegging vindt plaats met het oog op uitoefening van de publieke taak en beperking van de schuldenlast voor toekomstige generaties, zoals vastgelegd in het treasurystatuut.

Optimaal gebruik van externe middelen voor de medefinanciering van gemeentelijke taken, projecten en activiteiten.

Activiteiten 2012

Welke concrete acties gaan wij in het komende begrotingsjaar ondernemen?

Besteding en beheer van gemeenschapsgeld is zorgvuldig, efficiënt, transparant en resultaatgericht

De beleids- en budgetpresentatie in de gemeentelijke beleidsdocumenten is transparant en begrijpelijk; het versmarten van het beleid is een continue proces.

De financiële ruimte voor het maken van beleidskeuzes wordt verder geoptimaliseerd. Er zijn geen nieuwe gesloten circuits of openeinde regelingen. Bestaande regelingen worden heroverwogen en zo mogelijk afgeschaft. Gevolgen van volume- en prijsstijgingen worden vooraf op noodzaak en omvang beoordeeld en afgewogen. Het opnemen hiervan in de budgetten, is geen automatisme meer.

Er worden twee onderzoeken naar doelmatigheid en doeltreffendheid van de beleidsuitvoering uitgevoerd. Doorlichting van interne bedrijfsprocessen geschiedt via lean-trajecten en door het uitvoeren van audits.

Het AO/IC plan 2011-2012 is in uitvoering, en daarmee verbandhoudende verbeteracties zijn of worden geïmplementeerd.

De bedrijfsvoering ondersteunt de uitvoering van het Collegeprogramma optimaal. De organisatie is doelmatig en doeltreffend ingericht, de bedrijfsvoeringsbudgetten zijn aangepast aan de bezuinigingen en verdere verbetering van de efficiency is een continue aandachtspunt.

In 2012 is er sprake van één gemeentebrede begroting voor de gemeentelijke bedrijfsvoering, afzonderlijke dienstbegrotingen bestaan niet meer.

Het bestaande normenkader, dat dient als basis voor de rechtmatigheidstoets, wordt geëvalueerd en geactualiseerd.

Het Jaarverslag en de Jaarrekening zijn compact, transparant en eenvoudig toegankelijk. De jaarstukken over 2011 worden in mei 2012 door uw raad behandeld.

Duurzaam evenwicht tussen lasten en baten waarbij de lasten op evenwichtige wijze gespreid worden over huidige en komende generaties

Bewaken van en sturen op sluitende begroting/exploitatie 2012 en een materieel sluitende meerjarenprognose 2013-2015. Als de situatie dat noodzakelijk maakt worden aanvullende bezuinigingen voorgesteld.

De bezuinigingen van € 16,5 miljoen op het beleid en de bedrijfsvoering implementeren conform de bedragen en de planning in het Uitvoeringsprogramma 2011-2014. De bezuiniging voor de jaar-schijf 2012 bedraagt € 4,0 miljoen.

Beleidsintensiveringen uit het Collegeprogramma implementeren binnen de daarvoor in het Uitvoeringsprogramma 2011-2014 vastgestelde budgetten en planning. De beleidsintensivering voor de jaar-schijf 2012 bedraagt € 1,9 miljoen.

De gemeentelijke grondexploitatie is in control; de weerstandscapaciteit is afgestemd op de risico's. In dat verband te maken strategische keuzes worden vooraf met uw raad besproken.

Inszet van middelen in verband met beleidsintensiveringen dan wel nieuw beleid geschiedt op projectbasis en de kostendekking op basis van het principe nieuw voor oud.

Rapportage over de stand van de uitvoering van de begroting geschiedt via de Voor- en de Najaarsnota 2012.

De begroting 2013 en meerjarenprognose 2014-2016 worden voorbereid en zijn voorzien van een sluitend financieel dekkingsplan.

Het gemeentelijk activerings- en afschrijvingsbeleid is geëvalueerd, waar nodig bijgesteld en wordt in de dagelijkse praktijk toegepast.

Rijkskortingen op doeluitkeringen zijn in beginsel opgevangen binnen het betreffende beleidsterrein.

Het gemeentelijk weerstandsvermogen is op voldoende niveau

De kadernotitie risicomanagement en weerstandsvermogen is met uw raad besproken en dient vanaf 2012 als basis voor risico-inventarisatie en het treffen van beheersmaatregelen.

Op basis daarvan is sprake van planmatige risico-inventarisatie, -analyse en een daarop afgestemd risicobeheer. De risico's uit de paragraaf weerstandsvermogen van de begroting en de jaarrekening zijn gekwantificeerd.

De weerstandsparameters worden verder ontwikkeld en vastgesteld. De minimale omvang van de algemene reserve bedraagt € 100 per inwoner. Voor risicoafdekking in de grondexploitatie is een eigen weerstandsvermogen beschikbaar.

Als resultaat van de doorlichting van de reservepositie is er voeding voor het tijdig op peil brengen van de reserve grote projecten. De bestemming van de reserve Essent-aandelen ligt vast.

Gemeentelijke belastingheffing geschiedt naar redelijkheid en billijkheid en op basis van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur in het belastingrecht

De lastenstijging voor de burger is beperkt; de gemeentelijke belastingen stijgen met het inflatiepercentage (= consumentenprijsindex). De gemeentelijke heffingen zijn kostendekkend.

Via de invoering van containermanagement, diftar en de tariefstelling van de afvalstoffenheffing wordt verder invulling gegeven aan het principe de vervuiler betaalt.

Het bestaande actieve invorderings- en kwijtscheldingsbeleid wordt gecontinueerd; dat beleid is klantvriendelijk en rechtvaardig.

De tarieven van de gemeentelijke heffingen zijn zo veel mogelijk kostendekkend. Er vindt jaarlijks trendmatige tariefaanpassing plaats

Het tarief voor rioolrecht is afgestemd op de beleidsafspraken in het GRP 2009-2012 en bedraagt voor 2012 € 183,95. Het tarief voor de afvalstoffenheffing is vanaf 2012 gebaseerd op de invoering van containermanagement.

De opbrengsten en de tarieven voor de Ozb zijn gebaseerd op de Woz-waarden per 01 januari 2011. De in tarief voor niet-woningen begrepen opslag voor voeding van het ondernemersfonds wordt gecontinueerd.

Invordering van onroerendezaakbelasting, rioolrecht en van de afvalstoffenheffing verloopt door middel van een gecombineerde aanslag met de mogelijkheid tot gespreide betaling via automatische incasso.

Het toeristenbelastingtarief is in 2012 verhoogd van € 0,90 naar € 0,95 per overnachting. De voorziene toename van het aantal overnachtingen genereert vanaf 2012 extra inkomsten.

Met de belastingdienst bestaan afspraken over uitoefening van het zogenaamde horizontaal toezicht.

Efficiënte en risicomijdende financiering van onze uitgaven

Er is continue sprake van passende en risicomijdende financiering van de gemeentelijke uitgaven binnen de wettelijke kaders en met inachtneming van de bepalingen in het treasurystatuut.

Optimaal renderende inzet van de opbrengst van de Essent-aandelen, binnen de daarvoor geldende kaders. De tijdelijke externe belegging wordt, voor zover passend, binnen de totaalfinanciering gecontinueerd.

De vaste financiering voor de projecten en investeringen die in 2012 aan snee komen is geregeld.

De kwaliteit van de interne informatievoorziening voor het maken van liquiditeitsprognoses voor de korte en middellange termijn verbetert verder.

Opstellen van een gemeentebrede investeringsplanning voor de middellange en lange termijn.

Activiteiten komende periode 2013-2015

Welke verdere acties achten wij in deze (bestuurs)periode noodzakelijk om beoogde doelen te bereiken?

Besteding en beheer van gemeenschapsgeld is zorgvuldig, efficiënt, transparant en resultaatgericht

Verder verbeteren van het (financiële) lange termijnbeleid, in combinatie met het MUP.

Verder uitvoering geven aan de financiële paragraaf in het Collegeprogramma en toepassing van de daarin opgenomen begrotingsregels.

Uitvoeren van evaluatie en actualiseren van het gemeentelijke volumebeleid.

De jaarlijkse doelmatigheidsonderzoeken worden volgens plan gecontinueerd en de bedrijfsvoeringsprocessen worden planmatig doorgelicht.

Het Collegeprogramma 2010-2014 is verder in uitvoering. Vanaf 2015 komen de projectbudgetten

voor nieuwe beleid c.a. uit de huidige bestuursperiode weer te vervallen.

Duurzaam evenwicht tussen lasten en baten waarbij de lasten op evenwichtige wijze gespreid worden over huidige en komende generaties

Opstellen sluitende jaarbegrotingen en meerjarenprognoses die in de tijd gezien in materieel in evenwicht zijn.

De daarvoor noodzakelijke bezuinigingen uit de lopende bestuursperiode 2011-2014 zijn ingevuld en geïmplementeerd. Indien nodig worden aanvullende bezuinigingen vastgesteld.

De op projectbasis gefinancierde beleidsintensiveringen uit de bestuursperiode 2010-2014 worden vanaf 2015 van de begroting afgevoerd.

De financiële gevolgen van invoering van WWNV en de decentralisatie van de AWBZ en de Jeugdzorg zijn in beeld.

Het gemeentelijk weerstandsvermogen is op voldoende niveau

De kadernotitie risicomanagement en weerstandsvermogen is de basis voor de beleidsuitvoering. Het gemeentelijk risicobeheer is in control en de daarvoor als achtervang benodigde weerstandscapaciteit is op peil.

De algemene reserve en de reserve grote projecten blijven toereikend met het oog op de achterliggende opgaaf. Voor de algemene reserve geldt een ondergrens van € 100 per inwoner.

Gemeentelijke belastingheffing geschiedt naar redelijkheid en billijkheid en op basis van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur in het belastingrecht

Het bestaande invorderings- en kwijtscheldingsbeleid wordt gecontinueerd.

De tarieven van de gemeentelijke heffingen zijn zo veel mogelijk kostendekkend. Er vindt jaarlijks trendmatige tariefaanpassing plaats

Het tarief voor het rioolrecht wordt vanaf 2013 afgestemd op de beleidsafspraken in het Gemeentelijk Rioleringsplan 2013-2016.

Het tarief voor de toeristenbelasting loopt in de pas met de tarieven van de gemeenten in de regio.

Voor het overige is sprake van continuering van de bestaande inzet.

Efficiënte en risicomijdende financiering van onze uitgaven

Het bestaande treasurybeleid is basis voor de beleidsuitvoering na 2012.

Indicatoren

Ter monitoring van te bereiken maatschappelijke effecten

Indicatoren						
Programma Algemene dekking	plan 2010	plan 2011	plan 2012	plan 2013	plan 2014	plan 2015
Goedkeurende accountantsverklaring getrouwheid en rechtmatigheid	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Renterisiconorm (bedrag * € 1.000)	48.000	48.000	47.200	48.100	49.100	50.100
Kasgeldlimiet (bedrag * € 1.000)	20.400	20.400	20.068	20.450	20.850	21.250
Vaste schuld per inwoner (in €)	907	1.250	2.005	2.005	2.005	2.005
Omvang Algemene Uitkering (Asser aandeel in % van totaal)	0,39	0,39	0,39	0,39	0,39	0,39
Repressief financieel toezicht	ja	ja	ja	ja	ja	Ja
Weerstandsratio	1,69	1,30	pm	pm	pm	pm
Lokale lastendruk/huishouden (max. +2%/jaar)	€ 631	€ 633	€ 637	€ 649	€ 662	€ 675
Omvang bedrijfsvoering (in % van de begroting)	23,0	23,0	22,0	22,0	22,0	22,0
Omvang overhead (in % van de bedrijfsvoering)	22,7	37,5	37,0	37,0	37,0	37,0
Minimale omvang algemene reserve (€ per inwoner.)	100	100	100	100	100	100

Financiën: middeleninzet

Lasten en baten per beleidsproduct (bedragen * € 1.000)						
Programma Algemene dekking	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Onvoorzien	0	189	1.063	1.073	1.083	1.093
Belastingheffing en invordering	353	334	336	346	356	366
Beleggingen	19	19	19	19	19	19
Financiering en liquiditeit	298	253	237	301	330	419
Algemene uitkering	13.047	0	0	0	0	0
Btw-Compensatiefonds (BCF)	167	335	335	335	335	335
Overige algemene middelen	-42	-1.708	-1.672	-2.522	-2.892	-1.031
Bedrijfsvoering	626	-2626	-1.989	-57	2.129	3.604
Totaal lasten	14.468	-3.204	-1.671	-505	1.360	4.805
Onvoorzien	0	0	0	0	0	0
Belastingheffing en invordering	11.395	13.813	14.401	14.960	15.552	15.618
Beleggingen	968	861	617	617	617	617
Financiering en liquiditeit	8.219	7.115	7.776	7.840	7.869	10.020
Algemene uitkering	87.008	79.848	72.963	73.242	74.327	74.021
Btw-Compensatiefonds (BCF)	0	0	0	0	0	0
Overige algemene middelen	71	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserves/voorzieningen	0	0	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	107.661	101.637	95.757	96.659	98.365	100.276
Programmaresultaat voor bestemming	-93.193	-104.841	-97.428	-97.164	-97.005	-95.471
Storting reserves	26.617	2.403	3.891	3.920	3.950	6.042
Beschikking reserves	33.698	1.899	1.814	1.715	1.616	1.546
Programmaresultaat na bestemming	-100.274	-104.337	-95.351	-94.959	-94.671	-90.975

Toelichting/analyse 2011-2012

Welke ontwikkelingen kunnen wij in het programmabudget benoemen ten opzichte van het vorige begrotingsjaar?

Totaalbeeld

Het positieve resultaat van het programma Algemene dekking is ten opzichte van de begroting 2011 in totaal met bijna € 9,0 miljoen afgenomen. Deze ontwikkeling is vrijwel volledig in de jaarschijf 2012 van de meerjarenprognose 2011-2014 voorzien. De nu gepresenteerde uitkomst van het programma Algemene dekking is vrijwel in overeenstemming met die prognose.

De forse mutatie ten opzichte van de begroting 2011 wordt grotendeels i.c. voor € 7.3 miljoen veroorzaakt door het vervallen van de in dat geraamde Rsp-bijdrage 2011 ten behoeve van de FlorijnAs. De in dit verband voor 2012 te ontvangen Rsp-bijdrage is in de primaire begroting 2012 voorlopig pro memorie geraamd.

Voor het overige kunnen de ten opzichte van 2011 optredende financiële ontwikkelingen als volgt worden samengevat.

Onvoorzien/incidenteel; nadeel € 0,87 miljoen

Het weer op peil brengen van budgetten voor onvoorzien en incidentele uitgaven, resulteert in een uitzetting van € 874.000 ten opzichte van de begroting 2011. In het afgelopen jaar zijn de budgetten grotendeels ingezet voor kostendekking van een aantal bijzondere zaken. Het bepalen van de hoogte van de budgetten geschiedt op basis van bestaande afspraken.

Belastingheffing en invordering; voordeel € 0,59 miljoen.

De nieuwe ramingen die betrekking hebben op de heffing en invordering van de gemeentelijke belastingen resulteren in een voordeel van € 0,59 miljoen.

Oorzaken hiervan zijn de geraamde meeropbrengsten van de Ozb en toeristenbelasting als gevolg van prijs- en volume-effecten (waardetoeename en overnachtingen) van respectievelijk € 504.000 en € 50.000.

Verder is op grond van de in 2010 behaalde resultaten rekening gehouden met extra inkomsten uit toepassing van uit dwanginvordering van € 35.000. De perceptie-kosten zijn ongewijzigd.

Beleggingen; nadeel € 0,25 miljoen.

De afnemende raming van de dividendopbrengsten is volledig toe te schrijven aan het vervallen van de dividendraming van Publiek Belang Elektriciteits-productie bv (PBE). Dit is het directe gevolg van de afronding van de verkooptransactie Essent/RWE.

Die afronding heeft eind 2011 in de vorm van het schikkingsbesluit inzake de verkoop aan RWE van het 50% Essent-belang in de kerncentrale Borssele zijn beslag gekregen. Als gevolg daarvan vervalt de reguliere dividenduitkering van PBE vanaf 2012. In de begroting 2011 is hiervoor € 302.000 geraamd. De raming van de overige opbrengsten is met € 57.000 verhoogd.

Financiering en liquiditeit; voordeel € 0,68 miljoen.

Op grond van de voor 2012 gecalculerde stand van de gemeentelijke reserves c.a. kan in 2012 € 597.000 meer bespaarde rente aan de begroting worden toegerekend dan in 2011.

Daarnaast is rekening gehouden met extra renteopbrengst van € 120.000 door continuering van de tijdelijke externe belegging van de Essent-opbrengsten.

De raming voor de renteopbrengst van de bruglening Essent is geactualiseerd en als gevolg daarvan ten opzichte van 2011 met € 41.000 verlaagd.

Algemene uitkering; nadeel € 6,9 miljoen

De raming van de algemene uitkering is geactualiseerd op basis van de maatregelen in de meicirculaire 2011. Daaruit vloeit een nadeel voor de begroting voort van per saldo € 155.000.

Verder is in de nieuwe raming rekening gehouden met een optrekking van de algemene uitkering, in verband met de omvorming van de doeluitkering voor de Centra voor Jeugd en Gezin in een decentralisatie-uitkering binnen het gemeentefonds. De algemene uitkering neemt daardoor vanaf 2012 toe met € 576.000.

In de eerste raming van de algemene uitkering 2012 is, omdat de hoogte daarvan toen nog niet bekend was, nog geen rekening gehouden met het beschikbaar komen van de tranche 2012 van de Zuiderzee/RSP-gelden. De tranche voor 2011 bedroeg € 7,3 miljoen.

Overige algemene dekkingsmiddelen; nadeel € 0,04 miljoen

De ramingen voor de in de begroting op te nemen stelposten zijn geactualiseerd. Voor het programma Algemene dekking levert dat per saldo een nadeel op van € 36.000.

De stelposten hebben onder andere betrekking op nog functioneel toe te wijzen middelen uit het gemeentefonds en op het verder invullen van bezuinigingsmaatregelen.

Bedrijfsvoering; nadeel € 0,64 miljoen

De voor 2012 geraamde kosten van de bedrijfsvoering, waaronder de bezuinigingen, zijn integraal toegerekend aan de producten en de projecten. In de begroting 2011 was dit niet het geval. In die begroting zijn de bezuinigingen nog als te realiseren in-verdienstelpost binnen het programma Algemene dekking geraamd.

In de begroting 2012 zijn de bezuinigingen direct in de product- en projectbudgetten verwerkt. Voor het programma algemene dekking levert die verschuiving een nadeel op van € 1,7 miljoen.

begrotingstechnisch verloopt deze verschuiving budgettair neutraal. Zie voor toelichting tevens de paragraaf Bedrijfsvoering.

De rentebegroting en de renteverdeling vertonen ten opzichte van 2011 een voordeel van € 1,1 miljoen. Voornaamste oorzaak hiervan zijn ingeboekte rentevoordelen. Deze rentevoordelen zijn ontstaan door in de loop van 2011 tegen gunstige voorwaarden afgesloten vaste financieringsmiddelen.

Reserves; nadeel € 1,57 miljoen

Bij het opstellen van de budgetten voor 2012 is er van uitgegaan dat de bestemmingsreserves het komende jaar weer op gebruikelijke wijze worden geïndexeerd. In het kader van het sluitend maken van de begroting 2011 is hier eenmalig van afgezien.

Herstel van indexatie betekent voor de begroting 2012 een nadeel van € 2,1 miljoen. Hier was in de meerjarenprognose al rekening mee gehouden.

In verband met de start van de exploitatie van De Nieuwe Kolk stopt de jaarlijkse storting in de reserve Weiersstraat met ingang van 2012. Voor het programma Algemene dekking betekent dat een voordeel van € 0,8 miljoen.

De met de exploitatie van De Nieuwe Kolk verbandhoudende lastenuitzetting is geraamd op het programma Kunst en cultuur.

Uitvoering Collegeprogramma 2010-2014

Middeleninzet programma Algemene dekking	2011	2012	2013	2014	2015
Goed voorbeeld geven bij het aanbieden van leerwerkplaatsen	-	-	-	-	-
Effectiviteit en efficiency van de processen tegen het licht houden	-	-	-	-	-
De gemeente betaalt haar rekeningen binnen 30 dagen	-	-	-	-	-
Uitvoering financiële paragraaf Collegeprogramma	-	-	-	-	-
Uitvoering paragraaf bedrijfsvoering uit Collegeprogramma	-	-	-	-	-
Totaal middeleninzet programma Algemene dekking	-	-	-	-	-

Bezuinigingen programma Algemene dekking	2011	2012	2013	2014	2015
Inzet Essent-middelen	600	600	600	600	600
Verhoging onroerendezaakbelasting	1.200	1.224	1.248	1.272	1.272
Toeristenbelasting (volumegroei)	-	50	50	50	50
Totaal bezuinigingen Algemene dekking	1.800	1.874	1.898	1.922	1.922
Bezuinigingen bedrijfsvoering	3.366	5.053	5.543	5.793	5.793
Bezuinigingen verbonden partijen*	500	903*	903*	903*	903*
Totaal Algemene dekking incl. bedrijfsvoering en Vbp'n	5.566	7.830	8.344	8.618	8.618

* inclusief vervallen tweede tranche taakstelling bibliotheek ad € 97.000 (raad juli 2011)

Programmabegroting 2012

Paragrafen

Algemene beleidslijn

De paragraaf Lokale heffingen geeft inzicht in het beleid, de beleidsvoornemens, de ontwikkelingen en de uitvoering van dit beleid, zoals dat voor de lopende bestuursperiode in het Collegeprogramma 2010-2014 is vastgelegd en zal worden gerealiseerd.

Het fiscale beleid wordt uitgevoerd overeenkomstig de fiscale wetgeving, de gevormde jurisprudentie en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, zoals die gelden voor het belastingrecht.

Daarnaast zijn rechtvaardigheid, redelijkheid en billijkheid zowel bij de heffing als bij de invordering de bepalende elementen.

Bij de bestemmingsheffingen, zoals de afvalstoffenheffing, rioolheffing, begraafrechten, leges en marktgeld (retributies) is het uitgangspunt volledige kostendeckking. Hier geldt dan ook het profijtbegin-sel in enge dan wel in ruime zin. Omdat de wetge-ving het maken van winst op deze heffingen uitsluit, betaalt de burger gemiddeld niet meer dan de kost-prijs voor het afnemen van deze gemeentelijke pro-ducten en diensten.

De onroerendezaakbelastingen, de precariobelasting en de toeristenbelasting zijn algemene belastingen. Deze hebben het karakter van algemeen dekkings-middel en vloeien als zodanig in de algemene mid-delen van de gemeente. De tarieven voor deze belas-tingen zijn, voor zover ze niet leiden tot onredelijke en willekeurige belastingheffing, vrij. Hierdoor kun-nen de opbrengsten beleidsmatig worden ingezet.

De parkeerbelasting wordt geheven in het kader van parkeerregulering. De opbrengst wordt aangewend voor het op efficiënte en financieel verantwoorde wijze realiseren van het parkeerbeleid. Er geldt geen opbrengstnormering waardoor de opbrengst deels als algemeen dekkingsmiddel kan worden gebruikt.

Er is wel een maximumtarief voor de door te bereke-nen kosten voor het opleggen van een naheffingsaan-slag bij niet-betalen, in de volksmond de parkeerbon genoemd. Het wettelijk maximum wordt per 1 januari 2012 € 54 en wordt jaarlijks door het Rijk geïn-dexeerd. In Assen is het tarief vastgesteld op € 51.

Fiscaal beleid en tarieven

In deze bestuursperiode is het fiscale beleid gestoeld op de volgende uitgangspunten van het Collegepro-gramma:

- Het tarievenbeleid is terughoudend, waarbij de tarieven van de gemeentelijke belastingen jaarlijks worden aangepast aan de inflatie (consu-mentenprijsindexcijfer). Het voor 2012 geldende percentage voor inflatie bedraagt 2.
- Nieuw beleid wordt niet gedekt door lastenver-zwaring voor de burger.
- De verhoging van de tarieven voor de onroeren-dezaakbelastingen bedraagt voor 2012 gezien het voorgestane beleid eveneens 2%.

- De tarieven van de bestemmingsheffingen wor-den vastgesteld op basis van volledige kosten-dekking.
- Het tarief van de toeristenbelasting is in lijn met het advies van het Recreatieschap Drenthe en wordt met € 0,05 verhoogd tot € 0,95.

Uw raadsvoorstellen betreffende aanpassingen van de tarieven van de gemeentelijke belastingen en hef-fingen worden zoveel mogelijk gelijktijdig met de begroting voor het nieuwe jaar ter afweging en be-sluitvorming aan uw raad voorgelegd.

Een en ander resulteert voor het belastingjaar 2012 in de volgende tarieven met bijbehorende (meer-) opbrengsten.

Opbrengsten en tarieven Ozb 2011; grondslag is Woz-waarde (bedragen x € 1.000)

Heffing	tarief 2011	tarief 2012	in %	opbrengst 2011	opbrengst 2012	toename
Ozb eigenaren woningen	0,1221%	pm	pm*	6.520	6.771	251
Ozb gebruikers niet-woningen	0,2090%	pm	pm*	2.978	3.088	110
Ozb eigenaren niet-woningen	0,2600%	pm	pm*	3.988	4.130	142

Opbrengsten en tarieven 2011 (bedragen x € 1.000)							
Heffing	tarief 2011	tarief 2012	grondslag	in %	opbrengst 2011	opbrengst 2012	toename
Afvalstoffenheffing							
eenpersoonshuishouden	155,01	155,01	huishouden	-	1.340	1.358	+18
meerpersoonshuishouden	225,43	225,43	huishouden	-	4.769	4.822	+53
Rioolheffing	183,95	183,95	aansluiting	-	6.096	6.132	36
Toeristenbelasting	0,90	0,95	overnachting	5,5	262	312	+ 50

Belastinginkomsten

Op basis van het beleid, de tarieven en volumeontwikkelingen is in de begroting 2012 een totale belastingopbrengst geraamd van € 31,3 miljoen bruto.

De samenstelling van de voor 2012 geraamde opbrengst en het beloop daarvan in vergelijking met de ramingen voor 2011, zien er als volgt uit.

Opbrengst gemeentelijke heffingen 2012 (bedragen x € 1.000)			
Gemeentelijke heffing	raming 2011	raming 2012	mutatie
Onroerendezaakbelastingen (bruto)	13.486	13.989	503
Toeristenbelasting	262	312	50
Afvalstoffenheffing	6.109	6.180	71
Rioolrechten	6.096	6.132	36
Begraafrechten	617	648	31
Bouwleges	1.355	1.100	-255
Overige legesopbrengsten	1.160	1.110	-50
Precario	79	75	-4
Marktgelden	157	124	-33
Parkeergelden (straatparkeren)	1.503	1.571	68
Bruto totaal	30.824	31.241	417
Af: derving in verband met kwijschelding	681	681	-
Opbrengst gemeentelijke heffingen	30.143	30.560	417

Gemeentelijke belastingdruk

De belastingdruk zal in 2012 toenemen ten opzichte van 2011 van € 632,82 naar € 637,28 per huishouden. Bij de bepaling van de belastingdruk voor huishoudens wordt gekeken naar belastingen die zijn ge-

relateerd aan het wonen. Dit betekent dat de belastingdruk per huishouden wordt berekend aan de hand van de onroerendezaakbelastingen, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Belastingdruk per huishouden in €							
Heffing/jaar	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ozb	175,00	179,80	183,40	187,07	189,41	223,44	227,90
Afvalstoffenheffing	258,24	262,44	257,79	257,79	266,82	225,43	225,43
Rioolrecht	171,24	171,24	171,24	174,96	174,96	183,95	183,95
Totaal	604,48	613,49	612,43	619,82	631,19	632,82	637,28

Bijzonderheden en ontwikkelingen

Oplossing problematiek riool- en afvalstoffenheffing bij kamerverhuur

De bestaande landelijke problematiek - wie is de juiste belastingplichtige - met betrekking tot het opleggen van de aanslagen riool- en afvalstoffenheffing bij kamerverhuur is opgelost. Met ingang van 2012 worden de aanslagen opgelegd aan de verhuurder. De verhuurder mag de heffingen doorberekenen aan de kamerhuurders.

Rioolheffing

De rioolheffing wordt voor 2012 niet verhoogd als gevolg van het besluit van de gemeenteraad ten tijde van de vaststelling van het gemeentelijk rioleringsplan 2009-2012.

Afvalstoffenheffing

De heffing voor 2012 zal op het niveau van 2011 gehandhaafd blijven. Het niveau kan gehandhaafd blijven als gevolg van de teruggave van teveel ontvangen afvalstoffenheffing 2010.

De Wet Waardering Onroerende Zaken (Wet Woz)

Voor het belastingjaar 2012 worden nieuwe Woz-waarden gebruikt voor de heffing van de onroerendezaakbelastingen. De nieuwe waarden zijn gebaseerd op het prijspeil van 1 januari 2011. De waardeprijsdatum ligt steeds één jaar voor het belastingjaar en blijft daardoor actueel. De waarden worden elk jaar herzien. Door de actualiteit van de waarde kan deze mede voor andere doeleinden, zoals hypotheekverstrekking, worden gebruikt. Op basis van voorlopige analyses blijkt dat de verkoopprijzen als gevolg van de economische crisis onder druk staan.

Onroerendezaakbelastingen

Vanaf 2008 is de limitering van de onroerendezaakbelastingen (Ozb) vervallen. De regering heeft een macronorm ingesteld voor de verhoging van de Ozb. De norm bedraagt voor dit jaar 3,75%. Mogelijke bijstelling kan in september plaatsvinden als onderdeel van de miljoenennota. Bij overschrijding van een landelijke norm kan het Rijk eventueel ingrijpen via een correctie op het volume van het Gemeentefonds.

Legesverordening

In het najaar zullen de kostenonderbouwing en de kostendekkendheid van de huidige tarieven in de legesverordening worden onderzocht.

Leges rijbewijzen

Bij de Tweede Kamer is een wetsvoorstel aanhangig op grond waarvan een maximumprijs voor de afgifte van een rijbewijs kan worden vastgesteld. Dat maximumtarief zal een in redelijkheid kostendekkend tarief zijn. Nu lopen de leges die de gemeenten

in rekening brengen uiteen van € 21,90 tot € 60,00. Die verschillen waren voor de regering aanleiding het tarief te maximeren. De gemiddelde prijs ligt rond de € 36,50. In Assen bedraagt het tarief op dit moment € 38,40.

Parkeertarieven

In verband met onder andere kostendekkendheid, transformatie van het parkeren op straat naar parkeergarages, investeringen voor nieuwe parkeergarages en optimalisatie van het parkeerbedrijf heeft de gemeenteraad in december 2010 de parkeertarieven voor de jaren tot en met 2014 vastgesteld. De tarieven stijgen gemiddeld 14% per jaar gedurende de periode 2011 tot en met 2014.

Brandweerrechten

De tarieven van de brandweerrechten worden conform het geldende beleid kostendekkend vastgesteld.

Toeristenbelasting

Het tarief van de toeristenbelasting is vastgesteld conform het advies van het Recreatieschap Drenthe in het kader van de harmonisatie van de tarieven van de toeristenbelasting in Drenthe. Het tarief gaat van € 0,90 naar € 0,95 per overnachting. Op basis van 350.000 overnachtingen wordt inclusief de tariefaanpassing een opbrengst van € 332.500 geraamd.

Lijkbezorgingsrechten

De tarieven worden kostendekkend vastgesteld. Dit betekent een verhoging met 3%. De stijging wordt veroorzaakt de autonome prijs- en loonontwikkeling. Verder is in de begroting rekening gehouden met de overgang van de grafadministratie van de afdeling uitvoering naar de publieksbalie.

Marktgelden

De tarieven van de week- en jaarmarkten worden ten opzichte van 2011 verhoogd met 4%. Uitgangspunt voor de tariefstelling is volledige kostendekking van de tot de heffingsgrondslag behorende kosten. De totale opbrengst voor de marktgelden is voor komend jaar geraamd op € 117.418.

Kwijtschelding

De kwijtschelding wordt uitgevoerd volgens de uitvoeringsregeling van de Invorderingswet 1990. Als inkomenstoets voor de kwijtschelding wordt de 100% bijstandsnorm gehanteerd. Dit betekent dat, afgezien van vermogen, aanvragers met een inkomen op bijstandsniveau in principe voor kwijtschelding in aanmerking komen. Het is ook toegestaan normpercentages van 90 of 95 te hanteren. De 100%-norm is de bovengrens.

De Eerste Kamer is akkoord met het wetsvoorstel kwijtscheldingsnormen. Het voorstel voorziet in een

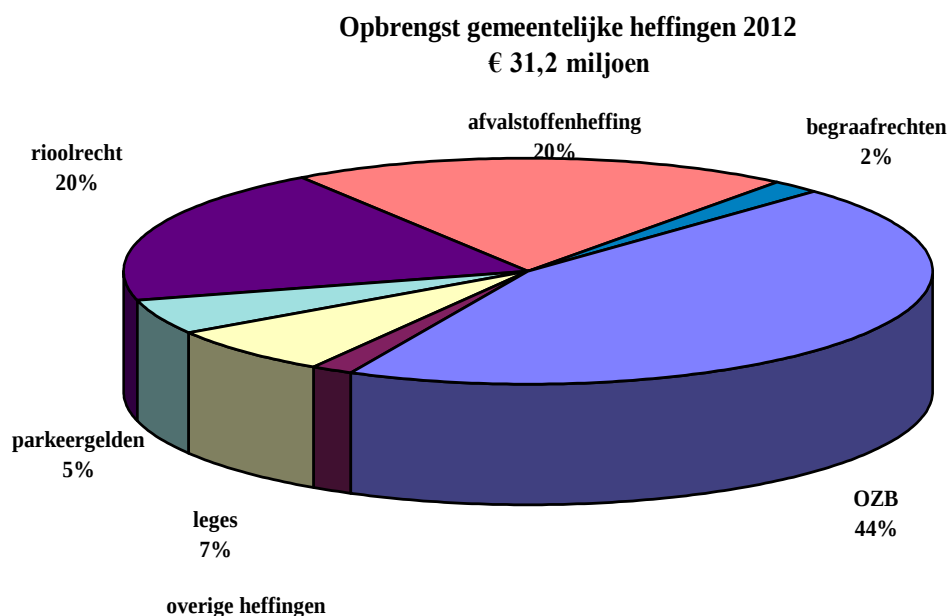
verruiming van de vermogensnorm tot maximaal de norm die geldt voor de Wet werk en bijstand. Inwerkingtreding gebeurt bij Koninklijk Besluit. Hoe en wanneer een en ander zal zijn uitgewerkt in regelgeving valt op dit moment nog niet aan te geven.

Verder is de Uitvoeringsregeling aangepast, waardoor gemeenteraden kunnen besluiten kwijtschelding mogelijk te maken voor privé belastingsschulden van ondernemers die op bijstandsniveau leven. De regel is facultatief. De ingangsdatum is 1 april 2011.

Kwijtschelding kan in Assen worden verleend voor de afvalstoffenheffing, de rioolrechten en de onroerendezaakbelasting. Omdat de gebruikersbelasting voor woningen is afgeschaft komt kwijtschelding van de onroerendezaakbelasting bijna niet meer voor; een eigen woning staat als vermogen meestal kwijtschelding in de weg.

Met kwijtschelding is een bedrag van ruim € 0,6 miljoen gemoeid.

Opbrengst gemeentelijke heffingen 2012

Weerstandsvermogen

De paragraaf weerstandsvermogen heeft tot doel uw raad inzicht te geven in de samenstelling, de omvang en het beloop van enerzijds de gemeentelijke weerstandscapaciteit en anderzijds de samenstelling van het gemeentelijke risicoprofiel.

Het weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de begroting is. Dit is van belang wanneer zich een financiële tegenvaller voordoet. Door aandacht te hebben voor het weerstandsvermogen kan worden voorkomen dat elke financiële tegenvaller ons dwingt tot bezuinigen.

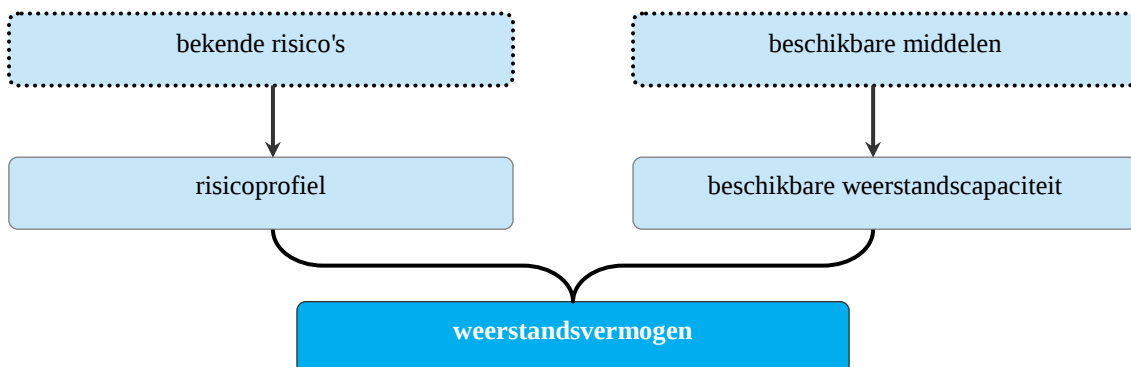
Het weerstandsvermogen is voldoende als financiële tegenvallers goed opgevangen kunnen worden en het saldo van de weerstandscapaciteit minus risico's positief is. De weerstandscapaciteit bevat alle middelen en mogelijkheden waarover de gemeente Assen beschikt om niet begrote kosten, die onverwachts en substantieel zijn, te dekken, zonder dat

de begroting en het beleid aangepast hoeven te worden. In de aan uw raad toegezegde kadernota risicomanagement en weerstandsvermogen wordt nader ingegaan op de componenten van het weerstandsvermogen en op de onderdelen die tot de beschikbare weerstandscapaciteit behoren. Ook wordt in deze kadernota ingegaan op de verbetering van risicomanagement.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de risico's en de weerstandscapaciteit (de beschikbare middelen om eventuele tegenvallers op te kunnen vangen).

Schematisch is dit als volgt weer te geven:

Algemene beleidslijn

Beleidsuitvoering

Onze beleidsuitvoering is gericht op voorkoming van niet-overzienbare en niet-beheersbare risico's en het tijdig signaleren van risicovolle aspecten in de beleidsvorming, beleidsuitvoering en risicovolle externe ontwikkelingen.

Vastgesteld beleidskader

De veiligheidsmarge voor risicoafdekking in de algemene reserve is genormeerd op € 100 per inwoner.

De normering voor de weerstandsreserve grondexploitatie is conform de uitgangspunten van het vastgestelde grondbeleid.

Werkwijze risico's

De werkwijze op het gebied van risicomanagement is op andere wijze vormgegeven dan bij de andere paragrafen. De risico's en het risicoprofiel worden periodiek gemonitord. Zo geven wij in de Voor- en Najaarsnota een update van het risicoprofiel weer. Deze paragraaf kijkt hiermee niet terug, maar heeft het karakter van 'rolling-forecasting'. Dat betekent dat bij elk rapportagemoment in de planning- en controlcyclus een update wordt gegeven van de ontwikkelingen in het risicoprofiel. De risico's die hier worden geschetst zijn de risico's die wij ultimo 2010 inschatten gezien de nieuwe beleidsvoorstellen in 2012, met de kennis van de stand van zaken van dit moment.

Weerstandscapaciteit

Op basis van het normenkader financieel toezicht worden de volgende bronnen tot de gemeentelijke weerstandscapaciteit gerekend.

Weerstandscapaciteit		(bedragen x € 1.000)	
bron		Jaarverslag 2010	begroting 2012
Algemene reserve AD ruimte boven veiligheidsmarge ultimo 2012		960	1.015
Reserve Grondbedrijf boven de weerstandsreserve ultimo 2012		28.866	14.512
Bestemmingsreserves ultimo 2012 (inclusief RGP)		100.437	50.318
Vrijmaken en inzetten van zogenaamde stille reserves		-	-
Inzet van onbenutte belastingcapaciteit		-	-
Extra bezuinigingen en/of ruimtescheppende maatregelen		-	-

Risico-inventarisatie

Het proces van risicomanagement bestaat uit een viertal stappen: identificatie, analyse en beoordeling, beheersing van risico's en structurele inpassing in het beleid.

Wij hebben de risico's geïnventariseerd. Vervolgens hebben wij een inschatting gemaakt van de kans dat een gebeurtenis zou kunnen optreden. De volgende stap is om ervoor te zorgen dat er iets met de risico's gebeurt: hoe gaan wij met risico's om?

Hieronder volgt een inventarisatie op hoofdlijnen van de risicofactoren, die een relatie hebben met de uitvoering van het voorgestelde beleid in deze begroting en de meerjarenprognose van de gemeente Assen. Voor de berekening van het weerstandsvermogen hebben wij de risico's gekwantificeerd door een inschatting te maken van de kans van optreden en de omvang van de mogelijke schade.

Risico's ten gevolge van externe niet beïnvloedbare factoren

Btw-compensatiefonds

In het jaar 2003 is het btw-compensatiefonds in werking getreden, waaruit de gemeenten de btw op overheidstaken kunnen declareren. In 2007 heeft de belastingdienst een controle uitgevoerd op deze declaraties, resulterend in een verrekening voor de periode 2003-2006. Het risico van een naheffing is daardoor beperkt tot de periode vanaf 2007 tot heden.

Gemeentefonds; koppeling, nacalculatiesystematiek en ontwikkelingen in de economische crisis

Het gemeentefonds en de hoogte van de uitkeringen daaruit zijn voor gemeenten een potentiële bron van financieel risico. Als gevolg van de economische crisis heeft het kabinet besloten om de systematiek in het gemeentefonds (samen de trap op en samen de trap af) los te laten. Deze systematiek gaat er vanuit dat als de uitgaven bij het Rijk toenemen de gemeenten in Nederland ook meer mogen uitgeven. Het kabinet heeft besloten om de loon- en prijsstijgingen niet te compenseren en de systematiek tot 2012 los te laten.

Het kabinet heeft de koppeling met ingang van 2012 hersteld in de meicirculaire 2011. Met het herstellen van deze koppeling met de rijksuitgaven is het risico voor onze gemeente niet teruggebracht. Aangekondigd is dat de accressen ontoereikend zullen zijn om de loon en prijsstijgingen bij de gemeenten te compenseren. Dit betekent dat ook de gemeente Assen een risico loopt op het gebied van CAO-ontwikkelingen en op het gebied van de verdere economische ontwikkeling. In de gemeentebegroting gaan wij uit van een risico van € 1 miljoen.

Nieuwe wetgeving

De invoering van nieuwe wetgeving kan risico's met zich meebrengen, omdat er nog onvoldoende zicht is of de beschikbaargestelde middelen (al dan niet van een hogere/andere overheid) toereikend zijn. In de komende tijd krijgen wij te maken met de overgang van Jeugdzorg van de provincie naar de gemeenten. Daarnaast krijgen wij taken over van de Awbz en de Wet Werken naar Vermogen en de Wajong. Op het gebied van WSW vindt een herstructurering plaats. Deze ontwikkelingen brengen implementatierisico's

met zich mee. Wij houden rekening met een totaalbedrag van € 500.000 voor de komende twee jaren.

Ontwikkeling conjunctuur

De kredietcrisis en de wereldwijde recessie heeft invloed op de economische ontwikkelingen in Assen. Bij de Najaarsnota 2010 hebben wij gesignaleerd dat dit een effect heeft op onze ambities op onder andere woningbouw, bedrijfsontwikkeling en werkgelegenheid. Het risico is dat de vraag naar woningen, bedrijfsterreinen en arbeid afneemt, hetgeen consequenties heeft op onze financiële huishouding. In de gemeentebegroting hebben wij rekening gehouden met 1% krimp in het meerjarenperspectief. De recente ontwikkeling van de economie met de hieruit voortvloeiende euro- en schulden crisis zullen van invloed zijn op de ontwikkeling van de conjunctuur. Als de krimp toeneemt, zullen wij

te maken krijgen met meer nadelen. Hoewel de economische ontwikkeling niet goed in te schatten is, houden we veiligheidshalve rekening met € 500.000.

Renterisico's

Wij hebben de prognose voor de rente op de geld en kapitaalmarkt ingaande de begroting 2010 over de volle breedte met 1% verlaagd. Op het moment dat de rente stijgt heeft dit consequenties voor onze begroting. Het gesignaleerde renterisico geldt voor gelden die wij aantrekken maar ook voor gelden die wij extern wegzetten. De ontwikkeling van de rente is een onzekere factor, mede gelet op de bovengenoemde onzekere ontwikkeling. Daarom houden wij rekening met een pro memorie raming en ramen geen bedrag.

Risico's in de bedrijfsvoering en specifieke producten

Algemeen

Risico's binnen de bedrijfsvoering zijn mede afhankelijk van de kwaliteit van de interne organisatie, de medewerkers, de systemen en de wijze waarop processen zijn georganiseerd. Het optimaliseren van de kwaliteit van een dienst, product, proces of organisatieonderdeel is daarom een belangrijk aandachtspunt voor de ambtelijke organisatie. De eisen die aan de overheid worden gesteld als het gaat om de kwaliteit van geleverde producten en diensten, worden steeds hoger. Daarmee wordt ook onze organisatie gedwongen om continu te werken aan het waarborgen en verbeteren van de kwaliteit en het sturen op kwaliteit. Daarnaast neemt het risicoprofiel toe als gevolg van externe ontwikkelingen, zo neemt bijvoorbeeld de claimbereidheid van afgewezen inschrijvers in aanbestedingsprocedures toe. Ook neemt het risicoprofiel toe door een toename in het aantal projecten waaraan risico's verbonden zijn. Verhoging van het risicobewustzijn en het structureel anticiperen en monitoren van risico's is daarom van belang. Risicomanagement wordt daarmee een belangrijk onderdeel van het kwaliteitssysteem en een vast onderdeel van de bedrijfsvoering.

Claims

Op dit moment hebben we een verschil van mening met een leverancier over het gebruik van licenties en de wijze waarop dit is vastgelegd met onderbouwde afspraken. Dit kan leiden tot een claim. Hier hebben wij geen rekening mee gehouden. De inschatting is dat het gaat om een bedrag van € 300.000.

Ruimtescheppende maatregelen

In de vorige bestuursperiode is tot een pakket aan bezuinigingsmaatregelen besloten teneinde de begroting sluitend te maken en te houden. Enkele maatregelen staan nog open, maar het merendeel is gerealiseerd, zodat nog een klein risico resteert.

Niet realiseren bezuinigingen

Wij schatten in dat niet alle opgelegde bezuinigingen voor 100% gerealiseerd kunnen worden. De redenen hiervoor kunnen zijn: gewijzigde omstandigheden, andere inschattingen of gewijzigde inzichten. Daarom houden wij er rekening mee dat een aantal die taakstellingen of op een andere wijze ingevuld moet worden.

Overhead bedrijfsvoering

De effecten als gevolg van de economische crisis werken door op de financiële huishouding van de gemeente Assen. In de Najaarsnota hebben wij onder andere aangegeven risico's te ondervinden doordat er minder kavels verkocht worden, waardoor er minder uren door de afdelingen grondzaken, economische zaken en landmeten nodig zijn. Vertraging in de ontwikkelingen binnen het Grondbedrijf hebben effect op de gemeentelijke bedrijfsvoering en zorgt voor onderdekking.

Algemeen

Wij voeren opneinderegelingen uit, waarbij het beroep door burgers op regelingen het aanwezige budget kan overstijgen en wij meer middelen moeten inzetten dan waarvoor wij gecompenseerd worden. De aanvraag weigeren, omdat het budget niet toereikend is, kan en mag niet.

Regelingen in dit verband zijn: Wet maatschappelijke ondersteuning, Wet basisvoorziening Kinderopvang, huisvesting onderwijs, spoedaanvragen huisvesting onderwijs, leerlingenvervoer, borgstellingen Wet werk en bijstand en de Generaal Pardon Regeling.

Wanneer de kosten van de aanvragen hoger zijn dan het beschikbare budget in een bepaald jaar zal dit tot een negatief exploitatieresultaat leiden. In het verleden is bij een aantal regelingen een reserve of voorziening ingesteld, die als buffer aangewend kan worden. Dit geldt onder andere voor de voorzieningen rondom de Wet op de Maatschappelijke opvang en borgstellingen Wwb, via de reserve bijzondere bijstand.

Wet maatschappelijke ondersteuning

In het bestuursakkoord 2011-2014 is aangegeven dat de functies Begeleiding Individueel en begeleiding Groep (Dagbesteding) vanuit de Awbz naar de Wmo worden overgeheveld. De gemeenten worden vanaf 2013 verantwoordelijk voor nieuwe klanten en in 2014 voor alle klanten. In 2012 zullen voorbereidingskosten worden gemaakt. Bij de overheveling wordt een doelmatigheidskorting toegepast van 5% en de uitvoeringskosten zullen deels worden gecompenseerd.

De verdergaande decentralisatie van Awbz-taken zonder dat daarvoor voor gemeenten afdoende financiële compensatie tegenover staat, is in dit verband een financieel risico. Ook blijft de Wmo uiteraard een opneinderegeling. Daarnaast zijn in het kader van bezuinigingsmaatregelen in de afgelopen jaren besluiten genomen om bestaand en nieuw beleid te financieren vanuit de Wmo-gelden, waardoor het risico op volledige uitputting dan wel overschrijding van het beschikbare budget voor voorzieningen groter wordt.

Aangezien het bestuursakkoord is afgewezen, is het nog niet duidelijk wat de werkelijke effecten zullen worden van de hiervoor genoemde ontwikkelingen.

De mogelijke overschrijding bedraagt:

€ 100.000 tot € 200.000. De kans hierop is 25%.

Uitvoering specifieke rijksregelingen en uitkeringen

Uitvoering regeling verslavingszorg en maatschappelijke opvang

De voorgenomen dynamisering van de betreffende wetgeving betekent dat een lagere uitkering vanuit het Rijk hieromtrent verstrekt gaat worden. Deze lagere uitkering wordt doorvertaald naar de subsidiepartijen. De fasering vanuit het Rijk is echter nog niet bekend. Wanneer de lagere uitkering goed gefaseerd wordt, kan vanuit de gemeente een gefaseerde afbouw naar de subsidiepartijen plaatsvinden zonder financiële consequenties voor de gemeente. Ook wanneer de uitkering in twee maal wordt verlaagd, zal gefaseerde afbouw vanuit de gemeente plaatsvinden. In dit laatste geval kost het onze gemeente een bedrag tussen € 100.000 en € 500.000. De kans hierop is 50%.

Wet werk en bijstand en fonds werk en inkomen

De middelen voor de uitvoering van de rijksregelingen Wet werk en bijstand worden door het Rijk beschikbaar gesteld op basis van landelijke indicatoren. Afwijkingen op lokaal niveau zijn voor onze rekening. Het uitkeringsniveau wordt door het Rijk vastgesteld op basis van de landelijke cijfers van bijstandsccliënten.

Wij zijn belast met de uitkeringskosten, die een opneindekarakter hebben. Als gevolg van de economische recessie is de ontwikkeling van het aantal bijstandsccliënten een risico. Op het moment van schrijven van deze begroting is er nog geen duidelijkheid over de financiële paragraaf behorende bij de nieuwe Wet werken naar vermogen (Wwnv). Wel is duidelijk dat de invoering van deze wet grote gevolgen zal hebben voor het programma Werk en inkomen van de gemeente en daarmee ook voor de ISD. Zodra er meer bekend is over de financiële paragraaf bij de Wwnv zullen wij u, zoals toegezegd tijdens uw raadsbehandeling van de begroting 2012 van de ISD op 30 juni jl., hierover informeren.

Vergunning en Handhaving

Op het werkterrein Vergunning & Handhaving van de afdeling Publiekszaken, is sprake van een aantal lopende en aankomende ontwikkelingen die door de cumulatie ervan leiden tot risico's. Deze risico's zijn enerzijds financieel van aard en anderzijds hebben ze betrekking op de ambities en dienstverlening van de gemeente Assen. In die zin zijn te noemen:

Ontwikkelingen rondom de vorming van Regionale Uitvoerings Diensten (start 1 januari 2013)

Op basis van de huidige situatie is de eerder ingetrokken rijksbezuiniging van € 100 miljoen nog niet van tafel. Voor de gemeente Assen zou dit met ingang van 2012 gaan om een bedrag van tussen de € 300.000 en € 350.000. De vorming van de Regionale Uitvoerings Dienst (RUD) binnen de provincie Drenthe zal ook inspanningen van de gemeente Assen vergen. De Asser bijdrage aan de gemeenschappelijke projectkosten wordt ingeschat op € 50.000 (incidenteel 2012). Daarnaast is ook eigen capaciteit nodig, waarvan de vervangingskosten op € 15.000 worden ingeschat. Voor beide aspecten is een knelpuntenformat ingediend. Om de kwantitatieve en kwalitatieve personele bezetting bij de RUD op het gewenste niveau te brengen, zullen er vanuit de gemeenten personele capaciteit en/of financiële bijdragen geleverd moeten worden. Ingeschat wordt dat de huidige personele bezetting binnen de gemeente Assen lager is dan het gewenste niveau dat vanuit de RUD verlangd wordt. Er bestaat dus een redelijke kans dat Assen meer moet bijdragen dan begroot.

Bezuinigingen 2011-2014 Vergunningsverlening en Handhaving

In het leerjarenbezuinigingsplan dat door uw raad is vastgesteld ligt er een aantal taakstellingen bij Vergunningverlening & Handhaving: Dit betreft onder andere een taakstelling op het budget van vergunningen € 80.000. Deze taakstelling kan gerealiseerd worden door middel van het lean maken van de vergunningenprocedure. De andere taakstelling betreft de vereenvoudiging van de Algemene Plaatselijke Verordening. Dit moet een bedrag van € 60.000 opleveren.

Verder is er een bezuinigingsopgave om € 100.000 in het gemeentebrede handhavingsterrein te realiseren.

De bovengenoemde ontwikkelingen leiden tot een bezuinigingsopgave van in totaal € 675.000. De bezuinigingen brengen risico's met zich mee op het gebied van vergunningsverlening en handhaving.

Risico's met betrekking tot de zogenaamde verbonden partijen

Algemeen

Het algemene risico inzake de verbonden partijen betreft calamiteiten die zich kunnen voordoen bij de vennootschappen, gemeenschappelijke regelingen en gesubsidieerde instellingen waarin de gemeente op enigerlei wijze financieel en bestuurlijk participeert. Dit risico kan variëren van verlies of afwaardering van ingebracht kapitaal tot het moeten deelnemen in verliesafdekking. De risico's zijn het grootst bij verbonden partijen waarin onze gemeente een groot financieel belang in heeft, zoals de ISD en Alescon.

Wij werken aan verbetering van de sturing op verbonden partijen. Deze is gericht op het leveren van betere kwaliteit van producten en diensten. Tevens ontstaat meer inzicht in mogelijke financiële risico's. Onze gemeente wordt rechtstreeks aangesproken op de financiële resultaten van Gemeenschappelijke Regelingen. Bij andere partijen, zoals stichtingen, is de financiële relatie formeel beperkt tot de afgesproken bijdragen. Hoe dit feitelijk uitpakt hangt af van de politiek-bestuurlijke afweging.

Wij hebben de verbeteringen rondom de sturing op verbonden partijen in gang gezet. De notitie verbetering aansturing verbonden partijen is op 23 augustus 2010 aan uw raad ter kennisname aangeboden. In het jaar 2011 zullen de sturingsprincipes verder in de organisatie worden geïmplementeerd. Er zullen in 2012 nieuwe richtlijnen geformuleerd zijn voor de begroting en jaarrekening van de verbonden partijen om te bereiken dat uw raad de verbonden partijen beter kan aansturen. Wij willen bezien in hoeverre het mogelijk

is om beleidsgestuurde prestatieafspraken te maken met de verbonden partijen waarbij het uitgangspunt is voor meerdere jaren prestaties af te spreken over de te leveren producten.

In het bijzonder kan naast de voornoemde visie rondom verbonden partijen het volgende worden opgemerkt.

Intergemeentelijke Sociale Dienst (ISD)

De ISD heeft als weerstandsvermogen een reserve bedrijfsvoering en een voorziening bijstandsdebiteuren. Beide vermogensbestanddelen zijn gemaximeerd. De bedrijfsvoeringsreserve is gemaximeerd tot 5% van de totale bedrijfsvoeringsbegroting en de voorziening is gemaximeerd tot 20% van het uitstaande vorderingstotaal. Voor alle overige producten geldt dat reserves en voorzieningen bij de deelnemende gemeenten zijn ondergebracht. Het gaat hier om het I-deel, het W-deel en het Meedoenbeleid.

Alescon

Het weerstandsvermogen van Alescon bedraagt € 640.000 terwijl volgens de overeenkomst een opbouw is afgesproken tot € 2,4 miljoen. Onder andere de verlaging van het rijksbudget op het terrein van de Sociale Zekerheid en het niet toekennen van loon en prijscompensatie zijn voor Alescon aanleiding geweest om een ingrijpend bezuinigingsmaatregelenplan op te stellen. Na de zomerperiode 2010 is door het bestuur van Alescon besloten af te zien van het plan om gemeenten te vragen om een eenmalige storting om het weerstandsvermogen op te

bouwen naar de € 2,4 miljoen. De overwegingen daarbij waren onder andere dat gemeenten het de komende jaren moeilijker zullen krijgen door alle bezuinigingen en dat eventuele tekorten op de exploitatie van Alescon rechtstreeks met de gemeenten worden verrekend. De resultaatontwikkeling van Alescon zal in de komende jaren een verhoogd financieel beslag voor de in de gemeenschappelijke regeling deelnemende gemeenten betekenen. De opgevoerde taakstelling bedrijfsvoering is gezien de met Alescon vastgelegde afspraken niet haalbaar.

Zoals hiervoor bij de ISD aangegeven is er op moment van schrijven van deze begroting nog geen duidelijkheid over de financiële paragraaf behorende bij de nieuwe Wet werken naar vermogen (Wwnv). Zodra hierover meer bekend is zullen wij u, zoals toegezegd tijdens uw raadsbehandeling op 30 juni jl., hierover informeren.

In de beleidsnotitie Modernisering Wsw (vastgesteld door uw raad in juni 2008) hebben wij afgesproken dat enkele gekwantificeerde risico's worden opgenomen in onze risicoparagraaf. De totale risico's bedragen € 650.000. Ons aandeel in dit risico is vastgesteld op een bedrag van € 238.000 en bestaat uit een achtergestelde lening aan Asp bv en de rekening-courantverhouding van enkele bv's. Mogelijke betaling daarvan door Alescon is niet verwerkt in de exploitatie en de vermogenspositie van Alescon.

GGD

De algemene reserve van de GGD zit nog een kwart onder het gewenste minimumniveau van € 433.000, zijnde 5% van de begroting van het wettelijke basistakenpakket, maar komt daar langzamerhand dichterbij in de buurt. Mogelijke tegenvallers binnen het wettelijke basistakenpakket kunnen derhalve beperkt binnen de GGD zelf worden opgevangen. De risicoreserve voor de additionele taken ligt inmiddels bijna op het gewenste niveau ad € 686.000.

Plateau

Aan het Plateau Openbaar Onderwijs Assen zijn ruimtescheppende maatregelen opgelegd. In de begroting 2010 van het Plateau is de taakstelling ten laste gebracht van de eigen reserves van het Plateau. Omdat dit geen structurele oplossing biedt is met Plateau gekeken naar andere oplossingen. Samen met het Plateau is besloten het Plateau financieel en organisatorisch te gaan ontvlechten. Met deze ontvlechting wil Plateau een deel van de ruimtescheppende maatregel structureel invullen. Uw raad heeft op 16 december 2010 ingestemd met de financiële ontvlechting en er wordt naar gestreefd de organisatorische ontvlechting per september 2011 te realiseren. Daarnaast wordt ook gekeken naar een bestuurlijke verzelfstandiging van het Plateau.

Elektronisch kind dossier (EKD)

Bij de begrotingsbehandeling van nieuw beleid voor 2009 is het standpunt ingenomen dat een deel van de gevraagde bijdrage voor de invoering van het elektronisch kind dossier voor rekening komt van de uitvoerende partijen, GGD en Icare. Zij worden geacht deze kosten binnen de reguliere bedrijfsvoering op te vangen. In het voorjaar van 2012 zullen beide partijen de verantwoording over de gehele subsidieperiode 2009 tot en met 2011 indienen.

Huisvesting onderwijs van het Dr. Nassau College en het Vincent van Gogh College

Uw raad heeft een krediet beschikbaar gesteld voor de nieuwbouw van het Dr. Nassau College en het Vincent van Gogh College. Het krediet is taakstellend. Uit de risicoparagraaf behorend bij het raadsvoorstel is een aantal risico's benoemd. De ramingen zijn gebaseerd op normbedragen. Binnen het krediet is rekening gehouden met tijdelijke huisvesting op basis van normbedragen. De huidige gebouwen van het Vincent van Gogh College kunnen tijdens de bouw in gebruik blijven. Door de nieuwbouw van het Dr. Nassaucollege gefaseerd uit te voeren kan tijdelijke huisvesting tot een minimum worden beperkt. Doordat bestemmingsplannen gewijzigd moeten worden kan vertraging ontstaan.

In het voorstel was nog onduidelijkheid over de financiering van de grond van het Vincent van Gogh college. Inmiddels is gebleken dat de gemeente juridisch eigenaar is van de gronden. Daarmee is het risico voor aankoop van het terrein vervallen. Risico's zijn de toerekening van projectkosten, stijging van bouwkosten en eventuele extra kosten voor het bouwrijp maken en het aanleggen van de infrastructuur. De bijstelling van de prognoses van het aantal leerlingen leidt tot een aanpassing van het bouwbudget. Het krediet is beschikbaar gesteld door uw raad, maar staat als gevolg van de bovengenoemde ontwikkelingen onder druk. Wij zullen door strakke monitoring de risico's zoveel mogelijk beperken.

Gemeentelijke kredietbank Drenthe (GKB)

Op 30 juni 2011 heeft de Tweede Kamer ingestemd met het wetsvoorstel Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs). Op moment van schrijven van deze begroting moet de Eerste Kamer nog een besluit nemen over dit wetsvoorstel. In de Wgs krijgen gemeenten een zorgplicht voor schuldhulpverlening. Hieraan zijn echter geen middelen gekoppeld. Hoe wij uitvoering willen geven aan deze nieuwe wet zal worden opgenomen in een beleidsnotitie die u, na besluitvorming door de Eerste Kamer, zo spoedig mogelijk ter besluitvorming zal worden aangeboden.

Bij de behandeling van de GKB-begroting 2012 op 30 juni 2011, hebben wij u geïnformeerd dat de bijdrage die de GKB voor 2012 heeft begroot voor onze gemeente circa € 350.000 hoger ligt dan de bijdrage zoals opgenomen in de gemeentelijke

meerjarenbegroting. De afgelopen jaren is circa € 250.000 hiervan gedekt door extra rijksmiddelen schuldhelpverlening, die met ingang van 2012 zijn komen te vervallen. De overige € 100.000 is bekostigd door de inzet van middelen uit het Werkdeel van de WWB. Door de komst van de eerder genoemde Wwnv is ook deze bijdrage een risico. Voor de € 250.000 is op dit moment geen dekking.

Risico's grondexploitaties en projecten

Grondexploitaties

Risico's op grondexploitaties worden binnen het Grondbedrijf financieel vertaald. Zekere, berekende risico's worden ten laste gebracht van de algemene reserve van het Grondbedrijf. Voor mogelijk optredende risico's is een weerstandsreserve gevormd.

Met het oog op het realiseren van onze beleidsdoelen op het terrein van ruimtelijke ontwikkeling en ruimtelijke groei worden plannen voorbereid en in sommige gevallen investeringen gedaan door de aankoop van panden en/of gronden. De omvang van deze investeringen en de timing daarvan is niet altijd voorspelbaar. De beslaglegging op onze financiële middelen is een resultaat van onderhandelingen met marktpartijen op basis van bestuurlijke afwegingen.

De Nieuwe Kolk Assen en exploitatie

De gemeente Assen heeft besloten tot de bouw van De Nieuwe Kolk. In dit gebouw worden De Nieuwe Kolk (het theater en de bioscoop), de bibliotheek Assen, het Centrum voor Beeldende Kunst, Biblio-net, horeca, woningen en commerciële ruimten gehuisvest. De kosten van het gebouw worden doorberekend aan de deelnemers in De Nieuwe Kolk. Deze partijen nemen de huisvestingslasten op in hun exploitaties en dienen ervoor te zorgen dat er sluitende begrotingen worden gepresenteerd en gerealiseerd.

In 2008 is een berekening gemaakt van de kosten-dekkende huren. Op basis van deze berekeningen zijn afspraken gemaakt met de gebruikers. Nu de bouw haar voltooiing nadert zijn deze berekeningen herijkt. Met de inzichten van nu vallen de kosten-dekkende huren hoger uit. De overige huisvestingslasten (cultuurportaal, schoonmaak, energie) zijn vooralsnog lastig in te schatten, maar de verwachting is dat deze ook hoger uit zullen vallen dan oorspronkelijk geraamd. Wanneer deze hogere huisvestingslasten worden doorberekend aan de gebruikers ontstaan er exploitatieverliezen. Het risico wordt ingeschat op € 400.000 tot € 500.000.

De uitgangspunten ten aanzien van bezoekersaantallen en verwachte omzetten die ten grondslag liggen aan de begrotingen (bedrijfsplannen en meerjarenplannen) zijn ambitieus, maar niet onrealistisch. Hier zit een risico in.

De Gemeente Assen is een belangrijke subsidieverstrekker van De Kolk, de Bibliotheek Assen en het Centrum voor Beeldende Kunst. De gebruikers werken, met ons, aan een voortdurende actualisatie

van hun ondernemingsplannen en financiële meerjarenperspectieven. Het financiële kader, zoals dat vastgelegd is in het raadsbesluit van voorjaar 2008, is hierbij leidend. Een tekort in de exploitatie van de gebruikers kan doorwerken in de subsidies. Ten aanzien van de exploitatie wordt het risico ingeschat op circa € 400.000 tot € 500.000.

De Nieuwe Kolk en bouwrenterisico

De afgesloten geldleningen ten behoeve van De Nieuwe Kolk komen in de loop van de bouwperiode (2009-2011) beschikbaar. Bij de vaststelling van de begroting 2010 is door uw raad besloten om de rentelasten van het bouwproject apart zichtbaar te maken bij het project.

De rentelasten lopen jaarlijks op van bijna € 347.695 in 2009 naar € 1,5 miljoen in 2010, en vermoedelijk bijna € 2,5 miljoen in 2011. Voor het gehele project zijn de rentelasten geschat op € 3,5 miljoen. Een vertraging in de bouw heeft consequenties voor de omvang van de bouwrente, deze komt dan hoger uit dan de geraamde € 3,5 miljoen. Andersom geldt: eerdere oplevering van het bouwproject leidt tot lagere bouwrente.

Momenteel wordt het hanteren van een restwaarde voor het totale object nader onderzocht. Daarbij wordt ook de afschrijvingssystematiek nader bekeken. Nadere besluitvorming hierover is in voorbereiding. Door het hanteren van een restwaarde en een andere afschrijvingssystematiek zou ruimte kunnen ontstaan voor het afdekken van de kosten van bouwrente.

FlorijnAs

De investeringsraming voor de FlorijnAs projecten, die vallen onder het RSP-pakket Bereikbaarheid, bedraagt € 222 miljoen (prijsniveau 2011 € 231 miljoen). Hierop moet een bedrag worden verdiend van € 21 miljoen. In overleg met de provincie Drenthe wordt bepaald op welke projecten en hoe dit bedrag moet worden verdiend. Het risico dat de inverteerstaakstelling niet geheel kan worden gerealiseerd is klein.

De dekking van het resterende bedrag van € 201 miljoen (prijsspeil 2008) is als volgt vastgesteld:

Het Rijk € 146,0 miljoen en cofinanciering door gemeente, regio en provincie € 55,0 miljoen.

De cofinanciering van de kant van de gemeente bedraagt € 29 miljoen. Hiervan is € 23 miljoen geregeld. Het resterende bedrag zal worden gedekt in de periode tot 2020 (looptijd van het programma FlorijnAs).

De bijdragen van de regio Groningen-Assen en de provincie zijn opgenomen in hun meerjarenprogrammering respectievelijk begroting.

De meeste projecten van de FlorijnAs bevinden zich nog in de voorbereidende fase waarbij wel al keuzes gemaakt moeten worden die verstekkende gevolgen hebben, zowel bij de RSP-projecten als bij de projecten in de sfeer van de gebiedsontwikkelingen. Bij het maken van de keuzes worden risico's gelopen. Deze risico's worden op dat moment zo goed mogelijk in beeld gebracht (varianten Stationsgebied, Havenkwartier).

Voor het werklandschap Assen-Zuid en het Havenkwartier is het risico reëel dat de grondexploitatie niet sluitend is. Bij de bepaling van het weerstandsvermogen van het Grondbedrijf is hiermee wel rekening gehouden in de integrale afwegingsnotitie Grondbedrijf.

Voor het Havenkwartier geldt dat er nog veel onzekerheden zijn. Vooral ten aanzien van de programmering, dichtheden, woningbouwtypes en hoog en laag water zullen nog diverse uitgangspunten bepaald moeten worden. De in de maak zijnde stedenbouwkundige visie met bijbehorende grondexploitatie geeft hier inzicht in.

De risico's worden inzichtelijk en beperkt op het moment dat de grondexploitatie wordt vastgesteld.

De ontwikkelingen in de Toeristisch recreatieve Zone (TRZ) en Assen aan de Aa moeten nog van dekking worden voorzien.

Betaald parkeren

Als gevolg van de uitbreiding van het aantal parkeergarages (afgelopen jaren en de komende jaren) is het kapitaalbeslag door het parkeerbedrijf toegenomen. De bekostiging vindt plaats uit de parkeerinkomsten. Daarbij wordt voor de lange termijn een zekere continue groei van het aantal parkeerders

verondersteld en een aantal incidentele groeielementen gekoppeld aan de realisatie van De Nieuwe Kolk en de functies in de Citadel. Tevens is uitgegaan van een tariefstijging voor betaald parkeren zonder dat dit leidt tot vraaguitval. De parkeerkomsten staan echter wel onder druk. Oorzaak hiervan is dat het koopgedrag van consumenten verandert; een voorbeeld hiervan is de verschuiving van aankopen naar kopen via webwinkels op internet in plaats van winkelen in de stad.

Bodemsanering – Algemeen

De gemeente Assen heeft geen reserve bodemsanering. Hierdoor komen saneringskosten van onvoorziene verontreiniging op locaties waar geen sprake is van gebiedsontwikkeling, ten laste van de algemene reserve van de gemeente.

Bodemvervuiling Stadsbroekhal, Wielerbaan en overige locaties

Bouwrijp maken van de locatie Stadsbroek valt duurder uit dan geraamd. Dit komt doordat de bodem vervuild is. Wij schatten dat dit circa € 1 miljoen kost. Op dit moment zijn de definitieve financiële consequenties nog niet helder. Verder is er sprake van bodemvervuiling bij 'de Werf'. De inschatting is dat het gaat om een bedrag van € 0,2 miljoen.

Stopzetten realisatie grote Stadsbroekhal

Door het stopzetten van de voorbereidingen voor de bouw van de grote Stadsbroekhal is een groot deel van de kosten niet meer toerekenbaar aan de ontwikkeling van de huidige plannen. De inschatting is dat dit risico binnen het project opgelost kan worden. Op het moment dat dit niet kan komt dit risico voor rekening van de gemeente. Het gaat hier om circa € 450.000.

Overige risico's

Garantstellingen

Wij voeren een terughoudend garantiebeleid. In het verleden zijn garantieverplichtingen aangegaan ten behoeve van door instellingen aan te trekken vaste financieringsmiddelen. Bij niet-nakoming van betalingsverplichtingen door de instellingen kunnen wij op onze garantie worden aangesproken. Dit is overigens in de afgelopen jaren nog nooit gebeurd. Het totaal van deze verplichtingen bedraagt ultimo 2010 nog € 34,6 miljoen, waarvan circa 50% onder de garantstelling door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw valt.

Debiteurenrisico's

Vorderingen op derden nemen wij op de balans op voor de nominale waarde zolang er reële verhaalsmogelijkheden aanwezig zijn. Wanneer de verhaalsmogelijkheid afwezig is, wordt er een voorstel tot oninbaarverklaring gedaan en vindt afboeking van de vordering plaats. In de begroting is ervan uitgegaan dat alle openstaande vorderingen voldaan worden. De praktijk heeft geleerd dat dit enigszins te optimistisch gesteld is, maar de financiële gevolgen kunnen tot nu toe binnen de bestaande budgets worden opgevangen.

Hoewel er voor de gewone debiteuren geen voorziening is getroffen, bestaat er sinds 2005 voor oninbaar geachte vorderingen ten aanzien van uitkeringsgerechtigden wel een voorziening. Aanleiding hiervoor was de invoering van de Wwb en de hogere risico's die wij dienaangaande lopen.

Relevante kengetallen zijn

Weerstandscapaciteit (bedragen * € 1.000)	Rekening 2010	begroting 2012
A. Weerstandscapaciteit in reserves	51.742	39.566
B. Risico's	38.641	37.999
C. Weerstandvermogen		
Absoluut (A-B)	13.102	1.568
Ratio (A/B)	1,34	1,04

Met ingang van de begroting 2009 zijn wij begonnen met een (cijfermatige) onderbouwing van de paragraaf weerstandvermogen.

Wij hebben zowel een inschatting gemaakt van de kans dat de betreffende omstandigheid zich voor zou kunnen gaan doen als van de schade die daarvoor ons uit voort zou kunnen vloeien.

Het resultaat van deze inschattingen zijn gewogen financiële risicobedragen, met inachtneming van waarschijnlijkheidsmarges. De aldus verkregen bedragen zijn afgezet tegen de intern beschikbare financiële weerstandscapaciteit.

Gekwantificeerde risico's per subgroep (bedragen * € 1.000)			
	rekening 2010	begroting 2012	mutatie
risico's - niet beïnvloedbare factoren	2.330	2.330	0
risico's in de bedrijfsvoering	2.340	2.340	0
risico's open einde regelingen	7.635	2.923	4.413
risico's verbonden partijen	1.026	3.173	- 2.148
risico's grondexploitatie en projecten	25.223	27.146	- 10.148
overige	88	88	0
vervallen risico's	8.525	0	8.525
totaal	38.641	37.999	642

De ontwikkeling in het risicoprofiel is hierboven aangegeven. De grootste afwijkingen worden hieronder toegelicht.

Wij schatten in dat het risicoprofiel rond niet beïnvloedbare factoren ongewijzigd blijft. Dit heeft met

name te maken met het onvoldoende herstel van de accresen die het rijk heeft aangekondigd. Op het gebied van de openeinderegelingen is een vermindering waarneembaar in het risicoprofiel. Toen de jaarrekening werd opgesteld konden we de consequenties van de invoering van de wet Werken Naar

Vermogen nog onvoldoende inschatten. Inmiddels is het risicoprofiel naar beneden bijgesteld.

Ten aanzien van de verbonden partijen is het risicoprofiel op het gebied van de schuldhulpverlening en op het gebied van de Regionale Uitvoerings Dien-

sten toegenomen. Ten aanzien van de grondexploitatie en projecten komt naar voren dat het risicoprofiel op het gebied van de FlorijnAs is aangescherpt.

Instandhouding kapitaalgoederen

Inleiding

Als gemeente hebben wij duurzame middelen nodig om goederen en diensten aan de burger te kunnen leveren. Deze middelen worden aangeduid met de term kapitaalgoederen. De belangrijkste kapitaalgoederen hebben betrekking op wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Al deze kapitaalgoederen vergen onderhoud en dienen in exploitatie te worden genomen. Deze paragraaf biedt inzicht in de beleidskaders voor de instandhouding van de kapitaalgoederen en de financiële consequenties daarvan.

Kaders

De besteding voor de instandhouding van kapitaalgoederen hebben wij opgenomen in de verschillende programma's van de begroting. De kosten van de instandhouding bestaan onder andere uit kosten voor onderhoud, kapitaallasten, beheer en exploitatielasten. De flexibiliteit in de onderhoudsbudgetten is beperkt, omdat onderhoud vroeg of laat altijd moet worden uitgevoerd. Bovendien leidt achterstallig onderhoud over het algemeen tot meer kosten dan wanneer het onderhoud tijdig wordt gepleegd.

De hoogte van de budgetten is afhankelijk van het gekozen kwaliteitsniveau. De vaststelling van het kwaliteitsniveau is aan u voorbehouden. Hiervoor hebben wij diverse beheervisies opgesteld, waarin beleidsdoelstellingen voor de diverse kapitaalgoederen zijn vastgesteld. In het vervolg van dit hoofdstuk is per soort kapitaalgoed op hoofdlijnen een relatie met de relevante beleidskaders gelegd.

Algemene kaders

Voor het realiseren van een kwaliteitsverbetering in het ontwerp, de inrichting en het beheer van de openbare ruimte hebben wij de beleidskaders vastgelegd in de Raamnota Openbare Ruimte. Deze is in 2010 geactualiseerd.

De Raamnota bevat concrete richtlijnen en referentiebeelden over het gewenste beeld van de openbare ruimte. De Raamnota is een integrale paraplunota, wat wil zeggen dat de specifieke beleidsnota's (bijvoorbeeld de Groenstructuurvisie) voldoen aan de richtlijnen uit de Raamnota. Naast de Raamnota is de notitie IBOR Assen (2007) vastgesteld. Deze is in 2010 geactualiseerd.

In deze notitie hebben wij kwaliteitsniveaus vastgesteld voor het Integrale Beheer van de Openbare Ruimte (IBOR). Voor de gehele stad geldt het kwaliteitsniveau Basis als minimum en voor een aantal delen van de stad geldt het niveau Hoog. In de notitie IBOR Assen is bovendien vastgesteld dat al bij de ontwikkeling van plannen nadrukkelijk rekening gehouden wordt met het beheer. In de besluitvorming over dit soort projecten moeten wij daarom altijd een beheerparagraaf opnemen.

In het Waterplan Assen koerst op helder water (2006) hebben wij de gezamenlijke visie en ambities op gebied van water in relatie tot ruimtelijke ordening van de gemeente en de waterschappen vastgelegd.

Wegen

Het in stand houden van wegen is in de begroting te vinden onder het programma Stads- en wijkbeheer en het beleidsproduct Wegbeheer.

relevante beleidskaders

beleidskader	vastgesteld	actualisatie voorzien in
Nota Wegbeheer Assen	2008	2012

Uitvoeren van het planmatig dagelijks onderhoud op basis van IBOR-kwaliteitsbeelden. Voor het centrum en de winkelcentra in de wijken van Assen is de beeldkwaliteit voor alle producten op hoog vastgesteld. Voor verhardingen is het echter niet mogelijk om dit op deze beeldkwaliteit te onderhouden, omdat de kwaliteit/technische staat van de verhardingen op dit moment op hoofdlijnen op ba-

sisniveau is en het bijna een complete reconstructie van het centrum (of groot onderhoud) vergt om alle verhardingen op het hoge niveau te krijgen. Hiervoor ontbreken de financiën. Wat verhardingen betreft zal daar waar nu een beeldkwaliteit hoog is, of wordt, het ook op hoog niveau worden onderhouden en daar waar de beeldkwaliteit basis is, het onderhoudsniveau ook basis zijn.

Om een goed inzicht, afstemming met andere belangen en prioritering te krijgen is een voortschrijdende planning nodig. Daarbij kijken wij steeds vier jaar vooruit, zie ook hiervoor, met een doorzicht naar de werkvoorraad daarna (vijf tot zes jaar). In 2009 hebben wij een integrale planning opgesteld voor 2010-2020 die onder andere afgestemd is op het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) voor de periode tot 2013.

Vanaf 2007 sluiten wij met de planningen aan bij de gebieden waar zaken opgepakt worden in het kader van Gebiedsgericht Werken (GGW). Dit wordt gedaan door de benodigde fysieke maatregelen in de openbare ruimte aan te laten sluiten bij de sociale maatregelen in een bepaald gebied. Duidelijk is dat sociale maatregelen zich lastiger in laten plannen dan fysieke maatregelen.

Financiën

De Nota wegbeheer (24 januari 2008) geeft inzicht in de werkwijze en financiering ten aanzien van deze herinrichtingsprojecten. Wij maken een integrale afweging ten aanzien van de prioritering van de projecten die voortkomen uit einde levensduur en slijtage van de inrichting, maatschappelijke vragen en bijvoorbeeld functiewijzigingen.

De financiering van deze infrastructurele herinrichtingsprojecten komt uit een bijdrage uit de Reserve straten en wegen (indien er ook sprake is van groot onderhoud), het meerjarenperspectief vervanging rioleringen, externe financiering en subsidies en de algemene middelen. De huidige meerjarenplanning geeft u inzicht in de projecten tot en met 2014.

begrote lasten voor de wegen			(bedragen x € 1.000)			
Omschrijving	realisatie	begroting		meerjarenraming		
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Wegen	6.120	3.518	3.206	3.080	3.276	3.320

Afwijkingen en risico's

Een integrale planning en afweging van projecten houdt voor ons als wegbeheerder een risico in. Dit risico bestaat uit wegen die versleten zijn maar steeds onvoldoende prioriteit krijgen in een integrale afweging. Als wegbeheerder moeten we de weg echter veilig houden en daarom zullen maatregelen genomen moeten worden, waarvoor tot aan de vaststelling van de Nota Wegbeheer geen financiering was geregeld.

Op twee manieren maakt de Nota een inschatting van dit risico. Om dit risico af te dekken, besloten wij eerder de storting in de reserve straten en wegen na 2010 te verhogen met minimaal € 600.000, dit

zal worden gedaan door een jaarlijkse cumulatieve groei tot en met 2014 van € 150.000. Hier is inmiddels een negatieve correctie doorgevoerd van € 100.000. Dit kan betekenen dat projecten pas in een later stadium kunnen worden uitgevoerd of anderszijds het verhogen van efficiëntie door hetzelfde te doen met minder geld. Verder is incidenteel de rentetoevoeging aan de Reserve Straten en Wegen voor 2011 vervallen.

De taakstelling schoon, heel en veilig voortvloeiend uit de bezuinigingen voor de periode 2011-2014 heeft tot gevolg dat groot onderhoudsprojecten moeten worden heroverwogen en/of uitgesteld.

Overige infrastructuur

Het in stand houden van de overige infrastructuur is in de begroting terug te vinden onder het programma Stads- en wijkbeheer en het beleidsproduct Verzorging overige infrastructuur.

relevante beleidskaders			
beleidskader	vastgesteld	actualisatie voorzien in	opmerking
Beleidsplan openbare verlichting	2008		
Beheersplan kunstwerken	2011		
Duurzaam terreinbeheer en certificering			gereed in 2012
Beleidsplan graffiti en wildplakken	2011		
Beleids- en beheersplan VRI			In voorbereiding

Het beleidsplan Openbare Verlichting is gericht op 35% energiebesparing en een evenredige reductie van CO₂ uitstoot, door het toepassen van dimbare installaties en invoering van led-verlichting.

Financiën

De stand van de voorziening Groot onderhoud kunstwerken eind 2012 is geraamd op € 268.000 en is vooralsnog voldoende op niveau.

Wij kiezen voor grootschalige vervanging van openbare verlichting, waarvoor budget beschikbaar

is gesteld.

begrote lasten voor overige infrastructuur				(bedragen x € 1.000)		
omschrijving	realisatie	begroting		meerjarenraming		
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bermen	273	328	305	323	341	359
Schoonhouden openbare ruimte	1.586	1.977	1.869	1.892	1.915	1.938
Verkeersregelingen	363	484	499	499	499	499
Kunstwerken	693	639	747	754	761	768
Klein straatmeubilair	64	110	103	103	103	103
Openbare verlichting	935	970	1.017	1.035	1.058	1.091
Totaal	3.914	4.508	4.540	4.606	4.677	4.758

Afwijkingen en risico's

Een risico vormt het onderhoud van Schanskorven, deze groeien snel dicht met onkruid. Aangezien we niet chemisch bestrijden, moet dit handmatig worden verwijderd om het op het afgesproken IBOR-niveau te houden, hetgeen extra kosten met zich mee zal brengen.

In 2011 wordt de voorbereiding van het kunstwerk-beheerplan afgerond. Aan de hand van dit plan zal een separaat voorstel gedaan worden met betrekking tot een eventuele herziening van de voorziening Groot onderhoud kunstwerken.

Riolering en water

Het in stand houden van de riolering en waterhuishouding is in de begroting terug te vinden onder het programma Stads- en wijkbeheer en het beleidsproduct Rioolbeheer en waterwegen.

relevante beleidskaders			
beleidskader	vastgesteld	actualisatie voorzien in	opmerking
Gemeentelijke Rioleringsplan Assen 2009-2012 (GRP)	2009	2012	
Waterplan	2006	2012	
Baggerplan	-	2013	
Beheer van het openbaar vaarwater in Assen	2008	2012	actualisatie
Beheerplan oeverconstructies	2011	2012	

In januari 2009 hebt u het Gemeentelijk Rioleringsplan Assen 2009-2012 (GRP), de bijbehorende maatstaven en het gewenste onderhoudsniveau voor het watersysteem vastgesteld. In het GRP concludeerden wij dat het huidige waterbeheer past bij het huidige areaal en de daarvoor gekozen maatstaven.

Om goed inzicht te krijgen, belangen te wegen en prioriteiten te stellen is een voortschrijdende planning nodig. Daarbij wordt steeds vier jaar vooruitgekeken met een doorzicht naar de werkvoorraad daarna (circa vijf tot zes jaar). In 2009 hebben wij een integrale planning opgesteld voor 2010-2020 die onder andere afgestemd is op het gemeentelijk wegbeheer voor de periode tot 2013.

Vanaf 2007 sluiten onze planningen aan op de gebieden waar zaken opgepakt worden in het kader van Gebiedsgericht Werken (GGW). Dit door benodigde fysieke maatregelen in de openbare ruimte aan te laten sluiten bij de sociale maatregelen in een bepaald gebied. Duidelijk is dat sociale maatregelen zich lastiger in laten plannen dan fysieke maatregelen.

Financiën

De uitgaven met betrekking tot riolering worden gedekt door inkomsten uit rioolrechten. Voor overige zaken is een onderhoudsvoorziening.

De geraamde stand van de voorziening is eind 2012 € 5,9 miljoen en is op een voldoende niveau.

begrote lasten voor riolering en water				(bedragen x € 1.000)		
omschrijving	realisatie	begroting		meerjarenraming		
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
riolering beheer en klein onderhoud	4.679	5.131	5.020	5.109	5.197	5.282
watergangen	336	308	421	423	424	426
waterwegen	347	438	370	370	370	370
totaal	5.362	5.877	5.811	5.902	5.991	6.078

Afwijkingen en risico's

In het rioolbeheer voorzien wij geen afwijkingen op kwaliteitsniveau, financiën en/of risico's door achterstallig onderhoud en dergelijke. Derhalve zal, met uitzondering van tussentijdse beleids- en/of begrotingswijzigingen, de rioolheffing zich conform het GRP 2009-2012 ontwikkelen.

In het beheer van de waterwegen houden wij rekening met mogelijke afwijkingen op kwaliteitsniveau, financiën en/of risico's voor de volgende onderdelen:

Baggeren vaarwegen

De vaarwegen zijn in 2008 gebaggerd. Medio 2015 zal rekening moeten worden gehouden met het onderhoud (baggeren van vaarwegen).

Onderhoud oeverconstructies

In 2011 hebben wij, op basis van recent opgedane ervaring met de damwanden en nader onderzoek, de meerjarenplanning geactualiseerd. Op basis van de in het Beheerplan Oeverconstructies vastgestelde uitgangspunten, hebben wij de begroting bijgesteld.

Voorzieningen Recreatievaart

In 2011 gaan wij het beleid Beheer van het openbaar vaarwater in Assen evalueren. Afhankelijk van de uitkomsten en onze ambities kunnen wij de begroting bijstellen.

Groen

Het in stand houden van het groen is in de begroting terug te vinden onder het programma Stads- en wijkbeheer en het beleidsproduct Groenbeheer.

relevante beleidskaders			
beleidskader	vastgesteld	Actualisatie voorzien in	opmerking
Groenstructuurvisie	2006	2012	Geen actualisatie maar evaluatie
Groenbeheervisie	2008		
Beleidsnota Natuur- en Milieueducatie	2009		
Stedelijk speelbeleidskader	2009		
Het groene Frame	2010		
Wijkspeelplannen	2011		

De Groenstructuurvisie (visie niveau) en het Groene Frame (praktijkniveau) geven onze lange termijnvisie weer, voor het groen in Assen om het groene karakter van Assen te bewaren en te versterken. De Groenstructuurvisie en het Groene Frame zijn de toetsingskaders voor de ontwikkeling van ruimtelijke plannen en de basis voor het ontwikkelen van groenplannen.

Onze opgaven zijn het versterken en in stand houden van de kwaliteiten en de functies, het versterken en invullen van ontbrekende schakels in de groenstructuren en het versterken van de groene verbindingen tussen stad en omliggend landschap.

Tevens is de Groenstructuurvisie onze kapstok voor het opstellen van de Groenbeheervisie. Deze Groenbeheervisie geeft algemene kaders voor het beheer van het openbaar groen en richtlijnen voor het dagelijks onderhoud. Verder staan hierin de uitgangspunten voor het opstellen van gebiedsgerichte beheerplannen. De kwaliteitsniveaus voor het beheer zijn door u vastgesteld aan de hand van de kwaliteitscatalogus Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR). Als aandachtspunt hebben wij aangegeven, dat geen rekening is gehouden met de investeringen voor vervanging van de openbare ruimte aan het eind van de levensduur.

De beleidsnota Natuur- en Milieu Educatie (NME) geeft het belang van NME en de accenten aan voor de komende jaren. De hoofdlijnen zijn: het betrekken van bewoners bij hun leefomgeving, het samenwerken met maatschappelijke partners, het hebben van adequate stedelijke voorzieningen (een nieuw NME-centrum) en voorzieningen in de wijken en het doorontwikkelen van het aanbod op basis van de vraag en maatschappelijke ontwikkelingen. De kwaliteit van de Asser NME-activiteiten voldoet momenteel ruim voldoende aan de landelijke uitgangspunten, die overigens in de komende jaren door het Rijk beter meetbaar worden gemaakt.

Ons Stedelijk speelbeleidskader geeft de kaders en ambities weer voor het buitenspelen in Assen voor de lange termijn. De nota geeft het belang van buitenspelen aan voor de gezondheid en ontwikkeling van kinderen en voor de leefomgeving. De hoofdlijnen zijn: een goede kwaliteit en maatwerk afgestemd op de behoeften.

De accenten voor de komende jaren zijn spelaanleidingen en natuurspeelplekken, normering voor de wijken, het organiseren van activiteiten in samenwerking met jongerenwerk, sportbuurtwerk en NME.

Het stedelijk speelbeleidskader geeft de algemene randvoorwaarden voor de Wijkspiegelplannen. In de Wijkspiegelplannen hebben wij per wijk geregeld hoe de concrete spreiding van de voorzieningen zou moeten zijn en hoe nieuwe speelvoorzieningen met draagvlak gerealiseerd kunnen worden.

De kwaliteitsniveaus voor het beheer hebben wij vastgelegd in de kwaliteitscatalogus IBOR: Integraal Beheer Openbare Ruimte.

Financiën

Het huidige budget is net toereikend voor regulier beheer op basis van de afgesproken IBOR-kwaliteitsniveaus. Binnen de beheerbudgetten is geen ruimte voor het renoveren/vervangen van verouderd groen.

Vanaf 2011 kunnen met het huidige budget dan ook geen renovaties plaatsvinden. Dit heeft gevolgen voor de kwaliteit van het groen (schoon, heel en veilig is voor de versleten plantvakken niet meer te garanderen).

begrote lasten voor groenbeheer				(bedragen x € 1.000)		
omschrijving	realisatie	begroting		meerjarenraming		
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
plantsoenen	4.027	4.045	4.032	4.214	4.401	4.591
bossen en natuurterreinen	364	354	362	362	362	362
kinderboerderijen	337	309	256	256	256	256
groenonderhoud recreatieterreinen	345	417	427	427	427	427
speelterreinen	340	286	607	658	710	763
totaal	5.413	5.411	5.684	5.917	6.156	6.399

Afwijkingen en risico's

Het grootschalig renoveren van groen is in de periode 2007-2010 projectmatig gefinancierd. Het renoveren van groen is structureel nodig om aan de afgesproken kwaliteitsniveaus (Raamnota Openbare Ruimte, Groenstructuurvisie, IBOR kwaliteitscatalogus) te kunnen blijven voldoen. Voor de periode vanaf 2011 gaan wij een nieuw renovatieprogramma opstellen.

Met de planningen willen wij aansluiten herinrichtingsprojecten, onderhoud aan wegen en riolen en projecten in het kader van Gebiedsgericht werken. Waar mogelijk sluiten wij ook aan bij de planning van Gebiedsgericht Werken (GGW).

De stijging van de kosten van de speelterreinen wordt veroorzaakt door de verschuiving van de kapitaallasten van de post plantsoenen naar speelterreinen.

Begraven

Het in stand houden van de begraafplaatsen is in de begroting terug te vinden onder het programma Stads- en wijkbeheer en het beleidsproduct Begraven.

relevante beleidskaders		
beleidskader	vastgesteld	actualisatie voorzien in
Beleidsnotitie begraafplaatsen	2006	
Beheersverordening gemeentelijke begraafplaatsen	2011	
Inrichtings- en beheerplan De Boskamp	2011	

relevante beleidskaders		
beleidskader	vastgesteld	actualisatie voorzien in
Beleidsnota historie en toekomst Noorder- en Zuiderbegraafplaats inclusief lijst cultuurhistorisch waardevolle monumenten	2010	

De beleidsnota begraafplaatsen geeft de kaders aan voor beleid en uitvoering voor de lange termijn. Onze doelen zijn het zorgen voor kwalitatief goed begraven op de korte en lange termijn, het waarborgen van de begraafcapaciteit, het bieden van kwalitatief goede begraafplaatsen waar kostendekkend wordt begraven en het op peil houden van de bijdrage die de begraafplaatsen leveren aan de groene kwaliteiten van Assen en aan de openbare ruimte. Projectmatig maken wij momenteel de inhaalslag van de bestaande situatie naar de doelen van de beleidsnota.

Het begraven moet voldoen aan wettelijke eisen (Wet op de Lijkbezorging). Het groenbeheer en het padenonderhoud op de begraafplaatsen voldoet aan de afgesproken IBOR-kwaliteitsniveaus (basis). In het voorjaar van 2012 wordt een financiële meerjarenplanning opgesteld voor de toekomstige investeringen voor de begraafplaatsen (onder andere herinrichting- en ruimingsplan voor De Boskamp, herinrichting en herstel Zuider- en Noorderbegraafplaats).

Financiën

begrote lasten voor begraafplaatsen		(bedragen x € 1.000)				
omschrijving	realisatie	begroting		meerjarenraming		
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
begraafplaatsen	692	639	658	680	680	680

Afwijkingen en risico's

Het huidige budget is niet toereikend om regulier beheer van de begraafplaatsen, de opstellen, hekwerken, administratie, dienstverlening en planvorming te financieren.

Vanaf 2012 moeten we bovendien rekening houden met investeringen om de plannen voor de Noorder- en Zuiderbegraafplaats en De Boskamp (ruimings- en inrichtingsplan) uit te kunnen voeren.

Gebouwen

Het in stand houden van de gebouwen is in de begroting terug te vinden in meerdere programma's.

relevante beleidskaders		
beleidskader	vastgesteld	actualisatie voorzien in
Contourennota vastgoed 2009-2013	2009	2013

Binnen de gemeentelijke organisatie draagt de afdeling Vastgoed, als middelenafdeling, zorg voor het huisvesten van beleidswensen. Deze afdeling heeft tevens een controlefunctie en zal daarbij kritische vragen stellen aan de betrokken beleidsafdelingen die vastgoed inzetten ten behoeve van de beleidsdoelen.

We werken aan een transparante benadering van de kostprijsofbouw voor huurders. Er zal in toeneemende mate gebruik worden gemaakt van multifunctionele accommodaties waar verschillende partijen zijn gehuisvest.

Hierbij zal ook aandacht zijn voor vergaande samenwerking met andere partijen ten aanzien van beheer en exploitatie.

Het beheer en onderhoud van bestaand bezit is één van de kerntaken van de afdeling. Bij het onderhoud van gebouwen wordt gedifferentieerd naar het kwaliteitsniveau van het onderhoud. Het gewenste kwaliteitsniveau wordt bepaald op basis van de lange termijn opbouw van de vastgoedportefeuille, huurderwensen en financiële haalbaarheid. De kwaliteit wordt gemeten met zogenaamde conditiemetingen gebaseerd op de NEN 2767-normen.

begrote lasten voor gebouwen (bedragen x € 1.000)						
omschrijving	realisatie	begroting		meerjarenraming		
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
bedrijfsgebouwen	801	3.567	3.650	3.650	3.650	3.650
onderwijsgebouwen	309	7.278	3.700	3.700	3.700	3.700
sportgebouwen	1.476	4.931	2.832	2.832	2.832	2.832
welzijnsgebouwen	1.159	2.350	979	979	979	979
parkeergarages	31	417	447	447	447	447
overige gebouwen	204	1.077	1.142	1.142	1.142	1.142
multifunctionele accommodaties	352	1.220	8.086	8.086	8.086	8.086
totaal		20.878	20.836	20.836	20.836	20.836

Op basis van meerjarige onderhoudsprogramma's begroten wij per gebouw de noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden.

Deze onderhoudsprogramma's worden regelmatig geactualiseerd. De jaarlijkse uitgaven van met name het cyclisch onderhoud, kunnen fluctueren.

Om dit effect enigszins te nivelleren werken wij met onderhoudsvoorzieningen per beleidsproduct.

Om de jaarlijkse lasten van het cyclisch onderhoud te kunnen egaliseren hebben wij onderhoudsvoorzieningen ingevoerd. De huidige stand van de voor-

zieningen is voldoende om de onderhoudsprogramma's te kunnen bekostigen.

In 2011 heeft de laatste actualisatie plaatsgevonden. Op dit moment wordt gewerkt aan het verzamelen van gegevens voor de bepaling van de benodigde middelen en jaarlijkse storting in een onderhoudsvoorziening voor de gemeentelijke parkeergarages. De relatie met de reserve parkeren wordt hierin ook meegenomen. De reserve parkeren heeft per 1 januari 2012 een stand van € 3,545 miljoen waarbij een jaarlijkse storting van € 450.000 wordt gerealiseerd.

Voorziening onderhoud (bedragen x € 1.000)			
omschrijving	benodigd vanuit onderhoudsplan	stand voorziening per 1 januari 2012	jaarlijkse storting
bedrijfsgebouwen	136	672	125
onderwijsgebouwen	93	1.345	200
sportgebouwen	30	753	120
welzijnsgebouwen	103	439	108
parkeergarages	0	3.545	450
overige gebouwen	14	148	161
totaal	268	6.296	1.014

Financiering en treasury

De financierings- of treasuryparagraaf in de begroting is een belangrijk instrument voor het transparant maken en daarmee voor het sturen, beheersen en controleren van de gemeentelijke financieringsfunctie.

De Wet financiering decentrale overheden (Fido) en het Teasurystatuut gemeente Assen vormen het be-

leidskader waarmee en waarbinnen de financiering van het geheel van gemeentelijke activiteiten, investeringen en projecten zijn beslag krijgt.

De financieringsparagraaf in de begroting en rekening is de jaarlijkse uitwerking en invulling ervan.

Algemene beleidslijn

Ons beleid is gericht op een zo efficiënt en doeltreffend mogelijke financiering van de gemeentelijke huishouding, alsmede op het beheer en de beheersing van de geldstromen daarbinnen. Voorkoming en beheersing van financiële risico's zijn daarbij belangrijke doelstellingen. Daartoe dient bij de invulling van het beleid in ieder geval, in de lijn van de Wet Fido, te worden voldaan aan de volgende randvoorwaarden:

- Het aangaan en verstrekken van leningen is alleen toegestaan voor de uitoefening van de publieke taak; met andere woorden: de gemeente mag geen bankiersfunctie vervullen.
- Het uitzetten van tijdelijk overtoollige middelen moet een prudent karakter hebben. In het Teasurystatuut gemeente Assen is het beleidsmatig kader van de treasuryfunctie vastgelegd in de vorm van uitgangspunten, richtlijnen, bevoegdheden en verantwoordelijkheden.

Beleidsinvulling

Wij zetten het bestaande financieringsbeleid voort, met in achtneming van de hierboven vermelde uitgangspunten, conform de bestendige gedragslijn. De gemeentelijke activa financieren wij voor een groot deel (42%) met eigen vermogen (reserves c.a.), waaronder vooralsnog de verkoopopbrengst van de Essent-aandelen. Het restant wordt gefinancierd met reeds beschikbaar vreemd vermogen en zo nodig in de loop van 2012 nieuw aan te trekken middelen. Uitgaande van de situatie tijdens het opstellen van de begroting zal door reguliere aflossin-

gen de vaste schuld in 2012 met € 13 miljoen afnemen tot € 122 miljoen.

Met inachtneming van de ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt bezien wij doorlopend of ter consolidatie van de vlottende schuld een beroep moet worden gedaan op de kapitaalmarkt.

Verder kan de financiering van bijzondere projecten aanleiding zijn om vast geld, dat wil zeggen voor een periode langer dan een jaar, aan te trekken.

beloop vaste schuld						(bedragen * € 1 miljoen)		
omschrijving/jaar	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
vaste schuld ultimo	51	60	59	52	61	103	135	122

Treasurybeheer

De kern van de treasuryactiviteiten bestaat uit risicobeheer. Het gaat daarbij in hoofdzaak om rente-, krediet- en liquiditeitsrisico's.

Renterisicobeheer

Bij het opstellen van de Programmabegroting, de Voorjaarsnota en de Najaarsnota, besluiten wij in

hoeverre het gemeentelijk rentebeleid en de rentevisie moeten worden bijgesteld.

Voor het bepalen van de rentevisie maken wij inschattingen op grond van de actuele economische situatie en de daarin voorziene ontwikkelingen. Wij maken hierbij gebruik van de opvattingen die daaromtrent bestaan bij de op het vakgebied opererende instellingen.

Ten tijde van het opstellen van de begroting is er door de onrust op de financiële markten (euro-/schulden crisis) sprake van een haperende economische groei. De inflatie valt lager uit dan aanvankelijk werd voorzien. De Amerikaanse centrale bank (FED) heeft aangekondigd de rente gedurende twee jaar niet te verhogen. Voor Europa wordt voorzien dat de Europese Centrale Bank de herfinancieringsrente pas in de loop van 2012 geleidelijk zal verhogen van 1,5%

naar 2,0% aan het einde van 2012. De lange rentetarieven zullen naar verwachting pas op langere termijn gaan oplopen. De percentages waarmee de gemeente werkt blijven ongewijzigd.

Samengevat zien de voor 2012 gehanteerde beleidsuitgangspunten ten aanzien van de gecalculeerde rente er als volgt uit:

Rente-uitgangspunten 2012			
Omschrijving/begrotingsjaar	2010	2011	2012
Calculatierente interne financiering	5,5%	4,5%	4,5%
Calculatierente externe financiering tot kasgeldlimiet	gemiddeld 0,45%	3,0%	3,0%
Calculatierente externe financiering boven kasgeldlimiet	gemiddeld 4,3%	4,5%	4,5%
Rentebijdragen reserves Algemene Dienst	2,0%	1,0%	1,0%
Renteverrekening met Grondbedrijf	4,5%	4,5%	4,5%
Calculatierente interne doorbelasting	5,0%	5,0%	5,0%

Het onderstaande overzicht geeft het resultaat weer op de renteparagraaf met daarbij de onderdelen die daarvoor bepalend zijn.

Renteparagraaf/Overzicht kapitaallasten (bedragen x €1.000)			
	resultaat 2010	begroting 2011	begroting 2012
lasten			
rente vaste geldleningen	3.336	5.133	5.268
rente reserves en voorzieningen	6.371	5.956	6.553
rente kortlopende leningen (financieringstekort)	246	3.049	3.319
rente rekening-courant Grondbedrijf	59	-	-
diverse rentekosten	66	-	-
vergoedingsrente gemeentelijke heffingen	1	-	-
voordeel renteomslag		1.624	2.740
totaal lasten	10.179	15.762	17.880
baten			
rente geldleningen u.g. instellingen	4	3	3
rente rekening-courant Grondbedrijf		781	880
diverse rentebaten			
rente belegging overtollige financieringsmiddelen			
invorderingsrente gemeentelijke heffingen			
rente investeringen	8.582	13.034	16.997
rentebelegging in revolving fund SVN			
bouwrente De Nieuwe Kolk	1.489	1.944	-
nadeel renteomslag			
totaal baten	10.079	15.762	17.880

Zie verder de financiële toelichting in het Programma Algemene dekking.

Toepassing kasgeldlimiet en renterisiconorm

De Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) maakt bij het inventariseren en toetsen van renterisico's onderscheid tussen het risico van: De vlottende schuld door middel van de kasgeldlimiet en de vaste schuld door middel van de renterisiconorm.

Vlottende schuld door middel van de kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is bedoeld om de mogelijkheid van het financieren met in de regel goedkoper kort geld te begrenzen. De limiet is een vast percentage, 8,5 van de totale lasten van de begroting en bedraagt voor 2012 € 20,1 miljoen. Dit betekent dat wij maximaal voor dit bedrag met kort geld mogen financieren.

Wanneer de gemeente voor het derde achtereenvolgende kwartaal de kasgeldlimiet overschrijdt, moet ingevolge de Wet Fido bij de provincie een plan ter goedkeuring worden ingediend om de overschrijding ongedaan te maken.

Uit het onderstaande overzicht blijkt echter dat in alle vier kwartalen aan de kasgeldnorm wordt voldaan. Bij de cijferopstelling zijn wij er vanuit gegaan dat, ter consolidatie van de vlottende schuld, pas in het vierde kwartaal vast geld zal worden aangetrokken. Daarmee wordt overschrijding van de kasgeldlimiet voorkomen.

Kasgeldlimiet (bedragen x €1.000)					
		2012			
Omschrijving		kwartaal 1	kwartaal 2	kwartaal 3	kwartaal 4
	Omvang begroting (= grondslag)	236.300	236.300	236.300	236.300
1.	Toegestane kasgeldlimiet				
	in procenten van de grondslag	8,5	8,5	8,5	8,5
	in bedrag	20.100	20.100	20.100	20.100
2.	Omvang vlottende schuld				
	opgenomen gelden < 1 jaar	37.985	45.301	53.308	56.131
	schuld in rekening-courant	2.000	2.000	2.000	2.000
	gestorte gelden door derden < 1 jaar				
	overige geldleningen niet zijnde vaste schuld				
3.	Vlottende middelen				
	contante gelden in kas	10	10	10	10
	tegoeden in rekening-courant				
	overige uitstaande gelden < 1 jaar	38.820	38.950	39.080	39.210
4.	Toets kasgeldlimiet				
	a. totaal netto vlottende schuld (2-3)	1.155	8.341	16.218	18.911
	b. toegestane kasgeldlimiet (1)	20.086	20.086	20.086	20.086
	Ruimte (+)/overschrijding (-) (b-a)	18.931	11.745	3.868	1.175

Vaste schuld door middel van de renterisiconorm

De renterisiconorm is bedoeld om het renterisico bij herfinanciering te beheersen, met andere woorden te voorkomen dat wij in enig jaar worden geconfronteerd met forse renteherzienings- en herfinancieringsproblemen. De norm is 20% van het begrotingstotaal van de gemeente en daarmee direct gerelateerd aan het budgettaire risico.

De renterisiconorm voor 2012 bedraagt ruim € 47 miljoen. Dit betekent dat de som van de vaste geldleningen waarvan de rente wordt herzien en de noodzakelijke herfinancieringen beneden de € 47 miljoen moet blijven. Uit het onderstaande overzicht blijkt, dat aan de renterisiconorm wordt voldaan.

Renterisiconorm (bedragen x €1.000)		2012	2013	2014	2015
1	Renteherziening vaste schuld	0	0	0	
2	Aflossingen	13.277	13.281	18.294	8.307
3	Renterisico (1+2)	13.277	13.281	18.294	8.307
4	Renterisiconorm	47.260	47.200	47.200	47.200

Renterisiconorm (bedragen x €1.000)		2012	2013	2014	2015
5	Ruimte (+)/Overschrijding (-) (4-3)	33.983	33.919	28.906	38.893
	Berekening renterisiconorm:				
4a	begrotingstotaal	236.300	236.000	236.000	236.000
4b	Percentage regeling	20	20	20	20
00	Renterisiconorm	47.260	47.200	47.200	47.200

Koers- en kredietrisicobeheer

Overeenkomstig het treasurystatuut beperken wij ons bij uitzettingen uit hoofde van onze treasury-taken tot producten waarbij geen koersrisico wordt gelopen. Het uitzetten van overtollige middelen mag uitsluitend gebeuren bij Nederlandse overheden en andere publiekrechtelijke lichamen die volledig solvabel zijn, alsmede bij financiële instellingen die over de bij de Wet Fido en in het treasurystatuut vereiste credit rating beschikken.

Bij het opstellen van de begroting is de tot dusverre ontvangen verkoopopbrengst van de aandelen Essent ad ruim € 37 miljoen nog weggezet op depositorekeningen bij drie verschillende partijen. Afhankelijk van hoe de verschillende debet- en creditren-

tepercentages zich tot elkaar verhouden wordt voortdurend bezien hoe om te gaan met deze direct opvraagbare tegoeden binnen de totaalfinanciering.

Assen kent daarnaast een beperkt aantal verstrekte langlopende leningen. Deze zijn veelal historisch bepaald en/of door bijzondere omstandigheden ontstaan. Voor zover sprake is van risico's hebben wij voorzieningen getroffen.

Sinds 2009 is het ingevolge de Wet Fido niet meer toegestaan om nieuwe hypothecaire geldleningen aan personeel te verstrekken. Bestaande overeenkomsten mogen worden gehandhaafd. Het bedrag hiervoor in het onderstaande kredietrisico-overzicht betreft dus (af)lopende leningen.

overzicht aan derden verstrekte geldleningen		(bedragen x €1.000)	
kredietnemer	risico/zekerheid	schuld restant	% totaal
Alescon (geldleningen ten behoeve van hypothecaire geldleningen personeel)	in de overeenkomst met Alescon is bepaald dat de inkomsten van de lening worden doorbetaald aan de gemeente, zo ook de opbrengst bij een eventueel gedwongen verkoop. verder wordt het risico beperkt, omdat Alescon een gemeenschappelijke regeling is.	47	1
Gemeentelijk personeel (hypothecaire leningen ten behoeve van aankoop van een woning)	recht van hypotheek.	1.027	6
Enexis (achtergestelde lening)	nauwelijks risico, solvabel bedrijf.	884	5
Enexis (aandeelhoudersleningen)	nauwelijks risico, solvabel bedrijf.	10.368	63
RWE (aandeel in geschatte terugontvangst van reserveringen voor garanties en zekerheden in verband met de verkoop van de aandelen Essent)	het beheer van de fondsen wordt ondergebracht bij één of meerdere financiële instellingen die ook op lange termijn kredietwaardig zijn.	3.079	19
Stichting stimuleringsfonds volkshuisvesting (startersleningen)	de ingelegde gelden komen terug via het revolving-systeem	842	5
totaal		16.247	100

De gemeente neemt uit hoofde van de publieke taak deel in de aandelenkapitalen van nutsbedrijven (WMD en Enexis), BNG en Groningen Airport. Verder is Assen aandeelhouder in enkele tijdelijke vennootschappen die zijn opgericht ter afronding van de overeen-

komst tussen Essent en RWE. De revenuen van deze beleggingen in de vorm van dividenden maken onderdeel uit van de begroting. Bij Algemene dekkingsmiddelen wordt hier verder op ingegaan.

Liquiditeits- en financieringsrisicobeheer

Realisatie van gunstige renteresultaten en minimalisering van kosten zijn uitgangspunt van beleid. Met het oog op eenduidigheid en vanuit efficiencyoverwegingen lopen de geldstromen bijna volledig via de rekening-courant bij onze hoofdbankier, de Bank Nederlandse Gemeenten. Verder werken wij voortdurend aan de verbetering en optimalisering van het

inzicht in de planning en beheersing van de interne en externe geldstromen. Mede aan de hand hiervan zijn wij in staat om te bepalen in welke mate en op welke wijze er kort geld moet worden opgenomen en/of kan worden uitgezet ofwel dat wij, met inachtneming van de regelgeving, actie moeten ondernemen op de kapitaalmarkt.

Berekening EMU-saldo gemeente Assen

Het kabinet en de VNG/IPO hebben, ter beheersing van het Europese Monetaire Unie (EMU)-saldo lokale overheden, afspraken gemaakt waarbij gemeenten zijn gehouden het, op basis van de ramingen in het betreffende jaar, verwachte meerjarig beloop van het lokale EMU-saldo in de begroting te presenteren voor het begrotingsjaar, het eraan voorafgaande en het erop volgende jaar.

In de meicirculaire gemeentefonds 2009 is aangekondigd dat als gevolg van de economische situatie de gemeenten tijdelijk extra EMU-ruimte krijgen voor automatische stabilisatie en investeringsversnellingen. Het kabinet zal een wetsvoorstel indienen voor een wettelijk kader voor de verbetering van het EMU-saldo, waarin de tekortnormering voor medeoverheden wordt bepaald en vastgelegd.

In 2004 hebben Rijk en medeoverheden afgesproken dat het EMU-tekort van medeoverheden maximaal -0,5% BBP mag bedragen. Deze beperking vloeit voort uit de Europese saldogrenzen van -3% BBP die geldt voor de volledige Nederlandse collectieve sector. De EMU-grens voor medeoverhe-

den wordt de macroreferentiewaarde genoemd. In het Aanvullend Bestuursakkoord heeft het kabinet voor de kortere termijn afspraken gemaakt over onder meer de werking van automatische stabilisatoren en een gerichte stimulering van de economie. Rijk en medeoverheden zijn overeengekomen dat medeoverheden extra EMU-ruimte krijgen voor automatische stabilisatie en investeringsversnellingen.

Daarnaast heeft het kabinet afgesproken dat, als sprake is van economisch herstel, het ook een begin maakt met het herstel van gezonde overheidsfinanciën en een verbetering van het nationale structurele EMU-saldo van tenminste 0,5 procentpunt per jaar. De afspraak met betrekking tot de jaarlijkse verbetering van het structurele saldo zal door het kabinet wettelijk worden vastgelegd in de Wet tekortreductie Rijk en medeoverheden (TReM). De wet voorziet ook in de normering van het EMU-saldo van gemeenten, provincies en waterschappen. De individuele referentiewaarden voor medeoverheden zullen een wettelijke functie krijgen bij de inwerkingtreding van deze wet.

Gemeentelijke referentiewaarde EMU-saldo

Onze gemeentelijke referentiewaarde wordt bepaald op basis van de begrotingstotalen.

EMU-saldo (bedragen x € 1.000)		2011	2012	2013
1	Exploitatiesaldi toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves ex. gemeentelijke bedrijven	-9.417	-17.822	-17.552
2	Afschrijving ten laste van de exploitatie	9.083	10.707	10.700
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	11.166	18.716	18.700
4	Uitgaven aan investeringen in materiële vaste activa op de balans geactiveerd	9.777	21.869	15.000
5	Bijdragen Rijk, provincies, EU e.o., inzake investeringen die niet via de exploitatie lopen	7.787	17.092	15.190
6	Desinvesteringen in vaste activa:	-	-	-
6a	ontvangsten uit desinvesteringen in vaste activa	-	-	-
6b	daarin te verwachten boekwinst	-	-	-
7	Uitgaven aan aankoop van grond en uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d.	17.616	18.653	15.587
8	Grondverkopen:			
8a	ontvangsten uit verkopen van grond	6.160	10.506	15.333
8b	daarin te verwachten boekwinst	-	-	-

EMU-saldo (bedragen x € 1.000)		2011	2012	2013
9	Betalingen ten laste van de voorzieningen	14.537	22.599	22.600
10	Betalingen niet via exploitatie, maar rechtstreeks ten laste van reserves gebracht	33.138	19.674	19.600
11	Verkoop van deelnemingen en aandelen:			
11a	verkoop deelnemingen en aandelen	4.800	-	-
11b	bij verkoop te verwachten boekwinst	-	-	-
Berekend EMU-saldo				

Inleiding

In de bedrijfsvoeringsparagraaf wordt ingegaan op de visie die wij hebben op de bedrijfsvoering. Hiermee voldoen wij aan de verplichting om eens in de vier jaar de beleidsnota's van de begrotingsparagrafen te herzien. Wij willen minder beleidsnota's produceren en daarom is er voor gekozen om de bedrijfsvoeringsvisie in deze begroting op te ne-

men. De bedrijfsvoeringsvisie vormt de basis voor de concrete maatregelen voor de komende vier jaren. Eerst wordt ingegaan op bedrijfsvoering in het Collegeprogramma. Voor het begrotingsjaar 2012 wordt per middelenfunctie aangegeven wat we in 2012 gaan doen.

Bedrijfsvoering in de bestuursperiode 2010-2014 (Collegeprogramma)

De bedrijfsvoering van de gemeente dient de uitvoering van dit Collegeprogramma optimaal te ondersteunen. De verschillende programma's en thema's vragen een doorontwikkeling van de organisatie waarbij de integrale sturing versterkt wordt en de doeltreffendheid en doelmatigheid van de manier waarop wij onze taken uitvoeren verder wordt verbeterd. In tijden van financiële krapte kijken we scherp naar de efficiency van onze eigen organisatie.

Bij de doorontwikkeling van de organisatie gaan wij de kwaliteit en deskundigheid van eigen medewerkers verder ontwikkelen en beter benutten. Ex-

terne inhuur zal worden teruggebracht. We willen een aantrekkelijke werkgever blijven. Wij voeren een strategisch personeelsbeleid waarbij ondanks de krimp van de organisatie de ontwikkelingskansen voor medewerkers en de instroom van mensen door bijvoorbeeld traineeprojecten versterkt worden.

Samenwerking met buurgemeenten en provincie op ondersteunende of uitvoerende functies of bij de inzet van specifieke deskundigheid kan bijdragen aan lagere overhead. We onderzoeken de mogelijkheden hiervoor.

Bedrijfsvoeringsvisie 2011-2014

In 2014 hebben we de volgende resultaten op het gebied van de bedrijfsvoering behaald:

Medewerker en organisatie

De dienstensruktuur is vervangen door een directiemodel.

We hebben going-concernactiviteiten ondergebracht in intern verzelfstandigde eenheden.

We beschikken over een team generalistische medewerkers dat breed inzetbaar is. Hiermee zijn we slagvaardig om snel in te kunnen spelen op actuele ontwikkelingen.

We hebben een schil van kenniswerkers die flexibel en thematisch kunnen werken aan vraagstukken waarbij de integraliteit centraal staat.

Medewerker en organisatie – werkwijze en houding en gedrag

Medewerkers hebben een vraag- en dialooggerichte attitude.

De medewerkers zijn professionele medewerkers die beleid maken door te kijken naar externe ontwikkelingen.

We hebben Het Nieuwe Werken geïmplementeerd: we doen zoveel mogelijk digitaal.

We hebben minimaal vier processen per jaar geleand.

We hebben de externe inhuur naar beneden bijgesteld.

Medewerker en organisatie - informatievoorziening

We hebben een dashboard ontwikkeld op basis waarvan het management beter kan sturen.

De ontsluiting van informatie is verbeterd.

De afdelingsplannen zijn geharmoniseerd.

Planning en control

We hebben het totstandkomingsproces van de begrotingp&c-producten en de presentatievorm ervan verbeterd.

De bedrijfsvoeringsbegroting is verbeterd.

We hebben onze begroting versmart: we hebben goede kengetallen en monitoren deze in de uitvoering.

We hebben projectcontrol geprofessionaliseerd.

Het AO-IC platform is omgevormd tot kwaliteitsplatform.

We hebben een relatie gelegd tussen weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen en risico's.

Onze treasuryfunctie is verder geprofessionaliseerd.

Interne dienstverlening

De ambtelijke organisatie is zoveel mogelijk centraal gehuisvest. Deze huisvesting is zo georganiseerd dat ontmoeten en samenwerking leidend is.

Er geldt een centraal vastgesteld kwaliteitsniveau voor interne dienstverlening.

Alle documenten worden zoveel mogelijk digitaal ontvangen, gecreëerd, gemanaged, verzonden en gearchi-veerd (volgens wettelijke voorschriften).

Communicatie

Communicatie is steeds meer verschoven naar het hart van het beleid.

Door verschillende trajecten hebben we gerealiseerd dat de organisatie communicatiever geworden is.

We gebruiken social media om andere doelgroepen te bereiken en participatie te bevorderen.

Door actief in te zetten op interne communicatie voelen medewerkers zich betrokken bij en zijn zij positief over organisatieontwikkelingen.

We hebben een actieve rol gespeeld in het bevorderen van interactief werken bij grote projecten.

Informatiemanagement

We hebben het zaakstelsel gemeentebreed ingevoerd.

Het functioneel beheer van applicaties is verder geprofessionaliseerd.

Terugmelden van statussen rond aanvragen van burgers en bedrijven is gerealiseerd.

De beheersing van ICT-projecten is verbeterd.

De applicatie portfolio management is ingericht en hiermee is het aantal applicaties verdergaand gesaneerd.

De verspreiding van gegevens uit de basisregistraties is geoptimaliseerd.

Het besef ten aanzien van het belang van informatiebeveiliging is verbeterd.

De inrichting en toegankelijkheid van informatie voldoen aan de randvoorwaarden van Het Nieuwe Werken.

Inkoop

We hebben de inkoopfunctie gecentraliseerd en ingericht met oog voor het lokale bedrijfsleven.

De interne drempelbedragen zijn losgelaten en de te volgen strategie wordt per inkooptraject bepaald.

Inkoop toetst aan de hand van wet- en regelgeving en politieke doelstellingen, zoals verwoord in het collegeprogramma.

Inkoop is de loketfunctie voor het bedrijfsleven als het gaat om belangstelling(registratie) en het meedoen met aanbestedingen.

Kwaliteitsverbetering bedrijfsvoeringbegroting 2012

In 2012 ontplooiën wij activiteiten die bijdragen aan het bereiken van de hiervoor genoemde visie. Een belangrijke ontwikkeling binnen de bedrijfsvoering is de bezuinigingstaakstelling. Alvorens in te gaan op de actuele ontwikkelingen en activiteiten die voor 2012 gepland staan, wordt aandacht besteed aan de organisatieontwikkeling en de wijziging in de opbouw van de bedrijfsvoeringsbegroting. Voor 2012 is de bedrijfsvoeringsbegroting gewijzigd. Het uitgangspunt hierbij was een vereenvoudiging en kwaliteitsverbetering door te voeren. Er zijn in de bedrijfsvoeringsbegroting minder interne doorbelastingen. Dit betekent administratief

een verlichting. Door de toegenomen transparantie zijn de budgetten eenvoudiger te beheersen. De basis voor deze kwaliteitsverbetering is de keuze voor een duidelijk onderscheid in organisatie-eenheden die ondersteunend zijn en organisatie-eenheden die de primaire processen behelzen. Door deze kwaliteitsimpuls is de gehele opbouw van de bedrijfsvoeringsbegroting eenvoudiger geworden. Het inzicht in de kosten van de bedrijfsvoering is hierdoor vergroot en de kosten zijn hierdoor beter te beheersen dan voorheen. De wijze waarop de analyses van bedrijfsvoeringskosten worden gemaakt is ook gestandaardiseerd.

Organisatieontwikkeling

Bestuurlijke en ambtelijke vernieuwing is een belangrijk thema in het Collegeprogramma. Voor de gemeentelijke organisatie heeft dit een vertaling gevonden in het visiedocument organisatieontwikkeling, waarin een streefbeeld is geformuleerd. Het streefbeeld geeft in hoofdlijnen aan hoe de organisatie zich tot 2014/2015 heeft doorontwikkeld. Het doel is te komen tot een organisatie die:

- flexibel, vraag- en dialooggericht inspeelt op de bestuurlijke agenda en maatschappelijke vraagstukken;
- aantrekkelijk is voor de nieuwe generatie op de arbeidsmarkt.

Om het streefbeeld te bereiken wordt ingezet op een vijftal pijlers die op een fundament rusten. De pijlers en het fundament geven een meer concreet zicht op de visie en de ambitie:

- Wij werken bewust voor de publieke zaak en hebben een politiek-bestuurlijke attitude.
- Wij zijn een energieke, lerende en bezielende organisatie met professionele medewerkers.
- Wij zijn extern georiënteerd en innovatief.
- Wij willen in het linkerrijtje van de Eredivisie staan.
- Wij zijn slagvaardig.

Het fundament is Het Nieuwe Werken (HNW) vormt de randvoorwaarde om de pijlers een stevige bodem te geven. Met Het Nieuwe Werken wordt ruimte geboden aan het plaats- en tijdonafhankelijk werken. Dit vraagt niet alleen om het creëren van een eigentijdse kantooromgeving met fysieke en ICT-faciliteiten. Het gaat om een omgeving die samenwerking en teamwork bevordert, waarbij een appèl wordt gedaan op de eigen verantwoordelijkheid, gedrag en houding van onze medewerkers.

De ambities van de stad stellen de gemeentelijke organisatie voor de opgave om in een dynamisch krachtenveld te anticiperen op de diverse ontwikkelingen. In zo'n omgeving laat de ideale organisatie zich niet uittekenen. De ontwikkeling en vernieuwing van de organisatie is een continu proces, waarbij zoveel mogelijk natuurlijke momenten worden benut om het streefbeeld dichterbij te brengen. De invoering van het directiemodel is in dit verband een belangrijke stap voor een eenduidige aansturing van de organisatie. De verdere invoering hiervan, de vorming van nieuwe afdelingen en de consequenties van de invoering van HNW zullen in 2012 de nadruk krijgen.

Medewerker en organisatie

Organisatieontwikkeling en Sociaal Akkoord

Het HRM-beleid richt zich in 2012 op twee sporen: de organisatieontwikkeling en de uitvoering van het Sociaal Akkoord. Bij het eerste onderdeel komt de nadruk te liggen op het stimuleren en faciliteren van de organisatieontwikkeling. Immers, mensen bepalen het succes van de gemeentelijke organisatie. Alle activiteiten van de organisatie moeten gericht zijn op het op elkaar afstemmen van gedrag, kennis en ambities van medewerkers enerzijds en de doelstellingen van de organisatie anderzijds.

Bij de uitvoering van het Sociaal Akkoord ligt de nadruk op werkzekerheid enerzijds en wordt anderzijds ingezet op maximale flexibiliteit en mobiliteit van de medewerkers. Duurzame inzetbaarheid is een belangrijke doelstelling. Waar nodig zal het beleid en bijbehorend instrumentarium worden aangescherpt.

Samenwerking

De samenwerking op HRM-gebied in Noorderlink-verband en met de publieke werkgevers in Assen e.o. (A-RUN) zal worden geïntensiveerd. Deze samenwerkingsverbanden hebben tot doel om de krachten te bundelen om goed opgeleid personeel voor de regio te behouden en de aantrekkingskracht van de regio voor personeel van elders te vergroten. De samenwerking draagt tevens bij aan de vergroting van de mobiliteit en de loopbaanontwikkeling van de medewerkers van de diverse organisaties.

Medewerker en organisatie-informatie

Harmonisatie afdelingsplannen en managementrapportages

In navolging op de aanpassing van de organisatie zullen wij managementinstrumenten aanpassen. Het streven hierbij is om de managementrapportages in te passen in de bestaande planning- en controlcyclus. Ook zullen de managementrapportages en afdelingsplannen eenduidiger van opbouw worden om hiermee de transparantie en vergelijkbaarheid te vergroten.

Ontsluiting van informatie verbeteren

Binnen de gemeente Assen is een visie op Informatiemanagement vastgesteld. Een van de onderdelen van deze visie is om de ontsluiting en het beheer van informatie te verbeteren.

Dashboard op basis waarvan het management kan sturen

Nadat de afdelingsplannen en managementrapportages in 2012 geharmoniseerd zijn, pakken wij de stuurinformatie voor managers op. Het jaar 2012 wordt benut als voorbereidingsjaar, zodat in 2013 dit onderwerp geagendeerd staat.

Financiën - Planning en control

Bedrijfsvoeringsbegroting verbeteren

Met ingang van 2012 is er sprake van één bedrijfsvoeringsbegroting waar eerste stappen zijn gezet voor algehele verbetering van het inzicht in en kwaliteit van de begroting.

Monitoren bezuinigingen

De bezuinigingsopgave van de gemeente Assen brengt met zich mee dat het monitoren op de realisatie een belangrijk aandachtspunt is.

Versmarten begroting en sturen op resultaat

In deze begroting hebben we een verbeteringslag gemaakt in het versmarten van de begroting. De indicatoren die we gebruiken zijn toegesneden op het doel waarvoor ze dienen: ondersteunend aan de outputsturing. De indicatoren zijn openbaar toegankelijk in Assen in Cijfers. We willen de komende jaren bezien op welke wijze de outputindicatoren het beste vorm kunnen krijgen, of in een cijfer of in een grafiek. De uitgangspunten hierbij zijn eenduidigheid en regelmatige meetfrequentie. Het jaar 2012 zal in het teken staan van de verdere verbetering van de presentatie van de indicatoren en afstemming vinden in meetfrequenties van indicatoren.

Een verdere verbeteringslag die wij willen nastreven is om de indicatoren te gebruiken in de sturing van de organisatie (dashboard voor managers). Het streven is dat het beheer en het aanleveren van de indicatoren voor de planning en controldocumenten plaatsvindt vanuit een centrale bron, Assen in Cijfers.

Versnellen proces jaarrekening

In 2011 is het proces van de jaarrekening versneld door te kijken naar de wijze van behandeling van de jaarrekening. Wij willen in 2012-2013-2014 het proces van de jaarrekening verder versnellen doordat we in de bedrijfsvoeringsorganisatie werken met periodieke afsluitingen van de administratie. Hiermee wordt bereikt dat het resultaat sneller beschikbaar is en daarnaast is er dan periodiek beter zicht op de financiële stand van zaken.

Projectcontrol professionaliseren

In 2011 is aan het verbeteren van projectcontrol gewerkt. De directie stelde in 2011 de notitie Projectcontrol: zo doen we het in Assen! vast. Op dit moment wordt deze notitie uitgewerkt en geïmplementeerd in instructies voor projectcontrol. Doel is om de risico's van projecten beter te kunnen beheersen. Daarnaast werken wij aan verbeteringen van projectmatig werken door de projectrapportages te harmoniseren.

Relatie weerstandsvermogen–weerstandscapaciteit-risicomanagement

Bij deze begroting is de kaderstellende notitie weerstandsvermogen en risicomanagement beschikbaar voor uw raad. Het doel is om in 2012 aandacht te be-

steden aan het beter verankeren van risicomanagement in de organisatie. Het leggen van de relatie tussen weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen pakken wij eind 2012 of begin 2013 op nadat er een basis is gelegd om het te monitoren.

Treasury

Wij willen de treasuryfunctie verder professionaliseren. Het scherp sturen op geldstromen van investeringen en projecten is hierbij belangrijk. Daarnaast willen we bezien op welke wijze het werkproces verbeterd kan worden door gebruik te maken van automatiseringstools. Het uitgangspunt hierbij is dat de hiervoor genoemde verbeteringen goed passen in de bestaande planning en controlcyclus.

Interne dienstverlening

De eerste stappen om Het Nieuwe Werken te implementeren zijn gezet: er kan op handige en vlotte wijze op iedere werkplek ingelogd worden in het stadhuis. Thuiswerken is mogelijk voor een grote groep medewerkers.

Er wordt een pilot papierloos werken uitgevoerd (met ondersteuning door iPads).

Tevens is het postproces vereenvoudigd (geleend): een deel van de post zal alleen nog maar digitaal aangeboden worden aan de interne organisatie.

Binnen de bedrijfsvoering is duidelijk wat het standaardpakket aan producten en diensten (op het gebied van interne ondersteuning) is en wat het kost. Er zijn heldere afspraken gemaakt over deze interne dienstverlening.

Communicatie

Bevorderen interactief werken

Om interactief werken te bevorderen zijn drie lijnen uitgezet. De eerste lijn is een evaluatie van de bestaande praktijk. De tweede lijn haakt aan bij bestaande en nieuwe projecten waarin interactief werken mogelijk een rol kan spelen. Het is daarbij nadrukkelijk de bedoeling om ook nieuwe instrumenten, bijvoorbeeld sociale media als Twitter en Hyves, uit te proberen. Hiervoor is inmiddels een aantal projecten in beeld. Het gaat daarbij om de visie Aantrekkelijke Binnenstad, Welstandsnota, Culturele As en de bestuursopdracht Zorg en Welzijn. De derde lijn loopt via uw raads werkgroep participatie. In deze werkgroep gaat het om de vraag welke rol uw raad kan en wil spelen als het gaat om interactief werken.

Eerste hulp bij begrijpelijk schrijven

Bij het schrijven van een brief of een voorstel willen we dat de lezer de tekst begrijpt. Dat is soms lastig. Ambtelijk en afstandelijk taalgebruik komt de leesbaarheid niet ten goede. Maar het zit 'm niet alleen in taalgebruik. Ook een heldere structuur van de tekst bevordert de begrijpelijkheid. Bij Communicatie zijn twee schrijfcoaches aan de slag. Zij geven eerste hulp bij begrijpelijk schrijven. Praktische taaltips en hulp bij de opbouw van een brief of voorstel. Heldere taal is belangrijk. Het past bij een klantvriendelijke overheid. Daarom is gestart met een taaltraject. Het traject bestaat uit schrijfworkshops, herschrijven van standaardbrieven en het opstellen van een vriendelijke en begrijpelijke modelbrief. Ook collega's die moeite hebben met helder geschreven collegevoorstellen en raadsvoorstellen krijgen hulp. Ter ondersteuning van het taaltraject is het boekje 'De toon van Assen' samengesteld. Een boekje met praktische schrijftips.

Regelingenbeheer/deregulering

Het regelingenproces is gecentraliseerd. Alle regelgeving is via internet beschikbaar en actueel. Begin 2010 heeft een nulmeting plaatsgehad ten aanzien van de kwaliteit en hoeveelheid van de Asser regelgeving. Naar aanleiding hiervan wordt de komende jaren het regelingenbestand van de gemeente Assen in kwalitatieve zin aangepast op basis van de meest risicovolle processen. In lijn met het verminderen van administratieve lasten voor burger en organisatie is het uitgangspunt: geen regel, tenzij.

Bezwaren en klachten

Het bezwaarschriftenproces is in 2011 lean gemaakt. Bepaalde werkzaamheden zijn gecentraliseerd waardoor er meer grip is op termijnen. Er zijn 124 bezwaarschriften ingediend. Het percentage binnen de wettelijk termijn afgehandelde bezwaarschriften was in 2010 85%. In 2012 wordt gestreefd naar een percentage van minimaal 90%.

In 2010 zijn 65 klachten geregistreerd. Van dit aantal is in 2010 82% binnen de wettelijke termijn afgehandeld. In 2012 wordt gestreefd naar een percentage van 85%.

Inkoop

In het kader van de professionalisering van de inkoop binnen de gemeente Assen, werken wij sinds 1 september 2010 met een bureau inkoop.

Het voordeel van de professionalisering en centralisering van de inkoopfunctie is dat de interne drempelbedragen kunnen worden losgelaten. Alle inkopen moeten nu verlopen via bureau inkoop en er vindt nu een inkooptoets plaats aan de hand van de wet- en regelgeving en politieke doelstellingen zoals verwoord in het Collegeprogramma (duurzaamheid, Midden en Klein Bedrijf, SW/Social Return On Investment). Voor de bedrijven heeft de centrale inkoop het voordeel dat de loketfunctie voor inkoop

gerealiseerd is, waardoor partijen op één plaats hun belangstelling voor een aanbesteding kunnen registreren. Mede daardoor kunnen we als gemeente Assen naast openbaar aanbesteden vaker gericht partijen uitnodigen. Dit heeft voor de bedrijven tot gevolg dat zij minder kosten hoeven te maken voor een aanbesteding en deze bedrijven hebben een grotere kans op het verkrijgen van een opdracht bij een aanbesteding. Dit resulteert in lagere prijzen. Met bijna alle Drentse gemeenten wordt nauw samen gewerkt op het gebied van inkoop en aanbesteden. Het meest concrete voorbeeld is de inkoop intergratie van de gemeente Tynaarlo met de gemeente Assen. Dit levert naast volume voordeel ook efficiëncyvoordelen en verminderde kwetsbaarheid op. Het brengt tevens meer eenheid in beleid.

In het verlengde van de centralisatie van de inkoopfunctie is ook de inventarisatie van alle contracten binnen de gemeente Assen gestart. Het resultaat moet zijn om een adequaat systeem te hebben, dat ons onder andere ondersteunt bij het signaleren van vervaldata, uitputten van het contract en dergelijke.

Verder wordt er meer ingezet op het afsluiten van raamcontracten en mantelovereenkomsten, teneinde betere condities te bedingen en de organisatie effectiever en efficiënter te kunnen laten 'bestellen'.

Subsidies

Als uitwerking van de subsidiesystematiek zijn de volgende resultaten (producten) in projectvorm in 2011 tot stand gekomen:

- Een modelsubsidieregeling, waarin alle belangrijke zaken in modelvorm zijn uitgewerkt als uitwerking per beleidsveld;
- De beleidsvelden, die te onderscheiden zijn;
- Gemeentebrede verantwoordingssystematiek, waarin gefundeerde keuzes worden gemaakt in de eisen die wij stellen aan de verantwoording door de subsidieontvangers. Ook komt aan de orde of er behalve financiële verantwoording ook toezicht op het naleven van afspraken en het bereiken van subsidiedoelen moet worden ingericht.

Over de bovengenoemde resultaten moet nog besluitvorming plaatsvinden. Wij verwachten dat in 2012 de implementatie plaatsvindt. Dit betekent dat wij de volgende werkzaamheden in 2012 uitvoeren:

- Uitwerking van de subsidieregelingen, in nauwe samenwerking met de disciplines van beleid en uitvoering. Hierbij kijkt de juridische discipline naar de vorm en kwaliteit, en de beleidsdiscipline kijkt naar de uitvoering, de inhoud en uitvoerbaarheid.
- Verder verwachten wij in 2011 en 2012 te werken aan een pakket van instrumenten, bestaande uit modelbeschikkingen (en andere brieven), modelovereenkomst en een handboek subsidies (hoe doen wij het hier) voor medewerkers.

De implementatie wordt afgerond in het najaar van 2012.

Risicomanagement schadebehandeling, verzekeringen en contractbeheer

Schadebehandeling: In 2011 is een begin gemaakt met het verder centraliseren van de schadebehandeling. Daarbij moet een onderscheid gemaakt worden tussen contractuele en wettelijke aansprakelijkheid. Op dit moment worden de passieve aansprakelijkstellingen (de gemeente wordt aansprakelijk gesteld) centraal behandeld. In 2011 is een begin gemaakt met het centraal behandelen van contractuele schade. Dit komt voort uit de centralisatie van de inkoop. In 2012 zullen ook andere vormen van contractuele schade gecentraliseerd worden. Verder willen wij in 2012 de actieve aansprakelijkheid - de gemeente stelt derden aansprakelijk omdat zij schade lijdt - gaan centraliseren in de ambtelijke organisatie.

Verzekeringen: In 2011 is onderzoek gedaan naar de schaderisico's en de manier waarop de gemeente zich daartegen heeft ingedekt. Uit dit onderzoek bleek dat de gemeente op een andere manier zich kan indekken tegen deze risico's. Dit kan door een doelmatiger verzekeringspakket, het afwentelen van risico's of simpelweg het in eigen beheer nemen van risico's (voorzieningen).

Contractbeheer: In 2011 is een start gemaakt met het verbeteren van het contractenbeheer. Deze start

bestaat uit een inventarisatie van welke contracten de gemeente aangaat en onderwerp moeten worden van contractbeheer. Het gaat daarbij om alle contracten van de gemeente. Begin 2012 stellen wij een beleidskader en te volgen strategie op. De strategie moet onder andere inzichtelijk maken wie welke rollen en verantwoordelijkheden in het kader van contractbeheer moet vervullen.

Hierna zal een besluit worden genomen over de systeemkeuze. Hierbij zal nadrukkelijk worden gekeken naar systemen waarover de gemeente al beschikt.

Audits-Collegeonderzoeken 2012

Op grond van artikel 213a Gemeentewet en de verordening collegeonderzoeken gemeente Assen voert het college jaarlijks (in ieder geval) twee onderzoeken uit naar doelmatigheid, doeltreffendheid en/of rechtmatigheid.

Het onderzoek kan ook betrekking hebben op doorlichting van een organisatieonderdeel. De onderzoeken worden uitgevoerd door het auditteam onder supervisie van de concerncontroller. Voor 2012 zijn de onderwerpen duurzaamheid en schuldhulpverlening gekozen.

Bezuinigingstaakstelling bedrijfsvoering begroting 2012

Met de vaststelling van de bezuinigingstaakstelling bij de begroting 2011 zijn de bezuinigingen op het gebied van de bedrijfsvoering ook vastgesteld. In

de bedrijfsvoeringsbegroting van 2012 is rekening gehouden met de bezuinigingstaakstelling van € 5 miljoen die in 2012 behaald moet worden.

Financieel overzicht bezuinigingen bedrijfsvoering	bezuiniging (bedragen * € 1.000)			
	2011	2012	2013	2014
Organisatie en processen	405	1.923	1.963	1.963
Inkoop en aanbesteding	896	956	956	956
Personeel en inhuur	1.318	1.318	1.318	1.318
Interne producten en dienstverlening	597	705	705	705
Samenwerking met derden	pm	pm	pm	pm
Huisvesting en vastgoed	150	150	600	850
Totaal bezuinigingen bedrijfsvoering	3.366	5.053	5.543	5.793

Middeleninzet bedrijfsvoering

Het samenstellen van de bedrijfsvoeringsbegroting 2012 heeft in het teken gestaan van harmonisatie en de vorming van één bedrijfsvoeringsbegroting voor

de gehele gemeente. De begroting is opnieuw opgebouwd en aangepast aan de veranderingen die beoogd worden in de ambtelijke organisatie.

begroting kosten bedrijfsvoering					(bedragen x € 1.000)	
omschrijving	realisatie	begroting	begroting	mutatie 2011-2012		
	2010			€	%	
Personeelskosten	44.103	42.173	41.460	-713	-1,69	

begroting kosten bedrijfsvoering				(bedragen x € 1.000)	
omschrijving	realisatie 2010	begroting 2011	begroting 2012	mutatie 2011-2012	
				€	%
Beheerskosten	8.574	7.998	8.016	18	0,22
Kapitaallasten	4.311	5.192	5.336	144	2,77
Inkomsten bedrijfsvoering	2.117	1.670	1.507	-163	-9,76
Totale kosten bedrijfsvoering	54.871	53.693	53.305	-388	-0,72

Toelichting ontwikkeling kosten van de bedrijfsvoering

De kosten van de bedrijfsvoering dalen met € 388.000. Deze daling wordt veroorzaakt door:

Ontwikkeling kosten bedrijfsvoering	bedrag x € 1.000
Volume	-197
Bezuinigingen bedrijfsvoering	-2.083
Bezuinigingen programma's	-105
Autonome loonontwikkeling	1.429
Autonome prijsontwikkeling	132
Overig	226
Inkomsten Plateau Openbaar Onderwijs	210
Totale kosten bedrijfsvoering	-388

Personele kosten

Personele kosten	bedrag x € 1.000
Volume	-197
Bezuinigingen bedrijfsvoering	-1.839
Bezuinigingen programma's	-105
Autonoom loonontwikkeling	1.045
Autonoom periodieken	383
Totale kosten personeel	-713

Beloop personeelsformatie in fte's ten opzichte van de begroting, bijgewerkt tot en met de Voorjaarsnota 2011

	jaarrekening 2010	begroting 2011	begroting 2012	% mutatie 2011-2012
Gemeente		706,73	693,41	-1,89

Opmerking: De bezuinigingen in formatieve zin zijn nog niet overal verwerkt.

Beheerskosten

De kosten stijgen met € 18.000. Deze stijging is het gevolg van autonome ontwikkelingen, bezuinigingen en kosten van beheer en onderhoud van bedrijfsgebouwen.

Kapitaallasten

De kapitaallasten stijgen met € 144.000. De stijging wordt veroorzaakt door investeringen in automatisering, vervanging van technische installaties in de bedrijfsgebouwen en overige investeringen.

Investerings	bedrag x € 1.000
Technische installaties bedrijfsgebouwen	387
Inrichting bedrijfsgebouwen	405
Automatisering: hardware	606
Automatisering: software	1.046
Vervoermiddelen	83
Overig	90
Totaal investeringen	2.618

Inkomsten

De inkomsten dalen in totaal met € 163.000. Dit wordt vooral veroorzaakt door het wegvallen van gemeentebrede services ten behoeve van het Plateau Openbaar Onderwijs voor een bedrag van € 210.000. Daarnaast zijn er door diverse ontwikkelingen extra inkomsten voor in totaal € 47.000.

Dekking van de kosten van de bedrijfsvoering

De dekking van de bedrijfsvoering wordt gevonden door de kosten toe te rekenen aan programma's, projecten en investeringen, het Grondbedrijf en derden. Daarnaast worden bedrijfsvoeringskosten toegerekend aan gebouwen die de gemeente in exploitatie heeft. Binnen de bedrijfsvoering wordt een groot deel aan dekking gevonden. Uit onderstaande tabel blijkt de mutatie ten opzichte van de begroting 2011.

begroting toerekening kosten bedrijfsvoering				(bedragen x € 1.000)	
omschrijving	realisatie	begroting		mutatie 2011-2012	
	2010	2011	2012	€	%
begrotingsprogramma's	39.921	40.052	39.811	-241	-0,60
Projecten en investeringen	5.986	6.631	7.502	871	13,13
Exploitatie gebouwen c.a.	4.719	3.920	3.913	-8	-0,20
Grondbedrijf	3.256	3.178	2.080	-1.099	-34,56
Doorberekening aan derden					
Totale toerekening	53.882	53.872	53.305	-477	-0,89

De toerekening van de begrote formatie van in totaal 693,40 geeft een volgend beeld

begroting toerekening formatie bedrijfsvoering					
omschrijving	realisatie	begroting		mutatie 2011-2012	
	2010	2011	2012		%
Bedrijfsvoering		186,33	222,67	36,34	19,51
begrotingsprogramma's		391,22	347,68	-43,51	-11,13
Projecten en investeringen		67,88	70,98	3,10	4,56
Exploitatie gebouwen c.a.		32,37	33,80	1,43	4,43
Grondbedrijf		28,94	18,28	-10,66	-36,84
doorberekening aan derden					
Totale toerekening		706,73	693,40	-13,33	-1,89

De toerekening van formatie naar de diverse begrotingsonderdelen in 2012 is ten opzichte van de begroting 2011 op een aantal onderdelen gewijzigd. Deze wijzigingen zijn het gevolg van het vereenvoudigen van de begrotingssystematiek, bezuinigingen en overige ontwikkelingen. De bezuinigingen in de bedrijfsvoering zijn in totaliteit financieel verwerkt en daar waar al concrete formatieve invulling mogelijk is leidt dit tot een afname van 6,2 fte. De toename van de formatie ten behoeve van projecten en investeringen zijn het gevolg van de inzet ten behoeve van de FlorijnAs.

De afname van de formatie die wordt toegerekend aan Grondbedrijf wordt veroorzaakt door afname van activiteiten die het gevolg zijn van de economische crisis en een verschuiving van fte's ten behoeve van projecten en investeringen FlorijnAs.

Doel

De paragraaf Verbonden partijen is bedoeld om op één centrale plek in de begroting en jaarrekening van de gemeente inzicht te bieden in en informatie te geven omtrent partijen waarmee de gemeente bestuurlijke en financiële banden onderhoudt en in het beleid dat de gemeente in dat kader voert. Inzicht hierin is voor uw raad relevant omdat betrokken partijen direct of indirect belast (kunnen) zijn met uitvoering met beleid dat door de gemeente aan de betreffende partij is overgedragen en daarmee gemeentelijke middelen gemoeid kunnen zijn en financiële risico's kunnen worden gelopen.

Verbonden partij

Een verbonden partij wordt in dit verband gedefinieerd als een privaot- of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft. Materieel gezien houden die beide belangen het volgende in:

Bestuurlijk belang

Gemeentelijke zeggenschap uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur dan wel uit hoofde van stemrecht.

Financieel belang

Gemeentelijke aansprakelijkheid ten aanzien van aan betrokken partij beschikbaar gestelde financiële middelen die niet verhaalbaar zijn bij faillissement of het bedrag waarvoor de gemeente aansprakelijk gesteld kan worden indien de partij haar verplichtingen niet nakomt.

Gemeenschappelijke regelingen, stichtingen en verenigingen en/of deelnemingen in bedrijven zijn voorbeelden van verbonden partijen.

Algemene beleidslijn

Wij verbinden ons als gemeente Assen in principe alleen bestuurlijk en financieel jegens een derde wanneer deze verbinding met het oog op het realiseren van een specifieke beleidsdoelstelling een duidelijk aantoonbare meerwaarde oplevert ten opzichte van het zelf doen. Hierbij gelden bestuurlijke overwegingen; dan wel vanuit een oogpunt van doelmatigheid en doeltreffendheid, dan wel vanuit financieel-economische overwegingen. Binnen de Vereniging Drentse gemeenten is bestuurlijk gesproken over een coördinerende aanpak van gemeenschappelijke regelingen, teneinde de sturing te verbeteren.

Bijzonderheden

In 2012 zal het proces tot verbetering van de aansturing van verbonden partijen geïmplementeerd zijn. Doel is vooraf bepalen welke prestaties we van de verbonden partijen vragen, wat we ermee bereiken (effecten) en wat de kosten daarvan zijn. Achteraf willen we kunnen bepalen in welke mate de beoogde effecten bereikt zijn (doeltreffendheid) en wat dit gekost heeft (doelmatigheid). Het accent ligt op het vooraf sturen en het daarvoor aanscherpen van de beleidskaders.

Voor de aansturing van verbonden partijen zijn in de notitie aansturing verbonden partijen een aantal uitgangspunten vastgesteld, die in 2011 verder zijn uitgewerkt.

Het sturen en beheersen van prestaties, effecten en hun kwaliteit (doelmatigheid en doeltreffendheid) vergt aanpassingen in de relaties tussen verbonden partijen en de gemeente, maar ook in de gemeentelijke werkprocessen. Voor wat betreft de relaties met de verbonden partijen ligt het speerpunt bij de gemeenschappelijke regelingen. Daarnaast zet het college het proces tot wijziging van de subsidiesystematiek voort.

Wij beraden ons op nut en noodzaak van de gemeenschappelijke regeling als instrument voor de aansturing van verbonden partijen, die bestaan uit samenwerkende gemeenten en laten onderzoeken of alternatieve samenwerkingsvormen een betere aansturing van verbonden partijen borgen. Uitgangspunten bij dit onderzoek zijn respect en behoud van de zeggenschap van de samenwerkende gemeenten bij de uitvoering van hun taken.

Met een nieuwe subsidiesystematiek willen we borgen dat Assen vooraf scherper de prestaties, de daarmee beoogde effecten en de daarvoor benodigde subsidies kan bepalen. We willen ter voorkoming van verkapte subsidies gemeentelijk beleid vaststellen met betrekking tot uitgifte (koop en huur) van gemeentelijke eigendommen.

Er zullen in 2012 nieuwe richtlijnen geformuleerd zijn voor de begroting en jaarrekening van de verbonden partijen om te bereiken dat uw raad de verbonden partijen beter kan aansturen.

Inventarisatie verbonden partijen

Bestendige gedragslijn

In de begroting 2012 en de programma's daarin zijn wij zowel ten aanzien van het beleid als het gemeentelijk financieel belang uitgegaan van een bestendige gedragslijn. De financiële verplichtingen maken onderdeel uit van de begroting.

Wijzigingen ten opzichte van begroting 2011

De met een *) aangeduide partijen zijn voortgekomen uit de overeenkomst tussen Essent en RWE.

De voormalige aandeelhouders van Essent nemen (in dezelfde verhouding) deel in deze rechtspersonen om gezamenlijk aansprakelijkheden zo veel mogelijk te beperken en de afwikkeling van de genoemde overeenkomst zo gestructureerd mogelijk te laten verlopen.

Op basis van bestuursbesluiten, gesloten overeenkomsten en/of gemaakte afspraken, hebben wij als gemeente Assen per 1 januari 2011 in de navolgende verbonden partijen een bestuurlijk en financieel belang.

Lijst

Alescon

Plaats	Assen
Doel	Participatie en reïntegratie werkzoekenden (WSW)
Bestuurlijk belang	GR; lid DB en AB
Financieel belang	Jaarlijkse exploitatiebijdrage

Attero Holding nv (voorheen Essent Milieu Holding nv)

Vestigingsplaats	Arnhem
Doel	Vuilverwerking
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder
Financieel belang	Inbreng kapitaal/dividend

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Plaats	Den Haag
Doel	Bank
Bestuurlijk belang	Inbreng kapitaal/dividend
Financieel belang	Aandeelhouder

CBL (Cross Border Lease) Vennootschap bv *)

Plaats	Den Bosch
Doel	Deelneming in CBL-fonds (Cross Border Lease) ter afdekking van eventuele verliezen voortvloeiende uit in het verleden afgesloten CBL-overeenkomsten met Amerikaanse investeerders.
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder
Financieel belang	Deelneming in kapitaal

Claim Staat Vennootschap bv

Plaats	Den Bosch
Doel	Bundeling belang in verband met potentiële schadevordering op de Staat met betrekking tot indirect geleden schade als gevolg van de splitsingswetgeving
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder
Financieel belang	Deelneming in kapitaal

Coöperatieve vereniging Dimpact U.A.

Vestigingsplaats	Enschede
Doel	Samenwerken aan digitalisering van de dienstverlening aan inwoners
Bestuurlijk belang	Lid Algemene Ledenvergadering
Financieel belang	jaarlijkse vaste bijdrage en bijdrage per afgenomen product

Eems Dollard Regio (EDR)

Vestigingsplaats	Nieuweschans
Doel	Economische en culturele stimulering
Bestuurlijk belang	Lid openbaar lichaam
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage

Enexis Holding nv

Vestigingsplaats	Den Bosch
Doel	Nutsbedrijf, distributie en transporteren van energie, netwerkbeheer
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder
Financieel belang	Inbreng kapitaal/dividend

Gemeenschappelijke Kredietbank Drenthe

Plaats	Assen
Doel	Sociale kredietverstrekking
Bestuurlijk belang	GR; lid DB en AB
Financieel belang	Handhaving kostendekkende exploitatie

Gemeenschappelijke regeling Assen en waterschap Hunze en Aa's

Plaats	Assen
Doel	Aanleg instandhouding beheer en onderhoud systemen individuele behandeling afvalwater
Bestuurlijk belang	Lichte GR zonder gemeenschappelijke bestuursorganen
Financieel belang	Geen directe financiële verplichting.

Gemeenschappelijke regeling Assen en Waterschap Noorderzijlvest

Plaats	Assen
Doel	Aanleg, instandhouding, beheer en onderhoud systemen individuele behandeling afvalwater
Bestuurlijk belang	Lichte GR zonder gemeenschappelijke bestuursorganen
Financieel belang	Geen directe financiële verplichting

Gemeenschappelijke gezondheidsdienst Drenthe (GGD)

Plaats	Assen
Doel	Voorbereiden en uitvoeren activiteiten en diensten in het kader van de basisgezondheidszorg
Bestuurlijk belang	GR; lid DB en AB
Financieel belang	Jaarlijkse exploitatiebijdrage

Hulpverleningsdienst Drenthe (HVD)

Plaats	Assen
Doel	Hulpverlening bij brand en rampen en geneeskundige hulpverlening bij calamiteiten
Bestuurlijk belang	GR; lid DB
Financieel belang	Exploitatiebijdrage

Intergemeentelijke Sociale Dienst Assen

Plaats	Assen
Doel	Uitvoering taken Wet werk en bijstand c.a.
Bestuurlijk belang	GR; lid van DB, centrumgemeente
Financieel belang	Aandeel jaarlijkse exploitatie

Groningen Airport Eelde nv

Plaats	Eelde
Doel	Personen- en vrachtvervoer
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder en lid Raad van Toezicht
Financieel belang	Inbreng kapitaal en bijdrage verliesafdekking

Plateau Openbaar Onderwijs Assen

Plaats	Assen
Doel	Bevordering van en zorg voor openbaar basisonderwijs
Bestuurlijk belang	Bestuurscommissie ex. Art. 83 Gemeentewet
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage conform financieel statuut

Publiek Belang Elektriciteitsproductie bv (Borssele)

Plaats	Den Bosch
Doel	Belang in Elektriciteit Productiemaatschappij Zuid-Nederland nv (EPZ)
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder
Financieel belang	Inbreng kapitaal/dividend

Recreatieschap Drenthe

Plaats	Diever
Doel	Bevordering recreatie in de breedste zin van het woord
Bestuurlijk belang	GR; lid AB
Financieel belang	Exploitatiebijdrage

Regio Groningen-Assen 2030

Plaats	Groningen
Doel	Samenwerking ten behoeve van regio-ontwikkeling
Bestuurlijk belang	Deelname convenant
Financieel belang	Bijdrage in fonds/investering subsidie(s)

Regionaal Historisch Centrum Drents Archief

Plaats	Assen
Doel	Gemeenschappelijk professioneel beheer Drents Archief en gemeente Assen
Bestuurlijk belang	GR; lid DB
Financieel belang	Jaarlijkse exploitatiebijdrage

Stichting Drentse Bedrijven Locaties

Plaats	Meppel
Doel	Economische stimulering.
Bestuurlijk belang	Lid stichtingsbestuur
Financieel belang	Subsidie

Stichting voor Openbaar en voortgezet onderwijs Noord- en Midden-Drenthe

Plaats	Assen
Doel	Bevordering van en zorg voor voortgezet onderwijs
Bestuurlijk belang	Stichting
Financieel belang	Sluitende exploitatie

Stichting VVV Drenthe Plus (in liquidatie)

Plaats	Beilen
Doel	Bevordering toerisme
Bestuurlijk belang	Stichting

STIVAM

Plaats	Zwolle
Doel	Contracten afsluiten verwerking restfractie bij Attero
Bestuurlijk belang	Lid AB + DB
Financieel belang	Kostendekkende exploitatie

VAMIJ cv

Plaats	Wijster
Doel	Financiering bouw geïntegreerde vuilverbrandingsinstallatie
Financieel belang	Deelname in kapitaal

Vereniging Drentse Gemeenten

Plaats	Westerbork
Doel	Gebundelde bestuurlijke belangenbehartiging binnen Drenthe
Bestuurlijk belang	Lidmaatschap vereniging
Financieel belang	Lidmaatschap vereniging

Vereniging Nederlandse Gemeenten

Plaats	Den Haag
Doel	Gebundelde bestuurlijke belangenbehartiging op landelijk niveau.
Bestuurlijk belang	Lidmaatschap vereniging
Financieel belang	Jaarlijkse contributie

Vordering op Enexis bv*)

Plaats	Den Bosch
Doel	Bundeling van belangen in de bruglening aan Enexis
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder
Financieel belang	Deelneming in kapitaal

Verkoop Vennootschap bv *)

Plaats	Den Bosch
Doel	Maximalisatie uiteindelijke verkoopopbrengst; optimalisering risicoafdekking
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder
Financieel belang	Deelneming in kapitaal

NV Waterleiding Maatschappij Drenthe

Plaats	Assen
Doel	Nutsvoorziening
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder
Financieel belang	Inbreng kapitaal/ dividend

Grondbeleid

Het gemeentelijke grondbeleid is ondersteunend aan de beleidsdoelstellingen die de gemeente heeft geformuleerd voor onder meer woningbouw (duurzaam, betaalbaar, kwaliteit en differentiatie in het aanbod), aanleg van bedrijventerreinen en wegen alsmede het realiseren van maatschappelijke voorzieningen. Hoofddoelstelling van het grondbeleid is dus het realiseren van de stedelijke opgave die Assen heeft. Het Nationaal Stedelijk Netwerk Groningen-Assen, de Regiovisie Groningen-Assen, de Structuurvisie+, de Masterstudie FlorijnAs, de visie op de binnenstad, het structuurplan Stadsrandzone en de duurzaamheidsvisie geven een beeld van de ambities voor toekomstige ontwikkeling van Assen. De gemeente wil een zo groot mogelijke invloed kunnen uitoefenen op de ontwikkeling van een compacte, duurzame en sociaal veilige stad. Het grondbeleid is daarbij een belangrijk instrument.

Op 16 december 2010 is de nota grondbeleid 2010-2013 vastgesteld door uw raad, waarmee het grondbeleid van 2005 werd geactualiseerd. Niet alleen de wettelijke noodzaak is een reden geweest om de Nota grondbeleid te actualiseren, maar ook de wens om een duidelijk en transparant grondbeleid te voeren is een aanleiding om alle zaken met betrekking tot beleid op een rij te zetten. De Nota grondbeleid

draagt hiermee bij aan het belang van transparantie. Er wordt tegemoet gekomen aan de wens om de visie op het huidige en toekomstige grondbeleid in Assen af te stemmen op het ruimtelijke beleid, de risico's en de financiële aspecten die spelen in alle fasen van het proces van een gebiedsontwikkeling. Tot slot was in het kader van de gewijzigde Wet ruimtelijke ordening (Wro) het ook noodzakelijk om het beleid uit 2005 te actualiseren. De nieuwe Wro voorziet namelijk in een nieuwe regeling voor kostenverhaal, binnenplanse verevening en locatietoelagen bij particuliere grondexploitatie.

Het hoofduitgangspunt voor het grondbeleid is ongewijzigd. Er blijft sprake van een actief grondbeleid. Een actief grondbeleid zorgt voor maximale regie en zeggenschap bij de ontwikkeling en realisatie van majeure gebiedsontwikkelingen. Tevens is het hierdoor eenvoudiger om sturend op te treden in de programmering en uitgifte van plannen. Een actief beleid impliceert een risiconemend profiel, maar biedt daarnaast ook een mogelijkheid tot verevening tussen financieel voordelige en nadelige ontwikkelingen. Monitoren van het actieve beleid in het meerjarenbeeld van het Grondbedrijf is dan ook van groot belang.

Realisering beleidsdoelstellingen

Wonen

Assen heeft in de periode 2010 tot en met 2020 een gemiddelde jaarlijkse taakstelling van 520 te bouwen woningen. In de regio Groningen-Assen wordt gewerkt aan een herijking van de regionale opgave. Ook worden diverse marktscenario's ontwikkeld die inzicht moeten geven in de effecten van de economische recessie in relatie tot de woningbehoefte.

Een aanzienlijk deel van de productie zal in de uitbreidingswijk Kloosterveen worden gerealiseerd. In 2012 zal de bijdrage van Kloosterveen aan de woningbouwproductie naar verwachting lager zijn dan normaal. Een groot deel van de gronden in Kloosterveen II is contractueel in handen van een viertal ontwikkelaars. Het streven is erop gericht de onderhandelingen af te ronden zodanig dat in 2012 gestart kan worden met de bouw van de eerste woningen.

Om tot 2020 voldoende plancapaciteit beschikbaar te hebben voor de jaarlijkse woningbouwproductie en om te kunnen anticiperen op de achterblijvende productie van de ontwikkelaars in Kloosterveen II, is in 2011 verder gewerkt aan het beschikbaar krijgen van extra plancapaciteit. Voor het gebied Kloosterveen III (zuid en west) is een bestemmingsplan in voorbe-

reiding en wordt ingezet op het actief aankopen van grond. De procedure is erop gericht om in het voorjaar van 2012 een door uw raad vastgesteld bestemmingsplan te hebben. Hiervoor is de samenwerking met de gemeente Midden-Drenthe en de Provincie van groot belang, omdat het Norgerbrugtracé ook onderdeel uitmaakt van de gebiedsvisie.

De ontwikkeling van het Havenkwartier is de andere (binnenstedelijke) grootschalige locatie voor toekomstige woningbouw. Zodra een besluit is genomen over de ruimtelijke inrichting van dit gebied (hoog/laag water), inclusief de financiële haalbaarheid, zal in 2012 worden gestart met de voorbereiding van de planologische procedure. In 2012 en de jaren daarna is het aankoopbeleid met name gericht op de woongebieden Kloosterveen en Havenkwartier.

Met de inwerkingtreding van de Grondexploitatiewet is de gemeentelijke regie op het stedelijk woonprogramma versterkt. Uitgangspunt voor de gemeente is om vroegtijdig exploitatieovereenkomsten aan te gaan met marktpartijen. Naast het kostenverhaal kunnen in exploitatieovereenkomsten locatietoelagen worden vastgelegd.

Werken

De ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen kan ondersteunen bij het creëren van extra werkgelegenheid en het doen afnemen van de werkloosheid in Assen. De ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen kan daarbij ondersteunen.

Voor 2012 wordt een uitgifte van bedrijventerreinen voorzien van 6 hectare, met name op het bestaande bedrijventerrein Messchenveld.

Om in de toekomst te kunnen blijven voorzien in de behoefte aan bedrijfskavels en om ruimte te bieden voor bedrijfsverplaatsing vanuit het Stadsbedrijvenpark, wordt verder gewerkt aan de ontwikkeling van bedrijventerrein Assen-Zuid. Met de vaststelling van het bestemmingsplan wordt daar invulling aan gegeven. In 2012 zullen verdere voorbereidingen, waaronder diverse strategische aankopen, worden getroffen voor de gefaseerde realisatie van het werklandschap Assen-Zuid.

FlorijnAs

Het belangrijkste ontwikkelgebied waar in 2012 aan wordt gewerkt is de FlorijnAs. Het programma FlorijnAs maakt onderdeel uit van het convenant Regiospecifiek Pakket Zuiderzeelijn (RSP-ZZL). Het betreft een integrale Noord-Zuid gerichte gebiedsontwikkeling. De Stadsboulevard moet de drager vormen voor de duurzame (her)ontwikkeling van aanpalende gebieden. Via de Masterstudie is in 2009 een richtinggevend kader geformuleerd voor de uitwerking van de zes verschillende deelprojecten, die binnen het programma FlorijnAs zijn opgepakt. Dit zijn Assen-Zuid, Stationsgebied, 2e

fase Blauwe As, Havenkwartier, revitalisering Stadsbedrijvenpark en Oostelijke Stadsrand/Drentse Aa-gebied. Ten behoeve van de realisatie van de FlorijnAs is de Structuurvisie FlorijnAs opgesteld. Om gebruik te kunnen maken van de versnellingsmogelijkheden van de Crisis- en herstelwet (Chw) en de bestuursrechtelijke voordelen te kunnen benutten, zijn de betrokken bestuursorganen die zijn vertegenwoordigd in de projectcommissie betrokken bij de totstandkoming van de Structuurvisie FlorijnAs en de wijze van verwezenlijking van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen (bestuurlijk commitment in het kader van de Chw). Ook in 2012 zal dit proces de nodige aandacht vergen. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de paragraaf “bestuurlijk relevante investeringsprojecten”.

Duurzaamheid

De komende jaren legt Assen nadrukkelijker een accent op duurzaamheid. Dit betekent meer herstructureren en bouwen in de stad, intensievere bebouwing en functiemenging. Als nieuwbouw buiten de bestaande stad plaatsvindt staat duurzame (steden)bouw, het stimuleren van alternatieve energiebronnen, vervlechting met het landschap en een minder intensieve bebouwing meer op de voorgrond. Deze omslag in het denken krijgt nadrukkelijk een vertaling naar de toepassing van het grondbeleid en naar de financiële resultaten van grondexploitaties (lagere residuele waarde van de grond en lager percentage uitgeefbare grond) wat een nadelig effect heeft op de vermogenspositie van het Grondbedrijf.

Financieel beleid Grondbedrijf

Het gemeentelijke grondbeleid en de daarvoor beschikbare middelen in het Grondbedrijf zijn bedoeld ter uitvoering van het ruimtelijke beleid van de gemeente. Op 11 februari 2010 heeft de gemeenteraad de Integrale Structuurvisie Assen 2030 vastgesteld. In deze visie zijn de opgaven en ambities voor de komende decennia beschreven op diverse beleidsterreinen. Voor de activiteiten binnen het Grondbedrijf wordt dit vertaald naar de ontwikkeling van de prioritaire woon- en werklocaties voor de komende jaren, waarbij geldt dat dit op een sociale, duurzame, aantrekkelijke en Assense wijze dient te gebeuren. De opgave voor wonen wordt vooral gerealiseerd door uitbreiding van Kloosterveen en intensivering van de bestaande stad (o.a. Havenkwartier). De opgave voor werken wordt hoofdzakelijk in Messchenveld, Assen-Zuid en het Stadsbedrijvenpark (revitalisering) gerealiseerd.

Financieel beleid

Voor het financieel beleid is het van belang om inzicht te hebben in de mogelijkheden en reikwijdte van het Grondbedrijf. De mogelijkheden worden vooral bepaald door de vermogenspositie. De reikwijdte wordt bepaald door de primaire doelstelling van het Grondbedrijf. Het uitgangspunt van het financiële beleid is dat het Grondbedrijf financieel zelfstandig is. Dit betekent dat het proces van stedelijke ontwikkeling voor wat betreft de activiteiten van het Grondbedrijf niet leidt tot een beslag op de algemene middelen van de gemeente. Dat vraagt om een financieel gezond bedrijf waarbinnen grote schommelingen in het eigen vermogen moeten en kunnen worden opgevangen. De financiële grondslagen van het Grondbedrijf zijn door uw raad vastgesteld en gebaseerd op het “Besluit begroting en verantwoording” (BBV). In de financiële grondslagen zijn ondermeer de waarderingsgrondslagen van de activa (bezittingen) vastgelegd. Tevens is in de BBV bepaald dat verliezen worden genomen zodra die bekend zijn en winsten worden verwerkt op het moment van realisatie.

Op 14 juli 2011 is de “Strategische Afwegingsnotitie Grondbedrijf” behandeld in uw raad. Aanleiding voor deze notitie waren vragen over de financiële positie van het Grondbedrijf. In het kort moest de notitie antwoord geven op de vraag op welke wijze de beschikbare middelen binnen het Grondbedrijf de komende jaren kunnen worden ingezet. Op een zodanige wijze dat het Grondbedrijf financieel gezond blijft. Ook het DHV-rapport met betrekking tot de informatieverstrekking over het Grondbedrijf en de grootschalige gebiedsontwikkelingen van de FlorijnAs vormden daarvoor een aanleiding.

In de notitie wordt geconcludeerd dat het Grondbedrijf er op basis van de vastgestelde ontwikkelingen en gebiedsexploitaties goed voor staat. De nieuwe, in voorbereiding zijnde grootschalige ontwikkelingen, vragen echter om een behoorlijke financiële inspanning. De financiële middelen zijn ontoereikend om de tot voor kort berekende tekorten op de concept exploitaties van Assen-Zuid en Havenkwartier te kunnen dekken. Om bij de vaststelling van deze bestemmingsplannen ook grondexploita-

ties aan uw raad voor te kunnen leggen die passen binnen de beschikbare middelen is optimalisering noodzakelijk. De optimalisering hebben niet alleen betrekking op deze plannen, maar zijn binnen het gehele Grondbedrijf gezocht en gevonden in verschillende scenario's. Met het doorvoeren van de optimalisering blijven de in voorbereiding zijnde nieuwe ontwikkelingen van Assen-Zuid en het Havenkwartier binnen de financiële mogelijkheden van het Grondbedrijf.

De afwegingsnotitie geeft dus inzicht in hoe het Grondbedrijf er nu voor staat en op welke wijze, door middel van mogelijke optimalisering, het mogelijk is om een gezond meerjarenbeeld te behouden. De afwegingsnotitie wordt hiermee, voor toekomstige besluiten, als kaderstellende richting benut. In de begroting 2012 is rekening gehouden met de kaders zoals opgenomen in de afwegingsnotitie. In de volgende paragrafen wordt in het kort teruggeblikt op de noodzaak van die kaders. Uw raad is toegezegd dat een vergelijkbare afwegingsnotitie bij de begroting 2013 wordt betrokken.

begroting

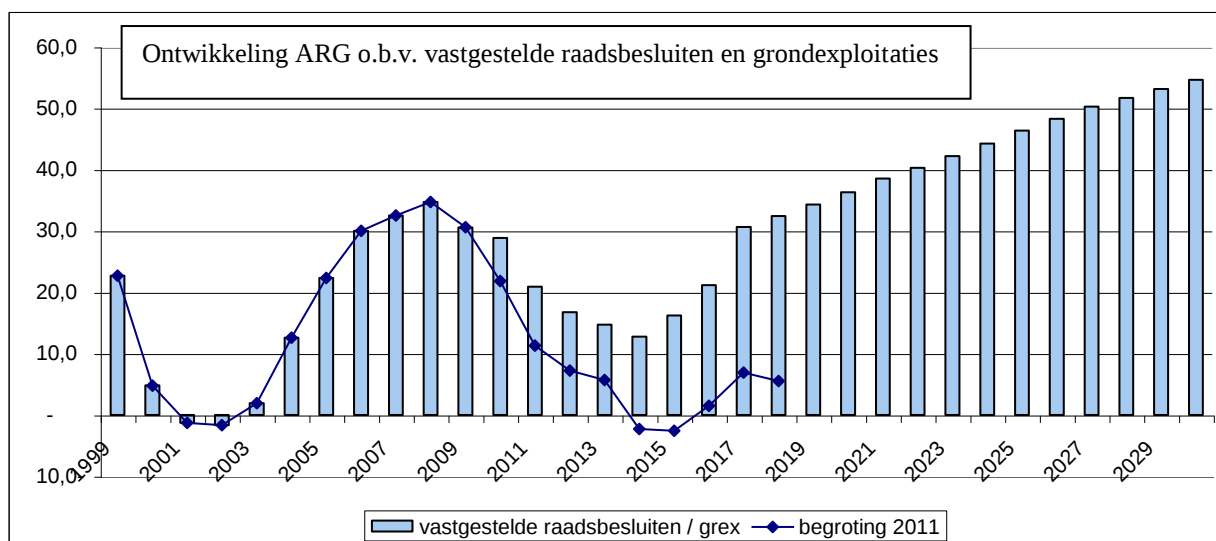
Projecten binnen het Grondbedrijf hebben nagenoeg altijd een looptijd van meer dan één jaar. De beslismomenten zijn niet gekoppeld aan de jaarcyclus van de begroting. De uitgaven bij projecten vloeien voort uit in het verleden separaat door uw raad vastgestelde grondexploitaties bij projecten (lopende ontwikkelingen). Daarnaast worden in het meerjarenbeeld van de begroting prognoses van uitgaven en inkomsten verwerkt waarover uw raad nog besluiten moet nemen (strategische ontwikkelingen).

De financiële positie van het Grondbedrijf, de balans en de exploitatierekening wordt in belangrijke

mate bepaald door de ontwikkelingen in de meerjarige projecten.

Bij de begroting is een projectenboek gevoegd waarin per project een blad is opgenomen met kerngegevens en een grafische weergave van de meerjarenprognose.

In het projectenboek zijn alleen de projecten opgenomen waarin de gemeente financieel participeert. Niet vermeld worden de projecten die volledig door marktpartijen worden gerealiseerd. De gemeentelijke bemoeienis beperkt zich in die gevallen tot de publiekrechtelijke rol (planologische procedures en vergunningen).

Terugblik

Het Grondbedrijf heeft, met de positieve ontwikkeling van vooral Kloosterveen in het afgelopen decennium tijdens de hausse in de woningbouwmarkt, de reserves behoorlijk kunnen aanvullen. Exploitaties met een nadelig resultaat zijn bij vaststelling ten laste van de reserves gebracht. Ook is verstandig beleid gevoerd ten aanzien van nieuwe strategische verwervingen. Deze aankopen in nieuwe gebiedsontwikkelingen zijn op correcte wijze gewaardeerd en binnen de financiële mogelijkheden gedaan. In deze periode heeft uw raad ook besloten tot diverse onttrekkingen aan de Algemene Reserve Grondbedrijf voor projecten op andere beleidsterreinen. Desondanks is, op basis van de vastgestelde ontwikkelingen en grondexploitaties, de ontwikkeling van de Algemene Reserve Grondbedrijf (ARG) positief (zie balken in grafiek). Dit is exclusief de nog geplande verwervingen in nieuwe gebieden zoals Kloosterveen 3, Assen-Zuid en Havenkwartier.

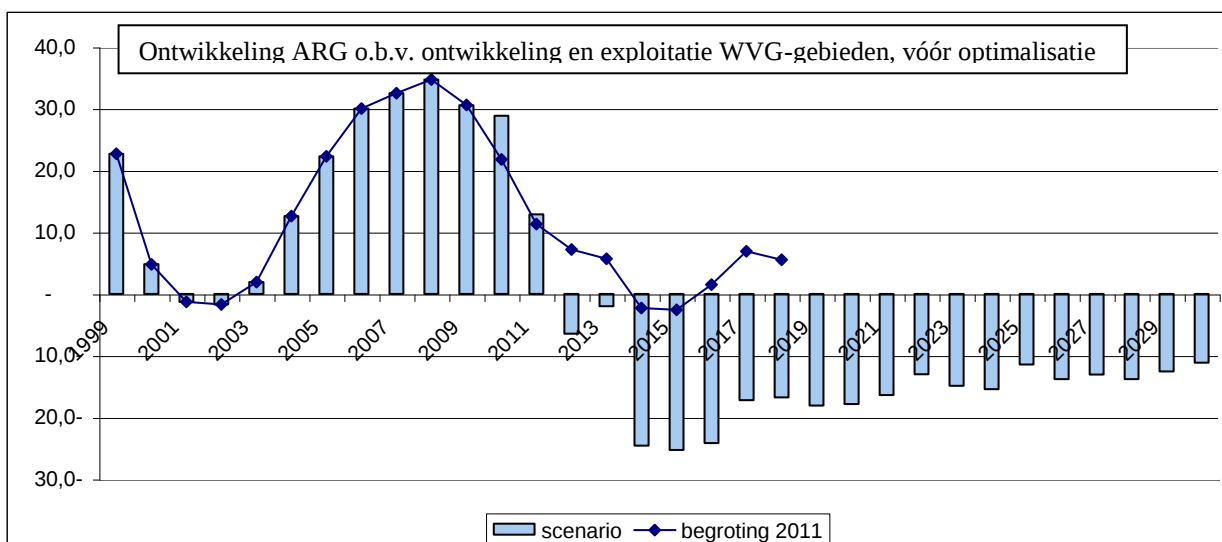
In de begroting 2011 (zie lijn in bovenstaande grafiek) en het daarbij behorende meerjarenbeeld werd inzichtelijk gemaakt hoe de ontwikkeling van het eigen vermogen er vorig jaar uitzag indien de nog geplande verwervingen in de "WVG-gebieden" wel meegenomen worden. Met het vestigen van het voorkeursrecht in Kloosterveen 3, het Havenkwartier en Assen-Zuid heeft uw raad immers richting gegeven aan een actieve grondpolitiek in deze prioritaire gebieden. In het meerjarenbeeld werd daarmee aangegeven dat deze verwervingen ook passen binnen de vermogenspositie.

Het daadwerkelijk ook in ontwikkeling en exploitatie nemen van deze gronden vraagt echter om meer. Op basis van de toen bekende gegevens waren de concept grondexploitaties van deze gebieden zodanig nadelig dat de Algemene Reserve Grondbedrijf ruimschoots tekort kwam. Optimalisering van de exploitaties zijn dus noodzakelijk.

Actualisering grondexploitaties

Ten behoeve van de Strategische Afwegingsnotitie van juli 2011 zijn de grondexploitaties geactualiseerd. De jaarrekening 2010 vormde hiervoor een belangrijke basis. Afgezien van de grondverkoop voor de Citadel zijn in 2010 nauwelijks opbrengsten gegenereerd (ook niet in Kloosterveen). Deze vertraging in de opbrengsten zorgt voor een verslechtering van de individuele grondexploitaties en dus een verslechterd meerjarenbeeld. De huidige marktsituatie is daarmee dus mede bepalend voor de toekomstige mogelijkheden binnen het Grondbedrijf. De vastgestelde grondexploitatie (o.a. Meschenveld I, Kloosterveen I en II) zijn qua planning en programmering bijgesteld op de jaarcijfers en inschatting voor de toekomstige jaren.

Op basis van de jaarrekening 2010 en de oorspronkelijke uitgangspunten van de bijgestelde vastgestelde en concept grondexploitaties (Kloosterveen 3, Assen-Zuid en Havenkwartier zijn concepten) ontstaat het volgende beeld/prognose van de Algemene Reserve Grondbedrijf (zie grafiek hierna).

Geconcludeerd kan worden dat de beschikbare middelen ontoereikend zijn om de drie beoogde prioritaire gebiedsontwikkelingen van de Structuurvisie volledig te realiseren binnen de oorspronkelijk uitgangspunten. Optimalisering van de uitgangspunten voor de grondexploitaties van deze en ande-

re gebiedsontwikkelingen is noodzakelijk en leidt tot het maken van keuzes. Indien daarnaast ruimte moet worden geboden voor andere gebiedsontwikkelingen zullen verdere optimaliseringen doorgevoerd moeten worden.

Optimaliseren van de grondexploitaties

Om binnen de financiële mogelijkheden van het Grondbedrijf te blijven zijn diverse scenario's doorgerekend. Hierbij is telkens kritisch gekeken naar de gehanteerde uitgangspunten van de grondexploitaties. Eén van de belangrijkste uitgangspunten is de prognose van de planning en programmering van de kaveluitgifte. Dit is tevens de meest lastige vraag omdat dit afhankelijk is van diverse factoren waaronder het consumentenvertrouwen, financieringsvoorwaarden van banken, financieringsmogelijkheden van opdrachtgevers en de rentestand.

Van groot belang zijn de ontwikkelingen in de markt. Deze ontwikkelingen worden ook in de regio op de voet gevolgd en hebben mogelijk grote consequenties voor de grondexploitaties. De woningmarkt zit nog behoorlijk in een dip en voorspellingen zijn moeilijk te maken. Diverse marktscenario's zijn inmiddels uitgewerkt en zullen benut worden ter nadere onderbouwing van de Weerstandsreserve van het Grondbedrijf.

Per exploitatiegebied is een analyse gemaakt van het kosten en opbrengstenniveau. Hieruit wordt duidelijk waar potentiële optimaliseringen kunnen worden doorgevoerd en waar extra risicoafdekking noodzakelijk is.

In grote lijnen zijn er mogelijkheden om tot kostenreducties te komen (o.a. op verwervingen) en wordt voorgesteld de grondprijzen in de calculaties naar marktconforme waarden te "verhogen" om meer

opbrengsten te genereren. Dit laatste is mogelijk omdat in de conceptgrondexploitaties, conform het gangbare grondprijzenbeleid, met minimale grondprijzen is gerekend voor woningbouw. Voor de bedrijventerreinen zitten de prijzen tot op heden aan de onderkant van de in de regio afgesproken bandbreedte.

Voor het Havenkwartier geldt dat er nog veel onzekerheden zijn. Vooral ten aanzien van de programmering, dichtheden en woningbouwtypes zullen nog diverse uitgangspunten bepaald moeten worden. Door het afzetrisico van het grote aantal appartementen die voorzien zijn, ligt gedeeltelijke omzetting naar grondgebonden woningen voor de hand. Hierdoor kunnen echter minder woningen gerealiseerd worden, met nadelige financiële consequenties. Temporiseren (latere ontwikkeling) en/of knippen (gefaseerd in exploitatie nemen) is daarentegen financieel gunstig.

In de strategische afwegingsnotitie wordt uitgegaan van volledige ontwikkeling van het Havenkwartier. Met een totaal bestemmingsplan waarvan de 2e/3e fase een wijzigingsbevoegdheid kent, wordt de ambitie en het signaal afgegeven dat het gehele gebied wordt ontwikkeld. Vanwege de financiële mogelijkheden wordt de exploitatie in technische zin gefaseerd vastgesteld. Dit sluit tevens aan bij een marktvraag gerichte ontwikkelingsstrategie. De afwaardering van het tekort kan op deze wijze ook gefaseerd plaatsvinden. Het resultaat van de exploi-

tatie wordt door het knippen iets beter, maar het effect zit dan vooral in een verbeterde cashflow in het Grondbedrijf (doorontwikkeling Havenkwartier zodra de Algemene Reserve Grondbedrijf dat toelaat, na winstneming Kloosterveen II). Daarbij komt dat er nog enige tijd verstrijkt voordat het bestemmingsplan voor het Havenkwartier wordt vastgesteld. Tegen die tijd kan opnieuw worden bekeken of fasen uit financiële overwegingen nog steeds gewenst is.

Voor Assen-Zuid wordt verwezen naar de besluitvorming in uw raad (oktober 2011) rondom de vaststelling van het bestemmingsplan, grondexploitatieplan en grondexploitatie

Ook in Kloosterveen zijn diverse optimalisering doorgevoerd. De mogelijke effecten van de bouwclaimovereenkomst met de Kloosterveen Assen CV zijn nog niet verwerkt.

De grondprijzen voor Messchenveld I kunnen bij een herziening van de exploitatie verhoogd worden conform de regionale afspraken. Het gelijk trekken van de grondprijzen in de plangebied aan de grondprijzen in Assen-Zuid biedt daarnaast extra ruimte.

Bij vaststelling van het in voorbereiding zijnde bestemmingsplan Groene Dijk kan de huidige afwaardering op de aangekochte gronden grotendeels komen te vervallen. Hierbij wordt er evenwel vanuit gegaan dat ook de maatschappelijke functies de grondprijs, conform de grondprijzenbrief, bijdragen.

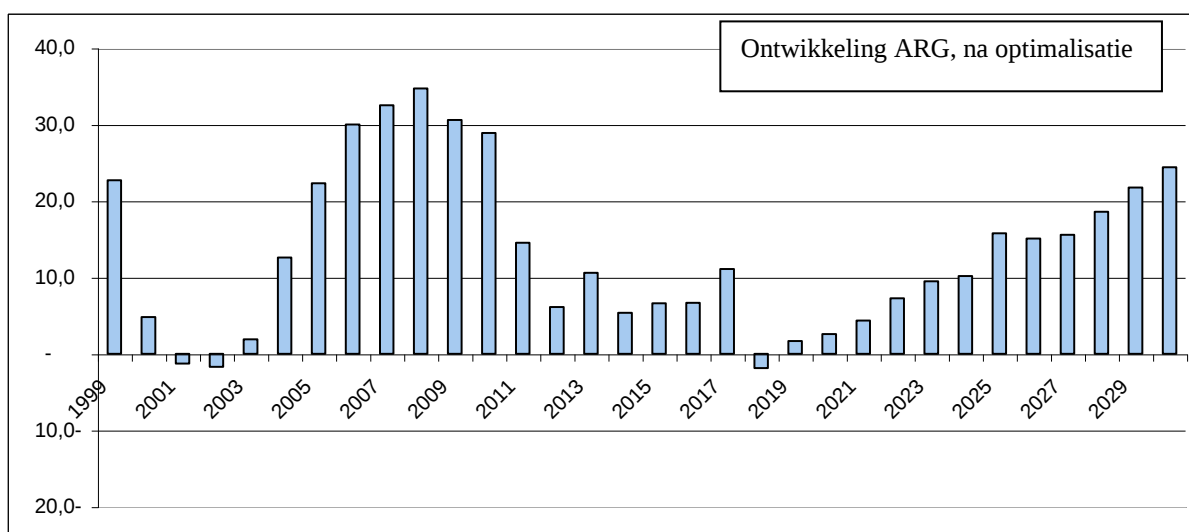
De doorgevoerde optimalisering en risico's leiden tot een bijgesteld beeld van de ARG (zie grafiek na optimalisering). De Algemene Reserve Grondbedrijf balanceert bij dat scenario net rond het "nulniveau".

Separate besluiten

De optimalisering leiden ertoe dat de (concept)grondexploitaties moeten worden bijgesteld. Voor de inmiddels vastgestelde exploitaties (o.a. Kloosterveen I) zullen nieuwe tussencalculaties worden voorgelegd uw raad. De nog vast te stellen (gewijzigde) grondexploitaties zullen bij de vaststelling van de afzonderlijke bestemmingsplannen ter vaststelling aan uw raad worden voorgelegd. Voor het bedrijvenpark Assen-Zuid is dat inmiddels in oktober gebeurd. Voor het Havenkwartier wordt, afhankelijk van de keuze voor hoog of laag water, een gebiedsvisie opgesteld met een daarbij behorende exploitatie. Bij de vaststelling van grondexploitaties worden de grondprijzen van de betreffende afzonderlijke plangebieden vastgesteld. Voor wijzigingen in het algemene grondprijsbeleid zal uw raad een separaat besluit worden voorgelegd.

Nieuwe potentiële investeringen

Met de nu voorgestelde optimalisering is onvoldoende ruimte aanwezig om naast de genoemde prioritaire gebiedsontwikkelingen ook bij te dragen aan andere wenselijke investeringen. Dit blijft zorgwekkend aangezien er bij diverse ontwikkelingen in het verleden regelmatig een beroep is gedaan op het Grondbedrijf. Ook voor de toekomst wordt verwacht dat bijdragen vanuit het Grondbedrijf wenselijk zullen zijn. Daar zijn nu geen middelen voor gereserveerd binnen het Grondbedrijf of elders. Dit vraagt mogelijk om een nadere heroverweging. Vooralsnog kunnen echter geen nieuwe wensen gehonoreerd worden.

In de kadernota weerstandsvermogen en risicomanagement die is toegezegd voor de begroting 2012 zal ook het weerstandsvermogen van het Grondbedrijf betrokken worden. Jaarlijks zal bij de begroting opnieuw inzicht worden gegeven in de actuele stand en de nieuwe ramingen.

Het Eigen Vermogen van het Grondbedrijf bestaat uit de Weerstandsreserve en de Algemene Reserve Grondbedrijf. In de financiële grondslagen van het Grondbedrijf is vastgelegd dat de omvang van de weerstandsreserve rekenkundig wordt bepaald op basis van 10% over de boekwaarde van het Grondbedrijf plus 20% over de boekwaarde van de in exploitatie genomen bedrijventerreinen. De Weerstandsreserve dient voor het opvangen van risico's die niet in de grondexploitatie zijn afgedekt en de Algemene Reserve Grondbedrijf kan worden benut voor nieuwe investeringen, het afdekken van onrendabele gebiedsontwikkelingen en toekomstige kosten van niet in exploitatie genomen gebieden.

Door de investeringen in Havenkwartier, Assen-Zuid en Kloosterveen zal de boekwaarde van het Grondbedrijf de komende jaren fors stijgen. Hiermee nemen de risico's aanzienlijk toe. De weerstandsreserve dient voor het opvangen van die risico's. Door de toename van de boekwaarde zal ook de weerstandsreserve de komende jaren gaan stijgen. Dit legt beslag op het vrij besteedbare deel van het eigen vermogen van het Grondbedrijf. De weerstandsreserve wordt rekenkundig bepaald en heeft daardoor onvoldoende aansluiting bij de project-specifieke risico's.

Voor een betere onderbouwing van de (macro) risico's zijn we daarom gestart met scenarioanalyses. Bij scenarioanalyses worden alternatieven op de gehanteerde parameters binnen de diverse grondexploitaties berekend. De alternatieven zijn gericht op bijvoorbeeld een andere programmering en planning van de exploitatie, renteontwikkelingen, (grond)prijsontwikkelingen en meer projectspecifieke risico's. Het gaat hier om een macrobenadering die projectoverstijgend is en dus vooral over marktomstandigheden gaat die vaak een integraal effect op alle projecten hebben.

Landelijk worden er diverse methoden toegepast voor de bepaling van het weerstandsvermogen van het Grondbedrijf. In de kadernota weerstandsvermogen en risicomanagement wordt voorgesteld om

voor de jaarlijkse bepaling van de benodigde weerstandsreserve Grondbedrijf, in plaats van de huidige 10 / 20% norm, de IFLO norm van het ministerie van Binnenlandse Zaken te hanteren en deze te onderbouwen met scenarioanalyses.

De weerstandsreserve op basis van de IFLO norm wordt bepaald door van de in exploitatie genomen gebieden 10% over de positieve boekwaarden te berekenen plus 10% over de nog te maken kosten.

De uitgangspunten van deze berekening sluiten beter aan bij de risico's binnen het Grondbedrijf:

- Alleen de in exploitatie genomen gebieden worden in de berekening betrokken. De niet in exploitatie genomen gebieden zijn immers afgewaardeerd tot marktwaarde bij huidige bestemming waardoor de risico's relatief gering zijn.
- De 10% over de boekwaarden staat bij de huidige rentevoet voor het risico van ongeveer 2 jaar vertraging.
- De 10% over de nog te maken kosten staat voor het risico in de geraamde kosten.

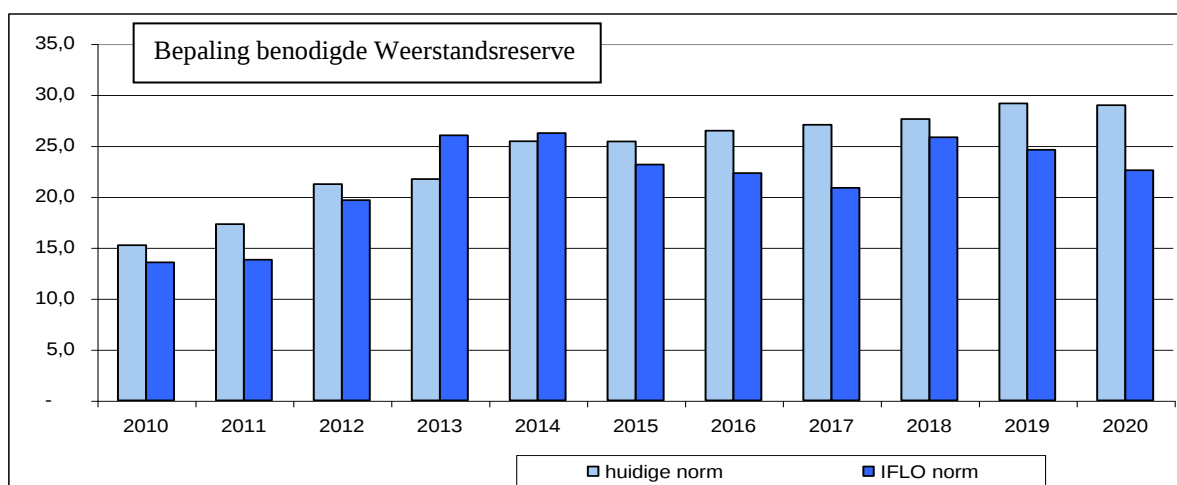
Het voordeel van een normenmethode is dat de weerstandsreserve wordt bepaald op basis van objectieve, toetsbare criteria, tijdens het opstellen van de jaarrekening binnen de beschikbare tijd is te bepalen en toepasbaar is voor de meerjarenprognose.

De berekening wordt aangevuld met scenarioanalyses, die worden gebruikt voor een nadere onderbouwing van de omvang van de weerstandsreserve. Indien de scenarioanalyses daartoe aanleiding geven, kan van de IFLO norm worden afgeweken. Dit zal dan in de jaarrekening duidelijk worden vermeld.

Onderstaande grafiek geeft een beeld van de weerstandsreserve op basis van de huidige norm en de IFLO norm.

De berekening ten behoeve van de strategische afwegingsnotitie en begroting 2012 zijn nog op basis van de huidige norm.

Het voorstel tot aanpassing van de methodiek, voor bepaling van de omvang van de weerstandsreserve van het Grondbedrijf, is vastgelegd in de kadernota weerstandsvermogen en risicomanagement die eveneens onderdeel uitmaakt van de begroting 2012.

Inleiding

Rapportage

In dit hoofdstuk van de begroting geven wij in kort bestek een overzicht van de investeringsprojecten die deze bestuursperiode vanuit bestuurlijke optiek relevant en actueel zijn, of dat op korte of middellange termijn worden.

Via Voor- en Najaarsnota en Jaarrekening rapporteren wij vervolgens over de voortgang van deze projecten, over knelpunten die nog opgelost moeten worden en over resultaten die inmiddels behaald zijn. In de begroting geven we aan wat er in het jaar 2012 voor de bestuurlijk relevante projecten op stapel staat.

Aard en omvang van de investeringsopgave

Assen werkt aan de realisatie van een omvangrijke investeringsopgave. Een opgave die zowel voortvloeit uit het feit dat we groeistad zijn en een centrumfunctie vervullen, als uit de eigen wensen en ambities die we daarnaast willen realiseren om het voorzieningenniveau in onze gemeente op het door ons gewenste peil te houden of te brengen. De structuurvisie Assen Hoofdstad en Masterstudie FlorijnAs zijn daarvoor leidraad. Kortom Assen bouwt (verder).

Het werk dat hier in de afgelopen jaren al door het vorige bestuur aan is gedaan en dat wij deze bestuursperiode voortzetten betreft onder andere het verbeteren van de bereikbaarheid van de stad en van de verkeersinfrastructuur in de stad en het verbeteren en realiseren van een aantal maatschappelijke voorzieningen.

Belangrijk onderdeel van de investeringsopgave waar we voor staan bestaat uit de FlorijnAs, of beter, uit de realisatie van de plannen en projecten die daar onderdeel van uitmaken. Deze zullen de komende jaren in alle opzichten de nodige inzet en aandacht van ons vergen.

De realisatie van verbeteringen en uitbreidingen van het gemeentelijk voorzieningenniveau, gaan dikwijls gepaard met grote investeringen.

Financiering/kostendekking

Bij het beoordelen van de haalbaarheid van de plannen speelt de financiering ervan een belangrijke rol. Het vaststellen en kunnen blijven werken binnen een sluitend financieel dekkingsplan is in dat verband een belangrijk onderdeel in het interne afwegings- en besluitvormingsproces. Sluitend betekent in dit verband dat de dekking van de investeringskosten, voordat tot uitvoering wordt overgegaan, binnen de gemeentelijke begroting en/of de meerjarenprognoses is geregeld en door uw raad is geautoriseerd.

Als tot uitvoering wordt besloten, is de dekking geregeld. Naast begrotingsruimte kan ook een beroep worden gedaan op reserves. Daartoe behoort onder andere de Reserve Grote Projecten. Deze reserve is in de periode dat de stedelijke investeringsopgave waar we nu aan werken zich aandiende ingesteld voor cofinanciering van de zogenaamde grote projecten. De reserve is in de afgelopen jaren ook gericht en actief voor dat doel ingezet. Het gebruik ervan is zodanig intensief geweest dat aanvulling ervan in deze bestuursperiode noodzakelijk is geworden om aan de reeds lopende verplichtingen te kunnen voldoen.

Om alle investeringen uit te kunnen voeren is naast de inzet van eigen middelen (onder andere via de Reserve Grote Projecten) ook forse inbreng van middelen derden noodzakelijk. Volledig op eigen kracht lukt dat niet. Het uitblijven, of in onvoldoende mate beschikbaar komen ervan, bepalen van de haalbaarheid en het tempo waarin de betreffende projecten daadwerkelijk gerealiseerd kunnen worden. Zo is voor het realiseren van de FlorijnAs het beschikbaar blijven van toereikende cofinanciering van het Rijk (RSP) en de provincie onontbeerlijk.

Afweging en autorisatie door uw raad

Besluitvorming over realisatie, beschikbaarstelling van middelen en dekking voor investeringsprojecten vindt altijd plaats op basis van afzonderlijke project- en raadsvoorstellen.

We streven naar de totstandkoming van een meerjarig investeringsplan dat, als basis kan dienen voor investeringsbeslissingen op de korte en middellange termijn. Daarin dienen naast de bestuurlijk relevante investeringen ook de andere gemeentelijke investeringen een plek te krijgen. Afweging van en besluitvorming over noodzakelijke investeringen vindt plaats in totaalverband en in afstemming met de financiële mogelijkheden die de begroting dan wel onze financiële positie daarvoor biedt.

Algemene beleidslijn en financiële kaders

In het kader van de voorbereiding en realisatie van investeringsprojecten gelden de volgende financiële afspraken

Een sluitend financieel investeringsplan; geen extra beroep op de incidentele en/of structurele algemene middelen anders dan in het bestaande dekkingsplan aangegeven.

Voordat tot uitvoering wordt overgegaan is dekking van de projectkosten geregeld en is deze door uw raad geautoriseerd.

Vooraf bestaat zekerheid over de verkrijging van de in het dekkingsplan geraamde projectsubsidies en/of bijdragen van derden.

Vooraf is vastgesteld dat de in het dekkingsplan opgenomen eigen dekkingsmiddelen daadwerkelijk beschikbaar en toereikend zijn.

Tijdig, dat wil zeggen voor de start van de voorbereiding en uitvoering, worden kredietvoorstellen met dekkingsplan ter besluitvorming aan uw raad voorgelegd.

Voor het oplossen van financiële knelpunten in de bekostiging van een project geldt in principe de volgende lijn

Er wordt onveranderd uitgegaan van de oorspronkelijke voor de betrokken projecten vastgestelde financiële uitgangspunten en randvoorwaarden; kostenraming en afgesproken dekkingsopties blijven taakstellend aan de afzonderlijke projecten gekoppeld.

Zo nodig wordt het kwaliteitsniveau van projecten herijkt. De aandacht is primair gericht op realisatie van die projecten die onontkoombaar zijn en om die reden in deze bestuursperiode aan bod moeten komen.

Indien nodig worden de prioriteit van andere projecten opnieuw bezien en/of wordt de uitvoering ervan getemporeerd.

Voor het maken van de afwegingen, zoals hiervoor bedoeld, stellen wij per project risicoanalyses op.

FlorijnAs

Bereikbaarheid en gebiedsontwikkeling

De FlorijnAs is een omvangrijk meerjarig programma van integrale gebiedsontwikkeling langs de belangrijkste binnenstedelijke Noord-Zuid verbinding in Assen (Stadsboulevard) en langs het weer bevaarbaar gemaakte kanaal (Blauwe As, fase 2). De totale investeringen in verbetering van de bereikbaarheid en de omliggende gebiedsontwikkeling (privaat en publiek) zijn geraamd op € 1,5 miljard.

De FlorijnAs is te verdelen in twee delen namelijk: de verbetering van de bereikbaarheid (FlorijnAs: bereikbaarheid) en de gebiedsontwikkeling (FlorijnAs: gebiedsontwikkeling)

De investeringen in bereikbaarheid dienen de volgende gebiedsontwikkeling te entameren:

Bereikbaarheid

Het onderdeel bereikbaarheid (uit het Regio Specifiek Pakket) wordt mede gefinancierd door Rijk, Provincie en Regio. De totale investering voor het RSP-pakket bereikbaarheid bedraagt € 228,5 miljoen (prijsspeil 2011). De gemeentelijke cofinanciering bedraagt circa € 30 miljoen. Daarnaast is door het Rijk € 15 miljoen beschikbaar gesteld uit het RSP pakket openbaar vervoer voor de spoorse aanpassingen bij het station Assen-Zuid.

De RSP-bijdragen van het Rijk ontvangt de gemeente via het Gemeentefonds. De bijdragen tot en met 2012 zijn voldoende om de lopende uitgaven tot en met 2012 af te dekken.

Van de projecten is in 2012 een deel van de tweede fase van de Blauwe As in uitvoering genomen. De andere projecten bevinden zich in de voorbereidende fase, plan of ontwerpfase.

Assen-Zuid

De verdubbeling van de N33 kan, onder voorbehoud van de planologische procedures (OTB-MER) in 2014 gereed zijn. Het Tracé Besluit voor de verdubbeling van de N33 en de verknoping A28/N33 wordt eind 2011 genomen. Het ontwerp voor de nieuwe aansluiting op de A28 (Assen-Zuid Zuid) is eind 2011 gereed. De procedure voor de nieuwe aansluiting op de A28 (Assen-Zuid-Zuid) wordt in 2012 gestart. Voor station Assen-Zuid is de vervoerswaarde berekend. Eind 2011 is de businesscase voor het station gereed. Afhankelijk van de resultaten uit de businesscase wordt gestart met het ontwerp en de procedure voor het station. Uitvoering zal op zijn vroegst in 2014 van start gaan. De uitvoering van het station is sterk afhankelijk van het programma voor Assen-Zuid en de exploitatiekosten.

Stationsgebied/Stadsboulevard

Het deelproject Stationsgebied omvat de ontwikkeling van het gebied rond het centraal station en de ontsluiting ervan. Het deelproject Stadsboulevard omvat het ontwerp en de realisatie van de centrale verbinding door Assen als toekomstvast stadsbou-

levard tussen het knooppunt Assen-Zuid (A28/N33) en de aansluiting Assen-Noord op de A-28.

In 2012 zal er voor het stationsgebied een stedenbouwkundige uitwerking plaatsvinden op basis van de gekozen tunnelvariant. Tevens zullen er samenwerkingsovereenkomsten met ProRail en de NS worden voorbereid. De delen Stadsboulevard-Noord en Stadsboulevard Zuid & Midden zullen op basis van de (dan) vastgestelde Integrale Visie Stadsboulevard en faseringsstrategie verder worden ontwikkeld van een voorlopig ontwerp naar een definitief ontwerp. Ook worden in 2012 de planologische procedures verder gevoerd.

Blauwe As tweede fase

Doel van het project is het kanaal weer bevaarbaar te maken en daarmee private investeringen in het omliggende gebied te initiëren. Begin 2011 is de gebiedsvisie en een globaal inrichtingsplan (masterplan) vastgesteld. Hierin wordt op hoofdlijnen weergegeven welke maatregelen worden getroffen in verband met het bevaarbaar maken van het Kanaal en de herinrichting van de oevers. In 2011 worden de plannen per fase gedetailleerder uitgewerkt.

Voor deelgebied 1 start eind 2011 de uitvoering. Voor de openbare ruimte van deelgebied 1 wordt eind 2011 de aanbestedingsprocedure gestart, waarna in 2012 een begin kan worden gemaakt met de uitvoering van fase 2.

FlorijnAs Gebiedsontwikkeling

De investeringen in bereikbaarheid dienen de volgende gebiedsontwikkeling te entameren:

Assen-Zuid bedrijventerrein

Het project Assen-Zuid omvat de ontwikkeling van een nieuw bedrijventerrein (110 ha waarvan 60 ha uitgeefbaar) en de directe aansluiting ervan op de A28 en de N33. Het project omvat ook de ontwikkeling van de Toeristische Recreatieve Zone Assen-Zuid en de aansluiting ervan op de A28 (project TRZ-zone).

De planologische procedure voor deelproject werklandschap Assen-Zuid is in 2011 doorlopen. De uiteindelijke besluitvorming door uw raad vindt plaats in oktober 2011. In 2012 wordt een uitwerkingsplan voor de eerste fase gemaakt en worden de voorbereidingen voor het bouwrijp maken voor die fase getroffen. Afhankelijk van de concrete vragen uit de markt is realisatie voorzien in 2013.

Landschapontwikkeling Assen aan de Aa

In 2009 is besloten het doorgaande binnenstedelijke verkeer langs de Noord-Zuid as via de stadsboulevard af te handelen. Er is niet gekozen voor de zogenoemde oostelijke variant. Deze keuze maakt het mogelijk het nationaal landschap Drentse Aa nabij

de stad verder te ontwikkelen en beter met de stad te verknopen. In 2011 is een visie voor dit gebied opgesteld. Daarnaast is een projecten- en ideeënboek gemaakt waarin concrete projecten benoemd worden. Besluitvorming over de visie en het projecten- en ideeënboek vindt in december 2011 plaats. De visie is met diverse partners waaronder het Rijk en de provincie, het waterschap en de natuur- en milieufederatie opgesteld. Voor de uitvoering van de projecten worden investeerders en financiers gezocht. Hiervoor is een separaat traject gestart om partijen te vinden die in het landelijk gebied willen investeren. Uitvoering van deze projecten is afhankelijk van beschikbare middelen, investeerders en uitvoerende partijen.

Havenkwartier

Het Havenkwartier omvat de transformatie van een binnenstedelijk bedrijventerrein tot een woon-werk gebied. Eind 2011 wordt de visie op de Stadsboulevard gepresenteerd aan uw raad. Nadat deze visie is opgesteld kan er een keuze worden gemaakt voor hoog of laag water in het Havenkwartier. In 2011 is er zowel een stedenbouwkundige visie voor hoog water als voor laag water opgesteld. Begin 2012 wordt de haalbaarheidsstudie afgerond, waaronder ook de ontwikkelstrategie valt. Aansluitend wordt gestart met het opstellen van het bestemmingsplan. Er wordt gestreefd naar een sluitende exploitatie. Eventuele tekorten zullen moeten worden gedeeld tussen de partners waaronder de gemeente. Indien hiertoe wordt besloten komt dit ten laste van het Grondbedrijf. Ook wordt de samenwerking met de Treanth partners (Actium, Credo en Bouwfonds) geformaliseerd.

Revitalisering Stadsbedrijvenpark

Het is de bedoeling een deel van het stadsbedrijvenpark te revitaliseren (60 ha). Afhankelijk van de bestuurlijk te bepalen urgentie en de beschikbaarheid van middelen zal in overleg met de ondernemers een revitaliseringsplan worden opgesteld. Indien uw raad instemt met het door de ondernemers gedragen revitaliseringsplan en de bijbehorende dekking kan in 2012 moet de uitvoering worden gestart.

Voorbereidingskrediet

Om alle bereikbaarheidsprojecten en gebiedsontwikkelingsprojecten voor te bereiden wordt elk jaar separaat een voorbereidingskrediet voor het gehele programma aangevraagd. De aanvraag voor het voorbereidingskrediet 2012 wordt in november of december aangeboden.

MIRT-onderzoek

Het Meerjarig Investeringsprogramma Ruimte en Transport (MIRT) van het Rijk is voor de ministeries van V&W, VROM, LNV en EZ het instrument

om rijksmiddelen toe te kennen. Eventuele tekorten in de gebiedsontwikkelingen kunnen met rijksmiddelen worden verkleind. De eerste stap tot een dergelijk besluit is de MIRT-verkenning. In het voorjaar 2010 is door het Rijk besloten dat door gebrek aan rijksmiddelen vooralsnog geen MIRT-verkenning kan worden gestart, maar dat een MIRT-onderzoek mogelijk is. Het MIRT-onderzoek biedt de ruimte om de expertise en het netwerk van het Rijk te benutten en is mogelijk een opstap tot een MIRT-verkenning. Met het MIRT-onderzoek wordt getracht met de verschillende rijks- en regionale partners oplossingen te vinden voor:

- De hoge kosten voor de verdichtingsopgave rond het Havenkwartier en de inpassing of verplaatsing van de rioolwaterzuiveringsinstallatie in het Havenkwartier.
- De kosten en financiering van de Natuurontwikkeling in Assen aan de Aa.
- De kosten en dekking van de kosten om het bedrijvenpark Assen-Zuid CO₂ dan wel energie-neutraal te ontwikkelen.

Crises en Herstel Wet (Chw)

Het instrumentarium van de Chw mag bij AmvB (juli 2010) ook voor de FlorijnAs worden gebruikt. Het programma is aangemerkt als lokaal project met nationale betekenis. Om de Chw te kunnen toepassen moet voor het FlorijnAs gebied een structuurvisie en een Milieu Effect Rapport (MER) worden opgesteld. Op basis van de bestaande Structuurvisie Assen 2030 (februari 2010) en de masterstudie FlorijnAs (februari 2010) is deze Structuurvisie plus opgesteld.

De Structuurvisie FlorijnAs is in oktober 2011 ondertekend door de bij de FlorijnAs betrokken overheden en op 27 oktober vastgesteld door uw raad. Hiermee zijn bindende afspraken gemaakt met de betrokken overheden rond de ambities en realisatie van de beoogde FlorijnAs ontwikkelingen. Met de vaststelling van de Structuurvisie FlorijnAs kunnen de versnellingsmogelijkheden die de Chw biedt, worden toegepast in de verdere uitwerking en realisatie van de plannen van de verschillende FlorijnAs-deelprojecten. Dit vindt vanaf 2011 plaats.

In 2011 is in het kader van de Chw een projectcommissie ingesteld. Deze commissie omvat een aantal publieke partners zoals Rijk, provincie, waterschap en omliggende gemeenten. De commissie beoordeelt of de verdere uitwerking van de FlorijnAs plannen conform de structuurvisie is.

Infrastructurele projecten en gebiedsontwikkeling (niet FlorijnAs)

Erfgoed Kwartier

De tweede fase van de herinrichting van de singels is medio 2012 gereed. De planvoorbereiding voor de herinrichting van de Brink en omgeving wordt in 2012 afgerond. Wanneer uw raad het plan goedkeurt en er dekking is gevonden, kan de uitvoering eveneens starten.

Citadel

Het project Citadel is in aanbouw. De eerste opleveringen (winkels en parkeergarage) worden in de tweede helft van 2012 verwacht.

Kloosterveste

De centrumvoorzieningen zijn klaar. De gronden in de buitenring bedoeld voor woningbouw zullen worden ontwikkeld afhankelijk van de ontwikkelingen op de woningmarkt.

Acmesa-terrein

De ontwikkelaar (Bemog) wil een plan ontwikkelen voor woningen, appartementen en kantoren op het voormalige Acmesaterrein. Dit plan moet passen binnen de door uw raad vastgestelde stedenbouwkundige visie Oranjebuurt. Wij verwachten de tweede helft van 2011 overeenstemming wordt bereikt met Bemog

waarna de planologische procedure kan worden gestart. Medio 2012 zou de procedure afgerond kunnen zijn en gestart kunnen worden met de eerste fase met grondgebonden woningbouw.

Kloosterveen II

Afhankelijk van de marktontwikkelingen en de mogelijkheden om met de grondeigenaren tot een overeenkomst te komen kan in de 2012 gestart worden met de verdere ontwikkeling van Kloosterveen II.

Kloosterveen III

Het is de verwachting dat in 2012 het bestemmingsplan voor de gebiedsontwikkeling Norgerbrug wordt vastgesteld. (wegtracé en Kloosterveen III). De activiteiten in het kader van de verwerving van de benodigde gronden lopen door.

Diepstroeten

De eigenaar van het Van Boeijen terrein heeft het gebied getransformeerd in Park Diepstroeten, waarin zowel zorggerelateerde bouw (fase 1) als commerciële woningbouw (fase 2 en 3) een plek moeten krijgen. Eigenaar en gemeente hebben voor de ontwikkeling van fase 2 en 3 een samenwerkings-

overeenkomst opgesteld. Uit deze samenwerkings-overeenkomst is een masterplan ontwikkeld dat in de loop van 2011 gereed is gekomen. Op basis van dit geflexibiliseerde masterplan gaat van Boeijen een projectontwikkelaar benaderen en de gronden verkopen. In overleg met de ontwikkelaar zal op basis van het masterplan een bestemmingsplan gemaakt worden. Start van het woningbouwprogramma zal naar verwachting plaatsvinden in de periode 2012-2015.

Mercuriuscentrum

Het plan voor het Mercuriuscentrum voorziet in de ontwikkeling van 3.600 vierkante meter extra winkelruimte, de realisatie van ongeveer 50 zorg-

woningen en het transformeren van de huidige overdekte passage in een open winkelstraat. Juni 2011 is gestart met de sloop van het Mercuriuscentrum aan de kant van het Ceresplein, ter voorbereiding op de aansluitende verbouw van het winkelcentrum en de bouw van zorgwoningen. De bestemmingsplanprocedure die de ontwikkeling aan de zijde van het Mercuriusplein mogelijk maakt is naar verwachting in oktober 2011 afgerond waarna de laatste grondtransactie plaats gaat vinden. Begin 2012 wordt gestart met verwijdering van de overkapping van de Mercuriuspassage. Sloop van de overkapping en herinrichting van de winkelpuien worden in segmenten uitgevoerd. De afronding van het project is begin 2013 voorzien.

Maatschappelijke voorzieningen (met name gebouwen)

Milieu Educatief Centrum

Het project is in de voorbereidingsfase. In het eerste kwartaal van 2012 is het project gereed voor aanbesteding. De verwachte start van de bouw is aansluitend gepland.

In samenspraak met een aantal andere projecten (zwembad, wielervedium en sporthal) in het kader van het beweeg en beleefpark Stadsbroek heeft uw raad ingestemd met verdere uitvoering van het project. Voor dit project is het uitvoeringskrediet ad. € 4.288.000 vrijgegeven.

Met de gebruikers worden in het tweede halfjaar besprekingen gevoerd om tot zogenaamde beheers-overeenkomsten te komen. Via het agentschap en de provincie wordt nog onderzocht in hoeverre subsidie kan worden aangevraagd.

Huisvesting voortgezet onderwijs

Het betreft de vervangende nieuwbouw voor de locatie Larijs van de CS Vincent van Gogh College en Quintus van het Dr. Nassau College. De beide scholen zijn zelf bouwheer en daarmee verantwoordelijk voor het proces. De projectleider van het CS Vincent van Gogh College heeft laten weten dat het proces volgens het afgesproken tijdpad verloopt. De start van de nieuwbouw vindt in 2012 plaats en de oplevering van de nieuwbouw is voorzien in augustus 2013. De projectleider van het Dr. Nassau College heeft uitgesproken dat in verband met de complexe voorbereiding en gelet op onderwijs organisatorische en bouwkundige redenen bouwen in twee fasen de voorkeur geniet. Het schoolbestuur beraadt zich erover welke gevolgen dat op de oplevering van de nieuwbouw heeft. De procedure tot wijziging van de bestemmingsplannen kan voor beide projecten invloed hebben op de uiteindelijke oplevering.

Multifunctionele accommodatie Het Schakelveld

Het Schakelveld is in gebruik genomen. Financieel is het project nog niet afgesloten in verband met btw-verrekeningen met de fiscus.

Multifunctionele accommodatie Pittelo

Op 22 april 2010 heeft uw raad het definitieve krediet voor de bouw van de multifunctionele accommodatie Pittelo beschikbaar gesteld. De verdragging als gevolg van een bezwaarschrift heeft geleid tot circa € 150.000 meerkosten. Deze worden binnen het krediet opgevangen.

In november 2010 is gestart met de bouw van de multifunctionele accommodatie. De verwachting is dat de bouwkundige oplevering eind 2011 gereed is. De inrichting en inhuizing volgen hierna. De verwachting is dat dit eind februari 2012 is afgerond.

Multifunctionele accommodatie Assen-Oost

Het project bevindt zich in de voorbereidingsfase. De ambitie is nog steeds om een multifunctionele accommodatie te realiseren. Echter gezien de marktomstandigheden wordt op dit moment een haalbaarheidsonderzoek gedaan door een externe partij om toekomstige ontwikkelingen in Assen Oost beheersbaar te maken. Afhankelijk van de uitkomsten van het haalbaarheidsonderzoek en het onderzoek naar de diverse locaties zal het vervolgproces worden ingezet. Dit vervolgproces zal ter besluitvorming aan u worden voorgelegd.

Uitgaande van een multifunctionele accommodatie aan de locatie aan de Tuinstraat ziet de planning er als volgt uit: In het vierde kwartaal van 2011 of het eerste half jaar van 2012 zullen afspraken met zowel politie als ontwikkelaar(s) tot overeenkomsten moeten leiden. Afhankelijk van deze afspraken zal een eerste stap gezet worden en kan een aanvang worden gemaakt met de sloop van het oude politie-

gebouw op de locatie en het starten van het wijzigen van het bestemmingsplan.

Multifunctionele accommodatie Kloosterveen, inclusief Parel

Er is een locatiekeuze gemaakt voor de vestigingsplaats van het derde cluster voor in totaal 23 groepen inclusief een gymzaal. In 2012 zal het programma van eisen met de toekomstige gebruikers worden opgesteld en uitgewerkt worden in een technisch programma. In 2013 start de bouw, waardoor het gebouw medio 2014 in gebruik kan worden genomen.

Versterking Speciaal Onderwijs

Het Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap heeft de verhuizing van de Van der Reeschool (VSO-ZMOK) van Smilde naar Assen goedgekeurd; hiervoor ontvangt de gemeente Assen een bijdrage uit het Gemeentefonds.

In 2010 is het schoolgebouw aan de Vivaldilaan aangepast en zijn er twee noodlokalen bijgeplaatst. In januari 2011 is de school gestart.

Het schoolbestuur is binnen vijf jaar een nieuw permanent schoolgebouw toegezegd. Dit is opgenomen in het convenant. Na gereedkomen van dit gebouw zullen de school aan de Vivaldilaan en de noodlokalen worden verlaten. Er wordt onderzoek gedaan naar mogelijke locaties, medio 2012 is dat traject afgerond. Met het bestuur worden de opties doorgesproken.

Uitbreiding Driesprong (BBO)

Begin 2012 start het bestuur van de Driesprong met de permanente uitbreiding van de school. Wegens ruimtegebrek zullen het huidige gebouw worden uitgebreid. Hierdoor zullen alle leerlingen tijdelijk elders moeten worden gehuisvest. Ze zullen gebruik maken van de nieuwe noodlokalen in Marsdijk (WOZOCOTerrein). Het schoolbestuur verwacht eind 2012 de uitbreiding in gebruik te kunnen nemen.

Uitbreiding Borg (BBO)

De uitbreiding en renovatie van de CBS de Borg is begin 2011 gestart. De bouwtijd duurt een klein jaar zodat het gebouw eind 2011 wordt opgeleverd. Er zijn tijdelijke lokalen geplaatst om de leerlingen tijdens de werkzaamheden te huisvesten.

Uitbreiding de Marskramer (OBO)

Begin 2012 zal worden gestart met de permanente uitbreiding van de Marskramer. De uitbreiding vindt naar verwachting plaats op de locatie van de nu in gebruik zijnde noodlokalen. Naar verwachting van het schoolbestuur kunnen alle leerlingen tijdens de bouw worden gehuisvest in de overige lokalen van de school. Naar verwachting is eind 2012 de uitbreiding gereed.

De Nieuwe Kolk

Komend jaar wordt verder gewerkt aan de bouw van De Nieuwe Kolk en de voorbereiding van de verhuizing van De Kolk, de Bibliotheek, het CBK, Biblionet en de overige gebruikers. We zetten in op een goede samenwerking tussen de instellingen, waarbij aan de ene kant gestreefd wordt naar een divers en interessant cultureel aanbod en aan de andere kant naar een marktgerichte bedrijfsvoering. De samenwerking tussen de partijen krijgt vorm in een gezamenlijk ondernemingsplan. Naar aanleiding van de second opinion op de bouw en exploitatie van De Nieuwe Kolk, wordt er door een werkgroep gewerkt aan voorstellen hiervoor. In september/oktober wordt een tentoonstelling gehouden met prototypes van het kunstwerk van Daan Roosegaarde. Iedereen kan dan zien, voelen en horen hoe het kunstwerk er uit komt te zien. Dit najaar staat een aantal bouwlampvoorstellingen gepland waar inwoners van Assen en omstreken alvast kennis kunnen maken met De Nieuwe Kolk.

Verplaatsing hockeyvelden HvA

Het betreft de verplaatsing van de velden naar Groene Dijk en aanpassingen Dijkveld. De voorbereidingen voor de aanbesteding van het bouwmanagement zijn gestart. Naar verwachting zal in het voorjaar van 2012 de realisatie een aanvang nemen.

Sporthal Stadsbroek

Het definitieve ontwerp van de Stadsbroekhal is gereed. De eerste paal is in oktober geslagen. Vervolgens zal de bouw van start gaan. De oplevering staat gepland voor juni 2012 en de ingebruikname door CS Vincent van Gogh is augustus/september 2012.

Er wordt onderzocht of de Wielerbaan aan de achterzijde van de Stadsbroekhal kan worden gekoppeld. Hierdoor kan gebruik worden gemaakt van gezamenlijke voorzieningen (kleedkamers, kantine en dergelijke) van de sporthal.

Huisvesting Brandweer, HVD en GGD

Uw raad heeft op 14 juli 2011 ingestemd met de realisatie van de hoofdpост voor de Brandweer, HVD en GGD ter plaatse van de Groene Dijk te Assen. De voorbereidingen voor de bouw worden nu in gang gezet zodat in het voorjaar 2012 met de feitelijke realisatie kan worden gestart. De oplevering staat gepland voor het vierde kwartaal van 2013.

Voor het afstoten van de huidige locatie zal eerst nog onderzoek moeten plaatsvinden. Het betreft met name een financiële exercitie waarin onderzocht moet worden hoe de huidige locatie van de Brandweer financieel gezien zo gunstig mogelijk gebruikt kan worden om de resterende boekwaarde niet te hoeven afboeken. Vervolgens zal onderzocht moeten worden hoe de nevenpost zo voordelig mogelijk gerealiseerd kan worden.

Huisvesting gemeentelijke organisatie

Doelstelling van het project is om de organisatie-ontwikkeling van de gemeente Assen te vertalen naar een nieuwe werkomgeving op één centrale plek. Deze werkomgeving stimuleert gewenst gedrag en draagt bij aan de verandering van de organisatiecultuur. De nieuwe werkomgeving in het Stadhuis wordt gerealiseerd voor alle medewerkers, met uitzondering van de brandweer en de afdeling uitvoering. De nieuwe werkomgeving faciliteert de bricks en bytes van Het Nieuwe Werken (tijd- en plaatsonafhankelijk werken met vrije toegang tot kennis en ervaring).

Er worden circa 514 volwaardige werkplekken gerealiseerd, waarbij er met een bezettingsgraad van 80% als uitgangspunt, voldoende ruimte is voor een organisatieomvang van 643 medewerkers. Tevens zijn er circa 92 werkplekken aanwezig in overleg-ruimten.

Uw raad heeft januari 2011 een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld; het project bevindt zich in de definitiefase.

Assen Digitaal (Egem, waaronder Dimpact)

De basis van het programma Assen Digitaal bestaat uit de NUP projecten (Nationaal Uitvoerings Programma). Deze zijn uit het EGEM project voortgekomen. Het NUP bestaat uit, door de overheid ver-

plichte, projecten om de basisinfrastructuur voor e-dienstverlening binnen de overheid te verbeteren.

In juni 2011 heeft de overheid de opvolger van het Nationaal Uitvoeringsprogramma gepresenteerd (i-NUP). Hierin zijn 20 bindende afspraken over verplicht gebruik van e-overheidsbouwstenen in werkprocessen opgenomen. Naast aanpassing van de inhoud, zijn in vergelijking met het oude NUP de bindende afspraken strenger en concreter geworden. Ook bevat het i-NUP nieuwe bouwstenen. De planning van het i-NUP loopt tot 2015.

De eisen aan diverse onderdelen, inhoud en realisatiedata zijn nog niet volledig duidelijk. Leidend voor uitvoering zijn de met de overheid afgesproken realisatiedata. De voor 2012 beoogde projecten en ontwikkelingen zullen naar verwachting conform planning en budgetten gerealiseerd worden.

Dienstverlenende projecten (zoals Antwoord2015, Uitbreiding van digitale dienstverlening (Dimpact) en zaakgericht werken) zullen in verband met noodzakelijke inhoudelijke afstemming worden opgenomen in het nieuwe programma Dienstverlening.

Uitvoering en sturing op de diverse (deel)projecten zal geleidelijk overgaan naar de lijnorganisatie. De concernsturing zal in die zin dan ook op een andere wijze ingevuld gaan worden.

Financieel overzicht bestuurlijk relevante investeringsprojecten

Hierna het overzicht met de belangrijkste in voorbereiding en/of in uitvoering zijnde investeringsprojecten uit het gemeentelijk investeringsplan. Oude projecten, dat wil zeggen projecten die eerder op de lijst stonden maar inmiddels zijn afgerond, hebben wij niet meer opgenomen.

Bij de rubricering van de projecten hebben wij, daar waar dat relevant is, aansluiting gezocht bij de hoofdthema's van de FlorijnAs.

Financiële tabel bestuurlijk relevante investeringsprojecten

De tabel geeft een beeld van de investeringen in de Gemeente Assen waarvoor uw raad een krediet beschikbaar heeft gesteld. Er zijn ook projecten in de tabel opgenomen die in de grondexploitatie plaatsvinden.

Programma	Investeringsproject	Investering	Geplande uitgaven t/m 2012	Geplande uitgaven na2012	Dekking*
		(bedragen x € 1.000)			
FlorijnAs	Assen-zuid	69.700	3.500	66.200	s
	Assen-zuid werklandschap	p.m.	2.800		e
	Stationsgebied en stadsboulevard	101.000	2.300	98.700	s
	Havenkwartier	p.m.	2.300		e
	BlauweAs 2 ^e fase	48.400	12.900	35.500	s
	Revitalisering Stadsbedrijvenpark	p.m.	400		e
	Natuurontwikkeling Assen-Oost	p.m.	800		e
	Toeristisch recreatieve zone en Baggel-huizerplas	p.m.	900		e
	Programmakosten	9.400	3.600	5.800	s
Stadsontwikkeling	Erfgoedkwartier en Singelstructuur	4.815	4.815		r, s
	Citadel parkeergarage / grondexploitatie	30.950	30.950		r, gb, s
	Kloosterveste	22.516	22.516		e
	Acmesaterrein	150	150		s, d
	Kloosterveen II	64.000	42.336	21.664	gb
	Kloosterveen III planontwikkeling	2.603	2.603		gb
	Mercuriuscentrum	1.788	1.788		s, d
	Diepstroeten	-	-	-	d
Stads en wijk-beheer	Milieu educatief centrum	4.300	4.300		e
Onderwijs	Huisvesting voortgezet onderwijs	50.000	9.000	41.000	e
	Mfa Pittelo	9.546	9.546		e
	Mfa Assen-oost	5.000		5.000	e
	Mfa Kloosterveen incl. Tamboerijn (3 ^e cluster)	12.500		12.500	e
	Versterking Speciaal Onderwijs	4.000		4.000	e
	Uitbreiding Driesprong	2.200	2.200		e
	Uitbreiding de Borg	2.500	2.500		e
	Uitbreiding Marskramer	2.010	2.010		e
Kunst en cultuur	Bouw De Nieuwe Kolk	80.000	81.127		e
Sport en ontspanning	Verplaatsing hockeyvelden HvA	3.680	1.800	1.880	e
	Sporthal Stadsbroek	3.000	3.000		e
Veiligheid	Huisvesting Brandweer, HvD en GGD	17.260	3.000	14.260	e
Bedrijfsvoering	Huisvesting gemeentelijke organisatie	9.600	9.600		e
	Programma Assen Digitaal (vm Egem w.o Dimpact)	Het programma heeft geen eigen financiering. De kosten/investeringen worden bij de betreffende beleidsproducten / afdelingen verantwoord.			

Ad*: e = exploitatie algemene dienst, r = reserves, gb = Grondbedrijf, s = subsidies en d = derden.

Programmabegroting 2012

Financiën

Inleiding

Hiervoor in het hoofdstuk Beleid en bij het onderdeel Programma's hebben wij de einduitkomsten van de begroting 2012 en van de nieuwe meerjarenprognose 2013-2015 samen met de daarbij behorende beleidsvoorstellen en dekkingsmaatregelen aan u gepresenteerd. In het hoofdstuk Financiën gaan we in op de financiële grondslagen waarop die zijn gebaseerd en dat noodzakelijk maken.

Status Programmabegroting 2012

De Programmabegroting 2012 staat in het teken van de verdere realisatie van de doelen uit het Collegeprogramma en van het verder voorbereiden en voltooiën van de (investerings-) projecten die al in de planning staan, waar we me bezig zijn of die nieuw opgepakt moeten worden. Belangrijke financiële randvoorwaarde daarvoor is dat de financiële positie van onze gemeente gezond is en dat de Asser begroting sluitend is en blijft. Over de wijze waarop, het tijdsplan waarbinnen en de middelen waarmee wij dat willen gaan realiseren zijn bij de besprekingen over de Programmabegroting 2011 en het daaraan gekoppelde Uitvoeringsprogramma 2011-2014 afspraken gemaakt en in overleg met uw raad besluiten genomen.

Die besluiten betroffen onder andere de keuzes en het tempo met betrekking tot het uitvoeren van ons Collegeprogramma en de noodzakelijke middeleninzet ervoor, het vaststellen van de omvang en de wijze van invulling van de noodzakelijke bezuinigingen, en het doorlichten en oplossen van knelpunten in de reservepositie en de bestemming van de Essent-gelden. Als aanvulling daarop hebben we in 2011 de strategische afwegingsnotitie Grondbedrijf gepresenteerd en met uw raad besproken. In die notitie zijn de financiële kaders aangegeven waarbinnen de gemeentelijke grondexploitatie en lopende en nieuwe gebiedsontwikkelingen zich de komende jaren mogen en kunnen bewegen. Daarnaast is sprake van sluitende afspraken over de realisering en financiering van de FlorijnAs-projecten die in de planning staan.

De Programmabegroting 2012 en het daarin gepresenteerde (financiële) beleid dienen in dat licht gezien, zowel beleidsmatig als financieel te worden beschouwd als tweede min of meer vanzelfsprekende vervolgstap op weg naar de realisatie van onze beleidsdoelen en het met het oog daarop in november 2010 samen met de begroting 2011 vastgestelde Uitvoeringsprogramma 2011-2014. In het hoofdstuk Beleid van de begroting hebben we aangegeven hoe we de in dat programma voor het komende jaar vastgestelde beleidsvoornemens willen uitvoeren en hoe en waar, als gevolg van nieuwe inzichten en externe ontwikkelingen, actualisering en bijsturing ervan noodzakelijk is geworden.

De begroting 2012 omvat als resultaat daarvan naast de afgesproken middeleninzet voor uitvoering van de jaarschijf 2012 van het uitvoeringsprogramma ad € 2,2 miljoen alsmede de tweede tranche van de voor de lopende bestuursperiode vastgestelde bezuinigingen van € 16,5 miljoen. Die tweede tranche bedraagt in totaal ruim € 4 miljoen structureel. Daarmee komt het totaal van de in de programmabudgetten verwerkte bezuinigingen in 2012 uit op € 13,0 miljoen. De extra druk op onze sociale voorzieningen houdt ook in nog 2012 aan. Dat gegeven vraagt vanaf 2012 in de begroting om een degelijke financiële oplossing. Het is niet langer verantwoord om deze ontwikkeling enkel als financieel risico aan te blijven merken. Daarvoor zijn mogelijke budgettaire gevolgen te substantieel.

Verder geven we voor zover in dit stadium mogelijk financiële invulling aan de gevolgen van het Kabinetsbeleid (WSW/WWNV) en presenteren we de oplossingsrichtingen die er borg voor moeten staan dat de exploitatie van De Nieuwe Kolk, die in 2012 start, vanaf dat jaar een solide financiële basis krijgt in de gemeentelijke begroting.

Financiële kaders en opbouw budgetten

In dit hoofdstuk presenteren we de financiële kaders en spelregels waarmee we in dat verband in deze bestuursperiode rekening willen en moeten houden. Ook gaan we in op de opbouw en samenstelling van de nieuwe programmabudgetten en maken we een vergelijking met de budgetten die in 2011 beschikbaar waren en lichten we op hoofdlijnen het beleid en de uitgangspunten toe die bij de opbouw en samenstelling van de programmabudgetten een rol hebben gespeeld. Omdat de financiële kaders, de begrotingspositie en meerjarenprognose bij de Voorjaarsnota 2011 voor het laatst zijn getoetst en geactualiseerd, maken wij in het verdere verloop van dit hoofdstuk, waar nodig, steeds de vergelijking met de financiële eindprognoses voor de jaren 2012-2014 uit de laatste Voorjaarsnota en met het beleid dat daarbij hoort.

Daarnaast gaan we in dit hoofdstuk in op de resultaten van de nieuwe meerjarenprognose 2013-2015 en lichten we de ingrediënten toe die daar in zijn meegenomen. Daarnaast komen in dit hoofdstuk een aantal onderwerpen aan de orde die medebepalend zijn voor de beeldvorming over de financiële positie van onze gemeente. Het gaat daarbij onder meer om de opbouw, samenstelling en ontwikkeling van de algemene dekkingsmiddelen, waaronder de algemene uitkering, de belastingen en de stand van de gemeentelijke reserves. Tevens behandelen we een aantal andere specifieke onderwerpen waaronder aard en omvang van de vastgestelde bezuinigingen, de omvang en opbouw van de Wmo-budgetten en de in de begroting en meerjarenprognose opgenomen incidentele lasten en baten.

BBV-vereisten

Met de informatie in dit hoofdstuk wordt tevens voldaan aan de informatieplicht zoals die sinds 2004 op grond van het Besluit begroting en Verantwoording is voorgeschreven.

De financiële hoofddoelstellingen

Het gemeentelijk financieel beleid is gericht op duurzaamheid, stabiliteit en continuïteit in de middeleninzet een en ander met het oog op realisatie en instandhouding van een gezonde financiële positie. De achterliggende beleidsdoelen luiden als volgt:

- De besteding en het beheer van gemeenschapsgeld is zorgvuldig, efficiënt, transparant en resultaatgericht.
- Er is duurzaam evenwicht tussen lasten en baten waarbij de lasten op evenwichtige wijze gespreid worden over huidige en komende generaties.
- Het gemeentelijk weerstandsvermogen is op voldoende niveau.
- Voor zover de middelenvoorziening bestaat uit belastingheffing geschiedt dit naar redelijkheid en billijkheid en op basis van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur in het belastingrecht.
- De tarieven van de gemeentelijke heffingen zijn waar mogelijk kostendekkend. Er vindt geen bovontrendmatige tariefaanpassing plaats.
- Er is sprake van efficiënte doch risicomijdende financiering van onze uitgaven.

Genoemde beleidsdoelen hebben feitelijk een permanente status; ze zijn er op gericht de financiële continuïteit en soliditeit van de gemeentelijke huishouding door de jaren heen te borgen. De maatschappelijke effecten die daarmee beoogd worden en de activiteiten die daarmee in de planperiode 2012-2015 noodzakelijk zijn, vormen onderdeel van het beleid en de beleidsuitvoering behorend bij het programma Algemene dekking van de programmabegroting.

Collegeprogramma en gemeentelijke financiën

Handhaving van een gezonde financiële positie en een adequaat weerstandsvermogen, zorg voor een sluitende begroting 2012, een sluitende meerjarenprognose 2013-2015, het in control hebben en houden van de lopende grote projecten en zorg voor beperkte lastenstijgingen voor burgers en bedrijven, zijn voor 2012 de belangrijkste financiële en fiscale beleidsspeerpunten.

Met de vastgestelde beleidsmaatregelen in het Uitvoeringsprogramma 2011-2014 hebben we daar een goede en degelijke financiële basis voor gelegd. Tevens hebben we daarmee, voor zover op dat moment al mogelijk is, invulling gegeven aan een aantal budgettaire afspraken en spelregels die zijn opgenomen in de financiële paragraaf van het Collegeprogramma.

Die afspraken en spelregels zijn basis voor het door ons in deze bestuursperiode te voeren financiële beleid. Als de financiële ontwikkelingen daartoe aanleiding geven zullen we die spelregels in overleg met uw raad bijstellen en waar nodig verder aanscherpen. Dat kan o.a. betekenen dat we, als de financiële situatie en de begrotingspositie dat noodzakelijk maken we aan-

vullende bezuinigingsmaatregelen ter afweging en besluitvorming aan u voor zullen leggen.

We sturen in ons financieel beleid op repressief provinciaal financieel toezicht. Dat betekent dat we voldoen aan de daarvoor geldende voorwaarden waaronder zorgen voor realisatie van materieel financieel evenwicht in de begroting en/of meerjarenprognose.

We zorgen er voor dat de gemeentelijke grondexploitatie in control is en dat de daarvoor benodigde weerstandscapaciteit is afgestemd op de daarmee verbandhoudende risico's. In dat verband te maken keuzes worden conform de hierover medio 2011 gemaakte afspraak jaarlijks aan de hand van de strategische afwegingsnotitie Grondbedrijf met uw raad besproken.

De inzet van de middelen die deze bestuursperiode beschikbaar zijn of komen voor het realiseren van beleidsintensiveringen en/of nieuw beleid geschiedt, met het oog op behoud van flexibiliteit, op projectbasis. Dat betekent dat betreffende middelen, tenzij nadrukkelijk anders is/wordt besloten, alleen in de periode 2011-2014 voor beleidsuitvoering beschikbaar zijn en vanaf 2015, dus aan het begin van de volgende bestuursperiode weer komen te vervallen. Voorzetting van het betreffende beleid en projecten behoeft voortgaande beleidsevaluatie en bestuurlijke besluitvorming. Die financiële lijn maken we in de jaarschijf 2015 van de meerjarenprognose 2013-2015 zichtbaar.

De inzet van de reserves ondersteunt het beleid en vindt gericht en gedoseerd plaats op basis van besluitvorming. De gemeentelijke reservepositie is in 2010 doorgelicht. We geven uitvoering aan de aanbevelingen en beleidsmaatregelen die daaruit zijn voortgekomen. Bestaande knelpunten in de reservepositie zijn/worden opgelost. Als dat nog nodig is vindt onderbouwing van reserves en voorzieningen plaats d.m.v. vaststelling van beleidsregels en/of beheers- en onderhoudsplannen. De algemene reserve is en blijft beschikbaar voor gemeentebrede risicoafdekking heeft met het oog daarop een minimale omvang van de € 100 per inwoner.

We zorgen er voor dat het gemeentelijke risicobeheer in control is. De op het moment van opstellen van de begroting nog in voorbereiding zijnde kadernotitie risicomanagement en weerstandsvermogen gaat de komende jaren de basis vormen voor het risicobeleid en -beheer. De met het oog op verantwoord risicobeheer benodigde weerstandscapaciteit moet op peil zijn.

Overige budgetafspraken en spelregels in het Collegeprogramma

Voor het overige geven wij bij de invulling van het financieel beleid waar mogelijk uitvoering aan de volgende budgetafspraken en spelregels uit de financiële paragraaf van ons Collegeprogramma:

- Het versmarten van de programmabegroting wordt voortgezet.
- Structurele lasten worden gedekt door structurele baten.
- Realisatie van nieuwe investeringen/projecten vindt plaats op basis van een sluitend dekkingsplan.
- Herijken van beleid in plaats van nieuw beleid stapelen op bestaand beleid (oud voor nieuw).
- Budgetoverschrijdingen worden opgevangen binnen het betreffende beleidsveld.
- Financiële meevallers binnen een beleidsveld kunnen worden ingezet als compensatie voor budgetoverschrijdingen, ze worden niet aangewend voor nieuw beleid/beleidsintensivering.
- Kortingen van het Rijk op specifieke uitkeringen worden (in beginsel) opgevangen binnen het betreffende beleidsveld.
- Er vinden geen automatische verhogingen budgetten plaats als gevolg van volume- of prijsstijging.
- Er komen geen nieuwe openeinderegelingen en bestaande regelingen worden heroverwogen.
- Er worden geen nieuwe gesloten financiële circuits gecreëerd en bestaande circuits worden heroverwogen.

Financiële beleidslijn rijksbezuinigingen in relatie tot gemeentelijke financiën

Het kabinet is druk doende met de invulling en realisatie van de voor de lopende kabinetsperiode vastgestelde rijksbezuinigingen. Het betreft een totaalpakket van € 18 miljard. Een belangrijk deel van die bezuinigingen raakt het beleid en de financiën van gemeenten. Effectuering geschiedt onder meer in de vorm van bezuinigingen op de uitkering uit het gemeentefonds, via kortingen op bestaande doeluitkeringen, en door decentralisatie van rijkstaken onder toepassing van (efficiency)kortingen op de daarvoor over te hevelen middelen. Om financiële gevolgen van deze kortingen op te vangen gaan we in voorkomend geval uit van de volgende beleidslijn.

- In het Collegeprogramma is al aangegeven dat bezuinigingen op specifieke uitkeringen in beginsel worden opgevangen binnen het beleidsterrein waar ze betrekking op hebben. Die lijn wordt voortzet. Onder in beginsel verstaan wij in dit verband dat gevolgen van de door het Rijk opgelegde korting voor ons beleidsmatig en inpasbaar en aanvaardbaar zijn.
- De middeleninzet voor de uitvoering van door het kabinet te decentraliseren taken als Wajong, Awbz en Jeugdzorg is afgestemd op de middelen die daarvoor van het Rijk overkomen. Het gaat daarbij zowel om de middelen die beschikbaar komen voor de implementatie van de overkomende taken als voor de jaarlijkse uitvoering ervan. Wij gaan er daarbij vanuit dat het kabinet de te decentraliseren taken van passende, dat wil zeggen op de naar de gemeente overkomende inhoudelijke en financiële opgaaf afgestemde fi-

nanciering, voorziet. Het is niet onze intentie om voor de uitvoering van die taken van uit de eigen middelen extra budgettaire ruimte vrij te maken.

- bij de bezuinigingen op het gemeentefonds ontbreekt veelal een directe relatie met specifieke gemeentelijke taken. Bezuinigingen hebben een generiek karakter en zullen als zodanig, bijvoorbeeld door bezuinigingen, binnen het totaal van de gemeentelijke middelen moeten worden opgevangen. Als korting op het fonds of een deel ervan wel verband houdt met door het kabinet beoogde taakmutaties dan wordt deze net als bij specifieke uitkeringen naar het betreffende taakveld doorgerekort.

Het kabinet en de VNG hebben in 2011 overleg gevoerd over de mogelijke aanpak, de uitvoering en financiële effecten. Resultaten daarvan zijn vastgelegd in een concept Bestuursakkoord. Gemeenten hebben met uitzondering van de paragraaf Werk en inkomen ingestemd. Het voorbehoud is gemaakt ten aanzien van het ontbreken van passende financiering voor de omvorming, ontschotting en de kortingen op de bestaande financiering van de WWB en de WSW, de invoering van de Wet werken naar vermogen, en de beoogde decentralisatie van de Wajong, onderdelen van de AWBZ en van de Jeugdzorg. Ook wij huldigen het standpunt dat het kabinet zorg dient te dragen voor passende financiering zodat op gemeentelijk niveau sprake kan zijn van maatschappelijk verantwoorde beleidsuitvoering. Zoals bekend is er geen overeenstemming tussen de gemeenten en het Rijk tot stand gekomen. De financiële effecten van de hiervoor genoemde beleidswijzigingen van het Rijk blijven hiermee onzeker.

De Voorjaarsnota 2011 als financieel kader voor de Programmabegroting 2012

Budgetten in de primaire begroting 2012 zijn als vertrekpunt gebaseerd op het aanvaarde beleid zoals die voor het laatst in het kader van de Voorjaarsnota 2011 is gepresenteerd en door uw raad zijn vastgesteld. De financiële stand van zaken in de Voorjaarsnota vormt samen met de daaronder liggende financiële afspraken het referentiekader voor de beschouwingen, toelichtingen en analyses in de hierna volgende onderdelen van het hoofdstuk financiën. Vandaar op deze plek in het kort een overzicht van de belangrijkste bevindingen en conclusies uit die nota.

Samenvattend beeld Voorjaarsnota 2011

De Voorjaarsnota 2011 vormde de eerste inhoudelijke rapportage over de stand en voortgang van de beleidsuitvoering in de huidige bestuursperiode. Het overall-beeld van de stand van de beleidsuitvoering en de bezuinigingen was positief en de lopende begroting 2011 en de meerjarenramingen waren sluitend.

Gelijktijdig moesten we constateren dat er op dat moment nog een aantal in financieel opzicht risico-

volle ontwikkelingen (exploitatie ISD, rijksbeleid, bestuursakkoord, de exploitatie De Nieuwe Kolk) boven de markt hingen die aanleiding zouden kunnen zijn voor financiële tegenvallers en mogelijke extra bezuinigingen. Het financiële lek was in mei jl. dus nog niet volledig boven water.

Rekening houdend met die kanttekening zagen de financiële eindresultaten van de Voorjaarsnota er als volgt uit:

Resultaten Voorjaarsnota 2011 (bedragen* € 1.000)				
Omschrijving/jaar	2011	2012	2013	2014
Eindresultaten begroting/mjp november jl.	0	572	144	1
bijstelling middeleninzet WWB/FWI/Meedoenbeleid	pm	pm	pm	pm
bijstelling ivm rijkskortingen op specifieke uitkeringen en decentralisatie	0	pm	pm	pm
bijstelling overige programmabudgetten	- 8.492	- 492	- 800	- 170
bijstelling algemene dekkingsmiddelen	8.002	- 240	353	1.337
mutaties reserves	358	47	24	-
Resultaten Voorjaarsnota 2011	- 132	-113	- 279	1.168

De financiële vooruitzichten voor 2011-2013 gaven in mei jongstleden een lichte verslechtering te zien. Deze werd met name veroorzaakt door de extra middelen die ingezet moeten worden om de exploitatie van het werkvoorzieningschap Alescon weer gezond te maken en te houden. De daarmee gepaard gaande lastenuitzetting van € 0,7 miljoen kon door meevallers elders binnen een vrijwel sluitend blijvende begroting worden opvangen.

De door het bestuur van de ISD in de gewijzigde begroting 2011 zichtbaar gemaakte nadelige financiële ontwikkeling op het punt van de uitvoering van de WWB is in het kader van de Voorjaarsnota voorlopig nog als financieel risico aangemerkt. Die lijn stemde overeen met de zienswijze van uw raad over de gewijzigde ISD-begroting 2011. De omvang van het risico was ingeschat op € 4,0 miljoen.

Vanaf 2014 zou als gevolg van de nieuwe cijfers betreffende de omvang van het accres en de kortingen op de uitkeringen uit het gemeentefonds sprake zijn van een licht gunstiger prognose. Die ontwikkeling is, omdat de hierover door het Rijk afgegeven indicaties nog veel te zacht waren, op dat moment voor kennisgeving aangenomen.

De uitkomsten van de Voorjaarsnota zelf gaven geen aanleiding voor het treffen van specifieke beleidsmaatregelen. Wel hebben wij naar aanleiding van de in de nota gesignaleerde risico's en andere nog komende ontwikkelingen besloten om intern te starten met de voorbereiding van een extra pakket bezuinigingsmaatregelen. Dit met als doel om tijdig voorbereid te zijn en de resultaten ervan, als dat noodzakelijk mocht zijn, bij de voorbereiding van de begroting 2012 te kunnen betrekken en met uw raad te kunnen bespreken.

Inleiding programmabegroting 2012

Hiervoor, in het beleidsdeel van de programmabegroting, hebben wij de einduitkomsten van het keuze- en afwegingsproces voor het beleids- en begrotingsjaar 2012 aan u gepresenteerd. Het gaat om het eindresultaat van de beleids- en dekkingsmaatregelen die in onze visie met het oog op de volledigheid van het beleid, de uitvoering van ons Collegeprogramma en de realisatie van sluitende jaarbegrotingen noodzakelijk zijn.

De primaire begroting 2012 vormt de basis voor de afwegingen en de keuzes die wij in verband daarmee hebben gemaakt. De budgetten in de primaire begroting 2012 zijn gebaseerd op het aanvaarde beleid tot en met de Voorjaarsnota 2011. Daartoe behoren ook de jaarschijven 2012 voor de uitvoering van het Collegeprogramma en de bezuinigingen.

In dit hoofdstuk gaan wij meer in detail in op de einduitkomst van de primaire begroting 2012, de factoren die een rol hebben gespeeld in de totstandkoming van het resultaat, alsmede op de omvang van de daaraan ten grondslag liggende programma- en productbudgetten.

Het zorgdragen voor financiële continuïteit en stabiliteit zijn daarbij hoofddoelen. De opbouw van de budgetten van de primaire begroting heeft plaatsgevonden op basis van gangbare uitgangspunten en gedragslijnen. In verband met bijzondere financiële omstandigheden hebben wij op een aantal punten echter voor een andere aanpak gekozen. Het niet langer automatisch toepassen van de inflatiecorrectie en van budgetbijstellingen in verband met volumegroei maken daar onderdeel van uit.

Onderstaand treft u de toelichting op de opbouw en samenstelling van de primaire begroting 2012 aan. Tevens gaan we in op een aantal ontwikkelingen en factoren die daarin zijn betrokken en een rol hebben gespeeld. Wij staan achtereenvolgens stil bij:

- het resultaat van de primaire begroting 2012 c.a.;
- de omvang en opbouw van de programmabudgetten;
- de omvang en opbouw van de algemene dekkingsmiddelen;
- de samenstelling en omvang van de inzet van gemeentelijke reserves.

Resultaat programmabegroting 2012 en analyse

In de Voorjaarsnota 2011 hebben we samen met u geconcludeerd dat we, ondanks de goede voortgang bij het bezuinigen, het financiële lek nog niet volledig boven water hadden. De begroting 2012 bevestigt dat beeld. We houden langer dan verwacht en financieel ingeschat last van de budgettaire gevolgen van de economische crisis. Dat openbaart zich met name in een onverminderd hoog beslag op de bijstand en op de andere inkomensondersteunende voorzieningen, een en ander met hogere gemeentelijke uitgaven als direct gevolg. Daarnaast zorgen de aanhoudende stagnatie op de bouw- en woningmarkt en de als gevolg daarvan verminderde groei van de stad voor een lagere groei van de inkomsten

dan waaraan we de afgelopen jaren als sterke groeistad gewend waren geraakt.

Resultaat

De primaire begroting 2012 geeft als resultaat daarvan een tekort te zien van € 5,1 miljoen. Belangrijkste oorzaken zijn hogere kosten van bijstandverlening en lagere inkomsten als gevolg achterblijvende opbrengsten van de bouwleges. Bij de Voorjaarsnota 2011 is voor 2012 een vrijwel sluitende begroting geprognosticeerd. Ten opzichte van die prognose is thans dus sprake van een nadeel van afgerond € 5,0 miljoen.

Resultaten 2012 na bestemming (bedragen x € 1.000)

Prognose/primair	prognose 2012 Voorjaarsnota 2011	primair 2012	verschil met prognose
Saldo resultaten Beleidsprogramma's	-95.419	-100.451	-5.032
Saldo resultaten Algemene Dekkingsmiddelen	95.306	95.352	+ 46
Eindresultaat 2012 na bestemming	- 113	-5.099	-4.986

Verklaring

De primaire begroting 2012 is gebaseerd op de beleidslijnen en de financiële afspraken in het Uitvoeringsprogramma 2011-2014 en de Voorjaarsnota 2011. De voor 2012 noodzakelijke budgetten zijn zo realistisch en scherp mogelijk begroot. Er is geen rekening gehouden met budgettuitzettingen als gevolg van volumegroei; de automatische prijscompensatie is beperkt tot 1,5 %.

Het nadeel van € 5,0 miljoen ten opzichte van de prognose bij de Voorjaarsnota wordt vrijwel volledig veroorzaakt doordat de voor 2012 geraamde budgetten voor de beleidsprogramma's in totaal € 5,0 miljoen afwijken van de laatste prognose bij de Voorjaarsnota 2012. Hoofdoorzaken hiervan zijn:

- Anders dan in de begroting 2011 zijn de budgettaire gevolgen van de bijstandsverlening en de bekostiging daarvan door het Rijk nu wel direct in de primaire budgetten opgenomen. De uitzetting die daar het gevolg van is wordt veroorzaakt door hogere cliëntenaantallen, een lagere rijksbijdrage en door hogere kosten van de bedrijfsvoering van de ISD. Ten opzichte van de jaarschijf 2012 van de meerjarenprognose betekent dit een nadeel van € 4,8 miljoen.
- Door stagnatie op de bouw- en woningmarkt blijven de gemeentelijke inkomsten achter. In de meerjarenprognose was ingaande 2012 rekening gehouden met een licht herstel van deze opbrengsten. Voor de uitkomst van de begroting 2012 betekent dit een nadeel van circa € 0,6 miljoen.

- Los daarvan is op diverse beleidsprogramma's in meer of mindere mate sprake van mutaties ten opzichte van de prognoses in de Voorjaarsnota 2011. De achterliggende samenstelling wordt in het financiële overzicht hierna verder zichtbaar gemaakt. De belangrijkste oorzaken van de verschillende mutaties zijn reguliere actualisering van budgetten, onder andere door loon-, prijs- en andere autonome ontwikkelingen, aanpassing in de toerekening van de bedrijfsvoeringskosten, actualisering en herfasering van geplande projecten en investeringen, wijzigingen en verschuiving in de rijksbekostiging.
- Binnen het programmabudget Zorg en Welzijn is rekening gehouden met het vervallen van de doeluitkering CJG. Compensatie hiervoor loopt via de algemene uitkering. Verder is het Wmo-budget bijgesteld op basis van de middelen die daarvoor in 2012 via de algemene uitkering beschikbaar komen.

De voor de 2012 geraamde Algemene Dekkingsmiddelen sluiten vrijwel aan bij de prognose die hiervoor in het kader van de Voorjaarsnota is gemaakt. Er is sprake van een positieve afwijking van per saldo € 46.000 die uit een aantal onderdelen (gemeentefonds, belastingen, bedrijfsvoering et cetera) is opgebouwd.

De toelichting daarop is opgenomen in de paragraaf Algemene Dekkingsmiddelen verderop in de begroting.

Afwijking begroting 2012 ten opzichte van Voorjaarsnota 2011

De totaalanalyse van de programmaresultaten 2012 afgezet tegen de Voorjaarsnota 2011 ziet er als volgt uit:

resultaten 2012 versus prognose 2012		(gesaldeerd budget, bedragen x € 1.000)	
programma	geprognosticeerd budget 2012	geraamd budget 2012	afwijking t.o.v. prognose
Bestuur en burger	-11.058	- 11.467	- 409
Stadsontwikkeling	-4.589	- 4.559	30
Mobiliteit	9	17	8
Stads- en wijkbeheer	-15.480	-15.457	23
Onderwijs	-14.052	-13.786	266
Kunst en cultuur	-7.365	-7.183	182
Zorg en welzijn	-21.352	- 22.259	- 907
Werk en inkomen	-9.237	- 14.055	- 4.818
Sport en ontspanning	-6.648	- 5.965	683
Veiligheid	-4.683	- 4.648	35
Milieu	304	440	136
Bouwen en wonen	-1.268	- 1.529	- 261
Algemene dekking (regulier)	95.306	95.352	46
resultaat	-113	-5.099	- 4.986

Omvang baten en lasten programmabegroting 2012

De totale omvang van de in de begroting 2012 geraamde uitgavenbudgetten bedraagt € 240,1 miljoen. Hier staat voor een totaalbedrag van € 235,0 miljoen aan gemeentelijke inkomsten tegenover.

De voor 2012 geraamde lasten en baten bestaan uit de budgetten voor de programma-uitgaven en programmabaten, de inkomsten en uitgaven verbandhoudend met de algemene dekkingsmiddelen en de voor het komende jaar op grond van daarover bestaande afspraken voorziene toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. De totaalopbouw van de gemeentebrede budgetten is hierna opgenomen.

In de budgetopbouw voor 2012 is voor een totaalbedrag van € 13,0 miljoen aan bezuinigingen verwerkt. Ten opzichte van 2011 is dit een toename van € 4,0 miljoen structureel. Daarnaast bevatten de budgetten de in het kader van de Voorjaarsnota 2009 vastgestelde aanvullende dekkingsmaatregelen van in totaal € 2,8 miljoen.

Voor uitvoering van de tweede jaarschijf van het Collegeprogramma is conform de planning in totaal voor € 1,8 miljoen aan middelen in de budgetten opgenomen. Dit is € 0,5 miljoen minder dan in de begroting 2011.

opbouw/resultaten primaire begroting 2010			(bedragen x € 1.000)
budgetten	lasten 2012	baten 2012	saldo 2012
totaal programmabudgetten	236.517	129.260	-107.257
totaal algemene dekkingsmiddelen (alg. uitkering; ozb)	-1.671	95.758	97.429
subtotaal	234.846	225.018	-9.828
beleidsmaatregelen 2012-2015	p.m	pm	pm
dekkingsmaatregelen 2012-2015	p.m	pm	pm
totaal middelen voor bestemming	234.846	225.018	-9.828
totaal toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	5.287	10.016	4.729
begrotingsresultaat na bestemming	240.133	235.034	-5.099

Begrotingsbeloop 2011-2012

Het eindresultaat van de primaire begroting 2012 laat inclusief de bezuinigingen van € 13,0 miljoen en € 2,8 miljoen een tekort zien van € 5,0 miljoen. De begroting 2011 was na de Voorjaarsnota met een tekortraming van € 0,1 miljoen vrijwel sluitend.

We hebben de budgetten in de begroting 2012 sindsdien in verband met interne en externe ontwikkelingen ten opzichte van de budgetten in 2011 als volgt bijgesteld:

begrotingsverloop 2011-2012			(bedragen x € 1.000)
budgetten	2011*	2012	mutatie
lasten programmabudgetten	237.036	236.517	519V
lasten algemene dekking	-3.206	-1.671	1.535 N
totaal lasten	233.830	234.846	1.016 N
baten programmabudgetten	122.775	129.260	6.485 V
algemene dekkingsmiddelen	101.638	95.758	- 5.880 N
totaal baten	224.414	225.018	605 V
storting in reserves	2.557	5.287	2.730 N
onttrekkingen aan reserves	11.841	10.016	-1.825 N
Resultaatverbetering 2011-2012 voor bestemming	-9.417	-9.828	- 411 N
Resultaatverbetering 2010-2011 na bestemming	-133	- 5.099	- 4.966

* Na Voorjaarsnota

Vergeleken met de begroting 2011 neemt de raming van de gemeentelijke programma-uitgaven in totaal toe met € 1,0 miljoen. Het totaal van de programmabudgetten komt daarmee uit op € 234,8 miljoen. De geraamde programma-inkomsten nemen in totaal met € 0,6 miljoen af ten opzichte van 2011. De inzet van reserves neemt per saldo af met € 4,5 miljoen.

De afgenomen inzet van de reserves is vrijwel volledig het gevolg van de ten opzichte van de begroting 2011 aangepast ramingen t.b.v. de gemeentelijke grondexploitatie. mutaties

Samengevat resulteert het totaal van de budgetaanpassingen in een resultaatverslechtering van € 4,9 miljoen ten opzichte van de begroting 2011.

mutatie 2011/2012 gemeentelijke lasten en baten	(bedragen* € 1 miljoen)
ontwikkeling gemeentelijke uitgaven	1,0 N
ontwikkeling gemeentelijke baten	0,6 V
inzet reserves	4,5 N
totaal mutatie begroting 2011/2012	- 4,9 N

Aan de doorgevoerde budgetbijstellingen ligt een breed scala van oorzaken en ontwikkelingen ten grondslag. De belangrijkste daarvan zijn hiervoor in het beleidsdeel van de begroting weergegeven en toegelicht. Op deze plaats in de begroting volstaan wij met het geven van een overzicht van de mutaties c.a. die onderdeel uitmaken van het reguliere aanpassingsmechanisme dat loopt van de begroting 2011 via de prognose 2012 bij de Voorjaarsnota naar het nu feitelijk voorliggende primaire resultaat begroting 2012. Het gaat daarbij in hoofdzaak om de volgende zaken:

- Verwerken van loon- en prijsontwikkelingen 2011-2012 (aanneمة respectievelijk +2,5% en +1,5 %).
- Verwerken van de financiële effecten van besluitvorming sinds de Voorjaarsnota 2011.
- Noodzakelijke budgettaire bijstellingen op grond van de jaarrekening en de lopende begrotingsuitvoering.
- Verwerken van aanhoudende budgettaire gevolgen van de recessie (waaronder WWB, bouwleges en Gemeentefonds).
- Verwerken van de mutaties uit de jaarschijf 2012 van de meerjarenprognose 2011-2014.
- Actualiseren van de bouwgrondexploitatie-ingen met de bijbehorende inzet van de reserves
- Naar beneden bijstellen van de budgetten voor uitvoering van het Collegeprogramma met € 0,5 miljoen.
- In de budgetten verwerken van de tweede tranche van de bezuinigingen 2011-2014 ad € 4,0 miljoen.

- In de budgetten verwerken van de tweede tranche van de aanvullende dekkingsmaatregelen uit de Voorjaarsnota 2009 van € 2,8 miljoen.
- Aframen van nog in de begroting 2011 beschikbare incidentele budgetten.
- Op peil brengen van het budget voor uitvoering van het Meedoenbeleid.
- Conform de meerjarenprognose opnemen van de geraamde budgetten voor De Nieuwe Kolk.
- Verwerken van budgettaire gevolgen uit de begroting 2012 van verbonden partijen (inclusief taakstelling van 7%).
- Opvoeren en actualiseren van budgetten en dekkingsmiddelen in verband met taakmutaties.
- Bijstellen van algemene- en doeluitkeringen aan de hand van eigen parameters en op basis van kabinetsbeleid.
- Actualiseren van de omvang en toerekening van interne bedrijfsvoeringsbudgetten (zie paragraaf bedrijfsvoering).
- Trendmatig verhogen van gemeentelijke tarieven en bijbehorende opbrengstramingen.
- Bijstellen van onttrekkingen en toevoegingen aan reserves op basis van de daarover bestaande afspraken.

De resultaatverslechtering van de primaire begroting 2012 met € 4,9 miljoen werkt in principe volledig door in de prognoses voor de jaren 2013 tot en met 2015. De financiële prognoses voor die jaren muteren daardoor in principe in dezelfde mate ten opzichte van de eerdere prognoses bij de Voorjaarsnota 2011 (zie paragraaf Meerjarenprognose 2013-2015 in dit hoofdstuk.

Samenstelling programmabudgetten 2012

Het in de primaire begroting 2012 voor de beleidsuitvoering in de programma's geraamde totaalbudget van € 240,5 miljoen en de daar direct aan ge-

koppelde inkomsten van in totaal € 125,6 miljoen zijn voor 2012 als volgt aan de twaalf begrotingsprogramma's toegedeeld:

Middeleninzet/-toedeling programma's 2012 (bedragen x € 1.000)				
Programma's/middeleninzet	Lasten 2012	Baten 2012	Saldo 2012	Aandeel in%
Bestuur en burger	12.604	1.137	11.467	10,7
Stadsontwikkeling	22.009	17.150	4.859	4,5
Mobiliteit	4.689	3.900	789	0,7
Stads- en wijkbeheer	24.039	8.415	15.624	14,6
Onderwijs	38.002	25.612	12.390	11,6

Middeleninzet/-toedeling programma's 2012 (bedragen x € 1.000)				
Programma's/middeleninzet	Lasten 2012	Baten 2012	Saldo 2012	Aandeel in%
Kunst en cultuur	9.842	877	8.965	8,4
Zorg en welzijn	25.230	2.773	22.457	20,9
Werk en inkomen	60.613	46.558	14.055	13,1
Sport en ontspanning	8.541	2.099	6.442	6,0
Veiligheid	5.138	490	4.648	4,3
Duurzaamheid en milieu	8.950	9.389	-439	-/- 0,4
Bouwen en wonen	16.861	10.860	6.001	5,6
Totaal programmabudgetten 2012	236.517	129.260	107.257	100,0

Toelichting en bijzonderheden

De programmabudgetten zijn opgesteld op basis van aanvaard beleid tot en met de Voorjaarsnota 2011 en aan de hand van de daartoe vastgestelde begrotingsrichtlijnen 2012. Invulling van een bezuinigingstaakstelling van cumulatief € 13,0 miljoen maakt hier deel van uit. Hiervan heeft € 5,0 miljoen betrekking op de bedrijfsvoering.

In de primaire begroting 2012 is geen rekening gehouden met inzet van de algemene reserve voor het sluitend maken van de begroting.

Bij de opbouw van de programma- en productbudgetten is over de gehele linie een prijscompensatie van 1,5% toegepast. De prognose van het centraal planbureau voor de prijsontwikkeling 2012 lag medio 2011 op ongeveer 2,0%.

De aanname voor de nominale stijging van de salarissen en werkgeverslasten bedraagt 2,5%; daarboven is rekening gehouden met het toekennen van reguliere periodieke verhogingen. Onderhandelingen over een nieuwe c.a.o.-gemeenten waren medio 2011 nog gaande.

De door de recessie aanhoudende druk op de Wet werk en bijstand en andere inkomensondersteunende voorzieningen is vanaf 2012 in de betreffende budgetten verwerkt. Bij de Voorjaarsnota 2011 is dat niet gebeurd; ontwikkelingen zijn toen nog conform de zienswijze van uw raad als risico aangemerkt. De ISD gaat in zijn begroting 2012 uit van een ongewijzigd aantal bijstandscilënten.

De raming voor de opbrengsten van de bouwleges is in verband met de stagnatie op de bouw- en woningmarkt verder i.c. met € 0,25 miljoen verlaagd ten opzichte van 2011. De geraamde opbrengst bedraagt daardoor nu nog € 1,1 miljoen.

De budgettaire ruimte die in 2012 beschikbaar is voor uitvoering van het Collegeprogramma bedraagt € 2,2 miljoen bruto. Hiervan wordt € 0,3 miljoen gedekt uit het Grondbedrijf.

De raming van de uitkering uit het Gemeentefonds is afgestemd op de meicirculaire 2011. Gevolgen van de in de septembercirculaire opgenomen maatregelen zijn afzonderlijk in beeld gebracht (zie hoofdstuk beleid). Deze maken nog geen onderdeel uit van het primaire begrotingsresultaat.

Bij de opstelling van de raming van de algemene uitkering is rekening gehouden met het weer in

werking stellen van de koppeling van het Gemeentefonds aan de rijksuitgaven. Langs die weg delen gemeenten via het gemeentefonds voor circa € 1,8 miljard mee in de rijksbezuinigingen van in totaal € 18 miljard. Het Asser aandeel in die bezuinigingen is in de begroting 2012 verwerkt.

Bij de opstelling van de programmabudgetten is niet op voorhand rekening gehouden met in 2012 optredende budgettaire gevolgen van volumegroei. Dit is conform de afspraken in de financiële paragraaf van het Collegeprogramma. De effecten daarvan worden in 2012 samen met de andere voor 2011 van belang zijnde zaken in totaalverband afgewogen.

Het budget voor de gemeentelijke bedrijfsvoering is ten opzichte van 2011 aangepast op basis van loon-, prijs- en een aantal andere onontkoombare ontwikkelingen. Daarnaast zijn de voor 2012 voor de bedrijfsvoering vastgestelde bezuinigingen van in totaal € 5,0 miljoen in het budget verwerkt. Het totale bedrijfsvoeringbudget 2012 bedraagt als resultaat van de doorgevoerde aanpassingen in totaal € 53,3 miljoen. De voor 2011 geraamde operationele personeelsformatie bedraagt in 2012 in totaal 694 fte's (in 2011 waren dit 707 fte's).

In de toedeling van het totale bedrijfsvoeringbudget aan programma's, projecten en Grondbedrijf zijn geen noemenswaardige wijzigingen opgetreden. Ongeveer 75% ofwel € 40 miljoen van de kosten van de bedrijfsvoering komt ten laste van programma's; de resterende 25% wordt toegerekend aan de projecten (waaronder de FlorijnAs) en het Grondbedrijf. Op de bedrijfsvoering rust in 2011 een bezuinigingstaakstelling van € 2,9 miljoen.

Voor verdere planontwikkeling en realisatie van projecten in het kader van de FlorijnAs is een totaalbudget van € 14,9 miljoen in de begroting opgenomen. Dekking vindt plaats uit de hiervoor van het Rijk te ontvangen RSP-gelden. begrotingstechnisch is sprake van een budgettair neutraal verloop.

De product- en programmabudgetten zijn aangepast op basis van de financiële mutaties, zoals die voor 2012 op grond van de besluitvorming tot en met juli 2011 vastlagen. In 2011 door het vorige college op incidentele basis beschikbaar gestelde uitvoeringsbudgetten en dekkingsmaatregelen, zijn ingaande 2012 weer volledig vervallen.

De in de begroting 2012 gehanteerde renteuitgangspunten zijn ongewijzigd ten opzichte van 2011. Dat betekent dat de ingaande de begroting 2010 doorgevoerde renteverlaging vooralsnog is gecontinueerd. De korte termijn rente is als gevolg daarvan opnieuw bepaald op 3%. Voor het lange geld is een percentage van 4,5 % gehanteerd. De te calculeren rente over de eigen financieringsmiddelen (reserves et cetera) bedraagt in 2012 opnieuw 4,5%, terwijl het renteomslagpercentage 5% blijft.

In de primaire begroting is er conform de aanname in de meerjarenprognose vanuit gegaan dat de indexatie (het op waarde houden) van de gemeentelijke bestemmingsreserves in 2012 weer wordt hervat. In verband hiermee is een last in de begroting opgenomen van ruim € 3,7 miljoen. In de afgelopen jaren is uit budgettaire overwegingen van indexatie afgezien.

De tijdens de bouw van De Nieuwe Kolk gecalculeerde/betaalde bouwrente is vanaf 2012 conform de daarover gemaakte afspraken geactiveerd en wordt vanaf de start van de exploitatie samen met de investeringskosten geamortiseerd en ten laste van de exploitatie gebracht.

Conform de besluiten over kostendekking van de investeringen in de nieuwbouw voor het voortgezet onderwijs ad € 50 miljoen is in de primaire begroting 2012 rekening gehouden met de vorming en voeding van een reserve voortgezet onderwijs. De voeding van de reserve bestaat uit de budgettaire ruimte die tot aan de ingebruikname van de nieuwbouw door herfasering van huisvestingsplannen en -projecten tijdelijk binnen de begroting voor onderwijshuisvesting vrijvalt. Voor 2012 is deze berekend op € 1,4 miljoen.

In de primaire begroting 2012 is op basis van het daarvoor in 2008 door uw raad vastgestelde dekkingplan rekening gehouden met de exploitatie van De Nieuwe Kolk. Dit is gedaan met inachtne-

ming van de financiële kaders zoals die tot nu toe op basis van het aanvaarde beleid vastlagen. Over mogelijke extra middeleninzet voor de exploitatie van De Nieuwe Kolk wordt bij de behandeling van de begroting besloten. Bij het ramen van de opbrengsten van de gemeentelijke leges en bestemmingsheffingen is als eerste aanname uitgegaan van reguliere trendmatige aanpassing van de tarieven ten opzichte van 2011 met 2,0 %. Dit geldt tevens voor de raming van de opbrengst voor de onroerendesaakbelasting. Voor de raming van de opbrengsten van de afvalstoffenheffing en het rioolrecht gelden voor 2012 aparte afspraken (zie paragraaf Lokale heffingen).

De voor 2012 in de primaire begroting geraamde rijksuitkering, op basis van de Wet Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening aan Gemeenten (BUIG), die is bestemd voor de financiering van de kosten van de bijstandsverlening heeft een voorlopige status. Definitieve vaststelling van die uitkering door het kabinet vindt plaats in oktober 2012.

De budgetten voor de gemeentelijke grondexploitatie zijn ten opzichte van 2011 geactualiseerd en afgestemd op de voor 2012 in de planning staande projecten en activiteiten. De beleidslijnen en oplossingsrichtingen uit de Strategische afwegingsnotitie Grondbedrijf, zijn bij de opstelling van de nieuwe ramingen betrokken. De aanpassingen zijn, conform de bestaande beleidslijn, budgettair neutraal en hebben dus geen invloed op het resultaat. Verevening vindt plaats via de algemene reserve van het Grondbedrijf.

Voor verdere toelichting op de samenstelling van de programmabudgetten, de daarbij behorende productbudgetten, de toelichting op het budgetbeloop 2011-2012 en voor informatie over het daarmee te realiseren beleid, wordt verwezen naar het hoofdstuk Beleid en naar de Programma's elders in deze begroting.

Verloop van de algemene dekkingsmiddelen 2012

De algemene middelen dienen als dekkingsbron voor de programma-uitgaven die niet direct door eigen inkomsten in de diverse beleidsprogramma's gedekt worden. Ook kunnen algemene en bestemmingsreserves voor dat doel worden ingezet. Het totaal van de gemeentelijke uitgaven dat in 2012 op die wijze vanuit de algemene middelen gedekt moet worden is geraamd op € 107,3 miljoen.

Lasten en baten algemene dekking

De algemene dekkingsmiddelen bestaan uit de opbrengsten van de gemeentelijke belastingen, de algemene uitkering uit het Gemeentefonds en de revenuen die jaarlijks worden verkregen uit de gemeentelijke beleggingen. Op basis van de ramingen komt uit deze bronnen in 2012 in totaal € 95,7 miljoen aan daadwerkelijke opbrengsten beschikbaar.

De budgetten (onder meer perceptiekosten belastingen) die benodigd zijn voor, of samenhangen met, de verkrijging van die middelen, zijn voor 2012 in totaal geraamd op ruim € 0,9 miljoen. Daarnaast zijn binnen het programma Algemene dekking de resultaten van de bedrijfsvoering, de interne renteverdeling en de budgetten voor onvoorzien en incidenteel en voor het herplaatsbaar en het voormalig personeel geraamd.

Daarnaast bevat het programma de stel- en correctieposten die nodig zijn met het oog op de volledigheid van een juiste balans binnen de begroting. Per saldo voegen de voor deze doeleinden geraamde stelposten voor € 1,6 miljoen aan gemeentebrede dekkingsmiddelen toe.

Per saldo komt in 2012 naar verwachting dus € 97,4 miljoen aan dekkingsmiddelen voor de uitvoering van gemeentelijk beleid beschikbaar. Opbouw en samenstelling van de algemene dekkingsmiddelen zien er voor 2012 als volgt uit.

Budgetten algemene dekkingsmiddelen 2012				(bedragen x € 1.000)
Programma's/middeleninzet	Lasten	Baten	Saldo	Aandeel in %
Onvoorzien/incidenteel	1.063	-	-1.063	-1,1
Algemene heffingen	336	14.401	14.065	14,4
Beleggingen	19	618	599	0,6
Financieringsresultaten	238	7.776	7.538	7,7
Algemene uitkering	-	72.963	72.963	74,9
Btw-Compensatiefonds	336	-	-336	-0,3
Overige algemene dekkingsmiddelen	-1.672	-	1.672	1,7
Herplaatsbaar en boventallig personeel	898	-	-898	-0,9
Resultaat renteverdeling	-2.740	-	2740	2,8
Onverdeelde saldi bedrijfsvoering c.a.	-148	-	148	0,2
Totaal algemene dekkingsmiddelen	-1.670	95.758	97.428	100,0

Toelichting en bijzonderheden

Het budget voor onvoorziene uitgaven is in de begroting 2012 weer op het reguliere peil gebracht en komt daarmee uit op € 308.000. Middelen zijn bestemd en inzetbaar voor onvoorziene ontwikkelingen en omstandigheden die zich in de loop van het jaar aandienen en waarmee in de begroting geen rekening is/kon worden gehouden. Daarnaast is er als gevolg van de werking van bestaande financiële technische spelregels een incidentele ruimte beschikbaar van € 755.000.

De opbrengstramingen van de algemene belastingen (onroerendezaakbelasting en toeristenbelasting) van in totaal € 14,4 miljoen zijn conform de bestende gedragslijn geraamd en aangepast aan de hand van voor 2012 voorziene volumegroei van het waardetotaal van de onroerende zaken en een aanpassing van het tarief van 2,0 % (aanname). Bij de raming van de opbrengst van de toeristenbelasting is rekening gehouden met een tariefstijging van € 0,05 per overnachting en met verdere toename van de overnachtingscapaciteit in de stad.

De opbrengst uit de externe gemeentelijke beleggingen en deelnemingen is in totaal geraamd op ruim € 0,6 miljoen. Deze opbrengsten bestaan uit dividend, voortkomend uit het aandelenbezit bij Enexis, Attero PBE, de Bank Nederlandse Gemeenten en de Waterleidingmaatschappij Drenthe. Verder ramen we in 2012 de reguliere rentevergoeding over de achtergestelde lening Enexis. Het jaarlijkse Essent-dividend is sinds de overname door RWE vervallen.

De raming van de algemene uitkering bedraagt afgegrond € 73,0 miljoen en is gebaseerd op de uitgangspunten en maatregelen in de meicirculaire 2011. De maatregelen in die circulaire zijn gebaseerd op de hernieuwde afspraken die de vereniging Nederlandse gemeenten en het kabinet hebben gemaakt over het herstel van de koppeling, het aandeel van de gemeenten in de rijksbezuiniging en de accesssystematiek.

De behoudzaamheidsreserve wordt niet langer als veiligheidsmarge voor tegenvallers ingehouden.

Het positieve financieringsresultaat van ruim € 7,5 miljoen bestaat voor € 6,5 miljoen uit de ten gunste van de begroting komende bespaarde rente van de eigen reservemiddelen. Van deze rente is € 3,7 miljoen bestemd voor het waardevast houden van de gemeentelijke reserves (indexatie) en voor bijna € 0,8 miljoen voor vorming van incidentele ruimte. Naast bespaarde rente is een opbrengst van € 0,5 miljoen geraamd voor renteontvangsten uit aan Enexis verstrekte aandeelhoudersleningen en garantstellingen. Deze leningen en garantstellingen zijn een direct gevolg van de financiële afspraken in het kader van de overeenkomst tussen Essent en RWE. Tot slot is een renteopbrengst van € 0,7 miljoen geraamd in verband met de tijdelijke externe belegging van de in 2009 ontvangen opbrengst uit de aandelen verkoop Essent. Of, en zo ja in welke mate, deze opbrengst daadwerkelijk kan worden gerealiseerd is afhankelijk van het verloop van de gemeentelijke liquiditeits-/financieringspositie.

Het onverdeelde resultaat van de bedrijfsvoering bedraagt in de primaire begroting in 2012 € 0,15 miljoen. De budgetten voor herplaatsbaar en voormalig personeel zijn voor het komend jaar in totaal geraamd op € 0,9 miljoen. De interne renteverdeling 2011 geeft een voordeel van € 2,7 miljoen.

Bezuinigingen 2011-2014

In het kader van het structureel sluitend maken van de gemeentebegroting heeft uw raad in november 2010 een totaalpakket aan bezuinigingen vastgesteld van € 16,5 miljoen structureel. Van deze bezuinigingen heeft € 10,7 miljoen betrekking op de gemeentelijke producten en de programma's terwijl € 5,8 miljoen betrekking heeft op de gemeentelijke bedrijfsvoering. Realisatie ervan is in uitvoering. Opbouw en samenstelling van de bezuinigingen luiden als volgt:

Bezuinigingen 2011-2014				
(bedragen x € 1.000)				
Programma's/middeleninzet	2011	2012	2013	2014
Bestuur en burger	199	646	666	646
Stadsontwikkeling	291	316	341	236
Mobiliteit	220	320	520	620
Stads- en wijkbeheer	1.130	1.660	1.980	1.980
Onderwijs	86	188	473	473
Kunst en cultuur	160	160	535	535
Zorg en welzijn	328	625	1.375	1.875
Werk en inkomen	50	50	50	50
Sport en ontspanning	107	275	375	475
Veiligheid	117	212	212	212
Duurzaamheid en milieu	687	687	687	687
Bouwen en wonen	-	-	-	-
Algemene dekking	1.800	1.874	1.898	1.922
Verbonden partijen (7%-korting)	500	1.000	1.000	1.000
Totaal bezuinigingen producten	5.675	8.013	10.112	10.711
Bedrijfsvoering	3.366	5.053	5.543	5.793
Totaal bezuinigingen	9.041	13.066	15.655	16.504

In 2102 is de tweede tranche van de bezuinigingen aan de orde. Deze bedraagt in totaal € 4,0 miljoen. Rekening houdend met de reeds voor 2011 vastgestelde taakstelling komt het totaal van de in de budgetten verwerkte bezuinigingen daarmee uit op € 13,1 miljoen structureel. Voortgang en realisatie van de bezuinigingen wordt gevolgd via periodieke Voortgangsrapportages. De rapportage die ten grondslag ligt aan de begroting 2012 geeft aan dat we op koers liggen. Op een enkel onderdeel is sprake van een knelpunt en/of maken we op basis voortschrijdend inzicht andere keuzes. De besluitvorming omtrent de hoogte van de bezuinigingen bij de bibliotheek is daarvan het meest sprekende voorbeeld. De aanpassingen die we in overleg met uw raad doorvoeren leiden echter niet tot bijstelling/verlaging van de totale taakstelling; deze blijft volledig in tact. Als dat met het oog op het behoud noodzakelijk is zoeken we naar andere oplossingen. In het beleidsdeel van de programmabegroting informeren we u hierover.

Ter ondersteuning van het bezuinigingsproces is een frictiebudget van € 3,5 miljoen beschikbaar.

Het budget is bestemd voor kostendekking van flankerende maatregelen. De middelen zullen zo nodig gericht worden ingezet voor het faciliteren van het huidige personeel om intern of extern ander werk te vinden. De algemeen directeur is budgethouder van dit fonds en ziet toe op juiste en gerichte besteding van de middelen. De voor frictie en flankerend beleid op het budget rustende aanspraken bedroegen medio maart circa € 0,5 miljoen.

Middeleninzet uitvoering Collegeprogramma

In november 2010 i.c. bij de vaststelling van de Programmabegroting en het uitvoeringsprogramma 2011-2014 zijn door uw raad middelen beschikbaar gesteld ten behoeve van de realisatie van onze ambities en de beleidsdoelen uit het Collegeprogramma 2010-2014. Gelijktijdig zijn afspraken gemaakt en besluiten genomen over de dekking ervan. Het eindresultaat van die besluiten en afspraken ziet er als volgt uit:

Uitwerking Collegeprogramma 2011-2014				
(bedragen x € 1.000)				
Thema /jaar	2011	2012	2013	2014
Aantrekkelijke stad	815	965	965	965
Sociale stad	1.223	645	650	656
Dienstbare stad	40	40	40	40
Groeiende stad	500	500	500	200
Totaal	2.578	2.150	2.155	1.861
inzet vrije beleidsruimte	- 1.000	- 2.000	- 2.500	- 2.500
inzet reserve Grondbedrijf	- 300	- 300	- 300	-
Per saldo ten laste/ten gunste algemene middelen	- 1.278	+ 150	+ 645	+ 639

Op basis van besluitvorming is in 2012 in totaal € 2,15 miljoen beschikbaar voor uitvoering van onze beleidsspeerpunten uit het Collegeprogramma. Een deel van de uitvoeringskosten wordt, om extra druk op de begroting te voorkomen, van uit de be-

staande middelen gedekt. Daarnaast is de vrije beleidsruimte van € 2,5 miljoen als dekkingsmiddel ingezet en wordt gebruik gemaakt van de middelen uit het Grondbedrijf. Die inzet bedraagt € 0,9 miljoen en is bestemd voor de cofinanciering van pro-

jecten die in het kader van de uitvoering van de economisch agenda in de planning staan.

De gekozen aanpak resulteert erin dat voor de uitvoering van de jaarschijf 2012 van het Collegeprogramma geen additioneel beslag op de algemene middelen benodigd is. Per saldo valt in 2012 € 0,15 miljoen aan dekkingsmiddelen vrij ten gunste van het resultaat van de begroting.

Alle in het door uw raad vastgestelde uitvoeringsprogramma 2011-2014 opgenomen beleidsintensiveringen zijn tijdgebonden. Dat betekent dat de beschikbaarheid ervan beperkt is tot de looptijd van de huidige bestuursperiode i.c. tot en met 2014. Vanaf 2015 stoppen de afgesproken beleidsintensiveringen uit de periode 2010-2014 en vervalt de extra middeleninzet weer. Deze beleidslijn is in de meerjarenprognose 2013-2015 tot uitdrukking gebracht. Voor continuering van de middeleninzet na 2014 is, conform de afspraken in het Collegepro-

gramma, in alle gevallen voorafgaande beleidsevaluatie en besluitvorming vereist.

Gedraglijn verkoopopbrengst Essent-aandelen

In 2009 heeft besluitvorming plaatsgevonden over de verkoop en de overdracht van de Essent-aandelen. Dat had een aantal directe budgettaire gevolgen voor de financiële positie en de begroting. Verkrijging en bestemming van de verkoopopbrengst ad € 48,3 miljoen, deelname in de aandeelhoudersleningen Enexis, garantstelling aan RWE en derving van het jaarlijkse Essent-dividend zijn daarin de belangrijkste elementen.

Financiële factor met het oog op het opstellen van de budgetten voor het programma Algemene dekking is de zorg voor afdoende compensatie voor het weggeven van het Essent-dividend ad € 1,75 miljoen. In de begroting 2012 is dit als volgt opgelost:

Bijstelling/mutatie (bedragen * € 1.000)	2010	2011	2012
Te compenseren opbrengsten Essent	- 1.750	- 1.750	-1.750
Dividend Enexis	350	270	325
Dividend Attero	pm	60	43
Dividend Publiek Belang Elektriciteitsproductie (PBE)	pm	302	-
Rente aandeelhoudersleningen Enexis	460	482	461
Rente garantstelling RWE	80	20	-
Rente tijdelijke externe belegging Essent-gelden	-	550	670
Bespaarde rente reserve opbrengst Essent-aandelen	1.800	2.175	1.767
Bijbeschrijving rente /indexatie reserve opbrengst Essent-aandelen	- 820	-2.009	-1.416
Totaal effect op de begroting	120	100	100

De omvang van de vrije beschikbaarheid van de Essent-reserve wordt bepaald door de mate waarin het vervallen Essent-dividend (€ 1,75 miljoen) wordt gecompenseerd door de dividend- en andere inkomsten die Assen vanaf 2010 jaarlijks ontvangt als aandeelhouder van de achtergebleven ondernemingen Enexis, Attero en PBE. De hoogte van die dividend-

uitkeringen is onzeker. Het gaat om zelfstandige ondernemingen waarvan de winstgevendheid zich de komende jaren in de praktijk moet bewijzen.

Op basis van de voorstellen in het Uitvoeringsprogramma 2011-2014 heeft in november 2010 besluitvorming plaatsgehad over de bestemming van de Essent-gelden.

Bestemmen Essent-reserve (bedragen* 1 miljoen)		
Omschrijving	stand	Opmerking
Beschikbaar	€ 48,3	Uiteindelijk uit verkoop te verkrijgen opbrengst
Vastlegging in verband met dividendcompensatie	- 24,0	T.b.v. stabiliteit in de begroting en mjp
Aftopping geplande investeringen	- 10,0	Is onderdeel van de bezuinigingsvoorstellen
Aanvulling Reserve grote projecten	- 8,3	oplossing toekomstig dekkingstekort.
Inzet woningbouw/ stedelijke vernieuwing	- 1,8	v.m. reserve bws reserve
Inzet natuurontwikkeling	- 1,2	v.m. reserve groenontwikkeling
Inzetten voor duurzaamheidsprojecten	- 2,0	v.m. reserve duurzaamheid.
Toegevoegd aan algemene reserve	- 1,0	t.b.v. verdere versterking algemene reserve

Een nadere toelichting op de stand en het verwachte beloop van de reserve in 2011 en de daarop volgende jaren is opgenomen bij het onderdeel (reserves) van de financiële toelichting. Daar zijn ook de additionele verkoopopbrengst van € 4,8 miljoen in verband met de in 2011 afgeronde verkoop van de kerncentrale in Borssele en de gedeeltelijke vrijval van de voorziening voor garantstellingen van € 2,1 miljoen

zichtbaar gemaakt. Aan laatstgenoemde middelen is, omdat daarover op dat moment nog geen duidelijkheid bestond, bij de vaststelling van het Uitvoeringsprogramma 2011-2014 nog geen bestemming gegeven; deze middelen zijn nog vrij beschikbaar.

Inzet van reserves

In de begroting 2012 en bij de bepaling van het resultaat is rekening gehouden met de toevoegingen en onttrekkingen aan algemene en bestemmingsreserves zoals die op basis van aanvaard beleid tot en

met de Voorjaarsnota 2011 voor het komende jaar vastlagen en voorzienbaar waren.

Toepassing van die gedragslijn leidt voor 2012 tot de volgende in de begroting gebudgetteerde mutaties in de reservepositie:

Gebudgetteerde mutaties in de reserves 2012 (bedragen x € 1.000)				
Reserve	Storting	Onttrekking		Saldo
Algemene reserve Algemene Dienst (RF)	2	-	-	-2
Algemene reserve Grondbedrijf	-	4.773	V	4.773
Reserves onderwijs	1.396	-	N	-1.396
Reserve Wmo	-	198	V	198
Reserve openluchtbad	-	477	V	477
Reserve Weiersstraat	-	1.782	V	1.782
Reserve parkeren	-	805	V	805
Reserve riolering	-	65	V	65
Reserve stimulering speelvoorzieningen	-	102	V	102
Reserve duurzaamheid	-	47	V	47
Reserves btw-Compensatiefonds	-	413	V	413
Reserve (aftopping) maatschappelijk renderende investeringen	-	595	V	595
Bouwfonds stadhuis	148	759	V	611
Diverse bestemmingsreserves (indexatie)	3.742	-	N	-3.742
Totaal mutaties reserves	5.288	10.016	V	4.728

Op basis van bestaande afspraken en besluiten is in de begroting 2012 gerekend met een totale inzet van de gemeentelijke reserves van per saldo € 4,7 miljoen. In 2011 was dit ruim € 9,2 miljoen. De afgenomen inzet van reserves houdt grotendeels verband met de ten opzichte van 2011 bijgestelde ramingen voor de grondexploitatie.

Ter toelichting op achterliggende mutaties verder in het kort het volgende:

- In de primaire begroting 2012 is geen rekening gehouden met de inzet van de algemene reserve ter ondersteuning van de beleidsuitvoering en/of voor het sluitend maken van de begroting. Als dat nodig is vindt daarover afzonderlijk besluitvorming door uw raad plaats.
- Op basis van besluitvorming is voor 2012 nog een beslag op de Wmo-reserve voorzien van € 0,2 miljoen. De middelen uit de reserve worden ingezet voor dekking van de kosten voor activiteiten ten behoeve van ontregelde gezinnen en mantelzorg.
- De onttrekkingen en toevoegingen aan de algemene reserve van het Grondbedrijf vinden plaats op basis van geactualiseerde inzichten met betrekking tot de stand en de voortgang van de in voorbereiding en/of in uitvoering zijnde grondexploitaties. Het in verband daarmee voor 2012 geraamde beslag op de reserve bedraagt € 4,4 miljoen. Op begrotingsbasis werd in 2011 € 8,1 miljoen onttrokken.
- Ter ondersteuning van de uitvoering van het collegeprogramma wordt in 2012 € 0,3 miljoen aan de reserves van het Grondbedrijf onttrokken ter dekking van de afgesproken extra middeleninzet in het kader van de economische stimulering.

- Ook in de bestuursperiode 2010-2014 wordt jaarlijks € 0,6 miljoen aan de algemene reserve Grondbedrijf onttrokken ter dekking van de verhoogde gemeentebijdrage aan de Regiovisie. Hierover zijn in het kader van de begroting 2009 afspraken gemaakt.
- Met de start van de exploitatie van De Nieuwe Kolk in 2012 komen jaarlijkse stortingen ter versterking van de reserve Weiersstraat te vervallen. In plaats daarvan wordt op basis van het in 2008 vastgestelde kostendekkingsplan ingaande 2012 gestart met de jaarlijkse uitputting van die reserve ter ondersteuning van de exploitatie van De Nieuwe Kolk. De eerste onttrekking aan de reserve is gebudgetteerd op € 1,78 miljoen.
- Op basis van de voor 2011 geraamde exploitatiekosten betaald parkeren, is voor 2012 een onttrekking aan de in de reserve parkeergarages gebudgetteerd van € 805.000. De voor exploitatie betaald parkeren vastgestelde bezuinigingen zijn daarin verdisconteerd.
- In de primaire begroting 2012 is een eerste storting in de reserve huisvesting voortgezet onderwijs opgenomen. Deze is geraamd op € 1,4 miljoen. Op basis van de stand van voorbereiding van het project wordt bezien of de storting al daadwerkelijk in 2012 vereist is, of nog door kan schuiven naar 2013.
- In 2012 wordt € 0,5 miljoen onttrokken aan de reserve nieuw openluchtbad. De onttrekking houdt verband met de gemaakte afspraken over de kostendekking voor de uitvoering van de kadernota sport en bewegen, de verdere uitvoering van de kwaliteitsimpuls onderwijs, en de afge-

sproken exploitatiebijdrage aan het nieuwe openluchtzwembad.

- De jaarlijkse onttrekking aan de reserve BCF bedraagt in 2012 € 0,4 miljoen. Inzet van de reserve is bedoeld om de budgettaire effecten van de werking van het btw-compensatiefonds te dempen.
- Om de koopkracht van de bestemmingsreserves te handhaven of om deze anderszins op het afgesproken peil te houden worden de bestemmingsreserves, waar nodig, jaarlijks versterkt en/of aan de inflatie aangepast. In de begroting 2012 is voor dit doel rekening gehouden met een totale last van € 3,7 miljoen. De gehanteerde index bedraagt, behoudens een aantal uitzonderingen, 1%.

Behalve voor exploitatiedoeleinden worden in 2012 ook middelen aan de reserves onttrokken voor de realisatie en kostendekking van projecten en investeringen die in voorbereiding en in uitvoering zijn. Voor nadere informatie over de omvang en het beloop van de gemeentelijke reservepositie wijzen wij in dit verband verder naar de paragraaf reservepositie, verderop in dit hoofdstuk.

Incidentele lasten en baten

In de begroting 2012 zijn de volgende incidentele lasten en baten opgenomen. Presentatie van dit overzicht is op grond van het besluit begroting en verantwoording voorgeschreven.

Incidentele/baten 2012-2014		2012		2013		2014	
Programma	omschrijving	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
Bestuur en burger	Abonnement kennisbank					26	
	Promotie begroting concern	21	-	-	-	21	-
	Organisatie verkiezingen (in 2014)	-	-	-	-	240	-
Stadsontwikkeling	Bezuinigingen eigendommen (per 2013)	25		25	-	-	-
	Tijdelijke inzet econ. beleid (t/m 2013)	300	300	300	300	-	-
	Idem (t/m 2014)	730	530	-	-	730	530
Mobiliteit	Idem t.b.v. verkeersveiligheid (t/m 2014)	65	-	65	-	65	-
	Idem t.b.v. openbaar vervoer (t/m 2014)	85	-	85	-	85	-
	Afloop bijdrage Luchthaven (per 2013)	100	-	-	-	-	-
Stads en wijkbeheer	Bezuiniging stads-/ wijkbeheer (per 2013)	320	-	-	-	-	-
	Tijdelijke middeleninzet ggw (t/m 2014)	800	400	800	400	800	400
Onderwijs	Reserveren tijdelijke vrijval (t/m 2013)	1.396	-	560	-	-	-
	Bezuiniging bijdrage Plateau (per 2013)	260	-	-	-	-	-
	Idem leerlingenvervoeren (per 2013)	25	-	-	-	-	-
	Tijdelijke inzet Reboundgroup (t/m 2014)	60	-	60	-	60	-
Kunst en cultuur	Bezuiniging bibliotheek (per 2013)	375	-	-	-	-	-
Zorg en welzijn	Bezuiniging zorg en welzijn (2013/2014)	750	-	500	-	-	-
	Idem wijkaccommodaties (per 2013)	100	-	-	-	-	-
	Tijdelijke inzet denktank jeugd (t/m 2014)	40	-	40	-	40	-
	Idem vrijwilligersbeleid (t/m 2014)	135	-	135	-	135	-
	Inzet WMO-reservetbv MO (t/m 2013)	-	150	-	150	-	-
Werk en inkomen	Tijdelijk inzet Meedoen beleid (t/m 2014)	365	-	370	-	376	-
	Extra bijdrage Alescon (t/m 2013)	592	-	500	-	-	-
Sport c.a	Tijdelijk inzet NASB (t/m 2013)	119	119	-	-	-	-
	Tijdelijke inzet evenementen (t/m 2014)	300	-	300	-	300	-
	Tijdelijke extra inzet reserve (t/m 2013)	-	202	-	443	-	-
Duurzaamheid	Tijdelijke onderdekking afval (t/m 2012)	400	-	-	-	-	-
Veiligheid	Boekwaarde brandweerkazerne (2014)	-	-	-	-	500	-
	Tijdelijke inzet handhaving (t/m 2014)	200	-	200	-	200	-
Algemene dekking	Bezuinigingen vastgoed (per 2013)	200	-	-	-	-	-
	Idem organisatie en processen (per 2013)	40	-	-	-	-	-
Totaal		7.803	1.701	3.940	1.293	3.578	930

Bij samenstellen van de inventarisatie hanteren we het uitgangspunt dat de het gaat om lasten en baten die zich gedurende maximaal drie jaar dus alleen in

de periode 2012-2014 voordoen. Concreet gaat het daarbij om de volgende lasten en baten:

- Lasten en baten die enkel in het jaar 2012 onderdeel uitmaken van de begroting.
- Lasten en baten die voor het laatst in 2012 onderdeel uitmaken van de begroting. Hiertoe rekenen we ook budgetten en onderdelen van budgetten waarop in 2013 wordt bezuinigd en die in 2012 dus geheel of gedeeltelijk voor het laatst zijn opgenomen.
- Lasten en baten die zich daarnaast enkel in 2013 en/of 2014 voordoen. Hiertoe rekenen we ook de tijdelijke/op projectbasis afgesproken extra inzet van middelen bestemd voor uitvoering van het lopende Collegeprogramma. Deze extra inzet stopt, conform de besluitvorming met betrekking tot het Uitvoeringsprogramma 2011-2014 in 2015.

Beleidsintensiveringen 2011-2014 op projectbasis

Tijdgebonden inzet van gemeentelijke middelen voor specifieke beleidsintensiveringen is een van de beleidsmatige en bestuurlijke keuzes in deze bestuursperiode. In de praktijk betekent dit dat voor specifieke beleidsdoelen beschikbaar gestelde financiële middelen uiterlijk tot en met 2014 voor beleidsuitvoering beschikbaar zijn.

In het Collegeprogramma 2010-2014 wordt die lijn voortgezet. Indien voorzetting van het project na het verstrijken van de projectperiode bestuurlijk wenselijk wordt geacht, vindt daarover op basis van een beleidsevaluatie voorafgaande besluitvorming plaats.

Middelinzet voor uitvoering CP * € 1.000 Thema /jaar	2011	2012	2013	2014
Aantrekkelijke stad				
- versterking stadstoezicht	-	200	200	200
- wijkgericht werken ombuigen in gebiedsgericht werken	800	800	800	800
- introductie stadspas	50	-	-	-
- Kloppend hart/ subsidies evenementen	300	300	300	300
- Verkeersveiligheid bij scholen	65	65	65	65
Sociale stad				
- meedoen beleid/meedoenpremies	443	-135	-130	-124
- meedoen beleid voorzetten/herijken arbeidsmarkt beleid	500	500	500	500
- voortzetting Reboundgroup	60	60	60	60
- versterking openbaar vervoer	85	85	85	85
- uitvoering vrijwilligersbeleid	135	135	135	135
Dienstbare stad				
- instellen jongeren denktank	40	40	40	40
Groeiende stad				
- vormen fonds cofinanciering regionaal econ. beleid	300	300	300	-
- marketingactiviteiten strategisch econ. beleid	150	150	150	150
- voorzetten extra bijdrage TIP	30	30	30	30
- verbetering/intensiveren relatiemanagement bedrijven	20	20	20	20
- versterking regionaal economisch beleid	50	50	50	50
Totaal	3.028	2.535	2.605	2.311
- inzet reserve Grondbedrijf	-300	-300	-300	-
- Inverdieneffect regionaal econisch beleid	-50	-50	-50	-50
- Co-financiering gebiedsgericht werken	-400	-400	-400	-400
Beschikbaar op projectbasis voor CP	2.278	1.850	1.855	1.861

Ten behoeve van beleidsuitvoering in het kader van het Collegeprogramma is voor een totaalbedrag van € 1,8 miljoen netto aan middelen in de betrokken begrotingsprogramma's opgenomen. Dat is circa € 428.000 minder dan in begroting 2011.

Oorzaken hiervan zijn het vervallen van het in 2011 incidenteel beschikbare budget van € 50.000 voor

de introductie van de stadspas en ten opzichte van 2011 met € 578.000 afgenomen inzet voor het Meedoenbeleid (conform raadsbesluit). Daar staat tegenover dat er vanaf 2012 voor het eerst en voor een bedrag van € 200.000 extra middelen beschikbaar komt voor versterking van het stadstoezicht.

PROGRAMMAPLAN 2012		LASTEN			BATEN		
Programma/Beleidsproduct	portefeuille	rekening 2010	begroting 2011	begroting 2012	rekening 2010	begroting 2011	begroting 2012
1 Bestuur en Burger							
Bestuursorganen	Heldoorn	1.963.387	1.850.000	1.843.000	0	0	0
Bestuursondersteuning gemeenteraad	Heldoorn	964.662	945.500	811.200	992	1.500	1.000
Bestuursondersteuning B&W	Heldoorn	4.047.977	3.749.200	3.554.400	39.638	0	0
Publiekszaken	Hoogeveen	4.070.879	4.192.400	4.487.700	1.128.048	1.064.200	1.085.900
Bestuurlijke samenwerking	H'doorn/L'gius	222.330	195.200	211.900	0	0	0
Informatiebeheer/basisregistraties	Hoogeveen	1.646.590	1.576.400	1.695.600	49.417	50.000	50.000
Lasten en baten voor bestemming		12.915.825	12.508.700	12.603.800	1.218.095	1.115.700	1.136.900
Mutaties reserves		0	0	0	0	0	0
Lasten en baten na bestemming		12.915.825	12.508.700	12.603.800	1.218.095	1.115.700	1.136.900
2 Stadsontwikkeling							
Ruimtelijke ordening	Kuin	5.656.271	3.262.600	2.987.800	2.341.866	511.100	568.100
Stedelijke vernieuwing	Smit	9.103.704	447.800	414.800	8.749.984	25.000	25.000
Strategische eigendommen	Smit	408.987	528.800	403.900	272.383	357.100	356.700
Monumentenzorg	Smit	148.869	134.800	140.300	-5.231	0	0
FlorijnAs	Matthijssse	2.667.270	7.307.000	16.200.000	2.667.270	0	16.200.000
Economische ontwikkeling	Matthijssse	1.455.641	1.863.500	1.862.000	0	0	0
Lasten en baten voor bestemming		19.440.742	13.544.500	22.008.800	14.026.272	893.200	17.149.800
Mutaties reserves		0	0	0	830.509	400.000	300.000
Lasten en baten na bestemming		19.440.742	13.544.500	22.008.800	14.856.781	1.293.200	17.449.800
3 Mobiliteit							
Verkeer	Langius	670.352	506.500	450.700	858.669	0	0
Openbaar vervoer	Langius	362.029	277.900	282.300	0	0	0
Betaald parkeren	Langius	2.208.703	2.662.800	3.955.700	3.208.955	3.444.600	3.900.400
Lasten en baten voor bestemming		3.241.084	3.447.200	4.688.700	4.067.624	3.444.600	3.900.400
Mutaties reserves		1.530.213	131.700	0	451.701	85.000	805.000
Lasten en baten na bestemming		4.771.297	3.578.900	4.688.700	4.519.325	3.529.600	4.705.400
4 Stads- en Wijkbeheer							
Wegbeheer	Langius	6.120.140	3.518.600	3.205.700	66.796	100.500	91.100
Verrzorging infrastructuur	Langius	5.565.657	5.601.600	5.432.500	698.606	524.300	578.300
Groenbeheer	Langius	6.675.913	6.883.200	6.620.700	309.596	163.800	169.100
Wijkzaken	Smit	1.818.535	2.043.500	2.092.700	13	400.000	400.000
Rioolbeheerbeheer en waterzuivering	Langius	5.362.166	5.876.000	5.810.800	5.677.011	6.148.300	6.178.700
Begraven	Langius	692.096	638.800	657.900	596.703	638.900	657.900
Beheer en exploitatie buitenruimte	Matthijssse	224.695	242.900	218.700	301.225	402.500	339.800
Lasten en baten voor bestemming		26.459.202	24.804.600	24.039.000	7.649.950	8.378.300	8.414.900
Mutaties reserves		251.254	0	0	2.267.621	192.000	166.900
Lasten en baten na bestemming		26.710.456	24.804.600	24.039.000	9.917.571	8.570.300	8.581.800
5 Onderwijs							
Huisvesting onderwijs	Hoogeveen	10.079.268	9.048.600	8.898.500	1.513.821	155.500	16.100
Schoolbestuurlijke taken	Hoogeveen	26.744.174	24.973.600	24.572.000	26.216.151	24.513.500	24.271.000
Lokaal onderwijsbeleid	Hoogeveen	2.428.106	2.456.700	2.457.500	594.595	418.000	386.700
Uitvoering lokaal onderwijsbeleid	Hoogeveen	1.929.278	1.781.400	1.614.100	665.303	540.200	501.900
Volwasseneneducatie	Hoogeveen	700.820	515.500	460.300	674.953	480.000	436.500
Lasten en baten voor bestemming		41.881.646	38.775.800	38.002.400	29.664.823	26.107.200	25.612.200
Mutaties reserves		0	22.000	1.395.600	460.838	314.000	0
Lasten en baten na bestemming		41.881.646	38.797.800	39.398.000	30.125.661	26.421.200	25.612.200

PROGRAMMAPLAN 2012		LASTEN			BATEN		
Programma/Beleidsproduct	portefeuille	rekening 2010	begroting 2011	begroting 2012	rekening 2010	begroting 2011	begroting 2012
6 Kunst en Cultuur							
Bibliotheekvoorziening	Hoogeveen	2.456.265	2.551.600	2.495.700	35.678	16.800	17.300
Schouwburg	Hoogeveen	1.076.458	1.438.600	3.856.000	10.530	0	0
Kunstbeoefening en bevordering	Hoogeveen	265.835	324.600	333.200	4.763	0	0
Creatieve en culturele vorming	Hoogeveen	2.867.807	2.892.300	3.157.300	570.195	604.100	859.600
Lasten en baten voor bestemming		6.666.365	7.207.100	9.842.200	621.166	620.900	876.900
Mutaties reserves		0	0	0	66.382	82.600	1.782.600
Lasten en baten na bestemming		6.666.365	7.207.100	9.842.200	687.548	703.500	2.659.500
7 Zorg en Welzijn							
Gezondheidszorg	Langius	2.461.247	2.513.400	2.382.700	994.516	982.000	995.500
WMO-beleid	Langius	228.211	277.800	271.100	0	0	0
WMO-uitvoering	Langius	9.479.188	9.606.600	9.726.000	895.927	615.000	771.800
Maatschappelijke dienstverlening	Kuin	1.081.988	1.079.700	1.049.800	0	0	0
Asielzoekers en nieuwkomers	Kuin	653.522	663.100	451.500	617.482	593.000	402.000
Minderhedenbeleid	Kuin	294.026	534.700	313.200	0	180.000	0
Maatschappelijke opvang	Langius	3.910.394	4.299.900	4.441.200	141.023	216.600	405.000
Ouderenbeleid	Kuin	627.154	659.100	584.200	35.578	42.700	36.300
Lokaal jeugdbeleid	L'gius/H'veen	1.993.291	2.290.600	2.101.900	318.540	809.600	93.000
Welzijnswerk	Kuin	4.667.551	4.193.000	3.679.100	1.061.185	627.700	69.300
Vrijwillerswerk	Langius	305.623	269.600	228.800	10.679	0	0
Lasten en baten voor bestemming		25.702.195	26.387.500	25.229.500	4.074.930	4.066.600	2.772.900
Mutaties reserves		0	0	0	819.199	299.000	198.000
Lasten en baten na bestemming		25.702.195	26.387.500	25.229.500	4.894.129	4.365.600	2.970.900
8 Werk en Inkomen							
Inkomenswaarborg	Kuin	33.715.003	33.070.800	34.083.100	19.922.389	24.057.000	21.899.000
Activering en uitstroom	Kuin	29.720.213	29.395.200	26.530.200	27.706.332	26.772.000	24.659.000
Lasten en baten voor bestemming		63.435.216	62.466.000	60.613.300	47.628.721	50.829.000	46.558.000
Mutaties reserves		0	0	0	0	0	0
Lasten en baten na bestemming		63.435.216	62.466.000	60.613.300	47.628.721	50.829.000	46.558.000
9 Sport en Ontspanning							
Sport	Kuin	5.956.860	6.887.400	7.201.900	1.818.195	1.696.900	1.870.400
Evenementen	H'doorn/M'thijssse	1.664.351	1.295.000	1.339.300	258.960	229.000	229.000
Lasten en baten voor bestemming		7.621.211	8.182.400	8.541.200	2.077.155	1.925.900	2.099.400
Mutaties reserves		0	0	0	0	507.000	477.000
Lasten en baten na bestemming		7.621.211	8.182.400	8.541.200	2.077.155	2.432.900	2.576.400
10 Veiligheid							
Openbare orde	Heldoorn	1.014.786	1.135.500	1.248.200	196.003	191.700	100.900
Openbare veiligheid	Heldoorn	3.933.530	4.307.300	3.889.600	451.370	428.100	388.600
Lasten en baten voor bestemming		4.948.316	5.442.800	5.137.800	647.373	619.800	489.500
Mutaties reserves		0	0	0	0	0	0
Lasten en baten na bestemming		4.948.316	5.442.800	5.137.800	647.373	619.800	489.500
11 Milieu							
Milieubeleid	Langius	757.649	344.700	333.700	5.642	0	0
Huishoudelijk afval	Langius	7.346.564	7.422.500	6.827.100	7.788.259	7.911.700	7.480.300
Bedrijfsafval	Langius	1.916.317	1.744.900	1.788.900	1.921.772	1.865.000	1.909.000
Lasten en baten voor bestemming		10.020.530	9.512.100	8.949.700	9.715.673	9.776.700	9.389.300
Mutaties reserves		0	0	0	200.144	0	0
Lasten en baten na bestemming		10.020.530	9.512.100	8.949.700	9.915.817	9.776.700	9.389.300

PROGRAMMAPLAN 2012		LASTEN			BATEN		
Programma/Beleidsproduct	portefeuille	rekening 2010	begroting 2011	begroting 2012	rekening 2010	begroting 2011	begroting 2012
12 Bouwen en Wonen							
Bouwgrondexploitatie	Smit	15.104.821	21.705.000	14.233.000	13.554.022	13.642.000	9.760.000
Wonen	Smit	2.707.094	236.300	240.800	2.947.151	0	0
Bouwzaken	Smit	2.392.386	2.816.200	2.387.800	1.402.076	1.355.000	1.100.000
Lasten en baten voor bestemming		20.204.301	24.757.500	16.861.600	17.903.249	14.997.000	10.860.000
Mutaties reserves		687.721	0	0	1.822.176	8.063.000	4.473.000
Lasten en baten na bestemming		20.892.022	24.757.500	16.861.600	19.725.425	23.060.000	15.333.000
13 Algemene dekking							
Onvoorzien	Smit	0	188.500	1.063.000	0	0	0
Belastingheffing en invordering	Smit	353.454	333.600	335.500	11.395.577	13.813.000	14.401.000
Beleggingen	Smit	19.254	19.300	19.300	968.693	861.900	617.900
Financiering en liquiditeit	Smit	298.463	253.300	236.600	8.219.800	7.115.000	7.776.400
Algemene uitkering	Smit	13.047.159	0	0	87.008.954	79.848.800	72.963.000
BTW-compensatiefonds	Smit	166.524	335.000	335.000	0	0	0
Overige algemene dekkingsmiddelen	Smit	-42.214	-1.708.100	-1.672.000	70.536	0	0
Bestemmingsreserves/voorzieningen	Smit	0	0	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	Hoogeveen	627.132	-2.627.400	-1.989.000	0	0	0
Lasten en baten voor bestemming		14.469.772	-3.205.800	-1.671.600	107.663.560	101.638.700	95.758.300
Mutaties reserves		26.617.794	2.403.000	3.891.800	33.698.768	1.898.700	1.813.700
Lasten en baten na bestemming		41.087.566	-802.800	2.220.200	141.362.328	103.537.400	97.572.000
Programma's voor bestemming							
Lasten en baten programma's voor bestemming		257.006.405	233.830.400	234.846.400	246.958.591	224.413.600	225.018.500
Mutaties reserves		29.086.982	2.556.700	5.287.400	40.617.338	11.841.300	10.016.200
Lasten en baten programma's na bestemming		286.093.387	236.387.100	240.133.800	287.575.929	236.254.900	235.034.700

RESULTATEN inclusief BELEIDSMAATREGELLEN	rekening 2010	begroting 2011	begroting 2012
Primair resultaat voor bestemming	-10.047.814	-9.416.800	-9.827.900
Primair resultaat na bestemming	1.482.542	-132.200	-5.099.100
- Actualisering primaire begroting	0	0	pm
- Beleidsmaatregelen 2012	0	0	pm
- Dekkingsmaatregelen 2012	0	0	pm
RESULTAAT INCL. BELEIDSMAATREGELLEN	1.482.542	-132.200	-5.099.100

Inleiding

Dit deel van de programmabegroting bevat de eindresultaten van de meerjarenprognose 2013-2015 en de toelichting daarop. In de praktijk betreft het de actualisering van het financieel perspectief zoals dat voor het laatst bij de Voorjaarsnota 2010 is gepresenteerd en vastgesteld. In vergelijking daarmee zijn de jaarschijf 2015 en de voor dat jaar opgestelde eerste financiële prognose nieuw in de planning. De nieuwe prognoses geven richting aan de ontwikkeling van onze begrotingspositie in de komende jaren.

De economische vooruitzichten voor de komende jaren blijven onzeker. Na een korte opleving van de economie lijkt de groei weer af te vlakken. Het is in dit stadium niet aan te geven of en zo ja welke financiële gevolgen dat op korte en langere termijn zal gaan hebben. Een andere onzekere factor is de verdere uitrol van het rijksbeleid en de daarvan onderdeel uitmakende bezuinigingen. Bijzondere aandachtspunten in dat verband zijn de invoering van de Wet werken naar vermogen, de herstructurering van de sociale werkvoorziening en de aangekondigde decentralisatie van de AWBZ en de Jeugdzorg. In de prognoses voor 2012-2015 zijn we er als vertrekpunt vanuit gegaan dat het kabinet hiervoor passende en voor gemeenten sluitende financiering beschikbaar stelt, zodat gemeenten daarvoor in principe geen beroep op de eigen middelen behoeven te doen.

Verder zijn de nieuwe prognoses gebaseerd op het aanvaarde beleid ten tijde van het samenstellen van de begroting 2012. Dat betekent onder andere dat er

rekening is gehouden met de budgettaire gevolgen van de verdere uitvoering van het Collegeprogramma en met de voor 2013 en 2014 in de planning staande bezuinigingen. Daarnaast hebben we inschattingen gemaakt omtrent de hoogte van de uitkering uit het gemeentefonds en het beloop van eigen uitgaven en inkomsten. Voor wat betreft de ontwikkeling van het gemeentefonds hebben we aangesloten bij de prognoses en de accresramingen die het kabinet in de meicirculaire 2011 aan de gemeente heeft gepresenteerd. Ook hiervoor geldt dat het gaat om prognoses die onder invloed staan van de economische ontwikkeling en het rijksbeleid. Als daartoe aanleiding is rapporteren we in de Voorjaarsnota 2012 verder over deze en andere voor de meerjarige ontwikkelingen van de begrotingspositie van belang zijnde factoren. In het verdere verloop van dit hoofdstuk wordt achtereenvolgens nader ingegaan op:

- einduitkomsten van de meerjarenprognose 2013-2015;
- samenstelling en opbouw van de prognoses 2013-2015;
- toelichting op de programmaprognoses;
- toelichting op de prognoses voor de algemene dekkingsmiddelen;
- toelichting op de geprognosticeerde middeleninzet vanuit de reserves.

Einduitkomsten meerjarenprognose 2013-2015

De uitkomst van de primaire begroting 2012, zoals die in het hoofdstuk is toegelicht, is basis voor de meerjarenprognose 2013-2015. Bij de opstelling van de nieuwe cijfers is ervan uitgegaan dat het aanvaarde beleid, zoals dat bij de Voorjaarsnota 2011 voor het laatst is vastgesteld, wordt doorgezet.

Als aanvulling daarop is rekening gehouden met voor de periode 2013-2015 relevante autonome en/of externe ontwikkelingen, voor zover die op het moment van het opstellen van de prognoses vastlagen dan wel bekend waren. De geactualiseerde financiële prognoses voor de jaren 2013 tot en met 2015 zien er als volgt uit:

Uitkomsten meerjarenprognose 2012-2015				(bedragen x € 1.000)
Omschrijving/jaar	2011	2012	2013	2014
Basis prognoses 2012- 2015	-5.099	-4.130	-5.656	-6.005
Nog te treffen beleidsmaatregelen 2012-2015	pm	pm	pm	pm
Eindprognoses 2012-2015 (primair)	-5.099	-4.130	-5.656	-6.005

De in de jaarschijven van de meerjarenprognose op programmaniveau opgenomen mutaties zijn gebaseerd op constante lonen en prijzen op het prijspeil van de begroting 2012. Op centraal niveau, i.c. in

de prognoses die zijn gemaakt voor het programma Algemene dekking, zijn inschattingen gemaakt van de financiële effecten van de in de komende jaren te verwachten loon- en prijsontwikkelingen. De uit-

komsten daarvan zijn in de vorm van gemeentebrede stelposten in de prognoses verwerkt.

De nieuwe financiële prognoses voor de jaren 2013 en 2014 wijken af van de prognoses zoals die we in de Voorjaarsnota 2011 voor de betreffende jaren hebben gepresenteerd. Ten opzichte van het daarin

voor die jaren geschetste beeld is sprake van een verslechtering van de prognoses. Het beloop van de prognoses 2013-2015 ziet er, afgezet tegen de prognoses bij de Voorjaarsnota 2011, als volgt uit:

Resultaten en prognoses 2012-2015 (x € 1.000)	Prognoses Voorjaarsnota 2011	Nieuwe prognoses	verschil met Voorjaarsnota
Prognose 2012	- 113	- 5.099	- 4.986
Prognose 2013	- 279	-4.130	- 3.851
Prognose 2014	1.168	- 5.656	-6.824
Prognose 2015	p.m	-6.005	-6.005

Toelichting en bijzonderheden

De verslechtering van de prognoses wordt primair veroorzaakt door de nadelige uitkomst van de begroting 2012 en de daarin opgenomen nadelige financiële gevolgen van de uitvoering van de WWB. Het daarmee verband houdende financiële risico is bij de Voorjaarsnota 2011 ingeschat op € 4,0 miljoen. Dat is eveneens het geval met de in 2012 ten opzichte van de prognoses achterblijvende raming van de bouwleges ad € 0,8 miljoen. Beide verslechteringen werken een op een door in de nieuwe prognoses voor de jaren 2013-2015.

Daarnaast zijn de bestaande prognoses voor 2013 en 2014 bijgesteld aan de hand van de actuele stand van uitvoeringsplanningen van in voorbereiding zijnde investeringsprojecten waaronder die in het kader van de onderwijshuisvesting en de realisatie van een nieuwe brandweerkazerne. De aanpassingen die daar het gevolg van zijn resulteren in een lastenverschuiving tussen de jaren 2013 en 2014. Voor het jaar 2015 is een eerste prognose opgesteld. Deze laat een voorlopig tekort zien van circa € 6,0 miljoen.

Bij het opstellen van de prognoses is uitgegaan van de aanname dat het voorzichtige herstel van de economie zich de komende jaren gaandeweg door zal zetten. Voor wat betreft de prognoses hebben wij dat vertaald in een geleidelijke afname van de extra middeleninzet, die op dit moment nodig is in het kader van de uitvoering van de WWB en geleidelijk herstel van de bouwproductie en opbrengst van de bouwleges c.a. Tevens zijn we er van uitgegaan dat het kabinet het gemeentefonds niet verder zal korten dan waartoe al is besloten.

In de prognoses 2013-2015, is rekening gehouden met de verdere uitvoering en implementatie van de bezuinigingen uit het Uitvoeringsprogramma 2011-2014 van € 16,5 miljoen. In de jaren 2013 en 2014 moet hiervan in totaal nog € 3,4 miljoen worden gerealiseerd; te weten: € 2,6 miljoen in 2013 en € 0,8 miljoen in 2014.

Datzelfde geldt voor wat betreft de extra financiële inzet waartoe in het kader van de uitvoering van het Collegeprogramma 2010-2014 is besloten. Deze extra inzet bedraagt circa € 1,9 miljoen op jaarbasis en

loopt grotendeels door tot en met 2014. Omdat het in alle gevallen om projectmatig gefinancierde beleidsintensiveringen gaat stopt de extra inzet vanaf 2015. Deze vrijval van middelen is vanaf 2015 in de meerjarenprognose zichtbaar gemaakt.

Ter compensatie voor de stopzetting en de vrijval van de middeleninzet die in deze bestuursperiode voor uitvoering van huidige Collegeprogramma beschikbaar is hebben we, louter als aanname, een stelpost opbouw vrije beleidsruimte 2014-2018 van € 1,9 miljoen structureel in de jaarschijf 2015 opgenomen. De stelpost is bedoeld om de ruimte die thans voor nieuw beleid in de budgetten is opgenomen voor beleidsinvulling door het volgende gemeentebestuur vast te houden.

De algemene uitkering prognoses zijn afgestemd op de in de meicirculaire 2011 door het kabinet afgegeven accresramingen. De in het kader van de gezondmaking van de overheidsfinanciën afgesproken bezuinigingen op het gemeentefonds zijn/worden via het herstel van de koppeling in verwerkt. Om trent het mogelijk als nog door gaan van de korting op het gemeentefonds in verband de invoering van de Regionale Uitvoeringsdiensten bestond ten tijde van het opstellen van de begroting en meerjarenprognose nog geen duidelijkheid.

Voor wat betreft de invoering van de WWNV, de herstructurering van de WSW en de decentralisatie van de AWBZ en Jeugdzorg zijn we, om redenen die we hiervoor al hebben toegelicht, uitgegaan van budgettaire neutrale in- en uitvoering. De op rijksniveau in voorbereiding zijnde wet- en regelgeving en de parlementaire behandeling daarvan zal moeten uitwijzen of dit uitgangspunt haalbaar is dan wel bijstelling behoeft.

In de meerjarenprognose is in de vorm van gemeentebrede stelposten rekening gehouden met gevolgen van nominale en reële loonaanpassingen en met prijsstijgingen. De financiële effecten van deze autonome ontwikkelingen zijn ingeschat op € 1,4 tot € 1,5 miljoen structureel per jaar. De loon- en prijsaanpassingen zijn respectievelijk ingeschat op 1,5 en 2 % per jaar.

Behalve met loon- en prijsstijging is in de meerjarenprognose als aanname rekening gehouden met

financiële gevolgen van jaarlijkse areaaluitbreiding. De hiervoor op jaarbasis benodigde financiële inzet bedraagt circa van circa € 0,25 a € 0,3 miljoen structureel per jaar. De daadwerkelijke beschikbaarstelling van middelen voor dit doel wordt conform de afspraken in het Collegeprogramma jaarlijks bij de begrotingsbespreking afgewogen.

In de vorige en/of de huidige bestuursperiode zijn beleidsbeslissingen genomen die nadrukkelijk effect hebben op de uitkomsten van de lopende meerjarenprognoses. Het gaat hierbij onder meer om de investeringsbeslissingen en andere beslissingen met betrekking tot de kwaliteitsimpuls onderwijs, de nieuwbouw voor het voortgezet onderwijs, de realisatie van een Milieu Educatief Centrum, wielerveden en openluchtzwembad, de verplaatsing van de hocke

keyvelden, en de huisvesting van de gemeentelijke organisatie. Hieromtrent zijn, conform de hiervoor vastgestelde financiële kaders, budgetten opgenomen in de meerjarenprognoses.

Projecten die in het kader van de voorbereiding en uitvoering van de FlorijnAs aan de orde komen kennen een eigen financiering; hiervoor zijn geen extra middelen in de meerjarenprognose opgenomen. Voor het overige is er in de prognoses vanuit gegaan dat de algemene dienst en het Grondbedrijf financieel onafhankelijk van elkaar blijven functioneren.

De ontwikkeling van de meerjarenprognose en van de daaruit naar voren komende resultaatverslechtering zien er vergeleken met de prognoses bij de Voorjaarsnota als volgt uit:

Beloo en eindresultaten meerjarenprognose 2012-2015 (bedragen x € 1.000)				
Omschrijving/jaar	2012	2013	2014	2015
Eindprognoses Voorjaarsnota 2011	-113	- 279	1.168	1.168
Resultaatverslechtering 2012	-4.986	-4.986	-4.986	-5.099
Actualisatie jaarschijf 2013	-	1.134	1.134	1.134
Idem jaarschijf 2014	-	-	-2.972	-2.972
Idem jaarschijf 2015	-	-	-	-350
Herziene prognoses 2012-2015	- 5.099	- 4.131	- 5.656	- 6.005

De hiervoor gepresenteerde ontwikkelingen in de jaarschijven 2013-2015 van de meerjarenprognose en re

sultaatverslechtering die daar het gevolg van is zijn als volgt opgebouwd:

aanpassingen in de jaarschijven 2013-2015 van de meerjarenprognose (bedragen x € 1.000)					
omschrijving	Jaarschijf 2013	Jaarschijf 2014	Jaarschijf 2015	Totaal 2013-2015	Toelichting
Prognoses programmabudgetten*	1.333	-3.521	3.169	981	Wwb, planning; vrijval CP
Idem algemene uitkering	-92	81	-306	-317	autonome aanpassingen
Idem algemene dekkingsmiddelen	282	267	-3.196	-2.647	vrije beleidsruimte, loon en prijzen
Idem bedrijfsvoering	-	-	-	-	-
Idem inzet reserves *	-389	201	-17	- 205	diverse aanpassingen
Totaal	1.134	-2.972	-350	-2.188	

* exclusief Grondbedrijf; verloop is budgettair neutraal

Toelichting en bijzonderheden

- De verschuivingen en per saldo afnemende middeleninzet voor programma-uitgaven van circa € 1,0 miljoen worden veroorzaakt door actualisering van de prognoses in de bestaande jaarschijven, door de geprognosticeerde daling van de middeleninzet voor de WWB en de voorziene toename van de bouwleges, alsmede door vrijval van de middeleninzet die nog tot en met 2014 beschikbaar is voor uitvoering van het Collegeprogramma.
- Het geprognosticeerde nadeel bij de algemene uitkering bestaat in hoofdzaak uit de voor de jaren 2013-2015 voorziene uitname uit het gemeentefonds in verband met beperking van de aantallen bestuurlijke ambtsdragers. De overige mutaties zijn het gevolg van autonome aanpassingen op grond van landelijke en lokale ontwikkelingen.
- De bijstelling van de prognose voor het verloop van de overige algemene dekkingsmiddelen is een direct gevolg van de in de jaarschijf 2015 opgenomen stelpost opbouw vrije beleidsruimte van bijna € 1,9 miljoen, en van de voor dat jaar geprognosticeerde gevolgen van loon en prijsontwikkeling van bijna € 1,5 miljoen.
- De inzet van bestemmingsreserves is geactualiseerd en afgestemd op de doorgevoerde aanpassingen in de prognoses voor de programma-uitgaven. Het gaat daarbij meer in het bijzonder om de inzet van de parkeerreserve, de reserve voortgezet onderwijs en de reserve die beschikbaar is voor dekking van de exploitatiebijdrage voor het nieuwe openluchtbad.

Opbouw en samenstelling meerjarenprognose 2013-2015

De opbouw en samenstelling van de meerjarenprognose 2013-2015 en de daarin per programma opgenomen mutaties, zien er samengevat als volgt uit:

Meerjarenprognose 2013-2015 voor beleidsbepaling (bedragen x € 1.000)				
Omschrijving/jaar	2012	2013	2014	2015
Primair resultaat 2012	- 5.099		-	-
B Beleidsbepaling 2012-2015:				
Effecten septembercirculaire 2011	pm	-	-	-
Bijstelling/ actualisering primair resultaat 2012	pm	-	-	-
Beleidsmaatregelen en volumemutaties	pm	-	-	-
Dekkingsmaatregelen 2012-2015	pm	-	-	-
C Mutaties beleidsprogramma's				
Bestuur en burger	-	71	-230	216
Stadsontwikkeling	-	25	-105	730
Mobiliteit	-	200	100	150
Stads- en wijkbeheer	-	-371	-489	36
Onderwijs (huisvesting)	-	-2.448	-1.376	-238
Onderwijs (overig)	-	220	270	-2
Kunst en cultuur	-	320	-95	-67
Zorg en welzijn	-	827	477	152
Werk en inkomen	-	1.873	1.431	1.055
Sport en ontspanning	-	-314	-	193
Veiligheid	-	-5	-950	695
Milieu	-	400	-	-
Bouwen en wonen	-	250	250	250
Bouwgrondexploitatie	-	9.447	-6.511	2.765
D Algemene dekking				
Dividenden	-	-	-	-
Financiering	-	-	-	-
Belastingen	-	549	582	80
Algemene lasten en baten	-	67	63	60
Gefaseerde opbouw vrije beleidsruimte 2014-2018	-	-	-	-1.861
Bezuinigingen 2011-2014; vervallen nog in te vullen	-	-	-130	-
Algemene uitkering; aannames accressen	-	511	1.218	519
Algemene uitkering; overige ontwikkelingen	-	-232	-133	-825
Inschatting loon- en prijsontwikkelingen 2013-2015	-	-1.445	-1.460	-1.475
E Bedrijfsvoering	-	-488	-725	-
F Mutaties reserves				
Algemene reserve Algemene Dienst (uitvoering Collegeprogramma)	-	pm	pm	pm
Algemene reserve Grondbedrijf	-	-9.447	6.511	-2.765
Inzet overige bestemmingsreserves	-	958	-223	-18
Totale uitzetting ten opzichte van het vorig jaar	-	968	-1.525	-350
Geactualiseerde begrotingsresultaten 2012-2015	-5.099	-4.131	-5.656	-6.005

Meerjarenprognose 2013-2015 per begrotingsprogramma

Hierna treft u per begrotingsprogramma in het kort een toelichting aan op de belangrijkste ontwikkelingen die voor de komende jaren voor de 13 programma's in de meerjarenprognose 2013-2015 zijn opgenomen.

Bestuur en burger

Meerjarenprognose 2013-2015 voor beleidsbepaling (bedragen x € 1.000)			
Omschrijving/jaar	2013	2014	2015
Raadsexcursie	-10	10	-10
Kosten voormalige collegeleden	65	-	50
Organisatie verkiezingen	-	-240	160
Nog te realiseren bezuinigingen 2011-2014	21	-21	21
Overige mutaties en bijstellingen	-5	21	-5
Totaal	71	-230	216

In de meerjarenprognose is op reguliere wijze rekening gehouden met de organisatiekosten van de voor de komende jaren in de planning staande verkiezingen. Dat betekent verkiezingen voor de Tweede Kamer, de Gemeenteraad en het Europees Parlement in 2014.

Het totaalaandeel dat het programma Bestuur en burger in 2013-2014 nog moet bijdragen aan de bezuinigingen bedraagt € 20.000. Bezuinigingen hebben betrekking op het anders organiseren van de ik en mijn gemeentedag. De wachtgeldverplichtingen voor voormalige collegeleden nemen de komende jaren door tijdsverloop geleidelijk af.

Stadsontwikkeling

Meerjarenprognose 2013-2015 voor beleidsbepaling (bedragen x € 1.000)			
Omschrijving/jaar	2013	2014	2015
Afloop bezuiniging 2011-2014 Regio Groningen-Assen	-	-130	-
Afloop extra bijdrage Regio Groningen-Assen	-	-	568
Vervallen dekking Grondbedrijf (Regio en economisch beleid)	-	-300	-568
Afloop middeleninzet uitvoering Collegeprogramma	-	300	730
Nog te realiseren bezuinigingen 2011-2014	25	25	-
Overige mutaties en bijstellingen	-	-	-
Totaal	25	-105	730

Het totaalaandeel dat in 2013-2014 vanuit het programma Stadsontwikkeling moet worden bijgedragen aan de bezuinigingen bedraagt nog € 50.000 structureel. Het gaat om het kostendeekkend maken van de gemeentelijke strategische eigendommen.

De tijdelijke extra bijdrage aan de Regio Groningen-Assen ad € 568.000 waartoe enkele jaren gelden is besloten vervalft door tijdsverloop vanaf 2015. Dat geldt eveneens voor de daarvoor destijds aangewezen dekking vanuit het Grondbedrijf. De tijdelijke bezuiniging van 10% op de Regiobijdrage

van € 130.000 waartoe in het kader van de bezuinigingen 2011-2014 is besloten vervalft vanaf 2014.

In het kader van de uitvoering van het Collegeprogramma zijn op projectbasis middelen beschikbaar voor stimulering van het economisch beleid en voor vorming/ inzet van het ondernemersfonds. In totaal gaat het hierbij om € 730.000. Deze middeleninzet stopt conform afspraak in 2014/2015. Dat geldt tevens voor de daarvoor aangewezen dekking (Grondbedrijf en Ozb).

Mobiliteit

Meerjarenprognose 2013-2015 voor beleidsbepaling (bedragen x € 1.000)			
Omschrijving/jaar	2013	2014	2015
Exploitatie parkeerbedrijf	100	100	-
Beëindiging bijdrage GAE.	100	-	-
Afloop middeleninzet uitvoering Collegeprogramma	-	-	150
Nog te realiseren bezuinigingen 2011-2014	-	-	-
Overige mutaties en bijstellingen	-	-	-
Totaal	200	100	150

Het totaalaandeel dat in 2013-2014 vanuit het programma Mobiliteit moet worden bijgedragen aan de bezuinigingen bedraagt nog € 300.000 structureel. Het betreft de beëindiging van de gemeentelijke bijdrage in de exploitatie van Groningen Airport Eelde ad € 100.000 en het verder verbeteren van de

exploitatie van het gemeentelijke parkeerbedrijf met € 200.000 structureel.

In het kader van de uitvoering van het Collegeprogramma zijn op projectbasis middelen beschikbaar voor verbetering van de verkeersveiligheid bij scholen ad € 65.000 en voor de versterking van het

openbaar vervoer ad € 85.000. Deze middeleninzet stopt conform afspraak in 2015.

Stads- en wijkbeheer

Meerjarenprognose 2013-2015 voor beleidsbepaling (bedragen x € 1.000)			
Omschrijving/jaar	2013	2014	2015
Exploitatie Natuur Educatief Centrum (inclusief bezuiniging)	-170	-	-
Op peil houden wegbeheer	-150	-150	-
Uitvoering verlichtingsplan	-18	-18	-33
Uitvoering vervangingsplan speelvoorzieningen	-51	-52	-53
Volume- en overige ontwikkelingen	-302	-269	-278
Afloop middeleninzet uitvoering Collegeprogramma	-	-	400
Nog te realiseren bezuinigingen 2011-2014	320	-	-
Overige mutaties en ontwikkelingen	-	-	-
Totaal	-371	-489	36

Voor de toekomstige exploitatie van het nieuw te realiseren milieu educatief centrum is, rekening houdend met de afgesproken bezuiniging van € 100.000, vanaf 2013 per saldo nog een structurele lastenuitzetting van € 170.000 in de prognose opgenomen.

Om te kunnen blijven voldoen aan de onderhoudsopgave is in de vorige bestuursperiode besloten om de middeleninzet voor het wegbeheer de komende jaren gefaseerd i.c. jaarlijks met € 150.000 structureel te verhogen. De laatste optrekking van de betrokken budgetten staat voor 2014 in de planning.

Verder hebben wij in de prognoses rekening gehouden met een jaarlijkse verhoging van onderhouds- en beheersbudgetten voor weg- en plantsoenonderhoud in verband met volumegroei alsmede met de verdere uitvoering van het verlichtingsplan en de verdere verbeteringen van de speelvoorzieningen.

Gemiddeld genomen is hiermee een jaarlijkse lastenuitzetting gemoeid van € 360.000 structureel.

Het totaalandaal dat in 2013-2014 verder vanuit het programma Stads- en wijkbeheer moet worden bijgedragen aan de gemeentebrede bezuinigingen bedraagt (exclusief het milieu educatief centrum) € 320.000 structureel. Het betreft de onder de noemer Assen Schoon Heel en Veilig vastgestelde bezuinigingen op de gemeentelijke beheersbudgetten.

De in het kader van de uitvoering van het Collegeprogramma op projectbasis beschikbaar gestelde middelen voor de verdere ontwikkeling van het gebiedsgericht werken van per saldo € 400.000 vervallen met ingang van 2015. Dat geldt eveneens voor de externe cofinanciering.

Onderwijs

Meerjarenprognose 2013-2015 voor beleidsbepaling (bedragen x € 1.000)			
Omschrijving/jaar	2013	2014	2015
Huisvesting basisonderwijs	- 416	-562	-187
Huisvesting speciaal onderwijs	-116	-114	-
Huisvesting voortgezet onderwijs	-1.916	-700	-51
Vrijval tijdelijke middeleninzet hbo-sensortechniek	-	335	-
Volumeontwikkeling leerlingenvervoer	-65	-65	-62
Afloop middeleninzet uitvoering Collegeprogramma	-	-	60
Nog te realiseren bezuinigingen 2011-2014	285	-	-
Totaal	-2.228	-1.106	-240

In de prognoses is rekening gehouden met de verder oplopende middeleninzet voor uitvoering van de afgesproken investeringsprojecten in het kader van de kwaliteitsimpuls onderwijshuisvesting. De prognoses zijn ten opzichte van de vorige meerjarenprognose geactualiseerd op basis van de actuele uitvoeringsplanning. Dit heeft geleid tot onderlinge verschuivingen in de jaarschijven. Als resultaat is voor de periode 2013-2015 een structureel oplopend middelenbeslag ten behoeve van de onderwijshuisvesting van in totaal € 4,1 miljoen in de meerjarenprognose opgenomen. Daarvan is € 2,6 miljoen bestemd voor kostendekking van de nieuwbouw voor het voortgezet onderwijs.

De in het kader van de uitvoering van het Collegeprogramma op projectbasis beschikbaar gestelde middelen voor de Reboundgroup ad € 60.000 vervallen met ingang van 2015.

Het totaal aandeel dat in 2013/2014 vanuit het programma Onderwijs moet worden bijgedragen aan de gemeentebrede bezuinigingen bedraagt € 285.000 structureel. Het gaat hierbij om de beëindiging van de gemeentelijke bijdrage aan het Plateau ad € 260.000 en de realisatie van een besparing op de kosten van het leerlingenvervoer van € 25.000.

Kunst en cultuur

Meerjarenprognose 2013-2015 voor beleidsbepaling (bedragen x € 1.000)			
Omschrijving/jaar	2013	2014	2015
Exploitatie De Nieuwe Kolk	-30	-70	-42
Volumeontwikkelingen	-25	-25	-25
Nog te realiseren bezuinigingen 2011-2014	375	-	-
Overige mutaties en ontwikkelingen	-	-	-
Totaal	320	-95	-67

Vanaf 2012 zijn gemeentelijke middeleninzet voor de exploitatie van De Nieuwe Kolk en de daarvoor beschikbare dekking integraal en op basis van de daartoe in 2008 vastgestelde kaders in het programmabudget opgenomen. De gemeentelijke bijdrage wordt conform de uitgangspunten van het destijds vastgestelde dekkingsplan ingaande 2013 jaarlijks geïndexeerd.

De in de budgetovereenkomst met het bestuur van de bibliotheek afgesproken stijging van de gemeentelijke bijdrage in verband met volumegroei is voor de komende jaren geraamd op € 25.000 per jaar.

Het totaalaandeel dat in 2013-2014 vanuit het programma Kunst en cultuur nog moet worden bijgedragen aan de gemeentebrede bezuinigingen bedraagt € 375.000 structureel. Het gaat hierbij om de bezuinigingen die oorspronkelijk zijn vastgesteld in verband met de afgesproken herorganisatie van de gemeentelijke bibliotheekvoorziening. De financiële gevolgen van de besluiten die uw raad in de loop van 2011 over deze bezuinigingen heeft genomen zijn nog niet primair in de prognose verwerkt (zie tevens het beleidsdeel van de begroting).

Zorg en welzijn

Meerjarenprognose 2013-2015 voor beleidsbepaling (bedragen x € 1.000)			
Omschrijving/jaar	2013	2014	2015
Volume- en overige ontwikkelingen	-23	-23	-23
Afloop middeleninzet uitvoering Collegeprogramma	-	-	175
Nog te realiseren bezuinigingen 2011-2014	850	500	-
Decentralisatie Jeugdzorg en Awbz-begeleiding	pm	pm	pm
Totaal	827	477	152

In de meerjarenprognose is rekening gehouden met reguliere subsidiebijstellingen als gevolg van volumegroei in het kader van de gezondheidszorg en de maatschappelijke dienstverlening.

De in het kader van de uitvoering van het Collegeprogramma op projectbasis beschikbaar gestelde middelen voor de denktank jeugdbeleid ad 40.000 en de extra middeleninzet ad € 135.000 voor ondersteuning van het vrijwilligerswerk komen met ingang van 2015 te vervallen.

Het totaalaandeel dat in 2013-2014 vanuit het programma Zorg en welzijn moet worden bijgedragen aan de gemeentebrede bezuinigingen bedraagt in totaal € 1,35 miljoen structureel. Het gaat hierbij om de verdere invulling van de programmabreed vastgestelde taakstelling Zorg en welzijn van € 1,25 miljoen en

om de aanvullende daarop vastgestelde bezuinigingen op de wijkaccommodaties van € 100.000.

Het kabinet is van plan om de uitvoering van de taken in het kader van de Jeugdzorg en Awbz-begeleiding naar de gemeenten te decentraliseren. Financieel uitgangspunt is dat het kabinet in dat verband zorgdraagt voor passende financiering zodat gemeenten daarvoor in principe niet zelf budgettaire ruimte behoeven vrij te maken. Deze lijn sluit aan bij het in de 2011 ingenomen standpunt over de financiering van de sociale paragraaf in het Bestuursakkoord. Nadere standpuntbepaling van het kabinet is, als gevolg van het afgewezen akkoord, nog onduidelijk.

Werk en inkomen

Meerjarenprognose 2013-2015 voor beleidsbepaling (bedragen x € 1.000)			
Omschrijving/jaar	2013	2014	2015
WWB; ontwikkelingen bijstandsccliënten	2.161	1.351	1.084
WWB; ontwikkeling rijksbijdrage wet Buig	-422	-414	-405
Bijdrage Alescon	139	500	p.m
Afloop middeleninzet uitvoering Collegeprogramma	-5	-6	376

Meerjarenprognose 2013-2015 voor beleidsbepaling (bedragen x € 1.000)			
Omschrijving/jaar	2013	2014	2015
Nog te realiseren bezuinigingen 2011-2014	-	-	-
Herstructurering WSW en invoering WWNV	pm	pm	pm
Totaal	1.873	1.431	1.055

In de begroting 2012 is vooralsnog uitgegaan van een aanhoudend verhoogd beroep op de bijstand en de andere gemeentelijke inkomensondersteunende voorzieningen. Het resultaat van de begroting is hierdoor fors nadelig beïnvloed.

Bij het opstellen van de meerjarenprognose hebben we rekening gehouden met het feit dat de economie zich gaandeweg verder zal herstellen, waardoor het beroep op uitkeringsregelingen de komende jaren geleidelijk weer zal afnemen. Die ontwikkeling is in de meerjarenprognose zichtbaar gemaakt. Prognoses zijn gebaseerd op inschattingen die de ISD in dit verband voor de komende jaren heeft gemaakt. Rekening houdend met bijstelling van de rijksvergoeding gaan we er nu vanuit dat de middeleninzet voor de WWB c.a. in de periode 2103-2015 per saldo met € 3,4 miljoen zal afnemen. Verdere ontwikkelingen worden nauwlettend gevolgd.

De tijdelijke extra bijdrage die beschikbaar is gesteld in het kader van de gezondmaking van het werkvoorzieningschap Alescon eindigt conform de

daarover in de loop van 2011 door uw raad genomen besluiten met ingang van 2015.

De in het kader van de uitvoering van het Collegeprogramma op projectbasis voor het Meedoenbeleid beschikbaar gestelde middelen van per saldo € 376.000 komen met ingang van 2015 te vervallen.

Het kabinet is bezig met de voorbereiding van de invoering van de WWVN (inclusief de Wajong) en de versobering van het daarbij behorende voorzieningenniveau. Daarnaast wordt gewerkt aan de herstructurering van en bezuinigingen op de sociale werkvoorziening. Mogelijke budgettaire effecten hiervan zijn vooralsnog pro memorie in de meerjarenprognose opgenomen. Dit conform het standpunt over de financiering van de sociale paragraaf in het Bestuursakkoord. Nadere standpuntsbepaling van het kabinet is, als gevolg van het afgewezen akkoord, nog onduidelijk.

Sport en ontspanning

Meerjarenprognose 2013-2015 voor beleidsbepaling (bedragen x € 1.000)			
Omschrijving/jaar	2013	2014	2015
- Vervallen middelen inzet NASB	119	-	-
- Vervallen bijdrage Sociale Alliantie	-	-	-107
- Uitvoering nota Sportaccommodaties	-132	-	-
- Exploitatie sporthal Stadsbroek (deels)	-137	-	-
- Verplaatsing/aanleg kunstgrasvelden HvA	-147	-	-
- Afloop middeleninzet uitvoering Collegeprogramma	-	-	300
- Nog te realiseren bezuinigingen 2011-2014	-	-	-
- Overige ontwikkelingen	-17	-	-
Totaal	-314	-	193

De in de begroting 2012 opgenomen middeleninzet voor de uitvoering van de gemeentelijke activiteiten in het kader van de uitvoering van het Nationaal Actieplan Sport en Bewegen neemt in 2013 volgens plan met € 119.000 af. De in de begroting 2012 opgenomen middelen ad € 107.000 in het kader van de zogenaamde Sociale Alliantie lopen nog door tot en met 2014. Daarna vervallen deze middelen.

Verder is in de jaarschijven 2013-2015 voor zover nodig rekening gehouden met de budgettaire afspraken die zijn gemaakt over de uitvoering van de nota sport en bewegen, de nota sportaccommoda-

ties, de bouw en exploitatie van de Stadsbroekhal (de sobere variant) en de verplaatsing van de hockeyvelden. De budgettaire ruimte (waaronder de bezuinigingen) die benodigd is voor de exploitatie(bijdrage) voor de wielerveden en het nieuwe openluchtbad maken vanaf 2012 onderdeel uit van het programmabudget.

De in het kader van de uitvoering van het Collegeprogramma op projectbasis voor het Kloppend Hart/evenementen beschikbaar gestelde middelen van € 300.000 op jaarbasis vervallen volgens afspraak met ingang van 2015.

Veiligheid

Meerjarenprognose 2013-2015 voor beleidsbepaling				(bedragen x € 1.000)
Omschrijving/jaar	2013	2014	2015	
Realisatie nieuwe brandweerkazerne	-	-945	500	
Idem effect wijzigingen Bcf-regime	pm	pm	pm	
Volume- en overige ontwikkelingen	-5	-5	-5	
Afloop middeleninzet uitvoering Collegeprogramma	-	-	200	
Nog te realiseren bezuinigingen 2011-2014	-	-	-	
Regionalisering brandweertaken	p.m	pm	pm	
Totaal	-5	-950	695	

In verband met de nieuwe huisvesting ten behoeve van de brandweer is in de meerjarenprognose vanaf 2014 rekening gehouden met een lastenuitzetting van € 945.000. Hierin is een eenmalig budget van € 500.000 opgenomen in verband met het afdekken van de restant boekwaarde van het bestaande pand. Dit budget komt vanaf 2015 weer te vervallen, zodat vanaf 2015 uiteindelijk dus € 445.000 structureel voor dit doel is gebudgetteerd. Mogelijke budgettaire gevolgen als gevolg van wijzigingen in het

btw-compensatiefondsregime zijn pro memorie geraamd.

De ten behoeve van de uitvoering van het Collegeprogramma op projectbasis voor het versterken van het stadstoezicht beschikbaar gestelde middelen van € 200.000 op jaarbasis vervallen volgens afspraak met ingang van 2015. Deze middelen zijn vanaf 2012 in het programmabudget opgenomen.

Duurzaamheid en milieu

Meerjarenprognose 2013-2015 voor beleidsbepaling				(bedragen x € 1.000)
Omschrijving/jaar	2013	2014	2015	
Afvalinzameling en verwerking	-	-	-	
Vervallen tijdelijke onderdekking afvalstoffenheffing.	400	-	-	
Nog te realiseren bezuinigingen 2011-2014	-	-	-	
Totaal	400	-	-	

De exploitatie van de afvalinzameling en afvalverwerking blijft de komende bestuursperiode budgettair neutraal verlopen.

In het kader van de beleidsbepaling bij de begroting 2011 is ingestemd met verlaging van de afvalstoffenheffing en als gevolg daarvan met tijdelijke i.c. in 2011 en 2012, onderdekking in de afvalstoffen-

heffing. Als gevolg van invoering van containermanagement en tariefdifferentiatie te realiseren kostenbesparingen zal deze onderdekking volgens plan met ingang van 2013 verdwijnen.

Op grond van bestaande afspraken rusten er in de periode 2013-2015 geen extra bezuinigingen meer op het programma Duurzaamheid en milieu.

Bouwen en wonen

Meerjarenprognose 2013-2015 voor beleidsbepaling				(bedragen x € 1.000)
Omschrijving/jaar	2013	2014	2015	
(Herstel) opbrengst bouwleges	250	250	250	
Bouwgrondexploitatie	9.447	-6.511	2.765	
Nog te realiseren bezuinigingen 2011-2014	-	-	-	
Totaal	9.697	-6.260	3.015	

In verband met de aanhoudende vertraging en de woning- en bouwproductie is in de begroting 2012 rekening gehouden met een verdere afname van de opbrengst van de bouwleges. In meerjarenprognose zijn we ervan uitgegaan dat de economie zich gaandeweg verder zal herstellen en dat de bouwactiviteiten en legesopbrengsten de komende jaren gaandeweg weer zullen toenemen. Die ontwikkeling is in de meerjarenprognose zichtbaar gemaakt. Het gaat nadrukkelijk om indicaties.

Verder is in de prognose van het programma Bouwen en wonen het, op grond van de situatie medio

2011, voor de komende jaren, voorziene beloop van de middeleninzet voor de gemeentelijke grondexploitatie zichtbaar gemaakt. De in de jaarschijven 2013-2015 opgenomen schommelingen en mutaties worden volledig gecompenseerd door de daarop afgestemde inzet van de reserves van het Grondbedrijf. Die zijn verderop (bij het reservebeloop) in de prognose zichtbaar gemaakt. Voor de meerjarenprognose als geheel, verlopen deze mutaties budgettair neutraal.

Op basis van de besluitvorming tot en met de Voorjaarsnota 2011 tot nu, rusten er geen bezuinigingen op het programma Bouwen en wonen.

Meerjarenprognose 2012-2014 programma Algemene dekking

Bij het programma Algemene dekking is rekening gehouden met de volgende specifieke meerjarige ontwikkelingen.

Meerjarenprognose 2013-2015 voor beleidsbepaling (bedragen x € 1.000)			
Omschrijving/jaar	2013	2014	2015
Financiering en belegging	-	-	-
Belastingen	549	582	610
Belastingen; vervallen tijdelijke meeropbrengst OZB- niet woning	-	-	-530
Algemene lasten	67	63	60
Opbouw vrije beleidsruimte/risicobuffer 2011-2014	-	-	-1.861
Nog in te vullen bezuinigingen 2011-2014	-	-130	-
Loon- en prijsontwikkelingen	-1.445	-1.460	-1.475
Gemeentefonds; rijksbezuinigingen en accressen	511	1.218	519
Gemeentefonds; overige ontwikkelingen	-232	-133	-825
Bedrijfsvoering; huisvesting (inclusief bezuiniging)	-750	-750	0
Bedrijfsvoering; nog te realiseren bezuinigingen 2011-2014	240	-	-
Overige mutaties	23	24	-
Totaal	- 1.037	-586	-3.502

Financiering

Als positief effect van de recessie is vanaf de begroting 2010 rekening gehouden met een algehele verlaging van het renteniveau met 1%. Die lijn is in de begroting 2012 en de meerjarenprognose vooralsnog voortgezet. Door tijdsverloop valt in 2015 opnieuw een deel i.c. circa € 2,1 miljoen van de voorziening vrij die is gevormd voor de garantstellingen waartoe in het kader van de overname van Essent door Rwe is besloten. De vrijvallende middelen worden toegevoegd aan de Essent-reserve.

Belastingen

De reële groei van de onroerendezaakbelastingen zal de komende periode naar verwachting circa € 250.000 tot € 300.000 bedragen. Bij het opstellen van de raming in de begroting 2012, en de prognoses voor de volgende jaren, is rekening gehouden met een beperkte en tijdelijke afname van de volumegroei als gevolg van de aanhoudende vertraging in de bouwmarkt. Daarnaast is rekening gehouden met jaarlijkse extra inkomsten als gevolg van trendmatige aanpassingen van de tarieven. Deze dienen als compensatie/dekking voor de effecten van de in de meerjarenplanning 2013-2015 opgenomen gemeentebrede prijsontwikkeling.

In verband met afloop van de bestuursperiode vervallen de tijdelijke extra opbrengsten van de Ozb-niet woningen vanaf 2015. Deze bedragen circa € 530.000 per jaar en worden in de periode 2011-2014 ingezet voor voeding van het ondernemersfonds.

Opbouw vrije beleidsruimte 2014-2018

Alle in de periode 2011-2014 voor realisatie van de beleidsintensiveringen beschikbare budgetten en dekkingsmiddelen zijn tijdgebonden. Dat betekent dat de beschikbaarheid ervan beperkt is tot de looptijd van de huidige bestuursperiode i.c. tot en met 2014. Vanaf 2015 stoppen de afgesproken beleidsintensiveringen uit de periode 2010-2014 en vervalt de extra middeleninzet. Deze beleidslijn is in de meerjarenprognose 2013-2015 tot uitdrukking gebracht. Met oog op continuïteit in de beleidsuitvoering en als mogelijke keuzeruimte is vanaf 2015 als compensatie een stelpost opbouw vrije beleidsruimte 2014-2018 ad € 1,9 miljoen in de prognose opgenomen.

Nominale ontwikkelingen

In verband met onzekerheden over het verloop van het Gemeentefonds en onduidelijkheid over mogelijke compensatie daarvoor via het Gemeentefonds, is in de meerjarenprognose louter als aanname rekening gehouden met een jaarlijkse nominale groei van de begroting als gevolg van loon- en prijsstijging van in totaal € 1,4 tot 1,5 miljoen op jaarbasis. Voor wat betreft de prijsontwikkeling is uitgegaan van een jaarlijks stijging van 2%. De jaarlijkse loonontwikkeling is ingeschat op 1,5%.

Uitkering Gemeentefonds

De prognoses van de algemene uitkering zijn gebaseerd op de meicirculaire 2011. In relatie daarmee zijn inschattingen gemaakt van de ontwikkeling van de lokale parameters die van belang zijn voor de

hoogte van die uitkering. Einduitkomsten van op basis daarvan voor de periode 2013-2015 gemaakte inschattingen, zien er als volgt uit.

Meerjarenprognose algemene uitkering 2013-2015			
(bedragen x € 1.000)			
Omschrijving/jaar	2013	2014	2015
Raming/prognose voorgaand jaar			
Accressen (incl. rijksbezuinigingen)	511	1.218	519
Lokale volume-effecten	137	270	270
Landelijke volume-effecten; ontwikkeling uitkeringsbasis	-223	- 401	- 534
Afloop middelen NASB	-119	-	-
Uitname/bezuinigingen in verband met amputaties	-	-	-561
Overige mutaties en bijstellingen	-27	-2	-
Prognose algemene uitkering 2012-2014	279	1.085	- 306

Bedrijfsvoering

Ter uitvoering van de afspraken die hierover in de vorige bestuursperiode zijn gemaakt is in de jaar-schijven 2013 en 2014 (na bezuiniging van € 0,5 miljoen) rekening gehouden met een lastenuitzetting van per saldo € 1,5 miljoen, voor in het kader vanerschikking van de organisatie en invoering van Het Nieuwe Werken noodzakelijke aanpassing van de gemeentelijke huisvesting.

Het totaaltaandeel dat in 2013-2014 vanuit de gemeentelijke bedrijfsvoering moet worden bijgedragen aan de gemeentebrede bezuinigingen bedraagt

€ 740.000 structureel. Hiervan heeft € 0,5 miljoen betrekking op de gemeentelijke huisvesting (zie hiervoor). Het resterende deel betreft de taakstelling ad € 200.000 in verband met de bijstelling van het conditieniveau van het gemeentelijk vastgoed en de resterende taakstelling van € 40.000 met betrekking tot efficiencymaatregelen in de ondersteunende dienstverlening.

De in totaliteit op de bedrijfsvoering rustende taakstelling komt daarmee vanaf 2014 uit op € 5,8 miljoen structureel.

Meerjarenprognose 2013-2015 inzet algemene en bestemmingsreserves

Bij het opstellen van de nieuwe meerjarenprognose is rekening gehouden met de navolgende, op basis

van bestaande beleidsafspraken vastliggende, inzet van de gemeentelijke reserves:

Meerjarenprognose 2013-2015 voor beleidsbepaling			
(bedragen x € 1.000)			
Omschrijving/jaar	2013	2014	2015
Inzet algemene reserve AD	pm	pm	pm
Idem algemene reserve GB	- 9.447	6.511	-2.765
Idem reserve voortgezet onderwijs	836	488	73
Idem reserve straten en wegen	-	-	-
Idem reserve parkeren	326	-200	16
Idem Wmo--reserve	-	-150	-
Idem Essent reserve	-	-	-2.062
Idem reserve openluchtzwembad	241	- 443	0
Idem inzet overige reserves	-119	-118	-90
Totaal	-8.163	6.088	-4.828

In de Bestuursperiode 2006-2010 is de algemene reserve ingezet als tijdelijk dekkingsmiddel voor afgesproken beleidsintensiveringen met een tijdelijk en een projectmatig karakter. De inzet uit dien hoofde is ingaande de begroting 2011 volledig afgewikkeld. Voor de lopende bestuursperiode zijn geen nieuwe afspraken gemaakt over de inzet van de algemene reserve ter ondersteuning van het beleid en/of voor het sluitend maken van de begroting.

De overige, op het punt van de algemene en/of bestemmingsreserves in de meerjarenprognose opge-

nomen mutaties, betreffen in het algemeen het door tijdsverloop vervallen van de in het kader van besluitvorming vastliggende onttrekkingen en toevoegingen. Verder zijn de opgenomen mutaties het directe gevolg van in 2010 eenmalig gebudgetteerde inzet die in 2013 en 2014 weer vervalt.

De in de meerjarenramingen opgenomen mutaties in de reserve parkeren is opgenomen om de exploitatie van deze taak in de meerjarenprognose binnen de voor dit product vastgestelde budgettaire kaders te kunnen

laten verlopen. Datzelfde geldt voor de geprognosticeerde inzet van de reserves van het Grondbedrijf.

De in 2015 geprognosticeerde versterking van de Essent-reserve houdt verband met de gedeeltelijke vrijval van de voorziening die als zekerheidstelling is getroffen voor verleende garanties in het kader van de overname door Rwe.

De geprognosticeerde mutaties in de reserve openluchtwembad zijn afgestemd op het dekkingplan dat bij de Voorjaarsnota 2009 voor de kostendekking van de uitvoering van de nota Sport en Bewegen c.a. is vastgesteld.

Algemene dekkingsmiddelen

Gemeentelijke inkomsten vallend onder de definitie algemene dekkingsmiddelen worden in de begroting samengebracht binnen het programma Algemene dekking. De in dit begrotingsprogramma geraamde middelen hebben een algemeen karakter; en zijn als zodanig beschikbaar voor gemeentebrede beleidsuitvoering, beleidsontwikkeling en kostendekking. Er is dus geen sprake van een één op één relatie met de kostendekking en de middeleninzet voor specifieke taken, diensten en/of specifieke beleidsterreinen. Het totaal van de algemene dekkingsmiddelen is voor 2012 geraamd op € 97,6 miljoen (inclusief inzet reserves). In 2011 bedroeg het totaal van deze middelen na de Voorjaarsnota € 103,5 miljoen.

De algemene uitkering uit het Gemeentefonds (€ 73,0 miljoen) en de opbrengsten van de onro-

rendezaakbelastingen (€ 14,0 miljoen) vormen samen de belangrijkste gemeentelijke inkomstenbronnen met een algemeen karakter. Verder worden ook de inkomsten uit toeristenbelasting, inkomsten uit gemeentelijke beleggingen, de financieringsresultaten en de inzet van middelen vanuit de Algemene reserve c.a. tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend.

Hierna in het kort een toelichting op de uit dien hoofde in de begroting 2012 opgenomen inkomstenramingen. De paragraaf Lokale heffingen bevat nadere informatie over fiscale aspecten, onder meer met betrekking tot de onroerende zaakbelastingen en de toeristenbelasting.

Algemene uitkering € 72,9 miljoen

De algemene uitkering uit het Gemeentefonds is het algemene dekkingsmiddel bij uitstek en wordt ook als zodanig in de begroting en bij de beleidsbepaling aangemerkt en als dekkingsmiddel ingezet.

Vertrekpunten

De informatie uit de circulaire van Binnenlandse Zaken is bepalend voor de hoogte van de algemene uitkering die gemeenten uit het Gemeentefonds ontvangen en in hun begrotingen ramen. Ze bevat de vertaling van kabinetsbeleid voor zover dat het Gemeentefonds raakt. De inhoud en strekking ervan zijn van direct belang voor de ontwikkeling van de financiële positie van de gemeenten en de lokale beleidsontwikkeling.

De raming van de algemene uitkering in de primaire begroting 2012 is bepaald op basis van de informatie en de maatregelen opgenomen in de meicirculaire 2011. Aanvulling en bijstelling vinden plaats op basis van de septembercirculaire. Die bevat normaliter de vertaling en de financiële effecten van het kabinetsbeleid zoals dat in de Miljoenennota voor het betreffende begrotingsjaar wordt gepresenteerd.

Meicirculaire; algemene uitkering 2012

De meicirculaire 2011 bevat de eerste uitwerking van de afspraken die in het regeerakkoord en de Startnota over de financiële verhouding/het gemeentefonds zijn gemaakt. Hoofdpunten daarin zijn:

- herstel van de koppeling van gemeentefonds aan rijksuitgaven vanaf 2012 (trap op trap af systematiek);

- gemeentefonds deelt langs die weg voor € 1,8 miljard mee in de bezuiniging op de rijksbegroting;
- is er de komende jaren desondanks sprake van kleine positieve accressen (cumulatief € 716 miljoen tot en met 2015);
- de behoedzaamheidsreserve keert niet terug;
- financiering van door het Rijk beoogde decentralisaties loopt (zoveel mogelijk) via het gemeentefonds.

Deze beleidsrichtingen vormden de input voor een nieuw Bestuursakkoord 2012-2015. Onduidelijk is of en wat hiervan overblijft nu de VNG het akkoord op een belangrijk onderdeel (i.c. Werk/SW) heeft afgewezen. De Minister van Binnenlandse Zaken heeft aangegeven dat bij gehele of gedeeltelijke afwijzing ook de beleidsvoornemens met betrekking tot het gemeentefonds (waaronder het vervallen van de korting van € 100 miljoen in verband met de invoering van de RUD's) opnieuw ter discussie komen te staan. Consequentie van die reactie is feitelijk dat er in dit stadium geen zekerheid kan worden ontleend aan de prognoses en de uitkomsten van de berekeningen die op basis van de meicirculaire zijn gemaakt. De septembercirculaire 2011 zal hierover uitkomst moeten bieden.

Positief is de intentie van het kabinet om geldstromen uit hoofde van decentralisatie en taakoverdracht zoveel mogelijk via het gemeentefonds en de algemene uitkering te laten verlopen. Die lijn biedt gemeenten meer financiële vrijheid en voorkomt extra regelgeving, administratieve lasten en controlekosten. Voorwaarde is wel dat gemeenten vol-

doende compensatie krijgen om nieuwe taken op het juiste kwaliteitsniveau uit te kunnen voeren. Die garantie is er op dit moment echter niet.

Samenvatting/hoofdpunten

Herstel van de koppeling

De koppeling van het Gemeentefonds aan het beloop van de rijksuitgaven, wordt met in begrip van een aantal systeemaanpassingen met ingang van 2012 hersteld. Deze was als gevolg van de crisis tijdelijk buiten werking gesteld. Via de koppeling delen gemeenten vanaf 2012 zowel weer mee in groei en uitzettingen van de rijksbegroting als gevolg van beleidsintensiveringen en autonome ontwikkelingen als in de voor de komende jaren op die begroting drukkende bezuinigingen van in totaal € 18 miljard. De behoedzaamheidsreserve die de afgelopen jaren als veiligheidsmarge voor schommelingen binnen het gemeentefonds achter de hand werd gehouden keert niet terug. Gemeenten moeten daarvoor zo nodig en gewenst maatregelen voor treffen.

Rijksbezuinigingen/ontwikkelingen vanaf 2012

Het regeerakkoord en de Startnota bevatten de kaders voor het verloop van het gemeentefonds in de periode 2012-2015. De rijksbezuinigingen zijn daarin verdisconteerd. Omvang en opbouw daarvan luiden als volgt:

- Regeerakkoord; korting oplopend van € 286 miljoen in 2012 tot € 1.239 miljoen met ingang van 2015;

- Startnota; aanvullende korting van € 54 miljoen in 2012 oplopend tot € 392 miljoen met ingang van 2015.

De totale korting op het gemeentefonds komt daarmee voor nu uit op circa € 1,6 tot € 1,7 miljard. Het kabinet gebruikt het gemeentefonds daarnaast ook voor het inboeken van een aantal op andere beleids-terreinen liggende bezuinigingen. Het gaat daarbij om de volgende maatregelen:

- selectieve en gerichte toepassing van schuld-hulpverlening; korting van € 20 miljoen (2012);
- begrenzing normering armoedebeleid op 110% van het wettelijk minimumloon; korting € 40 miljoen (2012);
- vermindering van het aantal lokale politieke ambtsdragers; korting van € 110 miljoen (2015).

Daarnaast hangt er mogelijk nog een efficiencykorting van € 100 miljoen boven de markt in verband de invoering van de regionale omgevingsdiensten (RUD's).

Accressen 2012-2016;

Het kabinet presenteert in de meicirculaire accressen voor de periode 2012-2016. Deze zijn gebaseerd op de raming van de rijksuitgaven in de onlangs door het kabinet gepresenteerde Voorjaarsnota 2011 zijn met name voor 2012 licht gunstiger dan de eerdere cijfers in het regeerakkoord en de Startnota. Het in de circulaire voor het jaar 2016 gepresenteerde accres is nieuw.

Accressen 2012-2016 meicirculaire 2011					
(bedragen x € 1.000)					
Accres/jaar	2012	2013	2014	2015	2016
Macro					
- per jaar	132	132	315	137	424
- cumulatief	132	264	579	716	1.140
benadering aandeel Assen					
- per jaar	0,5	0,5	1,2	0,5	1,6
cumulatief	0,5	1,0	2,2	2,7	4,3

De groei van het gemeentefonds in de periode 2012-2016 wordt door het kabinet ingeschat op € 1.140 miljoen cumulatief. Dat is gemiddeld € 228 miljoen ofwel 1,28 % per jaar. Accressen van die omvang zijn naar de huidige inzichten ruim ontoereikend om nominale ontwikkelingen (prijs- en volume-effecten) op te kunnen vangen. Gemeenten zullen daar komende jaren zelf dan ook budgettaire ruimte voor moeten vrij maken. Van enige vorm van reële groei van de gemeentelijke middelen is zoals het er nu naar uit ziet in de komende jaren geen sprake.

De accressen hebben een indicatief karakter; aan de nu gepresenteerde cijfers kunnen door gemeenten geen rechten worden ontleend. De uiteindelijke ontwikkeling van het fonds en de groei daarvan zijn afhankelijk van het werkelijke beloop van de rijksuitgaven en de mee- en tegenvallers die zich daar

de komende jaren in voor doen. Los daarvan speelt de onzekerheid als gevolg van de impasse ten aanzien van het Bestuursakkoord.

RSP-Zuiderzeelijn-gelden

Van belang voor Assen is verder dat de middelen waarop Assen in het kader van het Regionaal Specifiek Pakket (RSP) Zuiderzeelijn (bereikbaarheidsprojecten) aanspraak kan maken de komende jaren rechtstreeks, dat wil zeggen via het Gemeentefonds, naar de betrokken gemeenten (waaronder Assen) worden doorgesluisd. De bedoeling is een meerjarige aanpak. De concrete uitvoering heeft zich tot dusverre beperkt tot het jaar 2010 en 2011. Op basis daarvan zal ultimo 2011 in totaal € 2,03 miljoen aan RSP-gelden zijn ontvangen. Over de omvang van de in 2012 te ontvangen derde tranche bevat de meicirculaire nog geen informatie.

Macronorm OZB

De door het kabinet enkele jaren geleden geïntroduceerde macronorm Ozb is voor 2012 bepaald op 3,75%. Dit is het percentage waarmee de landelijke ozb-opbrengst in 2012 maximaal mag stijgen ten opzichte van 2011. Op grond van de inflatieverwachting ten tijde van de samenstelling van de begroting is als aanname voor de eisen gesteld aan de tariefstijging uitgegaan van een percentage van 2,0 %.

Raming algemene uitkering 2012

Belangrijke punten voor de hoogte van de algemene uitkering zijn het accres waarin de doorwerking van

de rijksbezuinigingen de actualisering uitkeringsbasis op grond van landelijke volumegroei en de gevolgen van voorziene lokale volumegroei. Daarnaast is sprake van mutaties als gevolg van (de afloop van) eerder afgesproken beleidsintensiveringen en taakmutaties.

De voorlopige raming van de uitkering 2012 komt in totaal uit op € 73,0 miljoen. Dat is € 6,9 miljoen minder dan in 2011. Voornaamste oorzaak hiervan is het vervallen van de tweede tranche van de RSP-gelden. Het verloop van de algemene uitkering 2012 ziet er sinds de laatste bijstelling bij de Voorjaarsnota als volgt uit:

Mutaties Algemene uitkering (bedragen x € 1.000)	
Omschrijving mutaties	Stand/mutatie
Basis; geactualiseerde uitkering 2011 (exclusief RSP-gelden)	79.848
- vervallen 2 ^e tranche Rsp-gelden	-7.307
- ontwikkeling uitkeringsbasis 2011/2102	- 401
- accres 2012	491
- gevolgen actualisering Woz-waarden	- 201
- lokale volumegroei	154
- korting selectieve schuldhelpverlening	- 107
- korting normering lokaal inkomensbeleid	- 216
- 3 ^e tranche RSP-gelden 2012	p.m
- middelen Brede School sport en cultuur (combinatie functionarissen)	80
- bijstelling middelen WMO	220
- bijstelling middelen MO	-50
- aandeel middelen NUP	111
- afloop middelen nationaal actieplan sport etc	-119
- overheveling middelen CJG (deels)	576
- diverse overige mutaties / vervallen eenmalige bijstelling 2010	-116
Raming algemene uitkering primaire begroting 2012	72.963

Beknopte toelichting op de opbouw/mutaties 2012

Accres 2012

Het accres bedraagt voor 2012 € 132,0 miljoen. Het Asser aandeel hierin bedraagt afgerond circa € 400.000; achtergrond en status van de accresraming 2012 zijn hiervoor toegelicht.

RSP-gelden

Tot nu toe wordt de hoogte van de hiervoor in het betreffende uitvoeringsjaar te ontvangen middelen niet op voorhand via de gemeentefonds circulaires aan gemeenten bekend gemaakt. Om die reden is voor wat betreft de raming in de begroting 2012 voorlopig alleen het vervallen van de tranche van de 2011 RSP ad € 7,3 miljoen zichtbaar gemaakt. De hoogte van de in 2012 te ontvangen middelen is voorlopig pro memorie geraamd.

Uitkeringsbasis

De negatieve bijstelling is het gevolg van landelijke volumegroei (bijstandsccliënten, woonruimten inwoners et cetera). Het gaat om een autonome ontwikkeling die het gevolg is van de verdeelsystematiek. De eigen volumegroei is ontoereikend om het

nadelig effect van de landelijke groei te compenseren (zie hierna).

Lokale volumegroei

De toename van de algemene uitkering in verband met groei van de eigen bevolking (aanname + 500), de bebouwing (aanname + 400) en enkele andere groeiparameters is voor 2012 in totaal geraamd op € 254.000. Het afnemende groeitempo van het aantal jongeren in Assen (< 20 jaar) levert een nadeel op van € 100.000. De voor 2012 gehanteerde aantallen bijstands- en uitkeringscliënten zijn als aanname ongewijzigd ten opzichte van 2011 (conform lijn ISD-begroting).

Wet Woz

De negatieve bijstelling is het directe gevolg van landelijke en lokale prijs- en volume-effecten. Groei van waardetotalen als gevolg van prijs en volumegroei leidt tot hogere aftrek op de algemene uitkering. Aanname is in het kader van de verdeling van het gemeentefonds is dat hier op gemeentelijk niveau hogere OZB-opbrengsten tegenoverstaan.

Lokaal inkomensbeleid/schuldhulpverlening

De omvang, achtergrond en status van deze kortingen op de algemene uitkering zijn hiervoor reeds toegelicht. Ze zijn rechtstreeks gevolg van rijksbeleid. Het totale nadeel van de kortingen voor Assen bedraagt vanaf 2012 in totaal € 323.000 structureel.

Wmo en Mo-middelen

Het betreft autonome bijstellingen op grond van bestaande afspraken omtrent actualisering en bijstelling van de landelijke budgetten. Het gaat daarbij onder meer om indexatie ter compensatie van in 2012 optredende nominale en volume-effecten. Het totaal van de Wmo-middelen die via het gemeentefonds worden ontvangen komt daarmee voor 2012 uit rond € 6,3 miljoen. Voor wat betreft de maatschappelijke opvang gaat het om € 3,75 miljoen.

NUP

Het kabinet stelt vanaf 2011 middelen beschikbaar in het kader van het Nationaal Uitvoeringsprogramma e-overheid (NUP). De middelen zijn bestemd voor kostendekking van beleid en maatregelen in het kader van de kwaliteitsverbetering van de gemeentelijke dienstverlening. Hierover zijn tussen het kabinet en de VNG afspraken gemaakt. In de periode 2012-2014 komt hiervoor jaarlijks € 26 miljoen beschikbaar. Assen ontvangt hiervan jaarlijks circa € 111.000. Na deze periode stopt deze geldstroom.

Brede school sport en cultuur

Het betreft de afgesproken gefaseerde optrekking van de stimuleringsgelden die gemeenten in dit verband ontvangen. Het Asser-aandeel bedraagt vanaf 2012 € 201.000 en wordt in gezet voor de bekostiging van de combinatiefunctionarissen.

Nationaal Actieplan Sport

Het gaat om afloop en afbouw van een tijdelijk via het gemeentefonds lopende geldstroom (decentrali-

satie-uitkering) op basis van daarover met het Rijk gemaakte afspraken. Middelen zijn bedoeld als co-financiering voor door de gemeente te ontplooiën (sport)activiteiten. In 2012 ontvangt Assen voor dit doel nog € 119.000. Vanaf 2013 komen de middelen te vervallen.

Centra voor Jeugd en Gezin

Het kabinet hevelt de tot dusverre als doeluitkering beschikbare middelen met ingang van 2012 over naar het gemeentefonds. De in verband hiermee opgenomen raming van € 576.000 heeft een voorlopig karakter. Actualisering van de raming en de begroting vinden plaats op basis van de informatie in de septembercirculaire. De overheveling moet voor gemeenten in principe budgettair neutraal verlopen.

Overige mutaties

Het gaat hierbij om een aantal autonome aanpassingen als gevolg van afloop van de bekostigingsafspraken en regelingen die de verdeling van het gemeentefonds betreffen. Voorbeelden hiervan zijn onder andere de afloop van de verfijningsuitkering riolering, de Wet uitvoering wegen en diverse overgangs- en suppletierregelingen in verband met eerder doorgevoerde wijzigingen in de verdeelsystematiek.

Vooruitzichten beloop algemene uitkering 2013-2015

De prognoses met betrekking tot het beloop van de algemene uitkering vormen een onmisbaar onderdeel voor de eigen financiële prognoses en de beleidsinvulling voor de periode 2013-2015. Op basis van gegevens in de meicirculaire en eigen aannames hebben we voor wat betreft de ontwikkeling van de algemene uitkering de volgende inschattingen gemaakt. De voor 2012 berekende uitkering van € 72,9 miljoen vormt daarvoor de basis. Het voor 2013-2015 geprognosteerde beloop ziet er dan als volgt uit:

Meerjarenprognose algemene uitkering 2013-2015			
(bedragen x € 1.000)			
Omschrijving/jaar	2013	2014	2015
Raming/prognose voorgaand jaar	72 963	73.242	74.327
Accessen (incl. rijksbezuinigingen)	511	1.218	519
Lokale volume-effecten	137	270	270
Landelijke volume-effecten; ontwikkeling uitkeringsbasis	-223	- 401	- 534
Afloop middelen NASB	-119	-	-
Rsp-gelden 2013-2015	p.m	pm	pm
Uitname/bezuinigingen in verband met taakmutaties	-	-	-561
Overige mutaties en bijstellingen	-27	-2	-
Prognose algemene uitkering 2013-015	73.242	74.327	74.021

Septembercirculaire 2011

De septembercirculaire is direct na Prinsjesdag, na het uitspreken van de Troonrede en de presentatie van de Miljoenennota 2011, verschenen. De circu-

laire bevat de financiële vertaling van het voor 2012 door het kabinet beoogde beleid; een en ander voor zover relevant voor gemeenten.

Overige algemene dekkingsmiddelen; € 24,6 miljoen

Het totaal van de overige algemene dekkingsmiddelen is voor 2012 geraamd op € 24,6 miljoen (2011

€ 23,7 miljoen). De samenstelling ervan ziet er als volgt uit:

Bruto-opbrengst andere algemene dekkingsmiddelen		(bedragen x € 1.000)	
Andere algemene dekkingsmiddelen	2011	2012	mutatie
Opbrengst algemene belastingen	13.813	14.401	588
Dividenden en opbrengsten uit overige beleggingen en deelnemingen	862	618	-244
Rente eigen financiering en overige rentebaten	7.115	7.776	661
Bijzondere baten	-	-	-
Algemene reserve, bestemmingsreserves, voorzieningen	1.899	1.814	-85
Totaal	23.689	24.609	920

Algemene belastingen

Het betreft de opbrengsten van de gemeentelijke onroerendezaakbelastingen (Ozb) en van de toeristenbelasting. Deze zijn voor 2012 respectievelijk geraamd op € 14,1 miljoen en € 0,3 miljoen. Ten opzichte van 2011 betekent dit een opbrengststijging van bijna € 0,6 miljoen.

Onroerendezaakbelastingen

De raming van de onroerendezaakbelasting is gebaseerd op (een inschatting van) de Woz-waarden per 1 januari 2011. Daar bovenop is rekening gehouden met waardestijging als gevolg van in de loop van 2011 optredende volumeontwikkelingen door toename van de bebouwing. Inschatting daarbij is dat de groei door de recessie ook in 2011 lager zal liggen dan in de afgelopen jaren. De op basis van deze uitgangspunten benaderde waarde van de onroerende zaken in onze gemeente bedraagt begin 2012 ruim € 7,0 miljard.

Deze waarde resulteert in de aangegeven belastingopbrengst van € 14,1 miljoen. Hierin is conform besluitvorming bij de begroting 2011 een meeropbrengst van ruim € 0,5 miljoen begrepen bestemd voor voeding van het ondernemersfonds. De extra opbrengst als gevolg van de volumegroei 2011-2012 is geraamd op circa € 231.000; de extra inkomsten in verband met trendmatige aanpassing van de Ozb-tarieven aan de prijsontwikkeling (aanne cpi 2,0%) zal naar verwachting € 276.000 bedragen.

De voor 2012 nieuw vast te stellen Ozb-tarieven worden uiteindelijk bepaald aan de hand van de feitelijke Woz-waarden per 1 januari 2011. De in de primaire begroting 2011 gecalculeerde opbrengst van € 14,1 miljoen vormt daarvoor de basis.

Toeristenbelasting

De opbrengstraming van de toeristenbelasting neemt toe van € 262.000 in 2011 tot € 312.000 in 2012. Deze relatief sterke groei is gevolg van in 2012 voorziene toename van het aantal overnachtingen als gevolg van uitbreiding van de hotelaccommodaties in de gemeente. Daarnaast is het tarief per overnachting verder aangepast en verhoogd tot € 0,95 per overnachting.

Dividenden

Het betreft in 2012 te verkrijgen dividendinkomsten uit gemeentelijk aandelenbezit bij de ondernemingen Enexis, Attero, de BNG en de WMD. De totale dividendopbrengst is voor het volgende jaar geraamd op € 538.000. (2011 € 782.000). De op de BNG en de WMD betrekking hebbende ramingen ad € 0,15 miljoen zijn gebaseerd op reguliere dividendverwachtingen. In verband met de in 2011 gesloten overeenkomst inzake de verkoop van de kerncentrale Borssele wordt vanaf 2012 voor deze onderneming (PBE) geen dividend meer geraamd.

Voor wat betreft de dividendramingen voor Enexis en Attero moet in dit stadium nog worden gewerkt met aannames. Immers op dit moment is nog onvoldoende duidelijk hoe de uit de Essent/Rwe transactie ontstane zelfstandig opererende bedrijven in de komende jaren financieel zullen gaan presteren. In totaal is als dividend voor beide bedrijven gerekend met een opbrengst van € 368.000.

Naast de dividenduitkeringen ontvangt de gemeente Assen in 2012 tevens een rentevergoeding over de thans bij Enexis uitstaande achtergestelde lening. Deze lening is in het kader van de splitsing en verkoop van Essent overgegaan naar het nieuwe netwerkbedrijf.

Rente eigen financiering en overige rente baten

Met het oog op financiële continuïteit wordt op begrotingsbasis rente gecalculeerd over de beschikbare eigen financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen). Deze zogenaamde bespaarde rente komt via het programma Algemene dekking als bate ten gunste van de totale begroting en wordt van daaruit ingezet als algemeen dekkingsmiddel, voor indexatie van de bestemmingsreserves en indien daartoe voldoende ruimte aanwezig is tevens voor de vorming van de incidentele ruimte.

bespaarde rente

De gecalculeerde stand van de reserves per 1 januari 2012 is basis voor de in de begroting te calculeren bespaarde rente. Die stand is gunstiger dan in de begroting 2011. De totale toerekening van bespaarde rente bedraagt in 2012 in totaal € 6,5 miljoen

(2010: € 6,0 miljoen). Van de gecalculeerde rente wordt in 2012 op basis van de bestaande praktijk € 3,7 miljoen ingezet voor het op waarde houden dan wel het indexeren van de reserves, € 0,35 mil-

joen is benodigd voor dividendcompensatie van voormalig Essent en € 0,75 miljoen is beschikbaar voor versterking van onvoorzien of als incidentele begrotingsruimte.

Omvang en inzet rente eigen financiering			(bedragen x € 1.000)
	2011	2012	mutatie
totaal bespaarde rente TGV begroting	6.181	6.552	371
in te zetten voor :			
-indexatie/ op waarde houden reserves*	4.068*	3.742	-326
-compensatie derving dividend v.m Essent	166	351	185
-incidentele begrotingsruimte	243	754	511
structureel bespaard ten gevolge van begroting	1.705	1.705	-

* in 2010 en 2011 is op incidentele basis afgezien van het indexeren van de bestemmingsreserves; de primaire begroting 2012 is weer sprake van volledig indexatie

Op begrotingsbasis komt op basis van bestaande financiële beleidsafspraken jaarlijks per saldo maximaal € 1,7 miljoen structureel aan bespaarde rente ten gunste van de gemeentelijke begroting c.q. het begrotingsresultaat. Dat is ook in de primaire begroting 2012 weer zo. Deze limitering is afgesproken om onderlinge afhankelijkheid tussen exploitatie en de reservepositie zoveel mogelijk te beperken, de bestemmingsreserves waardevast te houden en de vrije beschikkingsruimte over de reserves zoveel mogelijk te kunnen garanderen. Als omstandigheden dat zoals in 2010 en 2011 noodzakelijk maken kan hier in 2012 opnieuw op incidentele basis van worden afgeweken.

overige rente baten

Behalve met de gecalculeerde rente over de eigen financieringsmiddelen is in de begroting 2012 rekening gehouden met daadwerkelijke rente-inkomsten die door de aandeelhouders van het netwerkbedrijf Enexis wordt ontvangen als vergoeding voor de verstrekking van de zogenaamde brugleningen en met de rente die zij ontvangen over reserveringen die zijn gedaan in verband met aan RWE afgegeven garanties voor risicoafdekking.

Beschikbaarstelling van brugleningen, garantstelling en de vergoedingen daarover maken onderdeel

uit van de overeenkomst tussen Essent en RWE. In totaal is hiervoor een opbrengst in de begroting opgenomen van € 461.000.

Tot slot is in de begroting 2012 rekening gehouden met rente-inkomsten van € 670.000 miljoen in verband met de verlengde externe belegging van de tot nu toe ontvangen opbrengst uit de aandelenverkoop Essent ad € 38,0 miljoen alsmede met een rentevergoeding van € 88.000 in verband met in het verleden verstrekte personeelshypotheek.

Inzet van algemene en bestemmingsreserves c.a.

Binnen het programma Algemene dekking wordt rekening gehouden met een totale inzet van de algemene en andere gemeentebrede reserves van € 1,8 miljoen. Het gaat hierbij vanaf 2012 om de reguliere jaarlijkse inzet van de BCF-reserve en van het bouwfonds nieuwbouw stadhuis alsmede om de amortisatie jaarlijkse inzet van de reserve aftopping maatschappelijk renderende investeringen. Dit laatste als direct uitvloeisel van de op dit punt vastgestelde bezuiniging van jaarlijks € 0,6 miljoen. In de begroting 2011 bedroeg de via het programma Algemene dekking verlopende inzet van gemeentelijke reserves in totaal € 1,9 miljoen.

Inzet algemene en bestemmingsreserves			(bedragen x 1.000)
	2011	2012	mutatie
Algemene reserve voor uitvoering Collegeprogramma	-	-	-
jaarlijkse inzet bouwfonds	759	759	-
Idem inzet reserve BCF	493	413	- 80
Idem reserve aftopping maatschappelijke investeringen	600	595	-5
reserve duurzaamheid (energiemonitoring)	47	47	-
Totaal	1.899	1.814	-95

De voor 2012 gebudgetteerde onttrekkingen aan de reserves vinden plaats op basis van daarover bestaande financiële afspraken en/of voor dat doel vastgestelde amortisatieplannen.

Algemene beleidslijn

Zorg voor een gezonde en doelgerichte reservepositie, waarmee in de beleidsuitvoering slagvaardig kan worden geopereerd, is deze bestuursperiode uitgangspunt van beleid. Onnodig en/of ongelimiteerde vastlegging van middelen in reserves is niet toegestaan; overtollige middelen vloeien zo snel mogelijk terug naar de algemene reserve(s) om van daaruit ingezet te kunnen worden voor andere doeleinden.

Concrete invulling van deze hoofddoelstellingen geschiedt op basis van de volgende uitgangspunten en werkspraken:

- Het instellen en/of opheffen van (bestemmings) reserves geschiedt door uw raad.
- Bestemmingsreserves worden alleen gevormd voor realisatie van vooraf vastgestelde beleidsdoelen en/of projecten.
- Besteding van de reservemiddelen geschiedt op basis van door uw raad vastgestelde beleidsregels.
- Het besteden en/of voeden van reserves wordt vooraf hetzij via de begroting dan wel via separate besluitvorming door uw raad geautoriseerd.
- Met en vanuit bestemmingsreserves vindt, tenzij de reserve hierop specifiek is ingericht, geen structurele lastendekking plaats.
- Bestemmingsreserves worden, als de financiële situatie dat toelaat, jaarlijks via indexatie op waarde gehouden.
- Voorzieningen worden getroffen voor aangegane verplichtingen en/of duidelijk kwantificeerbare risico's en voor parkeren van niet of niet volledig bestede externe gelden.
- Beheers- en budgetbevoegdheden met betrekking tot reserves en voorzieningen, ambtelijk en bestuurlijk, zijn vooraf geregeld.
- Er vindt periodieke rapportage en verantwoording plaats over de bereikte doelen, de besteding van de middelen en het gevoerde beheer.
- Schommelingen in de gemeentebrede exploitatie worden vereffend via de algemene reserve; de daarvoor aan te houden buffer bedraagt minimaal € 100 per inwoner.
- Vasthouden van reservemiddelen en/of van voorzieningen die hun bestemming hebben verloren, is niet toegestaan. Reserves en voorzieningen die te lang een slapend bestaan leiden, worden opgeheven.
- Er vindt geen vorming/instandhouding van reserves en voorzieningen beneden de € 25.000-grens plaats.
- Exploitaties van Algemene Dienst en Grondbedrijf zijn onafhankelijke exploitaties, elk met een eigen weerstandsvermogen en zo nodig met voorzieningen voor eigen specifieke risicoafdekking.
- Eens in de vier jaar voeren wij een periodieke evaluatie van het beleid en de reservepositie uit.

Doorlichting reservepositie

De gemeentelijke reservepositie en het beleid in verband daarmee worden periodiek, bij voorkeur aan het begin van een nieuwe bestuursperiode, doorgelicht en indien nodig herijkt. De laatste doorlichting van de reservepositie heeft in 2010 plaatsgevonden. Besluitvorming over de conclusies en aanbevelingen die uit die doorlichting zijn voortgekomen heeft plaatsgehad in november 2010 i.c. de het kader van de vaststelling van de Programmabegroting 2011 en het Uitvoeringsprogramma 2011-2014. De resultaten van de doorlichting hebben geen aanleiding gegeven tot bijstelling van het bestaande beleid en de algemene beleidsregels. De maatregelen waartoe in het kader van de doorlichting is besloten zijn direct in de jaarrekening 2010 opgenomen en als zodanig definitief door uw raad vastgesteld.

Maatregelen naar aanleiding van de doorlichting:

De maatregelen die naar aanleiding van de doorlichting en de besluitvorming daarover zijn getroffen bestonden in hoofdzaak uit:

- Het afkomen van middelen in die vastleggen in bestaande bestemmingsreserves voor een totaalbedrag van € 14,0 miljoen.
- Het instellen van een beperkt aantal nieuwe bestemmingsreserves waaronder de reserves af-topping maatschappelijk renderende investeringen, duurzaamheid, groenontwikkeling, woningbouw/stadsvernieuwing en het frictiefonds.
- Het aanvullen en weer op het minimaal vereiste niveau brengen van de algemene reserve € 5,9 miljoen.
- Het (gefaseerd) aanvullen van de reserve grote projecten met in totaal € 8,3 miljoen.

- De bestemming en toedeling van de middelen uit de Essent-reserve voor in totaal € 48 miljoen.

In het verdere verloop van dit hoofdstuk wordt, voorzover relevant, nog op een aantal van deze punten verder toegelicht.

Omvang en beloop van de gemeentelijke reservepositie

Eind 2010 beliep de werkelijke omvang van de gemeentelijke reserves en voorzieningen in totaal € 172 miljoen. Op grond van besluitvorming en de

verder voor 2011 en 2012 voorziene mutaties, zal de totale omvang van de reservepositie zich tot eind 2012 naar raming als volgt verder doorontwikkelen.

Stand en beloop gemeentelijke reserves en voorzieningen (bedragen x € 1 miljoen.)												
Omschrijving/jaar	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Reservepositie ultimo	133	145	93	112	128	145	145	136	185	173	154	151

Raming beloop 2011-2012

Alle in de voorbereiding van de begroting 2012 voor de periode 2011-2012 geraamde mutaties, vloeien voort uit aanvaard beleid. Waar nodig en mogelijk zijn inschattingen gemaakt van het toekomstige beloop. De totaaluitkomst daarvan laat

een afnemend beloop zien. Als resultaat van de geplande mutaties zal de totaalomvang van de gemeentelijke reservepositie eind 2012 in totaal circa € 147 miljoen bedragen. De analyse van het beloop tot ultimo 2012 luidt als volgt.

Analyse beloop reserves en voorzieningen 2010-2012 (bedragen x € 1 miljoen.)									
Omschrijving/jaar	Stand 2010	Index +	bij +	af -	Stand 2011	Index +	bij +	af -	Stand 2012
Beloop ultimo	171,6	1,5	18,2	37,9	153,5	3,7	13,3	19,6	150,9

Achtergronden beloop reservepositie

Op basis van de voor 2012 gecalculeerde mutaties neemt de omvang van de gemeentelijke reservepositie in 2012 per saldo af met € 2,6 miljoen en komt daardoor eind 2012 uit op € 150,9 miljoen.

De geraamde mutaties zijn gebaseerd op besluitvorming, inschattingen en informatie ten tijde van de opstelling van de begroting, medio 2011. Het gaat om een momentopname.

De gecalculeerde versterking van de reservepositie in verband met het op waarde houden (indexatie) bedraagt € 3,7 miljoen. In het kader van het sluitend maken van de begroting wordt afgewogen of deze versterking het komend jaar ook daadwerkelijk wordt geëffectueerd. Los daarvan zal er in 2012 naar raming circa € 4,2 miljoen, meer aan de reserves worden onttrokken dan toegevoegd. De inzet vindt zowel plaats ten behoeve van de lopende exploitatie (waaronder de grondexploitatie) als voor de kostendeckering van (grote) projecten.

Belangrijke mutaties betreffen de reserve grote projecten (- € 0,4 miljoen), de reserve voortgezet on-

derwijs (+ € 1,4 miljoen), de algemene reserve van het Grondbedrijf (-€ 4,5 miljoen), de parkeerreserve (+€ 4,1 miljoen), de reserve Weiersstraat (-€ 3,3 miljoen) en de reserve groenontwikkeling (-€ 0,9 miljoen). Inzet van de reserve Weiersstraat houdt verband met de start van de exploitatie van De Nieuwe Kolk en de ingebruikname van de bijbehorende parkeergarage. Voor het overige is sprake van jaarlijks terugkerende inzet van reservemiddelen voor diverse doeleinden.

Bij het opstellen van de begroting is geen rekening gehouden met versterking van specifieke reserves en/of voorzieningen anders dan door indexatie of op basis van bestaande afspraken en uitgangspunten. Hiervoor is voorafgaande besluitvorming noodzakelijk.

Voor wat betreft het indexeren van de reserves geldt dat hierover in het kader van de maatregelen met betrekking tot het sluitend maken van de begroting 2012 separaat zal worden besloten. Wij verwijzen hiervoor naar hieromtrent opgenomen voorstellen in het hoofdstuk Beleid van de programmabegroting.

Omvang en samenstelling reservepositie € 153,5 miljoen

Assen heeft een goede reservepositie. In de beleidsuitvoering is en wordt actief en gericht gebruik gemaakt van aanwezige reservemiddelen om beleidsdoelen en investeringsprojecten te kunnen realiseren. Gevolg daarvan is wel dat door de jaren heen geleidelijk aan op onze reserves wordt ingeteerd. De aan-

vulling van de algemene reserve en van de Reserve Grote Projecten, waartoe in het kader van de doorlichting is besloten, zijn daarvan een direct gevolg. De in de loop van 2010 uit de aandelenverkoop Essent verkregen opbrengst heeft in dat opzicht weer voor een forse positieve impuls gezorgd.

De inventarisatie hierna geeft op hoofdlijnen een beeld van en inzicht in, opbouw en samenstelling van de gemeentelijke reserves en/of voorzieningen.

De gecalculeerde stand van de reserves per 1 januari 2012 van € 153,5 miljoen, is daarvoor de basis.

Indeling reserves en voorzieningen; gecalculeerd 1-1-2012			(bedragen x € 1.000)
categorie	stand 01-01-2012	totaal per categorie	opmerkingen
Algemene reserves			
Algemene reserve; algemeen	7.765		min. omvang € 100 p.i ; aanvulling noodzakelijk
Algemene/Weerstandsres. Grondbedrijf	31.802		buffer minimaal 10% boekwaarde gronden
totaal algemene reserves		39.477	
Bestemmingsreserves met vaste amortisatie			
Bouwfonds	5.585		kostendekking nieuwbouwprojecten
BCF	1.214		demping BCF-effecten
Aftopping maatschappelijke investeringen	9.400		algemeen dekkingsmiddel investeringslasten
Reserve Weiersstraat	21.028		kostendekking exploitatie De Nieuwe Kolk
Reserve openlucht zwembad	3.925		kostendekking te realiseren nieuwe zwembad
totaal Bestemmingsreserves		41.152	
Kostendekking grote investeringsprojecten			
Reserve Grote Projecten	3.171		cofinanciering projecten; aanvulling nodig
Reserve Parkeergarages	3.878		bouw en exploitatie parkeergarages
totaal kostendekking grote invest. proj.		7.049	
Kostendekking specifieke beleidstaken			
Reserve verkoop Essent aandelen	39.268		dividendcompensatie, versterking RGP, deels vrij
Straten en wegen	1.114		bestemd voor beheer en onderhoud
Riolering	584		beheer en onderhoud rioolstelsels
Locatie gebonden subsidies	859		best. gekoppeld afspraken Langman-gelden
Verkeersmaatregelen	25		voor projecten verkeersveiligheid
Bestemmingsplannen	144		inloop achterstanden
Onderwijs	194		diverse onderwijsdoeleinden
Sport en spel	1.068		speelvoorzieningen oudere jeugd
Duurzaamheid	981		uitwerking duurzaamheidsbeleid
Wet Maatschappelijke Ondersteuning	348		risicoafdekking opneindregeling
Groenontwikkeling	846		projecten i.h.k.v groenontwikkeling
Vluchtelingen/asielzoekers	-		risicoafdekking opneindregeling
Beeldende kunst openbare ruimte	135		stimulering beeldende kunst
Woningbouw/stadsvernieuwing	1.552		cofinanciering projecten stedelijke vernieuwing
Frictiefonds	3.200		flankerend beleid bezuinigingen
Economische stimulering	p.m		cofinanciering economisch beleid
Totaal Specifieke beleidstaken		50.318	
Totaal Reserves		137.996	
Voorzieningen *			
FPU, pensioen en frictie	2.644		verpl. gen v.m personeel, collegeleden en ICO
Onderh. gem. gebouwen en accomm.	3.430		instandhouding gemeentelijke panden
FlorijnAs	-		Opgenomen bij transitoria
Garantstelling Vennootschap BV	3.079		risicoafdekking afwikkeling verkoop Essent
Riolering	4.699		uitvoering rioolbeheersplan; vervanging riool
Stadsontwikkeling	1.165		stadsvernieuwing/verkeersmaatregelen
Afvalstoffenheffing	96		egalitatie/verrekening met tarief
Onderwijs	-		afwikkeling verplichtingen
Werk en inkomen	378		verplichtingen wwv/esf/roc
Zorg, welzijn en sport	-		verplichtingen combinatie functionarissen
Overig	8		-
Totaal voorzieningen		15.499	
Totaal reserves en voorzieningen		153.495	

* exc lusief de zgn transitoria waaronder de FlorijnAs-geleden.

Vrije beschikbaarheid

Uit de inventarisatie blijkt dat de vrije ruimte binnen het totaal van de reserves en voorzieningen, getoet

gemaakte afspraken over de bestemming en de toekomstige besteding van de middelen, beperkt is; de middelen zijn grotendeels bestemd. Alleen ingeval

bestuurlijke keuzes worden gemaakt en andere prioriteiten worden gesteld, of in het geval van calamiteiten kunnen middelen vrij worden gemaakt die inzetbaar zijn voor andere doeleinden. (zie de paragraaf weerstandsvermogen). De situatie ten aanzien van de vrije beschikbaarheid van de algemene reserves is feitelijk vergelijkbaar; immers:

- De algemene reserve algemene dienst is, rekeninghoudend met de in de reserve als buffer aan te houden veiligheidsmarge van € 100 per inwoner, in principe vrij beschikbaar. Op basis van de per 1 januari 2012 gecalculerde stand van de reserve bedraagt de vrije marge in de algemene reserve in totaal € 0,9 miljoen. De aan te houden veilige marge bedraagt € 6,7 miljoen. Hierbij is rekening gehouden met de, als resultaat van de doorlichting van de reservepositie, mogelijk geworden versterking van de reserve met circa € 6,0 miljoen.
- De algemene reserve Grondbedrijf is, conform daarover gemaakte beleidskeuzes, bestemd voor kostendekking en risicoafdekking in het kader van de grondexploitatie. Verwezen wordt in dit verband naar de medio 2011 met uw raad besproken strategische afwegingsnotitie Grondbedrijf

De reserve verkoop Essent-aandelen neemt een bijzondere positie in. Een deel ervan is bij de besluitvorming over de begroting 2011 bestemd en afge-

roomd. De reserve is per 2012 deels vrij beschikbaar. Het overgrote deel is echter beklemd en ligt vast omdat het beschikbaar moeten blijven voor compensatie van het verlies van het Essent-dividend en voor het versterken van de reserve grote projecten.

Indexatie.

De gemeentelijke bestemmingsreserves worden in beginsel jaarlijks op waarde gehouden door indexatie. Voor 2012 bedraagt de index in basis 1%. Voor een aantal specifieke reserves gelden afwijkende percentages. De algemene reserve en de voorzieningen worden niet (meer) geïndexeerd.

De middelen, vastliggend in voorzieningen, zijn bestemd voor bekostiging van reeds aangegane verplichtingen en voor afdekking van lopende risico's en/of besteding van geormerkte middelen van derden (Rijk, provincie c.a.).

De noodzakelijke omvang van voorzieningen wordt op basis van de achterliggende verplichtingen vasten/of bijgesteld. Het totaal van de voorzieningen bedraagt per 1 januari 2012 naar raming € 15,5 miljoen.

De versterking van de reserves uit hoofde van de indexatie is voor 2012 als vertrekpunt gecalculerd op € 3,7 miljoen. De noodzaak ertoe wordt, in het kader van de beleidsinvulling en het dekkingsplan voor 2012, gezien.

Algemene reserves; € 39,5 miljoen

Assen kent een tweetal zogenaamde algemene reserves, i.c. die van de Algemene Dienst en die welke in gebruik is in het kader van de gemeentelijke grondexploitatie.

Algemene reserve Algemene Dienst

De stand en het voor de jaren 2011/2012 gecalculerde beloop van de algemene reserve Algemene Dienst zien er als volgt uit:

Beloop algemene reserve Algemene Dienst 2010-2012					(bedragen x € 1 miljoen.)				
omschrijving/-stand	ultimo 2010	rente +	bij +	af -	ultimo 2011	rente +	bij +	af -	ultimo 2012
algemene reserve	9,1	-	-	1,4	7,7	-	pm	pm	7,7

Bijzondere aandachtspunten

Voor de beeldvorming zijn de volgende opmerkingen ten aanzien van omvang en het gecalculerde beloop van de algemene reserve van belang:

Als uitvloeisel van eerdere bezuinigingsmaatregelen wordt de algemene reserve sinds 2004 niet jaarlijks aan de inflatie aangepast.

De inzet van de algemene reserve voor beleidsuitvoering uit de voorafgaande bestuursperiode is volledig afgewikkeld. Verder beslag op de reserve voor kostendekking van beleidsintensivering was op grond van de besluitvorming tot en met de Voorjaarsnota 2011 niet aan de orde.

De in 2010 uitgevoerde doorlichting van de reservepositie heeft niet geleid tot wijziging van de af-

spraken over de omvang van de als weerstandscapaciteit binnen de reserve aan te houden buffer.

Deze is gehandhaafd op € 100 per inwoner. De op basis van deze parameter aan te houden buffer bedraagt op basis van de begroting 2012 circa € 6,8 miljoen.

De per 1 januari 2012 gecalculerde stand van de reserve ad € 7,7 miljoen voldoet op zich aan die norm; de daarnaast nog in de reserve beschikbare vrije ruimte om het beleid te ondersteunen of anderszins onvoorziene financiële ontwikkelingen op te vangen is echter marginaal. Tot voor de economische crisis en de bezuinigingen was jaarlijks sprake van vrijwel vanzelfsprekende voeding en aanvulling van de algemene reserve uit positieve

rekeningsresultaten. De kans dat die mogelijkheid zich de komende jaren opnieuw voor zal gaan doen lijkt als gevolg van het sterk gewijzigde economische klimaat vrijwel uitgesloten. Dat impliceert dat de lopende bestuursperiode behoedzaam met de reserve beschikbare middelen zal dienen te worden omgegaan.

Algemene reserve/weerstandsvermogen grondexploitatie;

De stand en het voor de jaren 2011/2012 gecalculeerde beloop van de algemene reserve Algemene Dienst zien er als volgt uit:

Beloop algemene reserve Algemene Dienst 2010-2012					(bedragen x € 1 miljoen.)				
omschrijving/-stand	ultimo 2010	rente +	bij +	af -	ultimo 2011	rente +	bij +	af -	ultimo 2012
algemene reserve	44,1	-	6,3	18,6	31,8	-	3,9	8,4	27,3

Voor risicoafdekking binnen de grondexploitatie zijn een algemene reserve en een weerstandsreserve beschikbaar. De gecalculeerde standen hiervan bedragen ultimo 2011 respectievelijk € 14,5 miljoen en € 17,3 miljoen. De in het kader van de grondexploitatie minimaal aan te houden buffer voor risicoafdekking is in Assen bepaald op 10% van de totale boekwaarde van het Grondbedrijf en 20% over de boekwaarde van de bedrijventerreinen. Over de beschikbaarheid en inzet van de algemene reserve en

weerstandsreserve van het Grondbedrijf zijn in het kader van de strategische afwegingsnotitie Grondbedrijf afspraken gemaakt.

Voor een nadere toelichting op de financiële positie van het Grondbedrijf en het op basis daarvan voor de korte en middellange termijn verwachte beloop van de algemene reserve en het vrij beschikbaar vermogen, wordt in dit verband verder verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.

Reserves met vaste jaarlijkse uitputting; € 41,1 miljoen

Het betreft reserves die een, in tijd gezien, gelijkmatige spreiding van lasten dan wel dekking van (project)kosten tot doel hebben. Vanuit eerder voor dit doel afgezonderde middelen zijn bestemmingsreserves gevormd, die op basis van een vaststaande systematiek ten gunste van de exploitatie worden uitgeput. Het voor andere doeleinden aanwenden van deze reserves en/of wijzigen van de afgesproken systematiek of looptijd, heeft direct gevolg voor de gemeentelijke exploitatie en de begroting.

Reserves die tot deze categorie behoren zijn het bouwfonds nieuwbouw Stadhuis, de reserve BCF, de reserve openluchtbad, de reserve Weiersstraat en de reserve aftopping maatschappelijk renderende investeringen. De gezamenlijke omvang van deze categorie bedraagt begin 2011 € 41,1 miljoen.

Het totaal van de jaarlijkse onttrekkingen aan de reserves dat ten gunste van de begroting komt is voor 2012 geraamd op € 5,5 miljoen. In 2011 bedroeg het totaal van deze onttrekkingen nog € 1,7 miljoen.

De toename met € 3,8 hangt samen met de start van de exploitatie van De Nieuwe Kolk en het daarvoor vastgestelde kostendekkingsplan en met de start van de amortisatie van de reserve aftopping maatschappelijk renderende investeringen.

De laatste onttrekking aan de bestemmingsreserve BCF staat voor 2017 in de planning. Het beslag op deze laatste reserve kent een in de tijd gezien afnemend beloop. De laatste onttrekking aan het bouwfonds nieuw stadhuis vindt plaats in 2035. De looptijd van de inzetbaarheid van de bestemmingsreserves openluchtbad, Weiersstraat en aftopping bedraagt respectievelijk circa 15, 25 en 30 jaar.

Reserves voor beheer, onderhoud en specifieke taken € 50,3 miljoen (inclusief Essent)

Het gaat hierbij onder andere om reserves en/of voorzieningen ten behoeve van het straten- en wegenonderhoud, de stedelijke vernieuwing, het rioolbeheer en het onderhoud van gemeentelijke eigendommen. Inzet van de in deze reserves beschikbare middelen vindt plaats op basis van vooraf vast te stellen onderhoudsplannen en/of uitvoeringsprogramma's. In de paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen worden beleid en beheer ten aanzien van de instandhouding van de gemeentelijke kapitaalgoederen en de daarbij benodigde inzet van reserve-middelen nader uiteen gezet. Bedoelde reserves (en

voorzieningen) dienen ter ondersteuning van dat beleid.

Zij hebben of tijdelijke reservering van niet bestede delen van jaarbudgetten dan wel kostenegalisatie met het oog op in de tijd evenwichtige spreiding van (onderhouds-)lasten tot doel. Het beleid ten aanzien van stand en voeding van de reserves is gericht op voorkoming van tekorten en/of op een in de tijd gezien sluitend beloop. Een tekortsituatie is in principe niet toegestaan. Als die situatie zich onverhoopt zou voordoen, dient het tekort van tijdelijke aard te zijn. In dat geval dient op basis van een

meerjarig uitvoeringsprogramma de zekerheid te bestaan dat het tekort binnen redelijke termijn weer zal worden ingelopen. Een tekortsituatie doet zich in de calculatie per 1 januari 2012 bij geen van deze reserves of voorzieningen voor.

De andere tot deze categorie behorende bestemmingsreserves dienen ter ondersteuning en (mede) bekostiging van vooraf door uw raad vastgestelde beleidsdoelen en plannen. Op grond daarvan ligt de eindbestemming van die middelen dan ook feitelijk vast. Inzet van de middelen vindt plaats op basis

van de daarvoor geldende beleidsregels. De reserve verkoop Essent-aandelen neemt in dit verband een wat bijzondere positie in. Deze is in de huidige vorm namelijk zowel bestemd voor exploitatie (dividendcompensatie) als voor investeringsdoeleinden (grote projecten) aangewezen.

De op het openbaar onderwijs betrekking hebbende bestemmingsreserves en voorzieningen zijn als onderdeel van de financiële ontvlechting per 1/1/2011 overgedragen aan en in beheer bij het bestuur van het Plateau Openbaar Onderwijs.

Reserve verkoop Essent-aandelen € 39,3 miljoen

De stand en het voor de jaren 2011-2012 gecalculerde beloop van de algemene reserve Algemene Dienst zien er als volgt uit:

Beloop algemene reserve Essent 2010-2012					(bedragen x € 1 miljoen.)				
omschrijving/-stand	ultimo 2010	rente +	bij +	af -	ultimo 2011	rente +	bij +	af -	ultimo 2012
Essent reserve	32,4	-	6,9	-	39,3	1,3	-	-	40,6

De reserve is in 2009 ontstaan uit de verkoop van de Asser Essent-aandelen. Die verkoop was een direct gevolg van de overname van Essent door RWE. De uiteindelijke opbrengst van deze transactie bedraagt voor Assen € 48,3 miljoen. Van deze opbrengst was eind 2010 in totaal € 37,9 miljoen daadwerkelijk ontvangen. Het resterende deel van de opbrengst ad € 10,4 miljoen. berust op vorderingen die zijn gebaseerd op de geldleningen die in het kader van de splitsing van Essent door de gezamenlijke aandeelhouders aan het nieuwe netwerkbedrijf Enexis zijn

verstrekt. Die leningen worden in de komende jaren gefaseerd afgelost; de laatste aflossing is voor 2019 voorzien. Pas op dat moment is de verkoopopbrengst volledig veilig gesteld.

Bij de besluitvorming in het kader van de begroting 2011 heeft besluitvorming over de bestemming van de reserve plaatsgevonden. De afwikkeling er van heeft direct aansluitend in de jaarrekening 2010 zijn beslag gekregen. De uitkomsten ervan luiden als volgt:

Bestemmen Essent-reserve			(bedragen* 1 miljoen.)
Omschrijving	stand	Opmerking	
Beschikbaar	€ 48,3	Uiteindelijk uit verkoop te verkrijgen opbrengst	
-Vastlegging in verband met dividendcompensatie	- 24,0	T.b.v. stabiliteit in de begroting en mijp	
-Vastlegging voor aanvulling reserve grote projecten	- 8,3	Ter oplossing bestaand knelpunt.	
- Versterking algemene reserve	-1,0	T.b.v. op peil brengen algemene reserve	
- Instellen reserve aftopping geplande investeringen	- 10,0	Is onderdeel van de bezuinigingsvoorstellen	
- Instellen reserve woningbouw/ stedelijke vernieuwing	- 1,8	v.m. reserve bws reserve	
- Instellen reserve natuurontwikkeling	- 1,2	v.m. reserve groenontwikkeling	
- Instellen reserve duurzaamheid	- 2,0	v.m. reserve duurzaamheid.	
Blijft te bestemmen	0,0		

Op grond van besluitvorming was per 1/1/2011 in totaal nog € 39,3 miljoen aan middelen in de reserve Essent beschikbaar. Deze zijn voor een bedrag van voorlopig € 24,0 miljoen bedoeld voor dividendcompensatie en dienen voor € 8,3 miljoen ter aanvulling van de reserve grote projecten.

Op basis van ten tijde van het opstellen van de begroting beschikbare informatie is er van uitgegaan dat de reserve in de loop van 2012 in totaal met een bedrag van bijna € 6,9 miljoen verstrekt kan worden. Het gaat hierbij om de in 2011 te ontvangen extra opbrengst van € 4,8 miljoen als aandeel in de verkoop van de

kerncentrale Borssele. Deze verkoop maakte al deel uit van de oorspronkelijke verkooptransactie van Essent aan RWE. Overdracht was tot voor kort nog punt van overleg en onderhandeling. Die onderhandelingen zijn in de loop van 2011 met goed gevolg afgerond. Met deze opbrengst was bij de bestemming van de Essent middelen nog geen rekening gehouden; er rusten nog geen verplichtingen op.

Verder kan in de loop van 2011 als gevolg van aflossing ook het eerste deel van de in 2009 ingestelde voorziening kapitaalverstrekking Vennootschap bv vrijvallen. Het gaat hierbij om € 2,1 miljoen. Deze

middelen worden eveneens aan de reserve Essent toe-
De voor 2012 gecalculeerde toename van de reserve
met € 1,3 miljoen betreft de voor dat jaar voorziene
indexatie van de reserve. Het gaat hierbij om een aan-

gevoegd en zijn eveneens vrij beschikbaar.

name; of deze doorgaat is afhankelijk van de maatregelen die getroffen worden om de begroting voor 2012 sluitend te maken.

Reserve Grote Projecten € 3,2 miljoen

De stand en het voor de jaren 2011/2012 gecalculeerde beloop van de algemene reserve grote projecten zien er als volgt uit:

Beloop algemene reserve Essent 2011-2012					(bedragen x € 1 miljoen.)				
omschrijving/-stand	ultimo 2010	rente +	bij +	af -	ultimo 2011	rente +	bij +	af -	ultimo 2012
Grote projecten	6,6	-	-	3,4	3,2	0,1	-	0,4	2,9

De Reserve Grote Projecten is ingesteld met het oog op de medebekostiging van eenmalige groot-schalige gemeentelijke investeringsprojecten. In de voorafgaande bestuursperioden zijn op basis van een onderliggend investeringsplan, afspraken gemaakt over (extra) voeding van de Reserve Grote Projecten.

De voeding bestond uit de initiële storting in de reserve van ruim € 9,0 miljoen het inzetten van een deel van de jaarlijkse rekeningoverschotten en uit het aanwijzen en inzetten van enkele andere specifieke voedingsbronnen daarnaast. Verder wordt de reserve in beginsel jaarlijks versterkt met de rente (5,5%). In het kader van de beleidsbepaling 2009-2011 is hiervan uit budgettaire overwegingen echter van afgezien. In totaal is langs die weg tot en met 2010 voor € 28,7 miljoen aan voeding voor het fonds beschikbaar gekomen.

Om de reserve toekomst bestendig te houden en een tekortsituatie te voorkomen zijn in het kader van de

doorlichting van de reservepositie maatregelen getroffen om de reserve verder aan te vullen en te versterken. Op grond van die maatregelen wordt er, op basis van de huidige planning, in de jaren 2013-2015 in totaal € 8,3 miljoen vanuit de reserve Essent naar de Reserve Grote Projecten overgeheveld. De totale voeding van de reserve komt daarmee ultimo 2015 uit op rond € 37,0 miljoen. Hiervan was eind 2010 in totaal € 22,1 miljoen besteed.

Voor de jaren 2011 en 2012 zal de noodzakelijke inzet van de reserve naar verwachting circa € 3,8 miljoen bedragen. Deze is in hoofdzaak bestemd voor de kostendekking van de verdere uitvoering van het fietsbeleidsplan, het aanpassen van bushaltes en voor de herinrichting van de Singelstructuur.

Het totaaloverzicht van de ultimo 2010 gerealiseerde projecten en de uit de reserve bekostigde projecten ziet er als volgt uit.

Geplande inzet middelen Reserve Grote Projecten				(bedragen x € 1 miljoen.)		
Project/jaar	t/m 2010	2011	2012	2013	2014 e.v.	totaal
Verdubbeling wegvak Peelo-Zuid/bajonet	10,9	0,1	-	-	-	11,0
Europaweg-West	5,2	0,5	-	-	-	5,7
Blauwe As	1,0	-	-	-	-	1,0
Bijdrage verdubbeling N33/Assen-Zuid	-	-	-	3,2	-	3,2
Fietsbeleidsplan	1,1	0,5	0,4	0,4	-	2,4
Vaart NZ/ZZ westelijke hoofdentree	0,1	-	-	-	-	0,1
Verbreding/verkeersafwikkeling Haarweg	1,0	-	-	-	-	1,0
Op- en afrit A28 Kloosterveen (OV) *	-	-	-	-	-	-
Aanpassing bushaltes	-	0,4	-	-	-	0,4
Herinrichting Singelstructuur	0,5	1,9	-	-	-	2,4
FlorijnAs (w.o Assen-zuid)	-	-	-	1,5	6,1	7,6
Afroming ivm Bcf.bijdrage	2,2	-	-	-	-	2,2
totale gerealiseerde/geplande besteding	22,0	3,4	0,4	5,1	6,1	37,0

* ingezet tbv FlorijnAs/cofinanciering Assen-zuid

Op basis van het nu nog voor 2010-2014 voorliggende bestedingsplan en de daarvoor in die periode

beschikbare en aangewezen dekkingsmiddelen is sprake van een sluitend financieel dekkingsplan.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Algemene beleidslijn

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen zijn aanspraken op toekomstige uitkeringen van zittende en voormalige bestuurders, van het personeel dat op dit moment bij de gemeente werkzaam is en van personeel dat in het verleden bij de gemeente werkzaam is geweest.

Op grond van artikel 9 van het Burgerlijk Wetboek moeten voor deze aanspraken financiële voorzieningen worden getroffen. In verband met de bijzondere positie van de overheden (de zogenaamde eigenheid) is hierop in het kader van het BBV voor gemeenten echter een uitzondering gemaakt.

Die uitzondering houdt in dat:

- Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een vergelijkbaar volume

als reguliere last in de begroting worden opgenomen en in de rekening worden verantwoord.

- Hierover jaarlijks een beschouwing wordt opgenomen in de toelichting op de begroting/jaarrekening (art. 20.2 BBV).
- Gemeenten als resultaat daarvan geen bijzondere financiële voorzieningen behoeven te treffen (art. 44.3 BBV).

Hieronder volgt de op grond van art 20.2 van het BBV voorgeschreven beschouwing over de voor het jaar 2012 relevante arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van de gemeente Assen.

Wachtgeld, WW-uitkeringen en pensioenen voormalige gemeenteambtenaren

Op grond van de voor het gemeentelijk personeel geldende rechtspositionele regelingen en/of afspraken zijn voor het voormalig gemeentelijk personeel de volgende vier categorieën te onderscheiden:

Wachtgelduitkeringen

Dit betreft de wachtgeldverplichtingen aan ambtenaren van de gemeente Assen die voor 2003 ontslag hebben gekregen om redenen anders dan reorganisatie. Voor afdekking van wachtgelduitkeringen is een budget van € 91.000 in de begroting 2012 opgenomen. De nog voor deze regeling noodzakelijke middeleninzet zal door tijdsverloop geleidelijk vervallen. Aangezien de wachtgeldregeling voor ambtenaren is afgeschaft ontstaan er geen nieuwe verplichtingen.

Werkloosheidswet

Sinds 2003 valt ook het gemeentelijk personeel onder de Werkloosheidswet. Net als bij de wachtgeldregeling blijven gemeenten ook onder de nieuwe regeling zogenaamde eigen risicodragers. De financiële effecten zijn afhankelijk van het beroep dat jaarlijks op de regeling moet worden gedaan. Op basis van lopende verplichtingen is voor dit doel in de begroting 2012 een budget geraamd van € 264.000 structureel. Vanaf 2009 is de inhouding van de zogenaamde pseudo WW-premie komen te vervallen. Daarmee is de dekking voor onze WW-verplichtingen weggefallen. De uitkeringskosten worden daardoor thans volledig uit eigen middelen bekostigd.

Uitvoering 55+- en 57+-regeling

In verband met de versobering en afschaffing van bestaande regelingen voor vervroegde uitdiensttreding en met het oog op realisatie van de in het kader van de bezuinigingen afgesproken personeelsreductie, is het toenmalig personeel de mogelijkheid geboden om met gebruikmaking van bestaande faciliteiten versneld uit dienst te treden. Die faciliteiten bestonden uit het toepassen van de reguliere gemeentelijke FPU-regelingen, waar nodig aangevuld met de 55+-regelingen uit de Reorganisatieleidendraad. De verplichtingen voortvloeiend uit de reguliere FPU-uitkering worden gedekt uit het hiervoor in de begroting opgenomen budget (zie hierna).

Voor dekking van de kosten en verplichtingen die voortvloeien uit de 55+-regeling is destijds een aparte financiële voorziening getroffen van € 2,4 miljoen (contante waarde). De omvang van deze voorziening wordt jaarlijks herbeoordeeld en indien nodig bijgesteld. Ultimo 2010 bedroeg de werkelijke stand van deze voorziening € 910.000. De voorziening wordt niet geïndexeerd. De op de voorzieningen drukkende verplichtingen lopen in 2015 af. Als onderdeel van de samenstelling van de jaarrekening 2011 wordt de toereikendheid van de voorziening opnieuw beoordeeld.

Gemeentelijke Fpu-plus

Betreft in eerdere CAO-gemeenten afgesproken gemeentelijke toeslag op de reguliere FPU-regeling. Omvang en beloop van financiële verplichtingen zijn afhankelijk van leeftijdsopbouw van het personeel en het beroep dat de afgelopen ja-

ren op de regeling is gedaan. In de begroting wordt een vast budget geraamd dat jaarlijks wordt geïndexeerd op basis van de loonindex. Voor 2012 is die index bepaald op 2,5 %. Afhankelijk van de feitelijke instroom vindt zo nodig bijstelling van het budget plaats. In de begroting 2012 is voor lasten-

dekking van de FPU-plusverplichtingen een budget beschikbaar van € 285.000 structureel. Als gevolg van versobering/afschaffing van de FPU-regelingen zal het beslag op het budget de komende jaren geleidelijk afnemen.

Wachtgelden/pensioenen voormalige wethouders

Voor voormalige leden van colleges van Burgemeester en Wethouders zijn de volgende rechtspositionele regelingen met daaraan gekoppelde en financiële verplichtingen van belang.

Wachtgeldrechten en -uitkeringen voormalige collegeleden

Betreft op basis van de Wet Appa toegekende wachtgelduitkeringen aan voormalige collegeleden. Omvang en beloop van de uitkeringen zijn afhankelijk van door betrokkenen opgebouwde rechten. In de begroting 2012 hebben wij het totaal van deze wachtgelduitkeringen geraamd op € 355.000. Het budget is ten opzichte van 2011 geactualiseerd en aangepast aan de voor 2012 voorziene loonontwikkeling. Bij ongewijzigde omvang en samenstelling van het bestand, is sprake van een geleidelijke daling van de financiële verplichtingen. De omvang van mogelijke nieuwe wachtgeldaanspraken is niet vooraf in te schatten. In voorkomend geval worden de voor dit doel in de begroting op te nemen budgetten op de gebruikelijke wijze aan de veranderde

omstandigheden aangepast. Voor dekking van mogelijke toekomstige verplichtingen in verband met overlijden, is een overlijdensrisicoverzekering afgesloten.

Waardeoverdracht opgebouwde pensioenrechten

Op basis van de Wet Appa bestaat voor wethouders de mogelijkheid tot waardeoverdracht van door hen als wethouder opgebouwde pensioenaanspraken. De omvang van de opgebouwde pensioenrechten is afhankelijk van de tijdsduur dat betrokkene het wethouderschap heeft uitgeoefend. De mate waarin en het moment waarop van de mogelijkheid tot waardeoverdracht gebruik wordt gemaakt, zijn niet te plannen. De omvang van de lopende pensioenaanspraken wordt jaarlijks geïnventariseerd. De actuele waarde van de opgebouwde pensioenrechten van de zittende en oud-wethouders bedroeg ultimo 2010 circa € 1,4 miljoen en zal als gevolg van pensioenoverdracht in 2011 naar verwachting oplopen tot ruim € 1,8 miljoen. Voor risicoafdekking in dit verband is een overeenkomstige voorziening beschikbaar.

Rechtspositionele regelingen gemeentelijk personeel

Op grond van de voor het gemeentelijk personeel geldende rechtspositionele regelingen en/of afspraken zijn hierin de volgende categorieën te onderscheiden:

Opgebouwde vakantiegeldrechten

Het betreft vakantiegeldrechten die in de loop van het jaar door/voor het personeel worden opgebouwd en in de maand mei worden uitbetaald. Deze lasten worden jaarlijks in de salaris-/gemeentebegroting opgenomen. Formeel zou het bedrag aan opgebouwde rechten over de periode juni tot en met december als verplichting via de balans naar het daaropvolgende jaar moeten worden overgeboekt. Materieel gezien heeft het volgen van deze gedragslijn echter geen betekenis en leidt tot onnodige administratieve lasten. In de voor 2012 in de begroting opgenomen loonsom van € 42 miljoen is circa € 2,9 miljoen voor uitbetaling van het vakantiegeld opgenomen.

Opgebouwde rechten eindejaarsuitkering

Betreft opgebouwde rechten in verband met de jaarlijkse gemeentelijke eindejaarsuitkering. Op grond van de laatst afgesloten C.a.o.-gemeenten bedraagt de uitkering op dit moment in totaal 6% van de loonsom. De totale ruimte die met het oog daarop in de begroting 2012 is opgenomen bedraagt bij benadering € 2,2 miljoen.

Rechten opbouw leeftijdsverlof

Sinds de versobering van de regelingen voor vervroegd uit dienst treden ontvangt het gemeentelijk personeel jaarlijks een financiële tegemoetkoming die naar keuze van de werknemer kan worden ingezet voor opbouw van leeftijdsverlof. De regeling geldt alleen voor het personeel dat geen rechten meer kan doen gelden op de FPU-regeling. De hoogte van de uitkering voor leeftijdsverlof bedraagt 1,5 % van het brutoloon. De totale ruimte die voor dit doel in de begroting 2012 is opgenomen bedraagt bij benadering € 0,5 tot 0,6 miljoen.

Tegemoetkoming aanvullende verzekering voormalig IZA-verzekerden

Gemeentelijk personeel dat voorheen voor haar ziektekosten bij het IZA was verzekerd heeft sinds de inwerkingtreding van het nieuwe ziektekostenstelsel recht op een tegemoetkoming in de meerkosten van een door hen afgesloten aanvullende ziektekostenverzekering. De hoogte van de tegemoetkoming is afhankelijk van de inschaling van het betreffende personeelslid. De tegemoetkoming wordt jaarlijks in december aan het personeel uitbetaald. Het voor dit doel in de begroting 2012 opgenomen budget bedraagt circa € 0,1 miljoen.

Persoonsgebonden budget personeel

In het kader van de secundaire arbeidsvoorwaarden heeft het gemeentelijk personeel jaarlijks recht op een zogenaamde persoonsgebonden budget. Dit budget bedraagt € 375 per fte. In de begroting is

voor dit doel een totaalbudget geraamd van circa € 0,3 miljoen (bij een totale formatieomvang van circa 700 fte). In het begrotingsjaar niet gebruikte delen van het persoonsgebonden budget zijn op grond van fiscale wetgeving in een volgend begrotingsjaar niet meer voor het betrokken personeelslid beschikbaar.

Spaarverlof

De mogelijkheid tot opbouw van langdurig spaarverlof is per 1 januari 2006 vervallen. De tot dan door medewerkers opgebouwde rechten zijn gerespecteerd. Voor de financiële verplichtingen samenhangend met de opgebouwde rechten, zijn in de lopende bedrijfsvoering ingepast. Principe was ook dat hiervoor door tijdelijk hogere productiviteit binnen de bestaande bedrijfsvoering ruimte/dekking vrij zou komen.

Middeleninzet Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

De Wet Maatschappelijke Ondersteuning is op 1 januari 2007 ingevoerd.

Belangrijk uitgangspunt van de Wmo is dat met de bundeling van wetten integraal beleid mogelijk is.

Dat integrale beleid wordt weergegeven door middel van de negen prestatievelden. Die zijn zodanig ruim geformuleerd dat in feite een groot deel van het gemeentelijke beleid onder de Wmo valt.

Om dat te voorkomen is met de beleidsnota 'Mee-doen en Meetellen' een begrenzing aangegeven door middel van vier speerpunten te weten:

- Assenaren voor elkaar (prestatievelden 1 en 4)
- Jeugdpreventie (prestatieveld 2)
- Ondersteuning bij zelfredzaamheid (prestatievelden 3, 5 en 6)
- Opvang van kwetsbare mensen (prestatievelden 7, 8 en 9)

Alle Wmo producten zijn verdeeld over de diverse programma's en beleidsproducten.

De Wmo is breed van strekking. Om die reden is in de cijferpresentatie aangesloten op de beleidsdoelen, activiteiten en budgetten die direct verband houden met het beleidsplan Meedoen en meetellen.

In het kader van de voor de periode 2011-2014 vastgestelde bezuinigingen hebben deels ook betrekking op de middeleninzet voor de Wmo. Hieraan wordt de komende jaren via de taakstelling Zorg en welzijn invulling gegeven

Hierna treft u het overzicht van de middeleninzet die in 2012 voor de uitvoering van taken en activiteiten in de begroting zijn opgenomen.

Financieel overzicht Wmo-gerelateerde activiteiten

thema, beleidsproducten/beheersproduct	begroting 2011			begroting 2012		
	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
Assenaren voor elkaar (prestatievelden 1 en 4)						
Welzijnswerk	4.193	628	3.565	3.678	69	3.609
Vrijwilligerswerk	218		218	205		205
Sport	6.887	1.697	5.190	7.202	1.870	5.332
Uitvoering maatschappelijke ondersteuning/mantelzorg	267		267	265		265
Beleids maatschappelijke ondersteuning	278	0	278	271		271
subtotaal	11.843	2.325	9.518	11.621	1.939	9.682
Jeugdpreventie (prestatieveld 2)						
Lokaal jeugdbeleid	2.212	730	1.482	2.035	93	1.942
Gezondheidszorg/Jeugdgezondheidszorg	1.211	982	229	1.118	996	122
subtotaal	3.423	1.712	1.711	3.153	1.089	2.064
Ondersteuning bij zelfredzaamheid (prestatievelden 3, 5 en 6)						
Ouderenbeleid	659	43	616	584	36	548
Minderhedenbeleid	535	180	355	313		313
Gezondheidszorg/lokaal gezondheidsbeleid	83	0	83	95		95
Maatschappelijke dienstverlening	1.080		1.080	1.050		1.050
Uitvoering maatsch. ondersteuning (excl. Mantelzorg)*	9.340	615	8.725	9.462	772	8.690
subtotaal	11.697	838	10.859	11.504	808	10.696
Opvang van kwetsbare mensen (prestatievelden 7, 8 en 9)						
Maatschappelijke opvang	4.300	216	4.084	4.441	405	4.036
subtotaal	4.300	216	4.084	4.441	405	4.036
resultaat			26.172			26.478
saldo totaal (resultaat voor bestemming)			-48			-198
mutatie reserves			26.124			26.280
resultaat na bestemming			-5.765			-6.164
Gerichte Wmo-middelen in Gemeentefonds			-280			-280
Compensatie bezuinigingen AWBZ			20.359			20.116
resteert via Gemeentefonds			26.172			26.478

Reserve-Wmo

De huidige Wmo-reserve is ontsproten uit de oude WVG-reserve en heeft als bestemming het opvangen van de fluctuaties in de individuele verstrekkingen.

Tot nu toe wordt het jaarlijks overschot of een eventueel tekort op het product Wmo-uitvoering afgewikkeld via de reserve. In de afgelopen jaren is de reserve een aantal malen gericht ingezet voor ondersteuning van

Wmo-beleid in brede zin. In het kader van de doorlichting van de in 2010 uitgevoerde doorlichting van de reserve positie is besloten om de niet voor directe beleidsuitvoering benodigde middelen af te romen. Als resultaat daarvan bedroeg de omvang van de reserve ultimo 2010 nog € 617.000. Deze middelen zijn bestemd voor afdekking van op basis van in de vorige bestuursperiode vastliggende financiële verplichtingen.

Programmabegroting 2012

Ondertekening

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Assen,
in de openbare vergadering van 7 en 10 november 2011.

, voorzitter

, griffier

Programmabegroting 2012

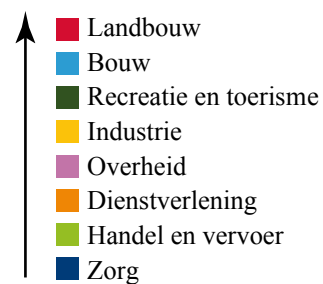
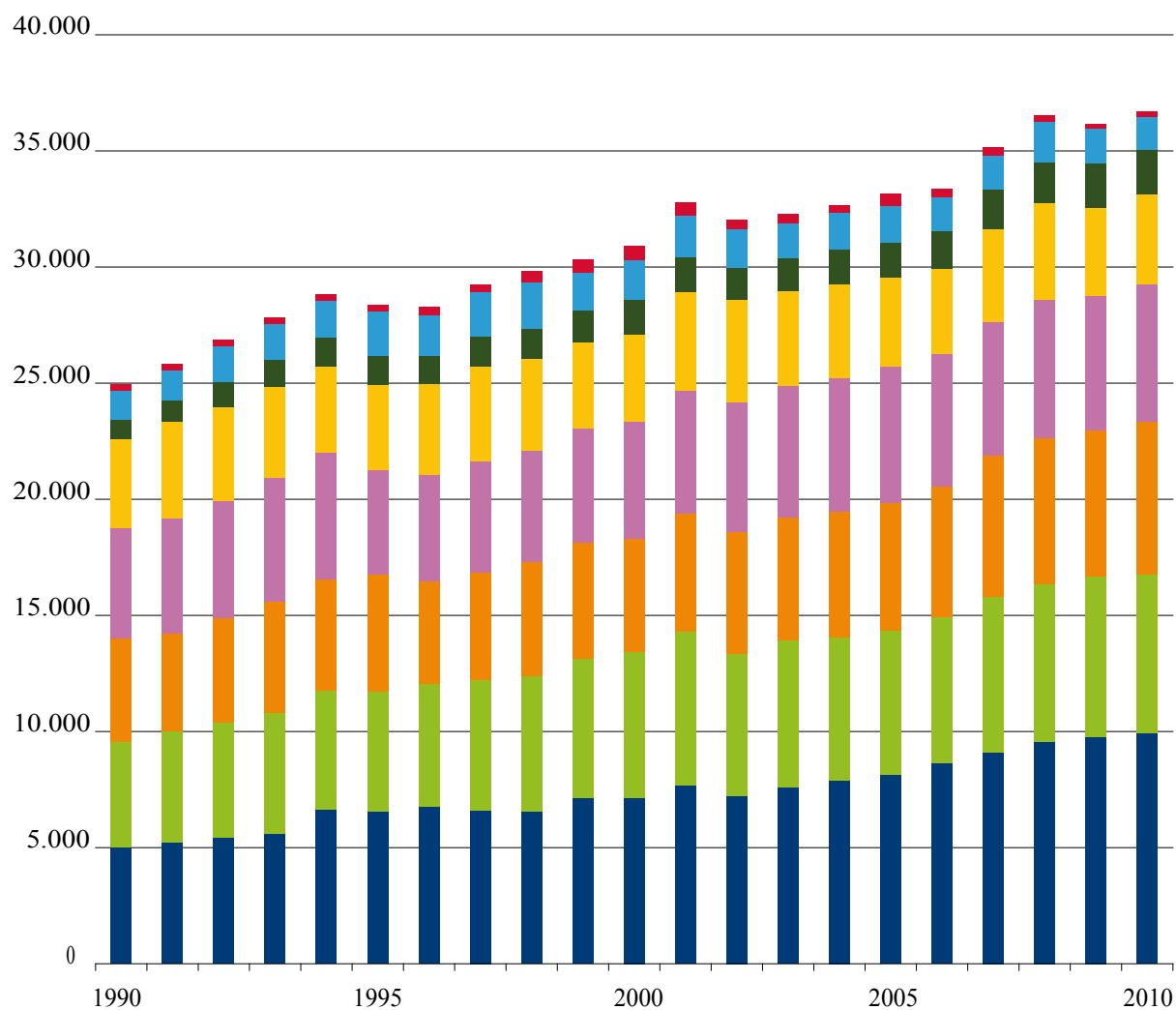
Bijlagen

Bijlage I Grafieken ter illustratie van de Programma's

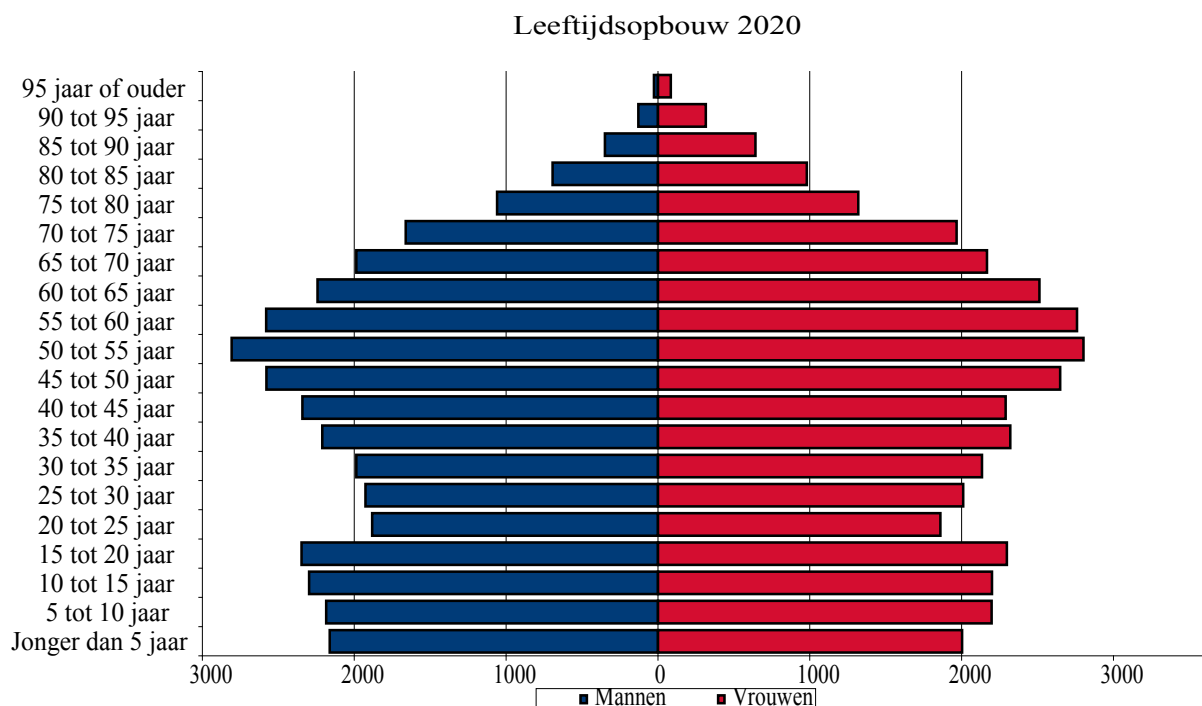
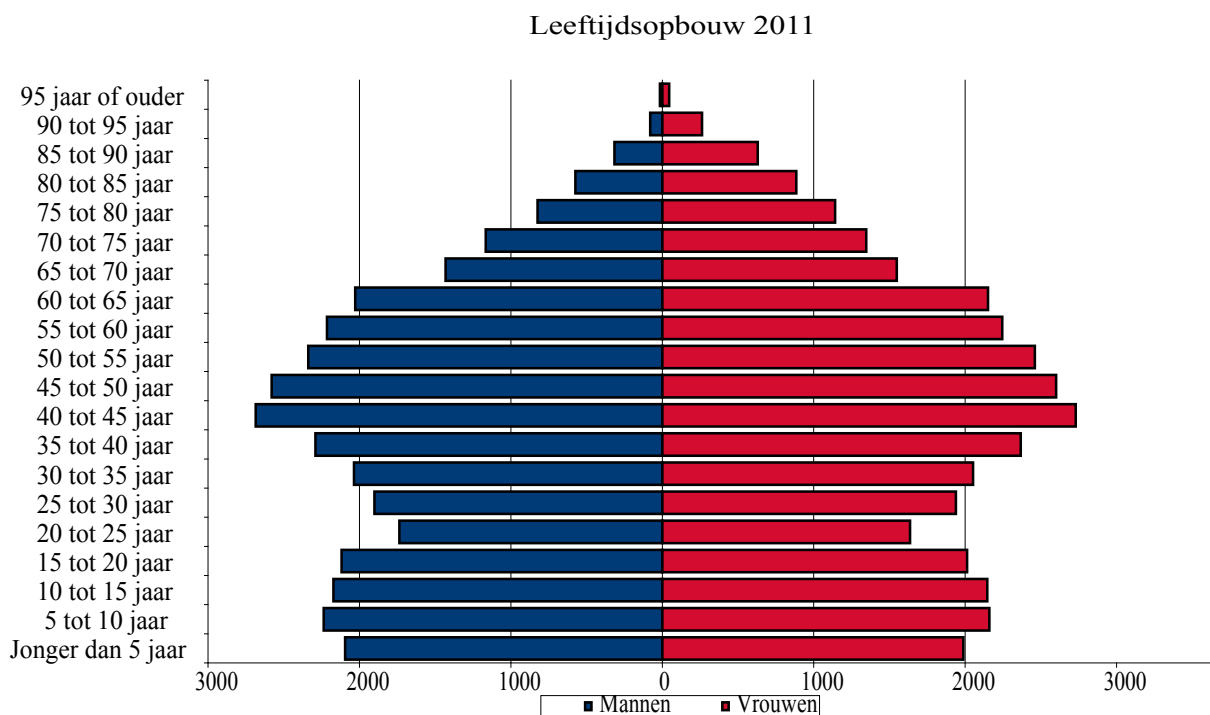
Programma Stadsontwikkeling

aantal arbeidsplaatsen en verdeling per sector over de jaren 1990 tot en met 2010

Bijlage I Grafieken ter illustratie van de Programma's

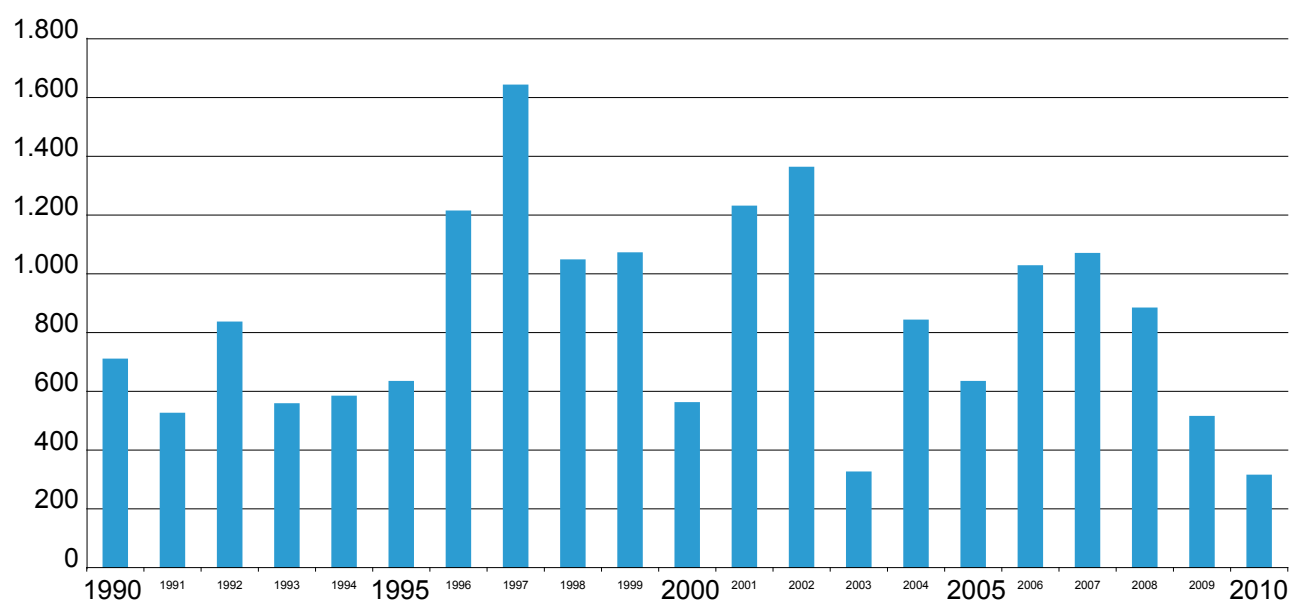
Programma Stadsontwikkeling: leeftijdsopbouw bevolking 2011 respectievelijk 2020

Bijlage I Grafieken ter illustratie van de Programma's

Programma Stadsontwikkeling

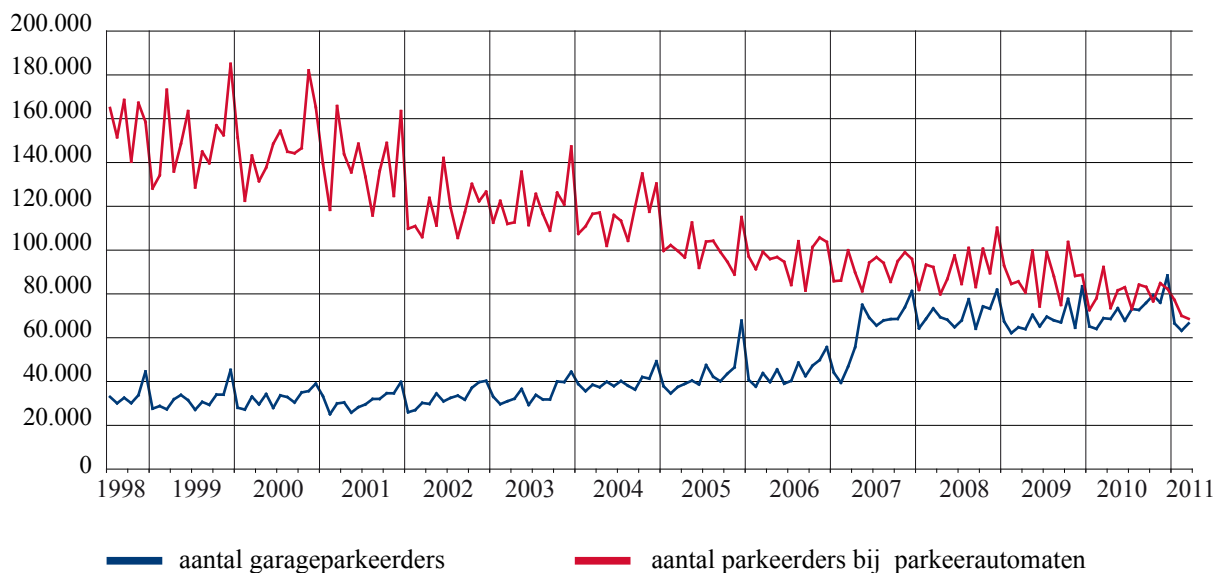
Bevolkingsgroei over de jaren 1990 tot en met 2010

Bijlage I Grafieken ter illustratie van de Programma's

Programma Mobiliteit

aantal parkeerders in parkeergarages en bij parkeerautomaten in de periode van 1998 tot 2011

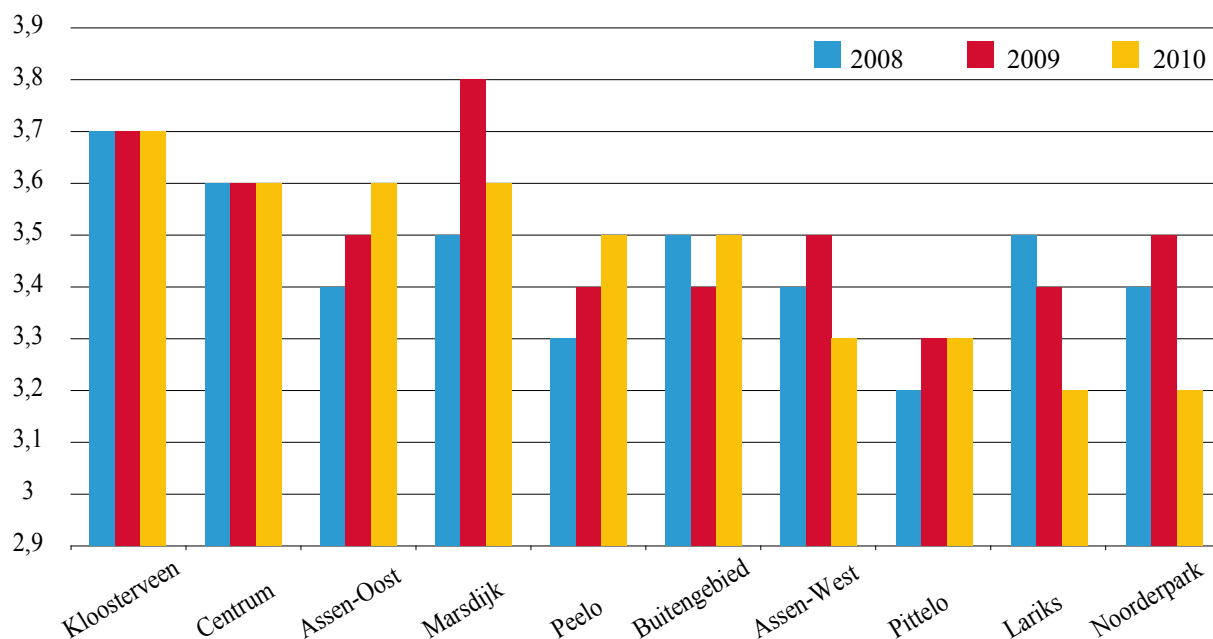

Programma Stads- en wijkbeheer; Assen Schoon, Heel en Veilig

onderhoudstoestand van de openbare ruimte, over de jaren 2008 tot en met 2010

weergegeven per wijk op basis van en de Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR-)norm:

IBOR-norm	IBOR-cijfer	overeenkomend met rapportcijfer
zeer laag	0,8	1,6
laag	1,8	3,6
basis	2,8	5,6
hoog	3,8	7,6
zeer hoog	4,8	9,6

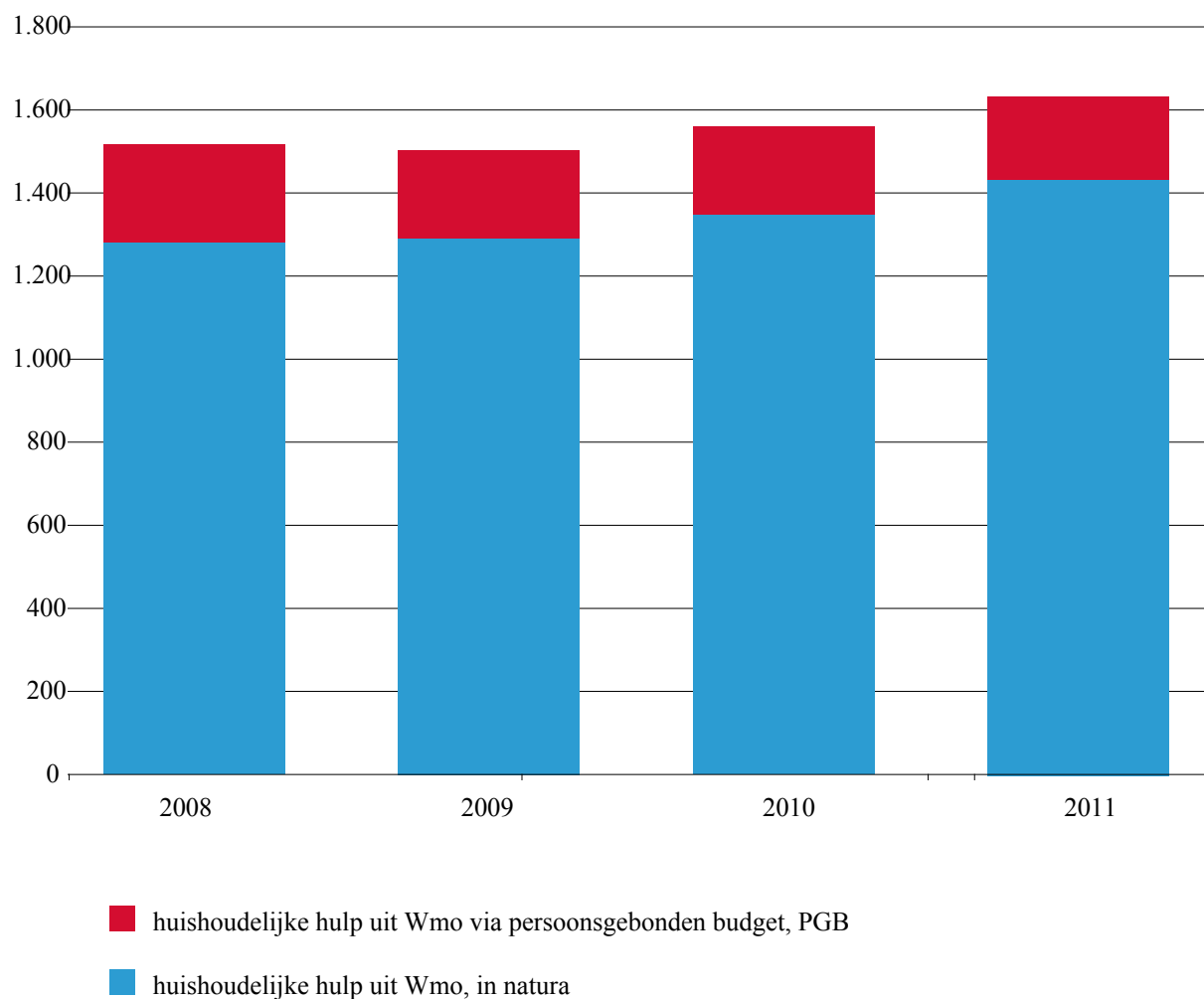

Bijlage I Grafieken ter illustratie van de Programma's

Programma Zorg en welzijn

aantal personen dat vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)
gebruik maakt van huishoudelijke hulp, over de jaren 2008 tot en met 2011;

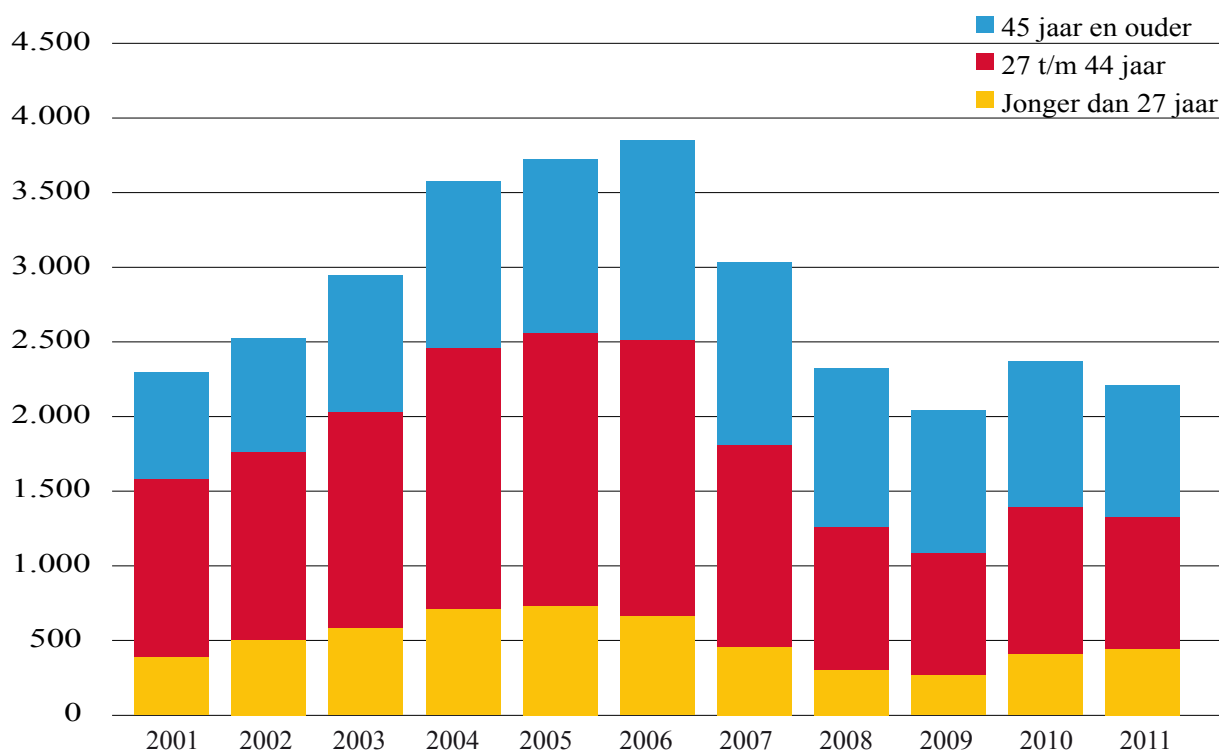
verdeeld in huishoudelijke hulp in natura en vanuit een persoonsgebonden budget (PGB)

Bijlage I Grafieken ter illustratie van de Programma's

Programma Werk en inkomen

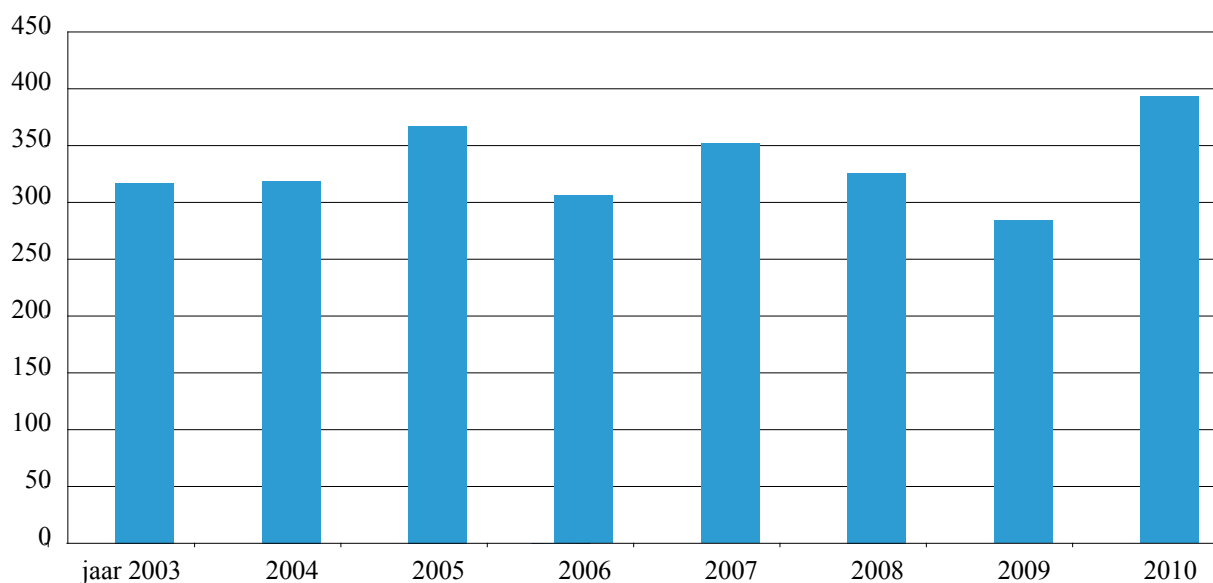
aantal niet werkende werkzoekenden naar leeftijdsgroep in de jaren 2001 - 2011

Programma Werk en inkomen

aantal aanmeldingen schuldhelpverleningstraject over de jaren 2003 tot en met 2010

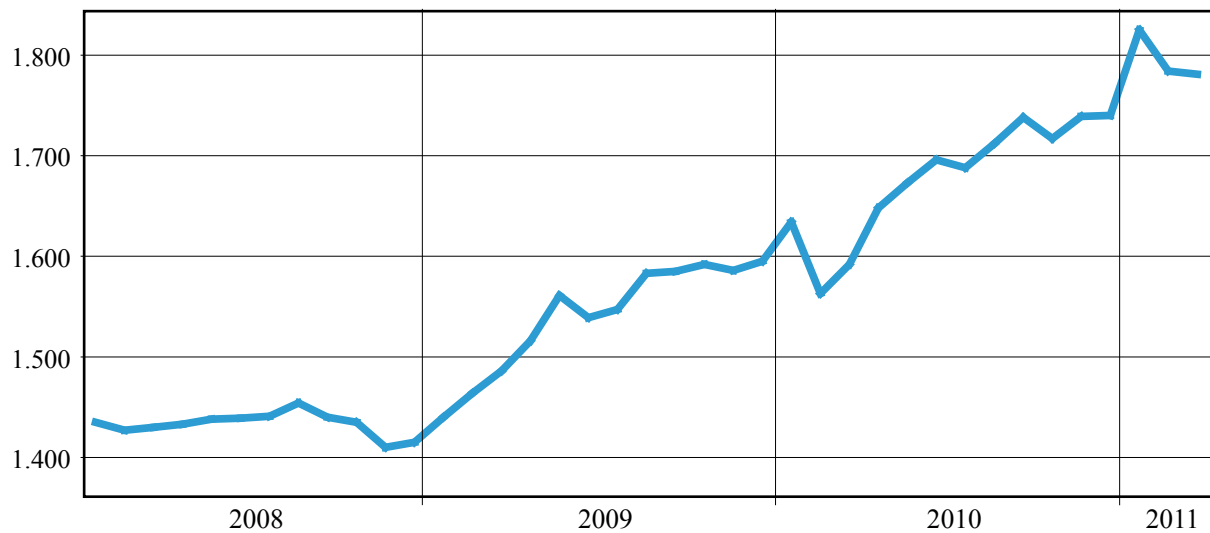
aantal
aanmeldingen

Bijlage I Grafieken ter illustratie van de Programma's

Programma Werk en inkomen

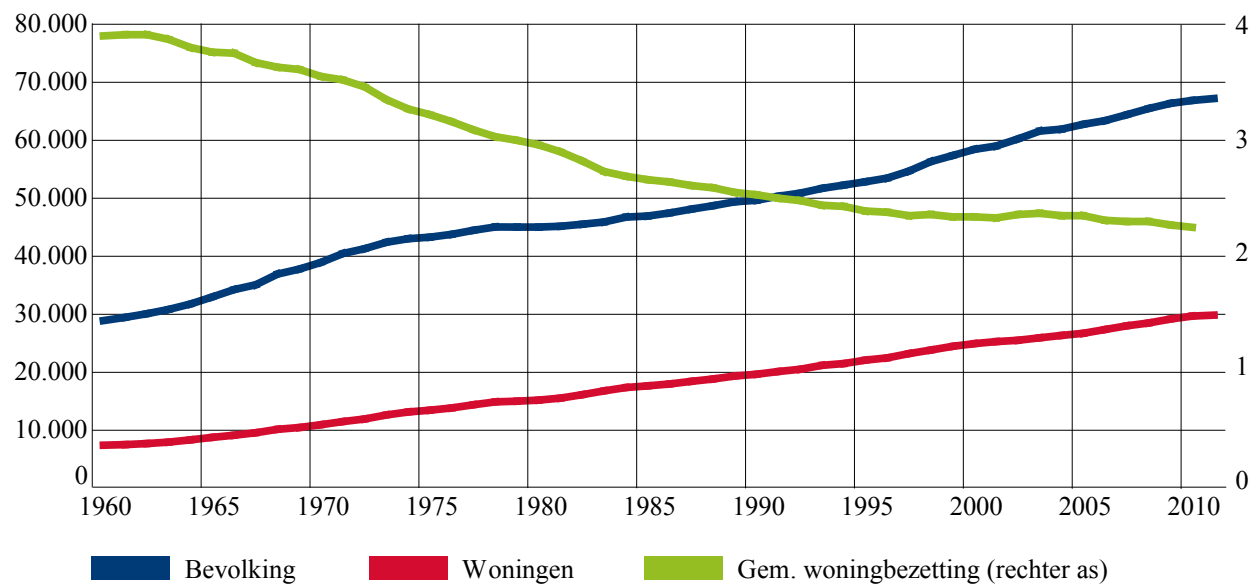
aantal bijstandsuitkeringen van januari 2008 tot en met maart 2011

Bijlage I Grafieken ter illustratie van de Programma's

Programma Bouwen en wonen

Bevolkingsgroei, het aantal woningen en de gemiddelde bezetting per woning(rechter as).

Programma Bouwen en wonen

Het aantal opgeleverde nieuwbouwwoningen, ingedeeld per wonigtype.

Bijlage II) Kerngegevens: geschatte gegevens per 1 januari 2012

sociale structuur	2011	2012
Aantal inwoners	67.177	67.700
Leeftijdsofbouw bevolking		
van 0-19 jaar	16.927	17.057
van 20-64 jaar	39.990	40.301
van 65 jaar en ouder	10.260	10.340
Aantal periodieke bijstandsgerechtigden:		
Wwb	1.564	1.600
Ioaw/Ioaz	40	40
Aantal geplaatste personen in sociale werkvoorziening	913	910

fysieke structuur	2011	2012
Oppervlakte gemeente in (ha)	8.348	8.348
binnenwater	151	154
historische stads- of dorpskernen	11	11
Aantal woonruimten	34.114	34.514
woningen	29.860	30.260
recreatiewoningen	77	77
bijzondere capaciteit	4.177	4.177
Lengte van de wegen (in km)	479	481
wegen buiten de bebouwde kom	87	87
wegen binnen de bebouwde kom	392	394
Lengte recreatieve fiets-, ruiter- en wandelpaden (in km.)	30	30
Lengte waterwegen (in km.)	9	9
Openbaar groen (in ha.):		
bossen en natuurterreinen	875	878
begraafplaatsen	30	30
recreatieterreinen	109	114
plantsoenen	445	448
sportterreinen	56	56
natuureducatieve elementen (kinderboerderij)	27	27

financiële structuur				
	totaal (€ 1.000)		per inwoner (€)	
	2011	2012	2011	2012
Totaal uitgaven	236.387	240.133	3.519	3.547
Totaal inkomsten	236.255	235.034	3.517	3.472
begrotingsresultaat	132	5.099	2	75
Opbrengst belastingen	13.827	14.376	206	212
onroerendezaakbelastingen	13.486	13.989	201	207
precario	79	75	1	1
toeristenbelasting	262	312	4	5
Overige heffingen	20.075	19.177	299	283
leges burgerzaken	1.044	1.071	16	16
leges bijzondere wetten	30	1	0	0
parkeergelden	3.445	3.900	51	58
marktgeden	157	124	2	2
begraafrechten	639	658	10	10
afvalstoffenheffing (huishoudens)	7.309	6.191	109	91
rioolrecht	6.096	6.132	91	91
bouwleges	1.355	1.100	20	16
Uitkering gemeentefonds	79.849	72.963	1.189	1.078
Vaste schuld totaal	83.979	135.714	1.250	2.005
Investeringsen totaal	275.735	282.649	4.105	4.175
Reserves en voorzieningen	195.434	176.189	2.909	2.602
algemene reserve	9.143	7.675	136	113
algemene reserve Grondbedrijf	44.082	31.802	656	470
bestemmingsreserves	100.645	98.520	1.498	1.455
voorzieningen	41.564	38.193	619	564

Bijlage III)   Afkortingen

ADB	Antidiscriminatiebureau
AED	automatische externe defibrillator
AMT	Algemeen Management Team
AMW	Algemeen maatschappelijk werk
APPA	Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
Awbz	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
B en W	college van burgemeester en wethouders
BAG	Basisadministratie adressen en gebouwen
BBV	Besluit begroting en Verantwoording Provincies en gemeenten
BCF	btw-Compensatiefonds
BIRK	Budget Investerings Ruimtelijke Kwaliteit
BKV	Beeldende kunst en vormgeving
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOR	Beheer Openbare Ruimte
BOS	Buurt, Onderwijs en Sport
BSI	Breedtesportimpuls
BSN	Burger servicenummer
btw	Omzetbelasting, Belasting over de Toegevoegde Waarde
BWS	Besluit Woninggebonden Subsidies
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
CAK	Centraal Administratie Kantoor
CBK	Centrum beeldende kunst
CEP	Centraal economisch plan
CIZ	Centrum indicatiestelling zorg
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
Digi-D	Digitale Identiteit
ECB	Europese centrale bank
EDR	European Data Register
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
EMU	Europese Monetaire Unie
ESF	Europees Sociaal Fonds
FMA	Multifunctionele accommodatie
fte	Fulltime-equivalent
FWI	Fonds Werk en inkomen
GBA	gemeentelijke basisadministratie
GDU	Gebundelde doeluitkering
Gemrap	gemeentelijke rapportage
GFT	Groente, fruit en tuinafval
GGD	gemeentelijke, gemeenschappelijke of gewestelijke gezondheidsdienst
GHOR	Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen
GIS	Geografisch informatiesysteem
GKB	Gemeenschappelijke Kredietbank
GOA	gemeentelijk Onderwijsachterstandenbeleid

GR	gemeenschappelijke regeling
GRP	gemeentelijk Rioleringsplan
GVVP	gemeentelijk Verkeer- en Vervoersplan
hbo	Hoger beroepsonderwijs
HRM	Human resource management
IBOR	Integraal beheer openbare ruimte
ICO	Instituut culturele ontwikkeling, centrum voor kunst en cultuur
Ioaw	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
Ioaz	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
IPO	Interprovinciaal overleg
ISD	Intergemeentelijke Sociale Dienst
ISV	Investerings Stedelijke Vernieuwing
IZA	Intergemeentelijke ziektekostenverzekering ambtenaren
K2	Klant en Kwaliteit
KAR	Korte afstand radio
KCC	Klantcontactcentrum
KGA	Klein gevaarlijk afval
LEAO	Lager economisch en administratief onderwijs
mbo	Middelbaar beroepsonderwijs
MER	milieueffectrapportage
MJP	Meerjarenprognose, meerjarenplan
MO	Maatschappelijk ondernemen of Maatschappelijke opvang
nb	niet bekend
NOM	Investerings- en ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland
OBO	Openbaar basisonderwijs
OCW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OGGz	Openbare geestelijke gezondheidszorg
OTB	Ontwerp Tracébesluit
Ozb	Onroerendezaakbelasting
PBC	Provinciale bibliotheekcentrale
POP	Provinciaal Omgevingsplan
PvE	programma van eisen
RBD	Regionale Brandweer Drenthe
RF	restfractie
RGP	Reserve Grote Projecten
RMC	Regionaal Meld- en Coördinatiepunt voortijdig schoolverlaten
RSM	Ruimtescheppende maatregel
RSP	Regiospecifiek Pakket
RWS	Rijkswaterstaat
SBZ	Stichting Beheer Zorgvastgoed
SMW	Servicepunt Schoolmaatschappelijk Werk
SNN	Samenwerkingsverband Noord-Nederland
SPA	Stichting peuterspeelzaal Assen
STIP	Stedelijk investeringsplan
SVD	Stichting Vluchtelingenhulp Drenthe
SWS	Wet sociale werkvoorziening
TROP	Toeristisch Recreatief Ontwikkelingsplan

VB	Verslavingsbeleid
VDG	Vereniging Drentse Gemeenten
VETAG	Vehicle tagging
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VNN	Verslavingszorg Noord-Nederland
VRI	Verkeersregelininstallatie
VVE	Voor- en Vroegschoolse Educatie
VVN	Veilig Verkeer Nederland
W&I	Werk en inkomen
Welzo	Welzijn voor ouderen
Wik	Wet inkomensvoorzieningen kunstenaars
WKPB	Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen
WLK	Wijkvereniging leefbaar Kloosterveen
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
Woz	Wet Waardering Onroerende Zaken
Wsw	Wet sociale werkvoorziening
Wvg	Wet voorziening gehandicapten
Wwb	Wet werk en bijstand
WZA	Wilhelmina Ziekenhuis Assen
ZML	Zeer moeilijk lerende kinderen
ZZL	Zuiderzeelijn